

LJUDSKA REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAVOD ZA STATISTIKO

Statistična dokumentacija

ŽIVLJENJE KMETOV
V GOSPODARSKEM LETU 1953/54.

PO ANKETI PRI 322 PRIVATNIH KMEČKIH GOSPODARSTVIH

Samo za uradno uporabo!

ZAVOD ZA STATISTIKO IN EVIDENCO
LR SLOVENIJE
DOKUMENTACIJSKI ARHIV

Inventarna številka: D 3163 a

Arhivska označba: 3912

LJUBLJANA, NOVEMBRA 1956

LJUDSKA REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAVOD ZA STATISTIKO

Statistična dokumentacija

ŽIVLJENJE KMETOV
V GOSPODARSKEM LETU 1953 / 54.

PO ANKETI PRI 322 PRIVATNIH KMEČKIH GOSPODARSTVIH

Samo za uradno uporabo!

LJUBLJANA, NOVEMBRA 1956

PREDGOVOR	7
1. UVOD	8
10. METODOLOŠKA POJASNILA	8
100. Vzorec	8
101. Organizacija ankete	8
102. Anketni obrazci	10
103. Metoda anketiranja	10
11. SPLOŠNA KARAKTERISTIKA ANKETIRANIH GOSPODARSTEV	11
110. Kmetijska dejavnost kot glavni vir dohodkov	11
111. Postranske dejavnosti	11
111,0. Domača obrt	11
111,1. Druge nekmetske dejavnosti	12
111,2. Zasluzek z nekmetskim delom	12
112. Osnovni podatki o anketiranih gospodarstvih	13
12. OBDELAVA ANKETNEGA GRADIVA	13
120. Anketno gradivo	13
121. Delitev gradiva	14
122. Metoda obdelave	14
2. DEMOGRAFSKI PODATKI	16
20. DRUŽINSKI ČLANI	16
200. Število družinskih članov	16
201. Družinski člani po spolu	18
202. Družinski člani po starosti oziroma zaposlitvi	19
21. ŽIVLJENJSKO DREVO	21
3. OSNOVNA IN OBRATNA SREDSTVA	23
30. ZEMLJA	23
300. Zemljiške kategorije	23
301. Površine	25
31. POSLOPJA	26
310. Stanovanjska poslopja	26
311. Stanovanjski prostori	27
312. Gospodarska poslopja in prostori, ki so izven stanovanjskega poslopja	28
32. INVENTAR	29
4. KMETIJSKA PROIZVODNJA	31
40. POLJEDELSTVO	31
400. Posejane površine	31
400,0. Žita	31
400,1. Industrijske rastline	32
400,2. Vrtnine	32
400,3. Krmne rastline	33
401. Jesenska in spomladanska setev	33
401,0. Žita in drugo	34
401,1. Koruza in krompir	34
402. Kolobarjenje	35

403. Hektarski pridelek	36
403,0. Žita	36
403,1. Industrijske rastline	37
403,2. Vrtnine	38
403,3. Krmne rastline.	39
41. SADJARSTVO	40
410. Sadno drevje.	40
410,0. Število sadnega drevja	40
410,1. Rodnost sadnega drevja	41
410,2. Pridelek sadja	42
411. Predelava sadja	42
42. VINOGRADNI ŠTVO	42
420. Vinogradne površine in trte	44
420,0. Površine	44
420,1. Število trt.	44
420,2. Rodnost trt.	45
420,3. Pridelek grozdja	45
421. Domača predelava grozdja.	46
421,0. Pridelek vina.	46
421,1. Pridelek žganja.	46
43. ŽIVINOREJA	47
430. Številčno stanje živine	47
431. Gibanje (obračanje) živine.	52
431,0. Prireja.	55
431,00. Konji	55
431,01. Govedo.	55
431,02. Prašiči	56
431,03. Ovce.	56
431,04. Koze.	56
431,05. Perutnina	56
431,1. Nakup in prodaja živine.	57
431,10. Promet z živino.	57
431,11. Koeficient nakupa in prodaje.	57
431,12. Koeficient tržnega presežka.	58
431,13. Gibanje tržnega presežka	59
431,2. Klanje živine in perutnine	60
431,20. Število zaklane živine in koeficient klanja.	60
431,21. Teža zaklane živine.	60
431,3. Pogin	62
432. Živalska proizvodnja	63
432,0. Obseg proizvodnje.	63
432,1. Molznost krav.	64
432,2. Nesnost kur.	66
433. Predelava živinorejskih proizvodov	67
434. Poraba krme	68
435. Krmska bilanca	69
5. PREHRANA ANKETIRANIH DRUŽIN	70
50. SPLOŠNI VIDIKI	70

51. PORABA ŽIVIL.	71
52. GIBANJE PORABE NEKATERIH ŽIVIL.	76
520. Moka	77
521. Vrtnine.	77
522. Sadje.	78
523. Sadni sokovi, vino in žganje	78
524. Mleko.	79
525. Mlečni izdelki in jajca.	80
526. Maščobe.	80
527. Sveže meso	81
528. Mesni izdelki.	81
529. Sladkor.	82
53. KALORIČNA IN KAKOVOSTNA VREDNOST PREHRANE	82
530. Kalorična vrednost hrane	82
531. Beljakovine.	84
532. Tolšče	85
533. Ogljikovi hidrati.	86
534. Struktura kalorij.	87
6. DENARNI DOHODKI IN IZDATKI	88
60. DENARNI DOHODKI	88
600. Celotni denarni dohodki na 1 gospodarstvo.	88
600,0. Denarni dohodki od kmetijstva	89
600,00. Poljedelstvo.	90
600,01. Sadjarstvo.	90
600,02. Živinoreja.	91
600,03. Dohodki od kmetijstva	92
600,1. Denarni dohodki izven kmetijstva.	92
600,2. Splošna sestava denarnih dohodkov	94
601. Celotni denarni dohodki na 1 družinskega člana	95
61. DENARNI IZDATKI	96
610. Celotni denarni izdatki na 1 gospodarstvo.	96
610,0. Investicije za proizvodnjo.	97
610,1. Investicije za gospodinjstvo.	98
610,2. Izdatki za reprodukcijo	98
610,3. Izdatki za nekmetijsko dejavnost.	101
610,4. Denarni izdatki za življenje.	101
610,40. Izdatki za živila	102
610,41. Izdatki za kajenje.	104
610,42. Izdatki za obleko in obutev	104
610,43. Denarni izdatki za stanovanje, kurjavo in razsvetljavo.	104
610,44. Izdatki za osebne potrebe	105
610,5. Vsi drugi izdatki v denarju	106
610,6. Splošna struktura denarnih izdatkov	106
610,7. Usluge.	106
611. Celotni denarni izdatki na 1 družinskega člana	107
62. SKUPNA BILANCA CELOTNIH DENARNIH DOHODKOV IN IZDATKOV.	108
63. BILANCA DENARNIH DOHODKOV IN IZDATKOV PO KMETIJSKIH PANOGAH.	108
7. DOHODKI OD KMETIJSTVA	111
8. BLAGOVNE BILANCE	112

	Stran
80. PREJEMKI IN IZDATKI V NARAVI	112
81. BLAGOVNA BILANCA ZA NAJVAŽNEJŠE KMETIJSKE PROIZVODE	113
810. Bela žita	113
811. Koruza	114
812. Krompir	114
813. Mleko	115
814. Svinjska mast	116
815. Jajca	117
82. NATURALNA PORABA VAŽNEJŠIH KMETIJSKIH PRIDELKOV	118
820. Bela žita	118
821. Koruza	119
822. Krompir	120
823. Mleko	121
824. Svinjska mast	121
825. Jajca	122
83. PORABA TEHNIČNEGA LESA IN DRV	123
9. P O V Z E T E K	124
PRILOGE	125
Tablice kalorij	126
Pregled anketiranih gospodarstev po okrajih, občinah in krajih ter šifrah (prispevek h klasifikaciji osnovnega materiala, ki je v arhivi RZS).	127
LITERATURA	132

1. UVOD

1.1. Struktura gospodarstev	10
1.2. Domača obrt (skupaj).	12
1.3. Postranske dejavnosti (skupaj).	12
1.4. Osnovni podatki o anketiranih gospodarstvih	13
1.5. Primerjalni pregled velikosti gospodarstev, površin in živine na 1 gospodarstvo po anketi in popisu živine od 15. januarja 1953	13

2. DEMOGRAFSKI PODATKI

2.1. Skupno število družinskih članov v anketiranih gospodarstvih.	16
2.2. Število članov po velikostnih skupinah.	17
2.3. Število družinskih članov na 1 gospodarstvo	17
2.4. Struktura družinskih članov po spolu.	18
2.5. Struktura družinskih članov po starosti oziroma zaposlitvi.	19
2.6. Družinski člani po aktivnosti v kmetijstvu.	19
2.7. Družinski člani sposobni za delo.	20
2.8. Zaposleni izven kmetijstva v primerjavi z vsemi člani kmetijskih gospodarstev	20
2.9. Družinski člani na 1 ha obdelovalne in njivske površine	20

3. OSNOVNA IN OBRATNA SREDSTVA

3.1. Zemljiške kategorije po skupnih površinah	23
3.2. Struktura zemljiških kategorij.	23
3.3. Struktura zemljiških kategorij po anketi in PO-2.	24
3.4. Zemljiške kategorije na 1 gospodarstvo.	24
3.5. Zemljiške kategorije na 1 družinskega člana	24
3.6. Primerjava skupnih površin po anketi in PO-2 iz leta 1953	25
3.7. Obdelovalne površine.	25
3.8. Obdelovalne površine na 1 odraslega člana, ki je zaposlen samo v kmetijstvu	26
3.9. Kmetijska površina na 1 anketirano gospodarstvo	26
3.10. Rodovitna površina na 1 anketirano gospodarstvo	26
3.11. Število in starost stanovanjskih poslopij	27
3.12. Stanovanjska poslopja po vrsti gradiva.	27
3.13. Število sob in njihova prostornina.	28
3.14. Gospodarska poslopja in prostori izven stanovanjskega prostora.	28
3.15. Prostornost gospodarskih objektov in prostorov.	28
3.16. Število kmetijskega orodja.	29

4. KMETIJSKA PROIZVODNJA

4.1. Površine žit.	31
4.2. Deleži žit na žitni površini.	31
4.3. Površine industrijskih rastlin.	32
4.4. Površine vrtnin	32
4.5. Površine krmnih rastlin	33
4.6. Struktura važnejših posevkov na njivski površini.	33
4.7. Setev belih žit	34
4.8. Poraba semena pri koruzi in krompirju	35
4.9. Kolobarjenje	35
4.10. Povprečna proizvodnja glavnih poljedelskih pridelkov na 1 gospodarstvo.	36
4.11. Hektarski pridelek žit.	36
4.12. Hektarski pridelek žit po anketi in PO-4.	37
4.13. Hektarski pridelek industrijskih rastlin.	37
4.14. Hektarski pridelek vrtnin	38
4.15. Hektarski pridelek krmnih rastlin	39
4.16. Število sadnega drevja.	40
4.17. Sadno drevje skupaj.	41
4.18. Struktura sadnega drevja	41
4.19. Rodnost sadnega drevja.	41
4.20. Deleži rodni dreves od vseh.	41
4.21. Priderek sadja.	42

4.22. Domača predelava sadja	42
4.23. Struktura vinogradnikov po površini.	43
4.24. Razpršitev vinogradnih površin okoli povprečja	44
4.25. Vinogradne površine	44
4.26. Število trt	44
4.27. Struktura trt po vrstah.	45
4.28. Rodnost trt.	45
4.29. Pridelek grozdja na rodno trto	45
4.30. Deleži pridelka po vrstah trt.	45
4.31. Pridelek grozdja na ha	45
4.32. Domača predelava grozdja	46
4.33. Pridelek vina.	46
4.34. Povprečki pridelka v litrih.	46
4.35. Pridelek žganja v litrih	46
4.36. Konji.	47
4.37. Govedo	48
4.38. Prašiči.	48
4.39. Ovce	48
4.40. Koze	49
4.41. Perutnina.	49
4.42. Številčno stanje živine 1. januarja 1954 po velikostnih skupinah	49
4.43. Povprečno številčno stanje živine, perutnine in čebelnih panjev na dan 15. januarja 1952, 1953 in 1954 pri anketiranih gospodarstvih	50
4.44. Število živine in perutnine na 100 družinskih članov	50
4.45. Število konj in prašičev na 100 govedi	51
4.46. Struktura črede pri anketiranih gospodarstvih po stanju 1. januarja 1954	51
4.47. Število "normalne" živine	52
4.48. Indeksi "normalne živine".	52
4.49. Gibanje živine (sumarno)	53
4.50. Indeksi najmanjšega in največjega stanja živine (julij 1953 = 100)	54
4.51. Število živine v letu 1953/54	55
4.52. Razpored prireje konj	55
4.53. Razpored prireje govedi.	55
4.54. Razpored prireje prašičev.	56
4.55. Razpored prireje ovac.	56
4.56. Razpored prireje koz	56
4.57. Razpored prireje perutnine	57
4.58. Promet z živino	57
4.59. Koeficienti nakupa in prodaje živine	57
4.60. Koeficienti tržnega presežka živine.	58
4.61. Primerjava koeficientov nakupa živine s koeficienti tržnega presežka živine.	58
4.62. Realizacija tržnega presežka živine po mesecih	59
4.63. Pregled skupnega prometa z živino	59
4.64. Število zaklane živine in koeficienti klanja	60
4.65. Primerjava koeficientov tržnega presežka in klanja	60
4.66. Povprečna živa teža zaklane živine	60
4.67. Povprečna teža zaklane živine po mesecih	61
4.68. Struktura bruto - teže zaklane živine.	62
4.69. Letna struktura klanja po bruto - teži	62
4.70. Število poginule živine in koeficienti pogina.	62
4.71. Začetno številčno stanje živine pri anketiranih gospodarstvih in koeficienti prireje, klanja, pogina, nakupa in prodaje ter povprečna teža zaklane živine	63
4.72. Živalska proizvodnja (skupaj).	63
4.73. Povprečna živalska proizvodnja na 1 gospodarstvo	63
4.74. Deleži krav med govedom	64
4.75. Primerjava deležev krav s popisom 1953	64
4.76. Namolzeno mleko po mesecih	64
4.77. Število krav po mesecih in količina namolzenega mleka na 1 kravo	65
4.78. Povprečna dnevna molznost krav	66
4.79. Povprečna molznost krav s teletom (v litrih)	66
4.80. Število kokuši po mesecih.	66
4.81. Število znesenih jajc po mesecih	67

4.82. Domača predelava živalskih proizvodov (skupaj)	67
4.83. Domača predelava živinorejskih proizvodov na 1 gospodarstvo	68
4.84. Poraba krme na 1 gospodarstvo	68
4.85. Škrobna vrednost za porabljeno krmo	69
 5. PREHRANA ANKETIRANIH DRUŽIN	
5.1. Število članov in prehranitvene enote	70
5.2. Sestava kmečkega prebivalstva po starosti oziroma zaposlitvi.	71
5.3. Poraba živil (na 1 gospodarstvo).	72
5.4. Poraba živil (na 1 družinskega člana)	73
5.5. Poraba živil na 1 phe (količinsko).	74
5.6. Primer ocene porabe krompirja za hrano za vse kmečko prebivalstvo	75
5.7. Odstotek gospodarstev, ki so rabila posamezna živila (vseh 322 = 100).	76
5.8. Kalorična vrednost dnevne porabe živil na 1 phe	83
5.9. Poraba živil v LRS in FLRJ na 1 phe	83
5.10. Dnevna poraba beljakovin na 1 phe	84
5.11. Dnevna poraba tošč na 1 phe.	85
5.12. Dnevna poraba ogljikovih hidratov na 1 phe.	86
5.13. Primerjalni pregled indeksov porabe (letno povprečje = 100)	86
5.14. Sestava kalorij (kalorije = 100).	87
 6. DENARNI DOHODKI IN IZDATKI	
6.1. Celotni denarni dohodki na 1 gospodarstvo	88
6.2. Denarni dohodki od kmetijstva na 1 gospodarstvo	89
6.3. Denarni dohodki od poljedelstva na 1 gospodarstvo	90
6.4. Denarni dohodki od sadjarstva na 1 gospodarstvo	91
6.5. Denarni dohodki od živinoreje na 1 gospodarstvo	91
6.6. Denarni dohodki od drugih kmetijskih dejavnosti na 1 gospodarstvo	92
6.7. Denarni dohodki izven kmetijstva na 1 gospodarstvo.	93
6.8. Rekapitulacija denarnih dohodkov izven kmetijstva na 1 gospodarstvo	93
6.9. Celotni denarni dohodki na 1 družinskega člana.	95
6.10. Primerjava denarnih dohodkov na 1 člana po anketi 1952/53 in 1953/54.	96
6.11. Celotni denarni izdatki na 1 gospodarstvo	96
6.12. Denarni izdatki za investicije za proizvodnjo na 1 gospodarstvo	97
6.13. Denarni izdatki za investicije v gospodinjstvu na 1 gospodarstvo.	98
6.14. Denarni izdatki za reprodukcijo na 1 gospodarstvo	98
6.15. Rekapitulacija denarnih izdatkov za obnovitev na 1 gospodarstvo	99
6.16. Davek na dohodek od kmetijstva.	99
6.17. Primerjava davkov z ostalimi izdatki za reprodukcijo (na 1 gospodarstvo).	100
6.18. Izdatki za reprodukcijo brez davkov	100
6.19. Izdatki za proizvodnjo na 1 ha obdelovalne površine brez davkov	100
6.20. Sestava izdatkov za proizvodnjo brez davkov	100
6.21. Sestava izdatkov za proizvodnjo z davki vred.	101
6.22. Denarni izdatki za nekmetijsko dejavnost na 1 gospodarstvo.	101
6.23. Denarni izdatki za življenje na 1 gospodarstvo.	102
6.24. Denarni izdatki za nakup živil na 1 gospodarstvo.	102
6.25. Denarni izdatki za živila (po skupinah) na 1 gospodarstvo	103
6.26. Izdatki za kajenje.	104
6.27. Denarni izdatki za obleko in obutev na 1 gospodarstvo	104
6.28. Denarni izdatki za stanovanje, kurjavo in razsvetljavo na 1 gospodarstvo.	105
6.29. Denarni izdatki za osebne potrebe na 1 gospodarstvo	105
6.30. Vsi drugi denarni izdatki na 1 gospodarstvo.	106
6.31. Celotni denarni izdatki na 1 družinskega člana	107
6.32. Primerjava denarnih izdatkov na 1 člana po anketi 1952/53 in 1953/54.	107
6.33. Denarni izdatki za življenje na 1 družinskega člana.	107
6.34. Primerjava denarnih dohodkov z izdatki na 1 gospodarstvo	108
6.35. Primerjava denarnih dohodkov z izdatki na 1 družinskega člana	108
6.36. Primerjava denarnih dohodkov in razporejenih izdatkov v poljedelstvu na 1 gospodarstvo. . .	109
6.37. Primerjava denarnih dohodkov in razporejenih izdatkov v živinoreji na 1 gospodarstvo. . . .	109
6.38. Nerazporejeni denarni izdatki na 1 gospodarstvo.	110
6.39. Bilanca kmetijskih denarnih dohodkov in izdatkov na 1 gospodarstvo	110

7.1. Izračun dohodka od kmetijstva po delitvi izdatkov (na 1 gospodarstvo)	111
--	-----

8. BLAGOVNE BILANCE

8.1. Brezgotovinski promet proizvodov - izdano in prejeto v naravi (na 1 gospodarstvo)	112
8.2. Bilanca za bela žita.	113
8.3. Bilanca za koruzo.	114
8.4. Bilanca krompirja	115
8.5. Bilanca mleka	116
8.6. Bilanca svinjske masti.	117
8.7. Bilanca jajc vse perutnine.	118
8.8. Naturalna poraba belih žit.	118
8.9. Deleži naturalne porabe, prodaje in zaloge belih žit pri skupnem pridelku	119
8.10. Naturalna poraba koruze	119
8.11. Deleži naturalne porabe, prodaje in zaloge koruze na skupnem pridelku	120
8.12. Naturalna poraba krompirja.	120
8.13. Deleži naturalne porabe, prodaje in zaloge krompirja na skupnem pridelku.	120
8.14. Naturalna poraba mleka	121
8.15. Deleži naturalne porabe in prodaje mleka pri skupni proizvodnji	127
8.16. Naturalna poraba svinjske masti	121
8.17. Deleži naturalne porabe, prodaje in zaloge svinjske masti pri skupni proizvodnji.	122
8.18. Naturalna poraba jajc.	122
8.19. Deleži naturalne porabe, prodaje in zaloge jajc od skupne proizvodnje	122
8.20. Poraba tehničnega lesa in drv na 1 gospodarstvo	123

P R E D G O V O R

V tej dokumentaciji je obdelano gradivo drugega obdobja ankete o življenju kmetov, ki je v Sloveniji trajalo od začetka junija 1953 do konca junija 1954. Analizirani so podatki za gospodarsko leto 1953/54, t.j. od 1. julija 1953 do 30. junija 1954.

Podatke smo zbrali pri 322 privatnih kmečkih gospodarstvih.

Analize v tej dokumentaciji temeljijo na izkušnjah ankete iz prvega obdobja, ki je trajalo od 15. januarja 1952 do 31. maja 1953. Rezultate smo objavili v naši interni publikaciji števil. 21/1954 pod naslovom "Rezultati ankete o življenju kmetov od 1. junija 1952 do 31. maja 1953".

Med obdelavo tega gradiva sta izšli tudi dve zvezni analizi anketnega gradiva, in sicer "Iskrana seoskih domačinstva" ter "Prikaz elementov obrta stada u seljačkim gazdinstvima".

Analize je izdelal statistik - ekonomist Vojin Goršič, šef Odseka za anketo o življenju kmetov, v Zavodu za statistiko LR Slovenije.

1. U V O D

Pred drugo svetovno vojno so v bivši Jugoslaviji samo v Dravski banovini proučevali življenje na vasi. Takratna Kmetijska zbornica je vodila posebno kmečko knjigovodstvo pri 500 privatnih kmečkih gospodarstvih. Že kmalu po drugi svetovni vojni so mislili na podobno akcijo na vsem področju FLRJ. S prvimi pripravami zanjo so začeli 1. 1951 ob strokovni pomoči Organizacije združenih narodov.

V januarju 1952 je Zvezni zavod za statistiko organiziral ankete v vseh ljudskih republikah. Prvo obdobje je trajalo od januarja do konca maja 1952. O tem glej interno publikacijo Zavoda štev. 21/1954 pod naslovom "Rezultati ankete o življenju kmetov", ki jo bomo označevali kot - Anketa 1952/53.

Junija 1953 se je začelo drugo obdobje ankete, ki je trajalo do konca junija 1954, torej 13 mesecev. Gospodarsko leto - julij 1953 do junij 1954 - iz tega obdobja je predmet te študije.

10. METODOLOŠKA POJASNILA

Ob organizaciji ankete prvega obdobja se je Zvezni zavod za statistiko odločil za vzorčne metode slučajnega izbora in po njej izbral gospodarstva v anketo. Kmalu pa se je pokazalo, da se v taki trajni akciji načelo slučajnega izbora ne more obdržati do konca in ob organizaciji ankete drugega obdobja je prišlo do vzorca mešanega sestava, kar bomo skušali pojasniti v naši nadaljnji obrazložitvi.

100. V z o r e c

Kako so gospodarstva izbrana v vzorec ankete prvega obdobja, je pojasnjeno v interni publikaciji Ankete 1952/53, str. 5.

Medtem ko je Zvezni zavod za anketo prvega obdobja za svoje potrebe izbral vzorec, preporcionalen številu privatnih kmečkih gospodarstev v naši republici (samo 55 gospodarstev!), pa je v anketi drugega obdobja odstopil od tega načela in po republikah dovolil disproporcionalne vzorce glede na število gospodarstev po republikah in na celotni vzorec za FLRJ.

Toda vzorec ankete 1953/54 je imel proti vzorcu ankete prejšnje dobe novo posebnost. Medtem ko je bilo poprej v vsakem izbranem krajevnem ljudskem odboru (KLO) izbrano iz seznama po 5 gospodarstev, ki so bila slučajno različno velika, pa je bilo določeno v anketi 1953/54, da se mora v vsaki občini anketirati po 8 gospodarstev, od katerih morata 2 biti iz velikostne skupine do 3 ha, štiri gospodarstva iz velikostne skupine nad 3 do 8 ha in dve gospodarstvi iz velikostne skupine nad 8 ha.

Po teh načelih je izbral Zvezni zavod za našo republiko 192 gospodarstev v 24 občinah. Ker pa je večina anketirancev iz ankete 1952/53 izjavila, da želi še naprej sodelovati v anketi, je Zvezni zavod na predlog republiškega zavoda pristal na to, da se anketiranci prejšnjega obdobja enostavno priključijo novemu vzorcu. Tako smatramo oba vzorca skupaj od 1. junija 1953 naprej kot celoto.

101. O r g a n i z a c i j a a n k e t e

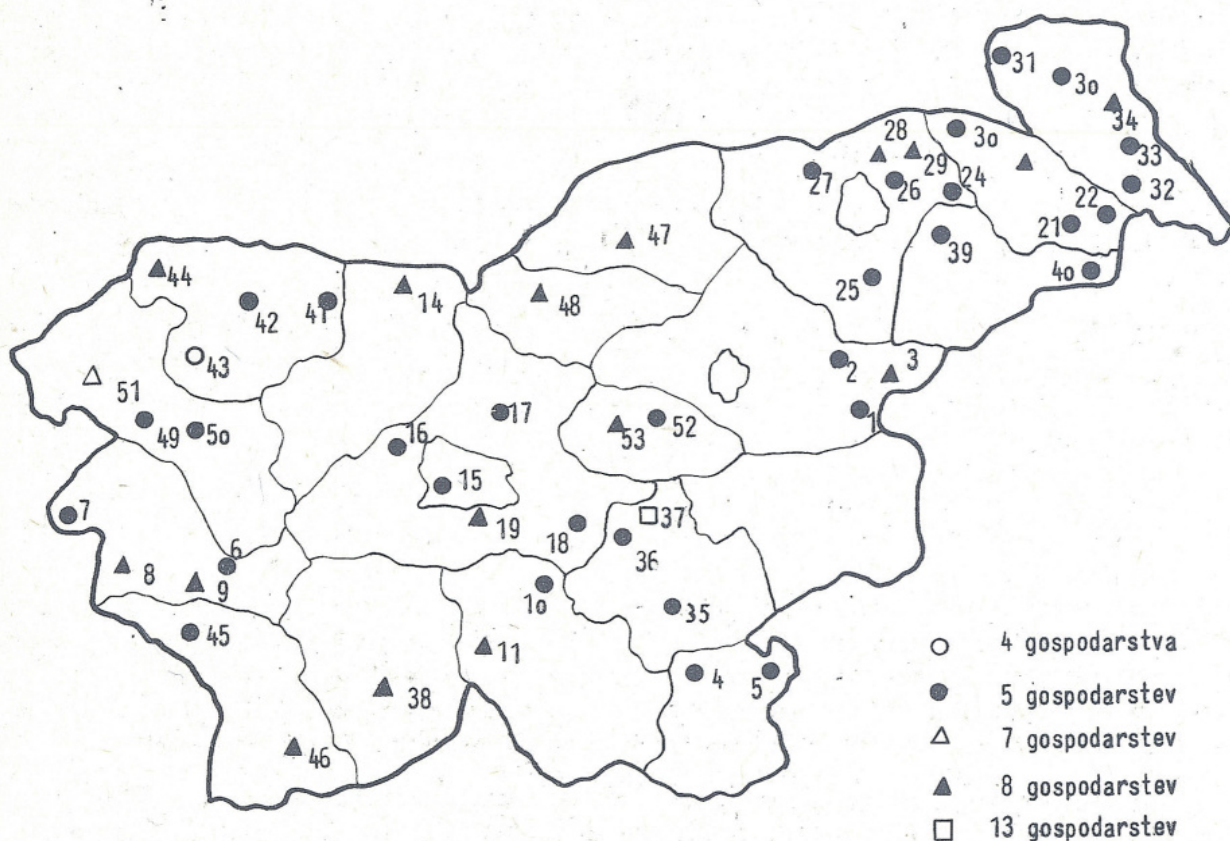
Po zamišljenem načrtu naj bi torej imela anketa 1953/54 v Sloveniji 382 gospodarstev v 62 občinah. Toda na terenu se je hitro pokazalo, da z organizacijo ankete v nekaterih na novo izbranih krajih kakor tudi v nekaterih starih sedežih ankete ne bo uspelo trdneje zasidрати te naše akcije. Da ne bi med potekom ankete prihajalo do odpovedi in s tem do spreminjanja števila gospodarstev, so v vseh teh krajih takoj odstopili od nameravane organizacije ankete. Tako je z junijem 1953 začela anketa pri 322 gospodarstvih v 52 različnih občinah.

Spodnji seznam teh krajev po okrajih pove, kam vse je segla ta naša statistična akcija v letu 1953/54. Pregledu sledi kartogram, ki podaja sliko o zemljepisni razširjenosti te anketne mreže. (Številke poleg karajevnih imen v seznamu pojasnjujejo položaj znakov na kartogramu).

Okraji	Občine - kraji
Celje okolica	Podčetrtek (1), Šmarje pri Jelšah (2), Pristava (3)
Črnomelj	Semič (4), Metlika (5)
Gorica	Ajdovščina (6), Dobrovo (7), Miren (8), Branik (9)
Kočevje	Videm-Dobropolje (10), Loški potok (11)
Kranj	Kranj (12), Naklo (13), Jezersko (14)
Ljubljana mesto	Ljubljana - Kozarje (15)
Ljubljana okolica	Medvode (16), Domžale (17), Šentvid pri Stični (18), Šmarje Sap (19)
Ljutomer	Apače (20), Cezanjevci (21), Ljutomer (22), Radenci (23)
Maribor okolica	Cerkvenjak (24), Zgornja Poljskava (25), Šmarjeta ob Pesnici (26), Selnica ob Dravi (27), Jarenina (28), Zgornja Ščavnica (29)

Okraji	Občine - kraji
Murska Sobota	Mačkovci (30), Rogaševci (31), Črenšovci (32), Turnišče (33), Prosenjakovci (34)
Novo mesto	Štraža pri Novem mestu (35), Velika Loka (Šentlovrenc) (36), Velika Loka (Čatež) (37)
Postojna	Knežak (38)
Ptuj	Desternik (39), Središče ob Dravi (40)
Radovljica	Begunje pri Radovljici (41), Gorje pri Bledu (42), Srednja vas v Bohinju (43), Kranjska gora (44)
Sežana	Dutovlje (45), Podgrad (46)
Slovenj Gradec	Podgorje (47)
Šoštanj	Ljubno ob Savinji (48)
Tolmin	Tolmin (Poljubinj) (49), Tolmin (Volče) (50), Kobarid (51)
Trbovlje	Trbovlje (52), Zagorje ob Savi (53)

Spodnji kartogram kaže poleg zemljepisne razširjenosti še, po koliko gospodarstev je v posameznih krajih anketirano skozi celo anketno obdobje. Iz raznih razlogov se v posameznih krajih ni obdržalo vseh 5 oziroma vseh 8 gospodarstev. Zato imamo občine, kjer je anketa delala le pri 4 gospodarstvih, občine s 5 gospodarstvi, s 7 oziroma 8 gospodarstvi in celo občino, ki je imela 13 gospodarstev, ker je pri dodatnem slučajnem izboru še enkrat prišla na vrsto.

Zemljepisna razširjenost vzorca 1953/54 je nekoliko boljša od tiste v anketi 1952/53. Slabo je zajet zahodni del Slovenije, kjer so precejšnje praznine v okrajih Tolmin, Gorica in Postojna. Slabo je zajeta tudi južna Štajerska s Koroško in še posebej južni del Slovenije, kjer važen okraj Krško tudi v tej anketi ni bil niti enkrat izbran.

V primerjavi s številom gospodarstev po popisu živine iz leta 1953 nam kaže anketni vzorec takole strukturo:

Tab. 1.1. Struktura gospodarstev

Velikostne skupine	Anketa		Popis živine 1953	
	število	%	število	%
SKUPAJ	322	100	145 193	100
Do 3 ha	92	28,6	46 022	31,7
Nad 3 do 8 ha	127	39,4	48 527	33,4
Nad 8 ha	103	32,0	50 644	34,9

Iz osnovne gmote so izločena gospodarstva kmetijskih delavcev, gospodarstva kmetov brez lastne zemlje do 0,05ha ter gospodarstva nekmetov z lastno zemljo in brez nje. Upoštevali pa smo gospodarstva z ohišnicami, ker so taka gospodarstva ostala v anketi še iz leta 1952/53. Anketni vzorec torej ni povsem reprezentativen, čeprav se v prvi in tretji skupini zelo približuje osnovni gmoti.

Anketo je vodil poseben odsek Zavoda za statistiko LR Slovenije s pomočjo 53 dopisnikov; med njimi je bilo 12 žensk (22,6 %). Dopisniki so izbrani na terenu po priporočilih občinskih ljudskih odborov pretežno iz vrst ljudi, ki imajo na vasi ugled in so razgledani v kmetijskem poslovanju. Med dopisniki je bilo 16 upokojencev, 7 aktivnih statistikov, 12 uslužbencev drugih aktivnih poklicev, 11 kmetov, 3 gospodinje, 3 zasebniki in 1 študent. Njihova povprečna starost je bila 45 let.

Za svoje delo so prejeli dopisniki vsak mesec po 250.- din nagrade za vsako anketirano gospodarstvo. Dopisniki in gospodarji pa so na račun Zavoda naročeni na tednik "Kmečki glas".

Mehanizem ankete je tekel od gospodarjev po dopisnikih naposredno na naš Zavod. Vsak gospodar je dobil na začetku ankete svojo šifro, pod katero so vodili vsa svoja mesečna poročila. Tako je bila zagotovljena popolna anonimnost podatkov, kar je zelo dobro vplivalo na pripravljenost gospodarjev k dajanju podatkov.

102. Anketni obrazci

Ker poseben tip kmečkega knjigovodstva ni prišel v poštev, so za to akcijo izdelani obrazci, ki vsebujejo vsa vprašanja iz kmetijske dejavnosti; odgovori na ta vprašanja pa dobro nadomeščajo knjigovodstvo. Medtem ko so bili obrazci v anketi 1952/53, zlasti na njenem začetku, še precej pomanjkljivi, pa so obrazci za tukaj obdelano anketo metodološko že precej izpopolnjeni.

Anketni obrazci se dele predvsem na dve vrsti: 1) na osnovni, t.j. mesečni glavni anketni obrazec AP, in 2) na dodatne občasne obrazce, ki so jih izpolnjevali le nekatere letno.

Posameznih tabel in podtabel osnovnega obrazca tu ne naštevamo, ker so identične s tabelami, objavljenimi v tekstu študije, koder je njihova vsebina v celoti ohranjena.

Dodatni obrazci, katerih vsebina je prav tako obdelana v tej študiji, pa so se nanašali na zemljiške kategorije, sadno-drevje, poslopja, inventar, posejane površine, pridelek, domače predelave ter jesensko in spomladansko setev.

Pri obdelavi anketnega gradiva smo se trudili, da smo ohranili najprej originalno obliko in vsebino anketnih podatkov in šele temu dodali razne analitične tabele, kar utegne koristiti predvsem poznejšim raziskovalcem tega gradiva.

103. Metoda anketiranja

Namešče knjigovodske metode smo za anketiranje sprejeli metodo spraševanja (interview). Dopisnik je najmanj enkrat mesečno prišel v hišo in tam zapisoval odgovore gospodarja na posamezna vprašanja, katere mu je zastavljal iz vprašalnih pol. Da bi bilo dopisnikom olajšano delo, je anketiranim gospodarjem priporočeno, da v posebnebeležnice, ki jim jih je dopisnik v začetku anketnega leta razdelil, zapisujejo najvažnejše dogodke. Iz poročil dopisnikov sklepamo, da je vsaj polovica anketiranih gospodarjev to tudi delala.

Osnovne obrazce so izpolnjevali dopisniki vedno prve dni v mesecu za pretekli mesec. Rok za vrnitev izpolnjenih obrazcev Zavodu je bil vsakega 10. v mesecu. Po pogodbi so prejeli dopisniki od Zavoda frankirane kuverte, v katerih so vračali izpolnjene obrazce. Sami so plačevali le poštnino za popravke napak, ki so jih sami zagrešili.

Pri anketiranju je veljalo načelo neposrednosti, t.j., dopisniki so morali spraševati neposredno gospodarja in gospodinjco ali osebo, ki v hiši odgovarja za vse poslovanje.

Anketne obrazce je moral dopisnik zaključiti takoj pred gospodarjem in mu pokazati bilanco njegovih mesečnih dohodkov in izdatkov. Po poročilih dopisnikov so se gospodarji sicer vedno zanimali za bilanco, ni pa verjetno, da bi anketni rezultati vplivali na gospodarjenje anketirancev inbi ga to odaljilo od značilnosti, ki je osnovni pogoj za take statistične akcije.

11. SPLOŠNA KARAKTERISTIKA ANKETIRANIH GOSPODARSTEV

Preden preidemo k razčlenjevanju anketnega gradiva in pozneje k analizi, se nam zdi potrebno predložiti glavne značilnosti anketiranih gospodarstev, ki se kažejo prav v tem, ali gre v našem vzorcu za čisto kmečka gospodarstva, ali so to morda gospodarstva mešanega tipa, tako da celo ta tip prevladuje. Zato bomo v naslednjih dveh oddelkih prikazali kmetijsko dejavnost anketirancev ter njihove postranske dejavnosti.

110. Kmetijska dejavnost kot glavni vir dohodkov

Analiza denarnih dohodkov anketiranih gospodarstev (glej poglavje 60!) kaže, da v skupnem povprečju 63,7 % denarnih dohodkov izvira iz kmetijske dejavnosti, t.j. iz poljedelstva, sadjarstva, živinoreje in drugih kmetijskih opravil. Samo v velikostni skupini do 3 ha je ta odstotek nižji od nekmetijskih dohodkov in znaša 32,4 %, medtem ko je v obeh naslednjih skupinah precej velik: 59,2 % v skupini nad 3 do 8 ha in celo 81,2 % v skupini nad 8 ha. Te odnose bomo sicer obravnavali podrobneje na drugem mestu, toda tukaj želimo predstaviti anketirana gospodarstva in ž njimi slovenskega kmeta kot kmetovalca, ki mu je kmetijstvo res najvažnejši, ne pa edini vir dohodkov. Povprečno pomenijo kmetijski denarni dohodki dobri dve tretjini vseh denarnih dohodkov, medtem ko pri malih kmetih padejo skoraj na tretjino, pri srednjih (po naši razvrstitvi!) so komaj nad polovico, pri največjih pa znašajo že štiri petine vseh denarnih dohodkov.

111. Postranske dejavnosti

Anketa 1953/54 je med vsakomesečnimi podatki zapisovala tudi podatke o domači obrtni dejavnosti anketiranih gospodarstev in pa o drugih postranskih nekmetijskih dejavnostih. Ti znaki so sprejeti v anketni obrazec, ki je enoten za vso FLRJ, predvsem zato, da bi dobili sliko o obsegu domače proizvodnje obleke in obutve, kar je važno za računanje naturalne porabe na vasi. Za Slovenijo to niso važni pokazatelji in jih bomo tu uporabili za dokaz, da domača obrt in domača izdelava obutve in obleke ter sploh kratko postranska proizvodnost našega povprečnega kmeta ni omembe vredna postavka. Važnejša je gotovo postavka, ki pomeni zaslužek z nekmetijskim delom, kar bomo videli v oddelku 111,2.

111,0. Domača obrt

Naslednja tabela, ki jo je vsebovalo anketno gradivo, nam pove, kakšne količine posameznih proizvodov so anketirana gospodarstva izdelala v gospodarskem letu 1953/54, in koliko gospodarstev se je ukvarjalo s tako domačo obrtjo. Ker je tabela enotna za vso državo, seveda ne vsebuje predmetov, značilnih za naše razmere; pokaže pa le, da na naši vasi nimamo pomembne domače obrti in da se v posameznih predelih Slovenije zelo ukvarjajo z izdelovanjem izdelkov, ki so za nas značilni, kot n.pr. suha roba, čipke in podobni izdelki. Seveda je sestavljalce ankete predvsem zanimala proizvodnja obleke in obutve, ki je v industrijsko manj razvitih republikah včasih zelo važna pri izračunu naturalne porabe na vasi.

Tabela je vsebovala tudi volnene preproge in izdelke iz kozje dlake, ki jih pa anketirana kmečka gospodarstva niso izdelovala.

Tab. 1.2. Domača obrt (skupaj)

Izdelki	Merska enota	Skupaj		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
		količina	število gospodarstev	količina	število gospodarstev	količina	število gospodarstev	količina	število gospodarstev
Volneno predivo	kg	2,6	2	0,8	1	1,8	1	-	-
Laneno predivo	m/kg	32	6	10	1	-	-	22	5
Laneno platno	m/kg	10	1	-	-	-	-	10	-
Blago za obleke	m/kg	12	1	-	-	-	-	12	1
Pleteni volneni izdelki	kg	7,6	5	3	1	0,5	1	4,1	3
Volnene tkanine	kg	1	1	-	-	-	-	1	1
Volnene odeje	kg	1	1	-	-	-	-	1	1
Domače opanke	par	3	3	3	3	-	-	-	-

111.1. Druge nekmetijske dejavnosti

Spodnja tabela, ki jo prinašamo iz anketnega gradiva, ponazoruje nekaj občasnih, nekaj pa tudi stalnih, rekli bi lahko obrtnih dejavnosti naših anketirancev. Tudi tu so redaktorji anketnih vprašanj upoštevali naturalne porabe na vasi, predvsem porabo gradbenega materiala, seveda so se pri tem dotaknili tudi drugih dejavnosti našega kmeta, ki mu donajajo neposredne denarne koristi, ali pa drugače dvigajo njegovo življenjsko raven. Kot prejšnja, nam tudi ta tabela prinaša izdelke v skupnih količinah ter obenem pove, koliko gospodarstev se je ukvarjalo sto ali ono dejavnostjo.

Tab. 1.3. Postranske dejavnosti (skupaj)

Predmeti	Merska enota	Skupaj		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
		količina	število gospodarstev	količina	število gospodarstev	količina	število gospodarstev	količina	število gospodarstev
Strešniki	kos	600	1	600	1	-	-	-	-
Stavbni les	m ³	97	12	29	5	6	1	62	6
Oglje	t	25,5	12	6	4	-	-	19,5	8
Pohištvo	kos	19	3	1	1	3	1	15	1
Orodje	kos	204	20	38	4	94	9	72	7
Zdravilna zelišča	kg	84	13	44	5	23	4	17	4
Gozdni sadeži	kg	174	10	50	5	110	2	14	3
Divji zajci	kos	17	5	-	-	-	-	17	5
Druga divjačina	kos	3	2	-	-	-	-	3	2
Pletarski izdelki	kos	87	11	27	5	10	2	50	4

Izdelava strešnikov tukaj ni obrt, temveč si jih je 1 gospodarstvo izdelalo zase. Stavbni les in oglje so izdelovali predvsem tisti gospodarji, ki imajo večje gozdne površine. Medtem ko je bil stavben les namenjen predvsem za domačo porabo, pa je oglje tržni artikel. Z ogljarjenjem se je ukvarjalo le 12 t.j. 3,7 % vseh anketiranih gospodarstev. Izdelavo pohištva pripisujemo tistim gospodarstvom, ki imajo mizarско obrt. Taka so bila samo tri, v vsaki velikostni skupini po eno. Ročno orodje si popravljajo kmetje sami, predvsem v zimskem času. Tu gre verjetno za lesene dele orodja. Zdravilna zelišča, gozdne sadeže (borovnice in gobe) zbirajo predvsem otroci in žene. Oboje prinaša v hišo denar. Odstreljeno divjačino verjetno porabijo doma, kože pa prodajo.

111.2. Zaslužek z nekmetijskim delom

Ko smo spredaj govorili o kmetijskih denarnih dohodkih, smo videli, da nekmetijski denarni dohodki povprečno presegajo eno tretjino vseh denarnih dohodkov. Kmetje do 3 ha skupne površine so celo tako navezani na tako delo, da jim le-to prinaša skoraj 68 % vseh dohodkov. Pri naslednji velikostni skupini ta delež pade že na 41 %, medtem ko pri velikih kmetih ne dosega niti ene petine vseh denarnih dohodkov. Naj takoj tu povemo - čeprav bomo o tem izčrpnije govorili pozneje v glavi 600.1. - da sta med temi denarnimi dohodki našega kmeta na prvem in drugem me-

stu zaslužek članov v službi pri državnih podjetjih in ustanovah ter prevozništvu. Medtem ko se prvi vir demarnih dohodkov manjša z velikostjo posestva, pa drugi raste vzporedno z njo in kmetom nad 8 ha prinaša čez tretjino takih denarnih dohodkov in samo nekaj več kot delo članov pri podjetjih.

Če pa vse denarne dohodke kmečkih gospodarstev zvrstimo po njihovih deležih v skupnih dohodkih, dobimo tole sliko: na prvem mestu z 19 % je govedoreja, takoj za njo je zaslužek državnih uslužbencev in delavcev, ki so člani gospodarstev in ta zaslužek znaša skoraj 16 %. Tema dvema postavkama sledijo šele les in drva, mleko, prašičereja, invalidnine, pokojnine in druge socialne dajatve države, pa prevoznništvo, krompir itd., itd.

112. Osnovni podatki o anketiranih gospodarstvih

Tab. 1.4. Osnovni podatki o anketiranih gospodarstvih

	Skupaj	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
Število gospodarstev	322	92	127	103
Število članov	1 516	414	569	533
Skupna površina v (ha)	2 544,92	140,42	660,95	1 743,55
Orna površina v (ha)	770,85	57,08	164,77	249,00
Število konj ¹⁾	127	7	28	92
" govedi	1 001	149	346	506
" ovac	242	22	65	155
" prašičev	904	150	317	437

1) Število živine je podano po stanju 1. januarja 1954, torej sredi anketnega leta, medtem ko je bilo na začetku ankete, t.j. 1. julija 1953 pri anketiranih gospodarstvih 136 konj, 1.013 govedi, 235 ovac in 989 prašičev.

Boljše predstave reprezentativnosti anketnega vzorca proti osnovni gmoti bomo dobili, če skupna povprečja ankete primerjamo s povprečji po rezultatih popisa živine iz leta 1953.

Tab. 1.5. Primerjalni pregled velikosti gospodarstev, površin in živine na 1 gospodarstvo po anketi in popisu živine od 15. januarja 1953²⁾

	Anketa	Popis
Število članov	4,74	4,42
Skupna površina v ha	7,90	7,61
Orna površina v ha	1,46	1,55
Število konj	0,39	0,40
Število govedi	3,09	2,92
Število ovac	0,76	0,69
Število prašičev	2,80	2,42

2) Za primerjavo so vzeta naslednja števila iz rezultatov popisa živine: 145.193 gospodarstev, 641.184 članov, 1.104.545 ha skupne površine, 225.698 ha orne površine, 58.770 konj, 423.419 govedi, 100.680 ovac in 351.489 prašičev.

12. OBDELAVA ANKETNEGA GRADIVA

120. Anketno gradivo

Anketa drugega obdobja je trajala od 1. junija 1953 do 30. junija 1954, in je torej obsegala 13 osnovnih obrazcev AP (Anketa Poljoprivredna, kakor jo je imenoval na kratko Zvezni zavod ob njeni ustanovitvi).

Gradivo, ki je obdelano v tej publikaciji, se nanaša na 322 gospodarstev, anketiranih v gospodarskem letu 1953/54, in obsega torej osnovne obrazce od AP-2 (julij 1953) do AP-13 (junij 1954), ter pripadajoče dodatne obrazce. Potemtakem je zajelo:

- 1) popis zemljiških kategorij, sadnega drevja, poslopij, inventarja in posevka, kar je vse popisano deloma po stanju na dan 1. julija 1953, deloma po stanju konec meseca maja (posevki), toda vse obenem z AP-1;
- 2) pridelek, ki je bil anketiran postopoma od AP-2 (julij 1953) do AP-6 (november 1953);
- 3) jesenska setev, ki je popisana obenem z AP-7 (december 1953);
- 4) spomladanska setev, ki je popisana obenem z AP-11 (april 1954), ter
- 5) celotno gibanje živega in mrtvega inventarja z vsemi denarnimi in blagovnimi izdatki in dohodki v tem času.

121. Delitev gradiva

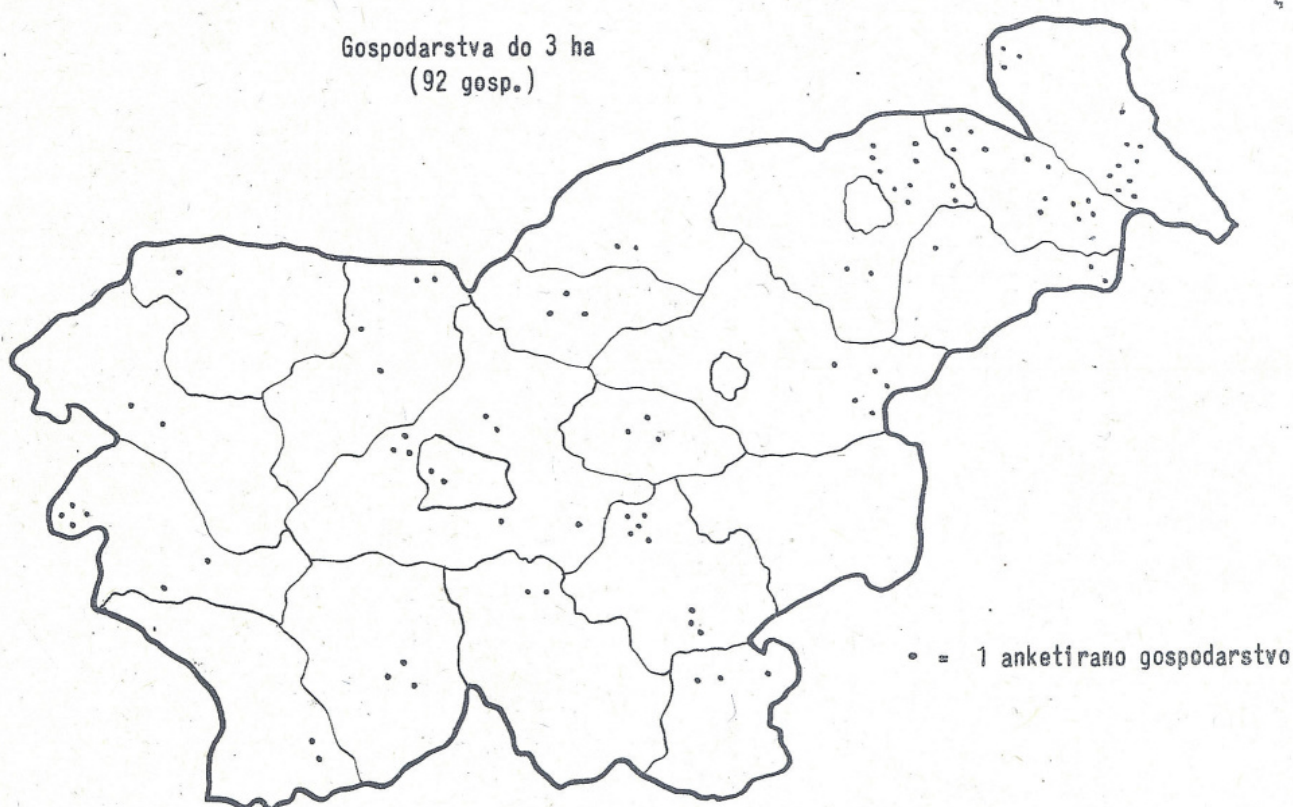
Zvezni zavod za statistiko je že v anketi 1952/53 postavil načelo, da se anketirana posestva dele po skupni površini v tri velikostne skupine: 1) do 3 ha, 2) nad 3 do 8 ha in 3) nad 8 ha. Za Slovenijo ta delitev ustreza, ker se tako osnovna gmota kakor anketni vzorec po tem kriteriju delita nekako na tretjine in imamo tako v vsaki skupini vzorca skoraj enako število gospodarstev. Po isti delitvi je bila obdelana že anketa 1952/53, in zato podatke dveh obdobj tem lažje primerjamo med seboj.

Naslednji trije kartogrami kažejo, kako so anketirana gospodarstva glede na razdelitev v tri velikostne skupine zemljepisno razporejena po Sloveniji. Če te kartograme primerjamo s kartogrami iz ankete 1952/53, takoj vidimo, da je zemljepisna razporeditev sedanjih 322 gospodarstev dosti boljša, kot je bila razporeditev samo 184 gospodarstev prejšnje ankete.

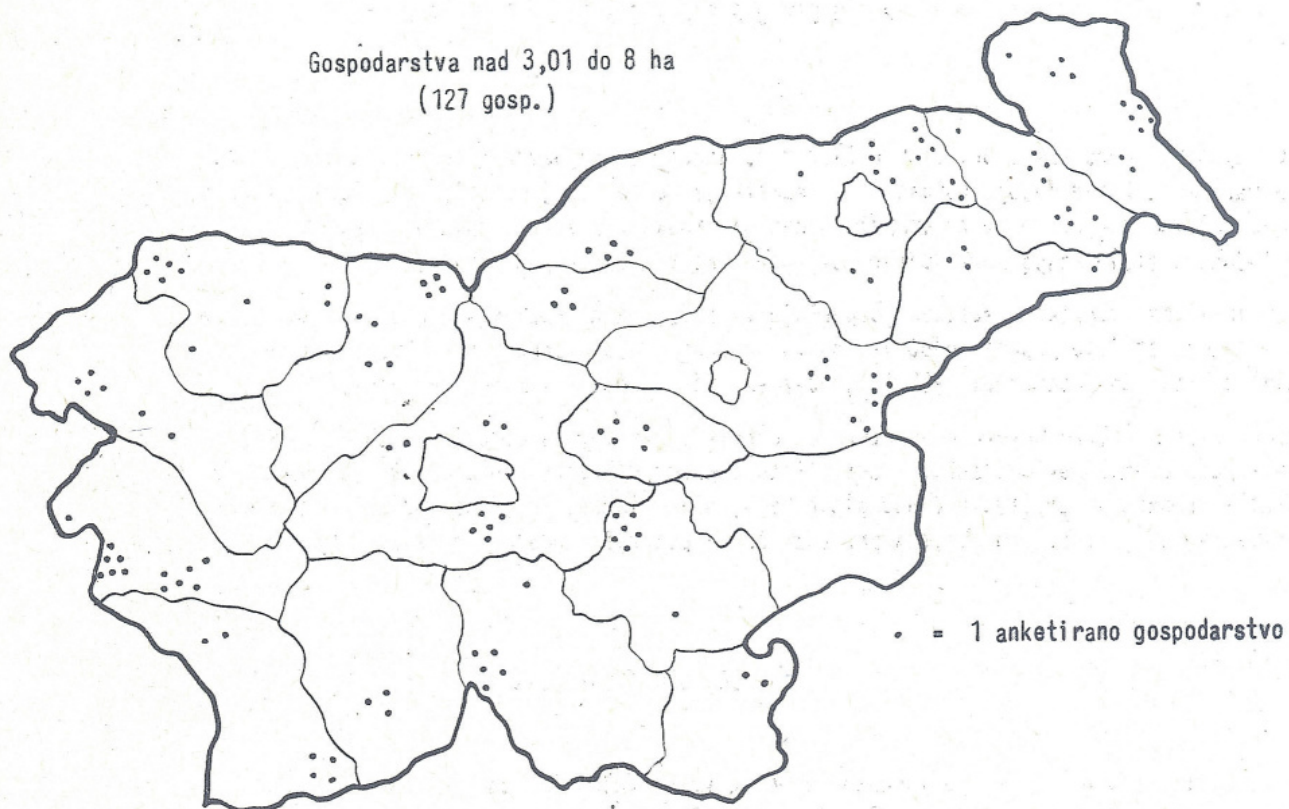
122. Metoda obdelave

Kot je že omenjeno, smo morali pri izbiri anketnega vzorca odstopiti od načela slučajnega izbora; zato tudi podatkov ankete nismo mogli obdelati po metodah, ki veljajo za vzorce, izbrane na slučajen način.

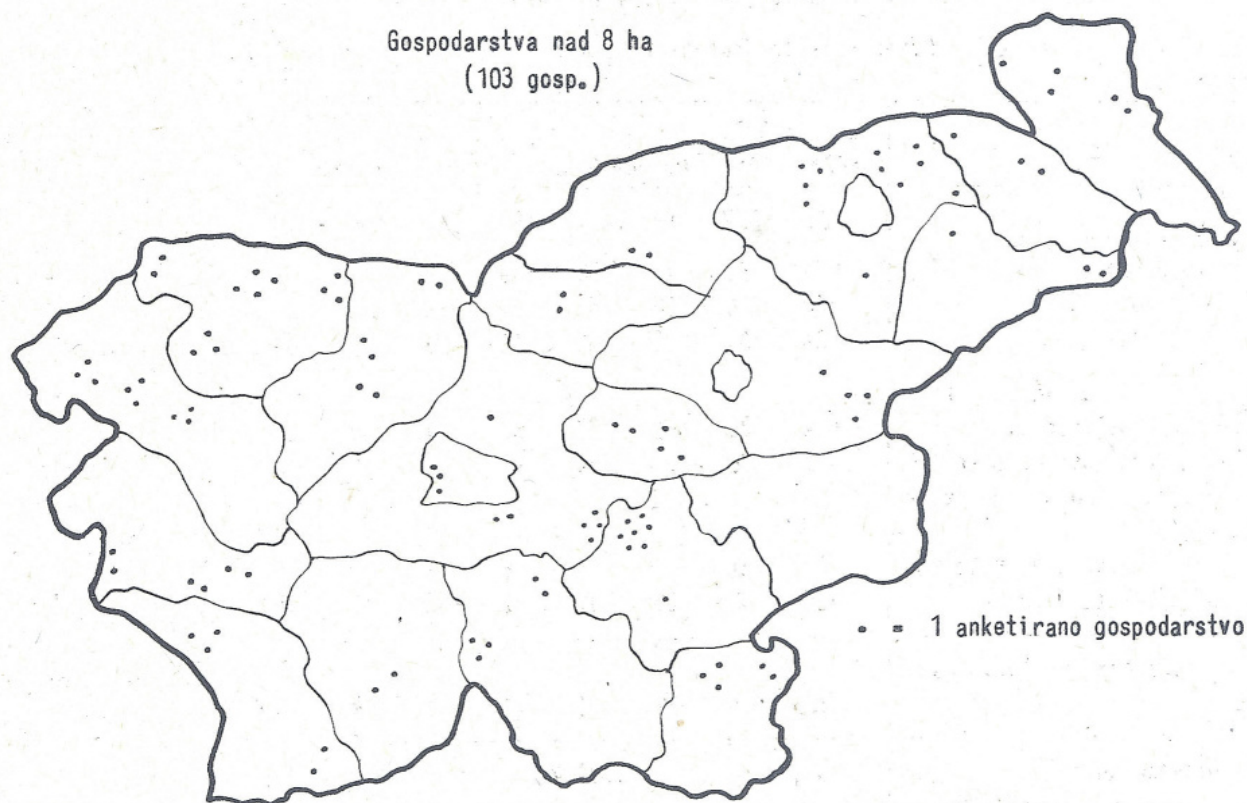
Zato smo se pri obdelavi anketnega gradiva omejili na izračunavanje aritmetičnih sredin po treh velikostnih skupinah. Povprečja za velikostne skupine smo množili s strukturnimi faktorji za osnovno gmoto; tako smo dobili skupno povprečje, glede na celotno maso privatnih kmečkih gospodarstev v LR Sloveniji. To skupno povprečje daje zanesljivejšo podlago za raztegnitev na celoto.

Gospodarstva nad 3,01 do 8 ha
(127 gosp.)

Gospodarstva nad 8 ha
(103 gosp.)

2. DEMOGRAFSKI PODATKI

Glede zajemanja podatkov o družinskih članih na anketiranih gospodarstvih se anketi 1952/53 in 1953/54 nista mnogo razlikovali med seboj. Novost v tej anketi je le ta, da je začela še posebej prikazovati stalno-zaposleno tujo delovno moč, ki jo je najprej štela med družinske člane prav tako kot anketa iz prejšnjega leta. To omogoča račune o stalno zaposleni delovni sili na anketiranih gospodarstvih.

Čeprav je anketa podatke o sestavu gospodinjstva podajala za vsak mesec posebej, smo se zaradi krajše oblike obdelave enako kot leto poprej odločili, da vse račune s člani anketiranih gospodinjstev izvedemo po povprečnem stanju med mesecema decembrom 1953 in januarjem 1954, torej sredi anketne dobe.

Po samih vsakomesečnih anketnih podatkih za otroke po letih, za odrasle pa po zaposlitvi bi bilo težko delati razne račune o družinskih članih, zlasti tiste o prehranitvenih enotah. Zato je Zavod v začetku anketnega leta popisal tudi odrasle družinske člane glede na njihovo starost in je na podlagi tega dobil bazo za izračun prehranitvenih enot, ki so uporabljene pri analizah v poznejših odstavkih te publikacije.

20. DRUŽINSKI ČLANI

Članski sestav gospodinjstva je vsekakor zelo zanimiv. Važno je, da vemo kakšne osebe delajo na kmetiji; ali so to ženske, starejši ljudje, ali pa mladi delavci. Dobro je tudi vedeti, če imajo gospodarstva veliko ali malo neproduktivnih članov. Vse to vpliva na delo gospodarstev in na njihovo donosnost ter njihovo stopnjo produktivnosti. Kolikor nam anketno gradivo to dopušča, bomo vse te strani osvetlili in napravili potrebne zaključke.

200. Števílo družinskih članov

Kot že rečeno, smo za prikaz družinskih članov vzeli povprečno številčno stanje družinskih članov v anketiranih gospodarstvih med mesecema decembrom in januarjem. To stanje nam kaže naslednja tabela:

Tab. 2.1. Skupno število družinskih članov v anketiranih gospodarstvih

Sestav gospodinjstva	Vsa			Do 3 ha			Nad 3 do 8 ha			Nad 8 ha		
	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske
SKUPAJ	1 516	731	785	414	197	217	569	270	299	533	264	269
Otroci do 3 let	97	50	47	36	19	17	35	17	18	26	14	12
Nad 3 do 7 let	120	64	56	51	27	24	34	18	16	35	19	16
Nad 7 do 14 let	184	101	83	51	25	26	71	38	33	62	38	24
Odrasli, stari nad 14 let, ki delajo na gospodarstvu	814	332	482	177	66	111	318	127	191	319	139	180
delajo izven gospodarstva	133	100	33	54	42	12	49	40	9	30	18	12
ne delajo, a jih gospodarstvo vzdržuje												
dijaki, študentje, vojaki	59	44	15	8	6	2	19	15	4	32	23	9
nesposobni za delo	109	40	69	37	12	25	43	15	28	29	13	16
Stalno zaposlena tuja delovna moč	36	14	22	2	1	1	9	5	4	25	8	17
Prehranitvene enote	1 151,2			309,4			432,0			409,8		

V zgornji tabeli si lahko najprej ogledamo podatke o stalnih tujih delovnih močeh. Vseh 322 gospodarstev je zaposlovalo 36 kmetijskih delavcev, od katerih je bilo 14 moških in 22 žensk. Tuje delovne moči šteje anketa naj-

prej med člane gospodinjstev, potem jih pa navaja še posebej. Iz tega zremo, da tuje delovne moči na gospodarstvih skupaj tvorijo le 2,4 % družinskih članov. Med moškimi jih je 1,9 %, med ženskami pa 2,8 %. Na vseh 92 gospodarstvih do 3 ha sta bila zaposlena samo 2 kmetijska delavca, kar je bilo le 0,5 % od vseh družinskih članov v tej velikostni skupini. V 127 gospodarstvih prihodnje velikostne skupine je bilo 9 kmetijskih delavcev ali 1,6 % od vseh članov, medtem ko so 103 posestva nad 8 ha zaposlovala 25 kmetijskih delavcev ali 4,7 % vseh družinskih članov. Med moškimi jih je bilo v tej skupini 3 %, med ženskami pa celo 6,3 %. Vidimo torej dvoje: 1) tuje delovne moči zaposlujejo pretežno velika posestva, ker jim domačih moči primanjkuje, in 2) te delovne moči so pretežno ženske (1 : 2 v skupini nad 8 ha). Ker tuje delovne moči najemajo za delo na gospodarstvu, t.j. za poljska in druga kmečka opravila, kjer predvsem ni zadosti domačih delovnih moči, bodisi da jih sploh primanjkuje ali pa, da so le-te zaposlene izven kmetijstva in samo deloma doma, je pravilneje, če stalno zaposlene tuje delovne moči primerjamo le s številom tistih članov, ki delajo samo na gospodarstvih. V skupnem povprečju odpade na družinske člane 4,4 % te delovne moči, ki delajo na gospodarstvu, in pride na skoraj 22 domačih 1 kmetijski delavec. V najmanjši velikostni skupini je potemtakem pri kmetijskih delih zaposleno 1,1 % kmetijskih delavcev ali 1 na 88 domačih članov. V velikostni skupini nad 3 do 8 ha se odstotek tujih delovnih moči dvigne na 2,8 % in pride 1 kmetijski delavec na 34 domačinov, medtem ko posestva iz velikostne skupine nad 8 ha za kmetijska opravila zaposlujejo 7,8 % tuje stalne delovne moči in odpade 1 kmetijski delavec že na vsakih 12 domačih članov, ki delajo samo doma. V tej skupini je razmerje pri moških 5,8 % ali eden na vsakih 16 domačinov, pri ženskah pa 9,4 % ali ena na vsakih 10 samo doma zaposlenih žensk starejših od 14 let.

Z naslednjo tabelo naj takoj podamo še primerjalen pregled in strukturi števila članov po velikostnih skupinah, tako kot sta jih zajela anketa in popis živine iz leta 1953.

Tab. 2.2. Število članov po velikostnih skupinah

Velikostne skupine	Anketa		Popis živine 1953	
	število	%	število	%
SKUPAJ	1 516	100	641 184	100
Do 3 ha	414	27,3	184 969	28,8
Nad 3 do 8 ha	569	37,5	193 357	30,2
Nad 8 ha	533	35,2	262 858	41,0

Obe strukturi sta si precej različni, zlasti v dveh večjih velikostnih skupinah. Anketa kaže povprečno stanje med mesecema decembrom 1953 in januarjem 1954, medtem ko je popis živine, kateremu popisovanje družinskih članov ni bila izključna naloga, zajel stanje po 15. jan. 1953. Zaradi tega gornjih podatkov ne smemo jemati kot merilo za reprezentativnost vzorca ankete.

Družinske člane smo preračunavali zaradi natančnejše primerjave posameznih kategorij in natančnejšega računa prehranitvene bilance na t.zv. prehranitvene enote (phe). O tem bomo podrobneje razpravljali v poglavju o "prehrani družin". Tukaj pripominjamo, da smo jih za vsak mesec sproti računali le za prisotne družinske člane, kajti anketno gradivo je zapisovalo kot odsotne vse tiste družinske člane, ki so bili v tekočem mesecu najmanj 20 dni zdoma. Ker družinske člane obračunavamo z različnimi faktorji glede na starost, ki so razen za delovne moške manjši od 1,0, znašajo tudi prehranitvene enote manj kot je število članov, za katere so računane. V zgornji tabeli smo prehranjevalne enote izračunali enako kot člane in smo za 1.516 članov dobili 1.151,2 prehranitvenih enot, kar je komaj 76 % od števila družinskih članov. Po posameznih velikostnih skupinah pa so prehranitvene enote 74,7 % oziroma 75,9 % oziroma 76,8 % od skupnega števila članov. Ta ključ nam pove, da na 100 kmečkih prebivalcev računamo približno 75 odraslih, ki v prehrani pomenijo celo konzumno enoto.

Tab. 2.3. Število družinskih članov na 1 gospodarstvo

Sestav gospodinjstva	Skupno povprečje			Do 3 ha			Nad 3 do 8 ha			Nad 8 ha		
	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske
VSEH	4,74	2,29	2,45	4,50	2,15	2,35	4,46	2,12	2,34	5,19	2,56	2,63
Otroci do 3 let	0,31	0,16	0,15	0,39	0,21	0,18	0,27	0,13	0,14	0,26	0,14	0,12
Nad 3 do 7 let	0,38	0,20	0,18	0,55	0,29	0,26	0,26	0,14	0,12	0,34	0,18	0,16
Nad 7 do 14 let	0,58	0,32	0,26	0,56	0,27	0,28	0,56	0,30	0,26	0,60	0,37	0,23
Odrasli, stari nad 14 let, ki delajo na gospodarstvu	2,54	1,04	1,50	1,93	0,72	1,21	2,50	1,00	1,50	3,10	1,35	1,75
delajo izven gospodarstva	0,42	0,31	0,11	0,59	0,46	0,13	0,38	0,31	0,07	0,29	0,17	0,12
ne delajo, a jih gospod. vzdržuje	0,19	0,14	0,05	0,09	0,07	0,02	0,15	0,12	0,03	0,31	0,22	0,09
dijaki, študentje, vojaki	0,34	0,13	0,21	0,40	0,13	0,27	0,34	0,12	0,22	0,29	0,13	0,16
nesposobni za delo	0,11	0,04	0,07	0,02	0,01	0,01	0,07	0,04	0,03	0,25	0,08	0,17
STALNO ZAPOSLENA DELOVNA MOČ	3,59			3,36			3,40			3,98		
PREHRANITVENE ENOTE												

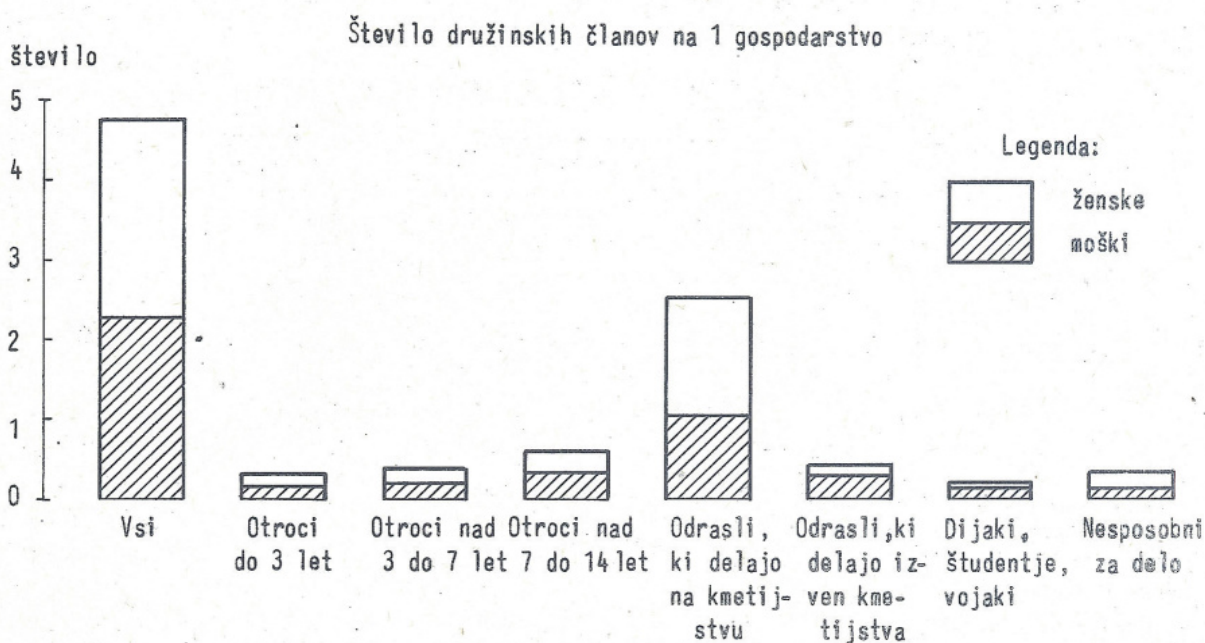
Če te podatke primerjamo s povprečji, ki jih je dala anketa 1952/53 in vzorec popisa prebivalstva 1953, dobimo naslednjo sliko;

Velikostne skupine	Anketa		Popis prebivalstva 1953
	1952/53	1953/54	
Skupno povprečje	4,75	4,74	4,52
Do 3 ha	4,50	4,50	4,30
Nad 3 do 8 ha	4,45	4,46	4,60
Nad 8 ha	5,80	5,19	5,21

ki za anketo 1953/54 ni nezadovoljiva.

Povprečja prehranitvenih enot iz zgornje tabele nam povedo, da po skupnem povprečju odpadejo na 1 gospodarstvo 3,59 prehranitvene enote ali nekaj več kot trije in pol odrasli moški, medtem ko je anketa 1952/53 za skupno povprečje dajala normo 4,06 Phe ali nekaj več kot 4 odrasle moške osebe.

Spodnji grafikon nam nazorno pokaže še razmerje moških in žensk ter le-te razdeljene po starosti in zaposlitvi v skupnem povprečju na 1 gospodarstvo:

201. Družinski člani po spolu

Za družinske člane iz tab. 2.1. smo izračunali strukture po spolu, ki nam jo podaja naslednja tabela 2.4.

Sestav gospodinjstva	Skupaj			Do 3 ha			Nad 3 do 8 ha			Nad 8 ha		
	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske
VSI	100	48,2	51,8	100	47,6	52,3	100	47,5	52,5	100	49,5	50,5
Otroci do 3 let	100	51,6	48,4	100	52,8	47,2	100	48,6	51,4	100	53,8	46,2
Nad 3 do 7 let	100	53,3	46,7	100	52,9	47,1	100	52,9	47,1	100	54,3	45,7
Nad 7 do 14 let	100	54,9	45,1	100	49,0	51,0	100	53,3	46,5	100	61,3	38,7
Odrasli, stari nad 14 let, ki delajo na gospodarstvu	100	40,8	59,2	100	37,3	62,7	100	39,9	60,1	100	43,6	56,4
delajo izven gospodarstva	100	75,2	24,8	100	77,8	22,2	100	81,6	18,4	100	60,0	40,0
ne delajo, a jih gospodarstvo vzdržuje												
dijaki, študentje, vojaki	100	74,5	25,5	100	75,0	25,0	100	79,0	21,0	100	71,9	28,1
nesposobni za delo	100	36,7	63,3	100	32,4	67,6	100	34,9	65,1	100	44,8	55,2
STALNO ZAPOSLENA TUJA DELOVNA MOČ	100	38,9	61,1	100	50,0	50,0	100	55,6	44,4	100	32,0	68,0

Iz gornje tabele vidimo, da na anketiranih gospodarstvih prevladujejo ženske (51,8 %) nad moškimi (48,2 %) in

da to razmerje v nobeni od velikostnih skupin ni drugačno. Tudi delovne moči na gospodarstvih so pretežno ženske, in sicer še v večjem odstotku kot pri skupnem številu družinskih članov (40,8 proti 59,2 % v korist žena). Pri prvih dveh velikostnih skupinah pade moška delovna sila na gospodarstvih celo pod povprečje (37,3 in 39,9%). To razmerje se nekoliko spremeni, če vzamemo, da žene opravljajo na domu gospodinjska opravila, h katerim se računa tudi kuha in krmljenje prašičev. Torej, če računamo na vsako gospodarstvo povprečno po 1 gospodinjstvo, dobimo na vseh gospodarstvih skupaj 492 odraslih oseb, ki opravljajo težja kmetijska opravila. Tu pa se slika obrne v prid moških, ki jih je 322 proti 160 ženskam ali v odstotkih: 67 proti 33. Medtem ko pri obeh večjih velikostnih skupinah ostane to razmerje v bistvu nespremenjeno (v drugi 67:33 % in v tretji 64:36 %), pa v prvi z 78 proti 22 % močno prevladujejo moški. Na drugi strani pa vidimo, da med otroci prevladujejo moški, kakor tudi, da je od zaposlenih izven gospodarstva povprečno tri četrtine moških, kar z večjimi ali manjšimi razlikami velja tudi v vseh treh velikostnih skupinah. Nesposobnih za delo je več žensk kot moških (razmerje 2 proti 1). Tudi tu je, stalno zaposlene delovne moči so pretežno ženske, zlasti pri velikostni skupini nad 8 ha, ki zaposluje največ kmetijskih delavcev, je to razmerje očitno v korist ženske (2 proti 1). Verjetno zato, ker so v isto skupino šteti dijaki, študentje in vojaki, v tej grupaciji s tričetrtinskim deležem prevladujejo moški.

V anketi 1952/53 so bili moški in ženski člani anketiranih gospodinjstev, v skoro enakem sorazmerju. Popolnoma drugače pa je bilo glede spola otrok, ker je videti, da pri otrocih prevladujejo deklice. Podatki ankete 1953/54 so pravilnejši, ker kažejo, da v mlajših letih tudi na kmetih prevladujejo moški.

202. Družinski člani po starosti oziroma zaposlitvi

V anketi smo po starosti opazovali le otroke, medtem ko smo vse odrasle stare nad 14 let, delili le po zaposlitvi, t.j. ali delajo v kmetijstvu ali izven njega, oziroma ali sploh še kaj delajo. Potemtakem imamo tudi osnovno delitev družinskih članov na aktivne in vzdrževane.

Tab. 2.5. Struktura družinskih članov po starosti oziroma zaposlitvi

Sestav gospodinjstva	Skupaj			Do 3 ha			Nad 3 do 8 ha			Nad 8 ha		
	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske
VSI	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Otroci do 3 let	6,4	6,8	6,0	8,7	9,6	7,8	6,2	6,3	6,0	4,9	5,3	4,5
Nad 3 do 7 let	7,9	8,8	7,1	12,3	13,7	11,1	6,0	6,7	5,4	6,6	7,2	5,9
Nad 7 do 14 let	12,1	13,8	10,6	12,3	12,7	12,0	12,5	14,1	11,0	11,6	14,4	8,9
Odrasli stari nad 14 let, ki delajo na gospodarstvu	53,7	45,4	61,4	42,8	33,5	51,2	55,9	47,0	63,9	59,9	52,7	66,9
delajo izven gospodarstva	8,8	13,7	4,2	13,1	21,3	5,5	8,6	14,7	3,0	5,6	6,8	4,5
ne delajo, a jih gospodarstvo vzdržuje												
dijaki, študentje, vojaki	3,9	6,0	1,9	1,9	3,1	0,9	3,3	5,6	1,3	6,0	8,7	3,4
nesposobni za delo	7,2	5,5	8,8	8,9	6,1	11,5	7,5	5,6	9,4	5,4	4,9	5,9

Predvsem vidimo v zgornji tabeli, da je od vseh družinskih članov samo 53,7 % zaposleno stalno v kmetijstvu (enak odstotek podaja tudi anketa 1952/53), medtem ko je vzdrževanih članov povprečno 37,5 %, 8,8 % pa zaposlenih izven gospodarstva. Od vseh moških jih dela v kmetijstvu le 45,4 %, medtem ko je od skupnega števila žensk 61,4 % zaposlenih doma. Število v kmetijstvu aktivnih članov je pod povprečjem (42,8 %) samo pri velikostni skupini do 3 ha, potem pa raste z velikostjo posestva in v skupini nad 8 ha doseže že 60 % vseh družinskih članov, zato pa je odstotek zaposlenih izven kmetijstva tam najnižji (samo 5,6 %). Otrok je v povprečju 26,4 %, njih relativno število pa pada z velikostjo posestva (33,3 - 28,7 - 23,1 %).

S stališča zaposlitve v kmetijstvu lahko delimo družinske člane na aktivne (zaposlene samo na gospodarstvu), polaktivne (stalno zaposlene izven kmetijstva, ki pa delajo tudi še doma) in na pasivne člane gospodarstev, t.j. take, ki jih ostali s svojim delom vzdržujejo, kot so otroci, dijaki, študentje, vojaki in nesposobni za delo.

Tab. 2.6. Družinski člani po aktivnosti v kmetijstvu

Delitev	Skupaj		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	število	%	število	%	število	%	število	%
VSI	1 515	100	414	100	569	100	533	100
Aktivni	814	53,7	177	42,7	318	55,8	319	59,8
Polaktivni	133	8,8	54	13,0	49	8,6	30	5,6
Pasivni	569	37,5	183	44,3	202	35,6	184	34,6

Kakor v anketi 1952/53 tudi ta tabela potrjuje, da kmečka gospodarstva vzdržujejo povprečno čez 37 % pasivnih članov in da ta odstotek pri gospodarstvih do 3 ha skoči celo nad 44 %.

Delovne sile je med vsemi družinskimi člani v povprečju 62,5 % in delež raste z velikostjo posestva (55,7-64,4-65,4 %).

Tab. 2.7. Družinski člani sposobni za delo

Velikostna skupina	Vsi sposobni za delo	Zaposleni izven kmetijstva	
		število	%
SKUPAJ	947	133	14,0
Do 3 ha	231	54	23,3
Nad 3 do 8 ha	367	49	13,3
Nad 8 ha	349	30	8,6

Pri malih posestvih je dobra petina družinskih članov zaposlena izven gospodarstva. V skupnem povprečju odpade na vsakih 6 zaposlenih v kmetijstvu eden zaposlen izven kmetijstva. Na najmanjših posestvih je to razmerje že 3 : 1 in raste z velikostjo posestva od 6 : 1 na 10 : 1.

Tab. 2.8. Zaposleni izven kmetijstva v primerjavi z vsemi člani kmetijskih gospodarstev

Velikostna skupina	Anketa			Popis živine		
	vsi	stalno zaposleni izven kmetijstva	%	vsi	stalno zaposleni izven kmetijstva	%
SKUPAJ	1 516	133	8,8	641 184	43 672	6,8
Do 3 ha	414	54	13,0	184 969	15 250	8,2
Nad 3 do 8 ha	569	49	8,6	193 357	15 022	7,8
Nad 8 ha	533	30	5,6	262 858	13 400	5,1

Po anketi pride na vsakih 11 domačih eden zaposlen izven gospodarstva, po popisu pa je to razmerje skoraj 15:1.

Med vsemi 1516 družinskimi člani na anketiranih gospodarstvih je 133 takih, ki so zaposleni v raznih poklicih izven gospodarstev in 109 takih, ki niso več sposobni za delo (t.j. preužitkarjev, uživalcev socialnih davkov države in podobnih), skupaj 242 ali 16 % članov nekmečkih poklicev.

Tab. 2.9. Družinski člani na 1 ha obdelovalne in njivske površine

Velikostne skupine	Na 1 ha obdelovalne površine		Na 1 ha njivske površine	
	vsi	zaposleni na gospodarstvu	vsi	zaposleni na gospodarstvu
SKUPAJ	1,36	0,73	3,33	1,73
Do 3 ha	4,09	1,75	8,79	3,10
Nad 3 do 8 ha	1,60	0,90	3,45	1,93
Nad 8 ha	0,81	0,49	2,14	1,28

Povprečno pride 1,4 kmečkega prebivalca na 1 ha obdelovalne in 3,2 prebivalca na 1 ha njivske površine. Za direktno prehrano ljudi je drugi podatek še važnejši od prvega. Po popisu živine 1953 odpade povprečno 2,8 prebivalcev s kmečkih gospodarstev na 1 ha njivske površine. Če vzamemo sredino, lahko pravimo, da mora vsak hektar njiv pri nas prehraniti najprej 3 kmečke prebivalce, poleg tega pa dati še krmo in presežke za trg.

Število kmečkih prebivalcev na 1 ha obdelovalne oziroma njivske površine pada z velikostjo posestva. Vendar to razmerje ni vedno enako, če upoštevamo najprej vse družinske člane, potem pa še tiste, ki delajo na gospodarstvu. Pri obdelovalni površini pada število vseh članov po treh velikostnih skupinah v razmerju 5 : 2 : 1, tistih, ki delajo na kmetiji, pa 3,5 : 2 : 1. Na njivski površini pa so razmerja takale: vsi družinski člani padajo v

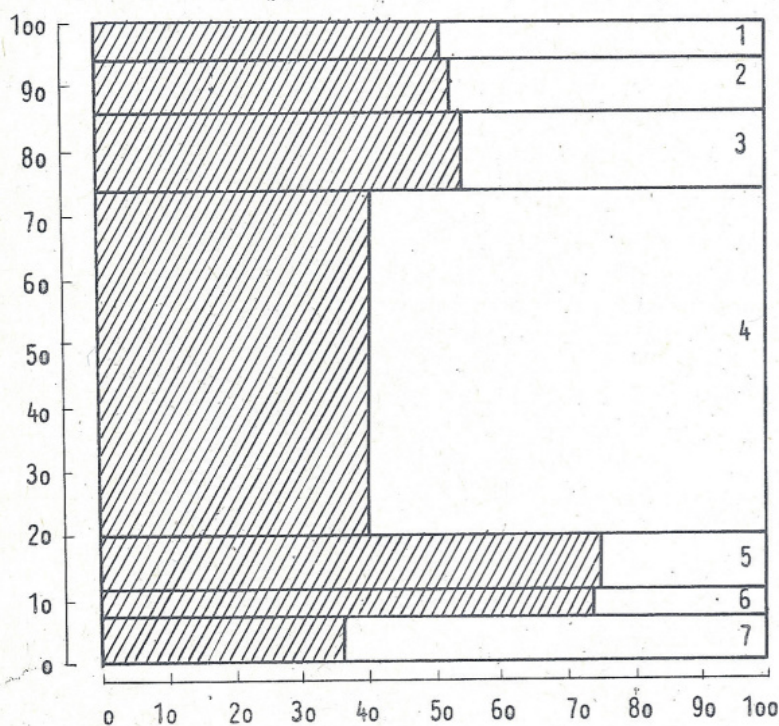
razmerju 4 : 1,6 : 1, tisti, ki delajo samo na kmetijstvu, pa v razmerju 2,4 : 1,5 : 1.

Po anketi znaša relativna gostota kmečkega prebivalstva na 1 ha obdelovalne površine 0,65, po predhodnih rezultatih popisa prebivalstva iz leta 1953 pa 0,82.

Tudi te številke kažejo na relativno veliko gostoto kmečkega prebivalstva, o čemur pa tukaj ne bomo posebej razpravljali, ker je to vprašanje danes v osredju zanimanja in mu posvečajo posebne razprave. Poudariti pa moramo, da je v primerjavi s FLRJ treba upoštevati različno strukturo kategorij obdelovalnih površin, ker ha travnikov ali senožeti ni isto kot ha njiv.

Anketirana gospodarstva so v sezoni največjih del zaposlovala tudi začasno najete delovne moči ali dninarje. Leti so delali ali za plače v denarju ali v blagu, tam pa, kjer so domači le vračali delo za delo, pa le za hrano. Po anketni metodologiji so zajeti ti podatki najmanj dosledno in natančno in jih ni mogoče uvrstiti k podobnim pokazateljem; bodisi da teh sploh ni, ali pa so pomanjkljivo zajeti. Zato teh podatkov tudi nismo obdelali in naj na tem mestu povemo le toliko, da je glede prehrane dninarjev veljalo načelo, da se mora že njihova surova prehrana evidentirati in izkazovati kot blago, izdano v naravi. Te količine zajema tabela v poglavju 80. Prejemki in izdatki v naravi.

Družinski člani po starosti (otroci) oziroma zaposlitvi (odrasli) ter spolu (skupno povprečje)

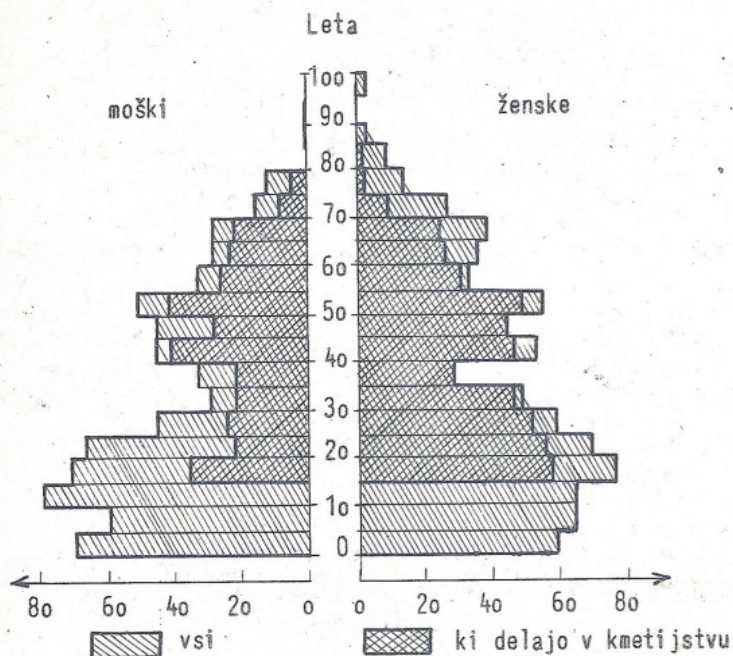
Legenda:

1. Otroci do 3 let
2. Otroci nad 3 do 7 let
3. Otroci nad 7 do 16 let
4. Odrasli, ki delajo pri gospodarstvu
5. Odrasli, ki delajo izven gospodarstva
6. Odrasli, ki ne delajo, a jih gospodarstvo vzdržuje
7. Nesposobni za delo

□ ženske
▨ moški

21. ŽIVLJENJSKO DREVO

Z naslednjim življenjskim drevesom prikazujemo družinske člane anketiranih gospodarstev v absolutnih številih, in sicer za vse in za tiste, ki delajo v kmetijstvu (notranji del).

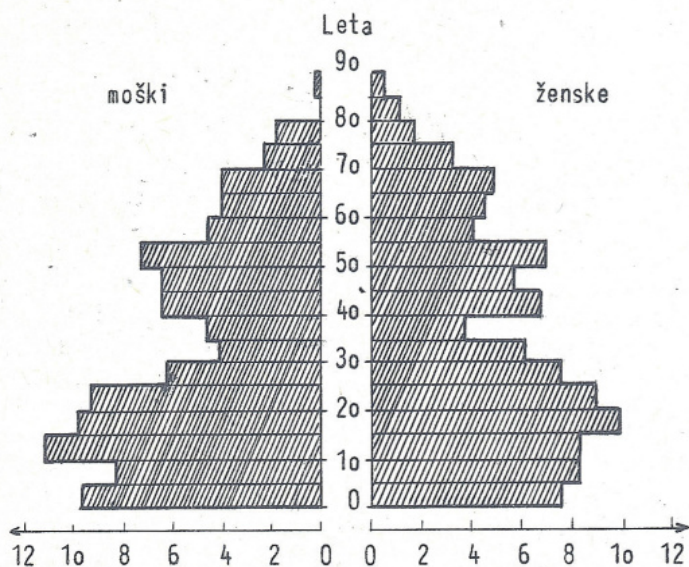

Življenjsko drevo kaže troje: 1) da je prirastek prebivalstva tudi na kmetih že majhen, 2) da močno primanjkuje zlasti moških delavcev od 20 do 40 let in 3) da kmetijsko delo opravljajo pretežno ženske. Vse to je posledica izseljevanja in vojnih let, ki so iskala žrtve med ljudmi najboljših let, kar se sedaj kaže tako v nezadostnem prirastku kot tudi v pomanjkanju najboljših, predvsem moških delovnih moči, ki razen tega odhaja še v industrijo. Tu pa je seveda upoštevati tisto, kar smo glede delovne sile za težja kmetijska opravila rekli spredaj v oddelku 201., ko smo od vseh doma zaposlenih žena odšteli gospodinje.

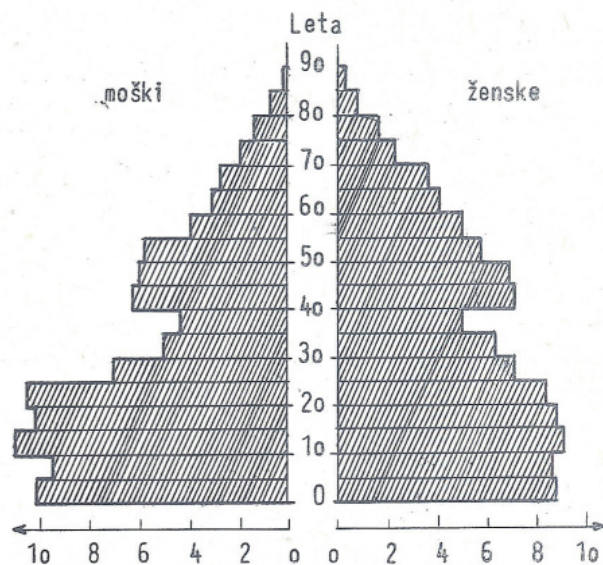
Ker ne bi želeli, da prednje življenjsko drevo za družinske člane anketiranih gospodarstev jemljemo nekritično v poštev, ga bomo primerja -

li z življenjskim drevesom, ki so ga omogočili rezultati vzorčenja popisa prebivalstva iz leta 1953 za kmečki del prebivalstva. Za ta namen smo podatke iz prednjega drevesa preračunali in izrazili v relativnih številih (strukturnih odstotkih).

Za družinske člane anketiranih gospodarstev dobimo potem takole sliko življenjskega drevesa:

Za prebivalstvo kmečkih občin pa podaja Vzorec predhodnih rezultatov popisa prebivalstva iz leta 1953 takole življenjsko drevo.

3. OSNOVNA IN OBRATNA SREDSTVA

Pod to poglavje smo uvrstili vse podatke, ki se nanašajo na zemljišče, ter podatke o zgradbah in inventarju, ki jih je ta anketa prvič zajela.

30. ZEMLJA

Ob prehodu na obdelavo anketnega gradiva o zemljiščih, njih kategorijah, delitvi površin in podobnih podatkih se srečamo z rezultati rednih statističnih služb, ki jih statistična metodologija pozna pod imenom "PO-službe". To je sistem tabelarnih ocen iz področja kmetijstva, o setvah (jesenski in spomladanski), o stanju posejanih površin po opravljeni spomladanski setvi, o poljskem pridelku, pridelku sadja in grozdja ter s tem v zvezi o številu sadnega drevja in trt in sploh o vsej kmetijski proizvodnji.

300. Zemljiške kategorije

Te so popisane takoj na začetku ankete, istočasno z osnovnim obrazcem AP-1, t.j. v prvih dneh meseca julija l. 1953. To je razdelitev, ki deli kmečko zemljiško posest na njive in vrtove, sadovnjake, vinograde, travnike, pašnike, pri nas še senožeti, trstičja, ribnike in močvirja, gozdove in nerodovitno zemljišče.

Tab. 3.1. Zemljiške kategorije po skupnih površinah

v ha

Zemljiške kategorije	Skupaj	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
SKUPAJ	2 544,92	140,42	660,95	1 743,55
Njive in vrtovi	470,85	57,08	164,77	249,00
Sadovnjaki	38,91	6,09	11,53	21,29
Vinogradi	29,11	6,73	10,58	11,80
Travniki	447,69	28,67	131,22	287,80
Senožeti	124,68	2,80	36,72	85,16
Pašniki	284,17	9,26	67,65	207,26
Trstičja, ribniki in močvirja	12,66	0,58	1,18	10,90
Gozdovi	1 082,76	25,99	222,33	834,44
Nerodovitno zemljišče	54,09	3,22	14,97	35,90

Tab. 3.2. Struktura zemljiških kategorij

Zemljiške kategorije	Skupaj	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
SKUPAJ	100	100	100	100
Njive in vrtovi	18,5	40,7	24,9	14,3
Sadovnjaki	1,5	4,3	1,7	1,2
Vinogradi	1,1	4,8	1,6	0,7
Travniki	17,6	20,4	19,9	16,5
Senožeti	4,9	2,0	5,6	4,9
Pašniki	11,2	6,6	10,2	11,9
Trstičja, ribniki in močvirja	0,5	0,4	0,2	0,6
Gozdovi	42,6	18,5	33,6	47,8
Nerodovitno zemljišče	2,1	2,3	2,3	2,1

Iz tabele struktur posnemamo pravilo, da deleži njiv, sadovnjakov in vinogradov padajo z velikostjo posestva, medtem ko deleži travnikov, pašnikov in gozdov rastejo z velikostjo posestva.

Tab. 3.3. Struktura zemljiških kategorij po anketi in PO-2

Zemljiške kategorije	1953		1954	
	PO-2	Anketa	PO-2	Anketa
SKUPNA POVRŠINA	100	100	100	100
Njive in vrtovi	17,8	20,8	17,8	18,5
Sadovnjaki	1,3	2,2	1,3	1,5
Vinogradi	1,4	1,4	1,3	1,1
Travniki in senožeti	23,3	17,3	23,9	22,5
Pašniki	13,3	10,4	13,3	11,2
Trstičja, ribniki in močvirja	0,1	0,8	0,2	0,5
Gozdovi	39,4	43,6	39,0	42,6
Nerodovitno zemljišče	3,4	3,5	3,2	2,1

Tu moramo predvsem ugotoviti naslednje: 1) anketa v svoj izbor ni vključila gospodarstev nekmetovalcev, ki jih PO-2 šteje med privatni sektor, in 2) anketa šteje v privatni sektor ohišnice, ki jih PO-2 šteje v združni sektor. Mnenja smo, da te metodološke razlike za Slovenijo niso toliko pomembne, da bi mogle bistveno vplivati na rezultate primerjave. Zato jih lahko opustimo.

Tab. 3.4. Zemljiške kategorije na 1 gospodarstvo

v ha

Zemljiške kategorije	Skupaj	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
SKUPNA POVRŠINA	7,90	1,53	5,20	16,93
Njive in vrtovi	1,46	0,62	1,30	2,42
Sadovnjaki	0,12	0,07	0,09	0,21
Vinogradi	0,09	0,07	0,08	0,11
Travniki	1,39	0,31	1,03	2,89
Senožeti	0,39	0,03	0,29	0,73
Pašniki	0,88	0,10	0,53	2,01
Trstičja, ribniki in močvirja	0,04	0,01	0,01	0,11
Gozdovi	3,36	0,28	1,75	8,10
Nerodovitno zemljišče	0,17	0,04	0,12	0,35

Tab. 3.5. Zemljiške kategorije na 1 družinskega člana

v ha

Zemljiške kategorije	Skupaj	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
SKUPNA POVRŠINA	1,68	0,34	1,16	3,27
Njive in vrtovi	0,31	0,14	0,29	0,47
Sadovnjaki	0,03	0,01	0,02	0,04
Vinogradi	0,02	0,02	0,02	0,02
Travniki	0,29	0,07	0,23	0,54
Senožeti	0,08	0,01	0,06	0,16
Pašniki	0,19	0,02	0,12	0,38
Trstičja, ribniki in močvirja	0,01	0,00	0,00	0,02
Gozdovi	0,71	0,06	0,39	1,56
Nerodovitno zemljišče	0,04	0,01	0,03	0,08

Če primerjamo povprečno velikost 1 gospodarstva zadnjih dveh anket in popisa živine, dobimo tole podobo:

Leto	V hektarih	
	Anketa	Popis živine
1951	-	7,29
1952	7,22	7,75
1953	7,90	7,60

Rezultata zadnjega leta se razlikujeta le za pičle 4 % in je rezultat ankete torej zelo blizu osnovni gmoti.

Na 1 družinskega člana odpade po anketi 31 arov njivske površine, kar kaže prehransko osnovo povprečnega družinskega člana. Po popisu živine iz 1953 znaša ta povpreček 35 arov.

301. P o v r š i n e

Tab. 3.6. Primerjava skupnih površin po anketi in PO-2 iz 1953

Površine	Po anketi		Po PO-2 iz 1953	
	ha	%	ha	%
SKUPNA	2 544,92	100	1 468 980	100
Obdelovalna	1 111,24	43,7	643 317	43,8
Kmetijska	1 408,07	55,3	840 424	57,2
Rodovitna	2 490,83	97,9	1 418 470	96,6

Strukturi se presenetljivo dobro ujemata!

Tab. 3.7. Obdelovalne površine

v ha

Velikostne skupine	Skupaj	Njive in vrtovi	Sadovnjaki	Vinogradi	Travniki
Skupne površine					
SKUPAJ	986,56	470,85	38,91	29,11	447,69
Do 3 ha	98,57	57,08	6,09	6,73	28,67
Nad 3 do 8 ha	318,10	164,77	11,53	10,58	131,22
Nad 8 ha	569,89	249,00	21,29	11,80	287,80
Na 1 gospodarstvo					
Skupno povprečje	3,06	1,46	0,12	0,09	1,39
Do 3 ha	1,07	0,62	0,07	0,07	0,31
Nad 3 do 8 ha	2,50	1,30	0,09	0,08	1,03
Nad 8 ha	5,64	2,42	0,21	0,11	2,89
Struktura					
SKUPAJ	100	47,7	3,9	3,0	45,4
Do 3 ha	100	57,9	6,2	6,8	29,1
Nad 3 do 8 ha	100	51,8	3,6	3,3	41,3
Nad 8 ha	100	43,7	3,7	2,1	50,5

Od obdelovalne površine je v povprečju nekaj več njiv in vrtov kot travnikov, medtem ko je v dveh manjših velikostnih skupinah razmerje njiv proti travnikom povoljnejše od povprečja (1 : 2, oziroma 1 : 1,3), pa je v največji velikostni skupini že več travnikov kot njiv in razmerje je že 1 : 1,2 za travnike.

Tab. 3.8. Obdelovalne površine na 1 odraslega družinskega člana, ki je zaposlen samo v kmetijstvu v ha

Velikostne skupine	Skupaj	Njive in vrtovi	Sadovnjaki	Vinogradi	Travniki
Skupno povprečje	1,22	0,58	0,05	0,04	0,55
Do 3 ha	0,55	0,32	0,03	0,04	0,16
Nad 3 do 8 ha	1,01	0,52	0,04	0,03	0,41
Nad 8 ha	1,78	0,78	0,07	0,04	0,90

Skupna obdelovalna površina na 1 družinskega člana, ki jo obdeluje, raste z velikostjo posestva v razmerju 1 : 1,8 : 3,2. Medtem ko njivska površina raste le v razmerju 1 : 1,6 : 2,4, pa raste površina travnikov v razmerju 1 : 2,6 : 5,6.

Tab. 3.9. Kmetijska površina na 1 anketirano gospodarstvo v ha

Velikostne skupine	Kmetijska površina skupaj	Njive in vrtovi	Sadovnjaki	Vinogradi	Travniki	Senožeti	Pašniki	Trstičje, ribniki, močvirja
Skupno povprečje	4,47	1,46	0,12	0,09	1,39	0,39	0,88	0,04
Do 3 ha	1,21	0,62	0,07	0,07	0,31	0,03	0,10	0,01
Nad 3 do 8 ha	3,33	1,30	0,09	0,08	1,03	0,29	0,53	0,01
Nad 8 ha	8,48	2,42	0,21	0,11	2,89	0,73	2,01	0,11

Tab. 3.10. Rodovitna površina na 1 anketirano gospodarstvo v ha

Velikostne skupine	Rodovitna površina	Njive in vrtovi	Sadovnjaki	Vinogradi	Travniki	Senožeti	Pašniki	Trstičja, ribniki, močvirja	Gozdovi
Skupno povprečje	7,73	1,46	0,12	0,09	1,39	0,39	0,88	0,04	3,36
Do 3 ha	1,49	0,62	0,07	0,07	0,31	0,03	0,10	0,01	0,28
Nad 3 do 8 ha	5,08	1,30	0,09	0,08	1,03	0,29	0,53	0,01	1,75
Nad 8 ha	16,58	2,42	0,21	0,11	2,89	0,73	2,01	0,11	8,10

Medtem ko kmetijska površina po velikostnih skupinah raste v razmerju 1 : 3 : 7, pa porast gozdov v razmerju 1 : 6 : 29 vpliva tako, da rodovitna površina po gornjih treh velikostnih grupacijah raste v razmerju 1 : 3,4 : 11.

31. POSLOPJA

Podatke o nepremičninah na anketiranih gospodarstvih je zajela anketa 1953/54 kot povsem novo poglavje. Hoteli smo dobiti splošen vpogled v število poslopij, njih velikost in starost ter ugotoviti iz kakšnega gradiva so. Tabela je imela tudi vprašanje o stanju posameznih objektov. Na to vprašanje pa na splošno ni bilo odgovorov, ali pa so bili negativni oziroma niso zadovoljili tako, da bi mogli to vprašanje obdelati.

310. Stanovanjska poslopja

Iz tabele vidimo, da je imel vsak anketirani gospodar svojo lastno stanovanjsko poslopje. Glede na leto zidanja stanovanjskih poslopij, smo se odločili za naslednje starostne razrede: do 1800 po stoletjih, do 1900 po petdesetletjih, do 1940 po desetletjih in do 1955 po petletjih.

Tab. 3.11. Število in starost stanovanjskih poslopij

Leto	Skupaj	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
SKUPAJ	322	92	127	103
do 1400	1	1	-	-
od 1401 do 1500	1	1	-	-
od 1501 do 1600	1	-	1	-
od 1601 do 1700	5	2	1	2
od 1701 do 1800	22	2	7	13
od 1801 do 1850	67	16	31	20
od 1851 do 1900	118	32	45	41
od 1901 do 1910	25	9	7	9
od 1911 do 1920	22	8	9	5
od 1921 do 1930	20	9	9	2
od 1931 do 1940	22	7	8	7
od 1941 do 1945	2	1	1	-
od 1946 do 1950	9	2	4	3
od 1951 do 1955	7	2	4	1

Zanimiva je ugotovitev, da je večina kmečkih stanovanjskih hiš zidanih v 19. stoletju, kakor tudi to, da je nad 2/3 hiš zgrajenih še pred začetkom našega stoletja, kar bi pomenilo, da se nepremičnine naše vasi počasi obnavljajo. Poznejša analiza finančnih podatkov ankete bo pokazala, da naš kmet le neznaten del svojih dohodkov investira v najnujnejša popravila svojih objektov.

Naslednja tabela nam pove iz kakšnega materiala so naše kmečke stanovanjske hiše. V anketi, ki je predvidena za potrebe vse države, smo spraševali le po štirih glavnih tipih gradiva: po opeki, kamnu, lesu in ilovici, ter ni smo predvidevali mešanih gradenj. Zato so imeli dopisniki nalog uvrstiti poslopje pod tisto gradivo, iz katerega je hiša pretežno zgrajena.

Tab. 3.12. Stanovanjska poslopja po vrsti gradiva

Gradivo	Skupaj		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	število	%	število	%	število	%	število	%
SKUPAJ	322	100	92	100	127	100	103	100
Opeka	140	43,6	41	44,6	49	38,6	50	48,5
Kamen	128	39,8	26	28,3	54	42,5	48	46,6
Les	47	14,5	20	21,7	23	18,1	4	3,9
Ilovica	7	2,2	5	5,4	1	0,8	1	1,0

Velik vpliv na izbiro gradbenega materiala imajo krajevni običaji, kar pri trdih materialih velja posebno za opeko ali kamen. Iz trdega materiala je pri naših kmetih povprečno nad 83 % stanovanjskih poslopij, hiše iz lesa in ilovice pa so pri kmetih, ki imajo nad 8 ha skupne površine pravzaprav izjema. Gradnja iz trdega materiala, posebno iz kamna, je trajnejša; na ta način si lahko razlagamo prejšnje ugotovitve o "globoki" starosti naše vasiške stanovanjske hiše. Vse te stare hiše so prav gotovo kamnite, ker drugačne ne bi zdržale po več stoletij in se ohranile do današnjih dni.

311. Stanovanjski prostori (sobe)

Za ocene naseljenosti kmečkih hiš ter higienično prebivanje v njih je odločilno število sob. V anketi je zabeleženo tako število sob v vsaki hiši kakor njihova prostornina.

Tab. 3.13. Število sob in njih prostornina

Velikostna skupina	Število	m ³	Povprečna prostornina 1 sobe v m ³	Na 1 gospodinjstvo (hišo)	
				Število	m ³
SKUPAJ	1 172	56 451	48,2	3,6	175,3
Do 3 ha	299	12 530	41,9	3,3	136,2
Nad 3 do 8 ha	443	21 165	48,9	3,5	166,7
Nad 8 ha	430	22 756	52,9	4,2	221,9

Anketno gradivo govori o sobah, ni pa mogoče ugotoviti, če gre pod tem nazivom izključno za spalnice ali na splošno za vse stanovanjske prostore skupaj. V naslednjem odstavku bomo obravnavali sobe tako, kot jih prikazuje anketno gradivo. Zato bo gostota naseljenosti nekoliko bolj povoljna, kot pa je dejanska zasedba spalnic, za katere v kmečkih hišah uporabljajo navadno le 1 do 2 stanovanjska prostora.

Povprečna prostornina sobe znaša 48 m³, kar pomeni, da meri povprečna soba 4 x 4 x 3 m in da razmeroma niti ni tako majhna. Povprečna prostornina raste z velikostjo posestva. Tudi njih povprečno število raste z velikostjo posestva in nam anketa pove, da imajo hiše večjih posestev povprečno po 4 stanovanjske prostore (sobe), manjši kmetje pa nekaj manj. In kako so nastanjene te sobe? Povprečno pride na 1 sobo 1,3 družinskih članov. Najslabše je to razmerje pri skupini do 3 ha, kjer pride na 1 sobo 1,4 prebivalca, medtem ko je najugodnejše povprečje pri največjih kmetijah (1,2), pri srednjih pa je enako splošnemu povprečju (1,3). Povprečno odpade na družinskega člana 37,2 m³ sobne prostornine.

312. Gospodarska poslopja in prostori

Tab. 3.14. Gospodarska poslopja in prostori izven stanovanjskega prostora

Gospodarska poslopja in prostori	Skupaj		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	Število	%	Število	%	Število	%	Število	%
Kašče (za žito)	114	35,4	23	25,0	32	25,2	59	57,3
Shrambe za koruzo	32	9,9	15	16,3	5	3,9	12	11,6
Hlevi	327	101,5	84	91,3	134	105,5	109	105,8
Svinjaki	282	87,5	92	100,0	90	70,9	100	97,0
Kokošnjaki	70	21,3	19	20,6	26	20,5	25	24,4
Lope za vozove in orodje	157	48,7	34	36,9	64	50,4	59	57,3
Sušilnice	4	1,2	-	-	-1	0,8	3	2,9
Zidanice in planšarije	40	12,4	9	9,8	9	7,1	22	21,4

Hlevov je več kot stanovanjskih poslopij, kar dokazuje higiensko ureditev naše vasi, t.j. da hlev in stanovanje nista pod eno streho, in pa to, da ima vsaka domačija tudi hlev, nekatere pa še celo po dva. Samostojnih svinjakov je manj kot gospodarstev, ker imajo ponekod prašiče kar v hlevu pri ostali živini. Enako je s kokošnjaki. Skoraj polovica gospodarstev ima tudi lope za vozove in poljsko orodje, medtem ko so drugi objekti bolj redki.

Če število izkazanih hlevov primerjamo s številom govedi in konj, vidimo, da povprečno 3,4 glav odpade na 1 hlev.

V nomenklaturi gornje tabele ne najdemo kozolcev, ker izven naše republike niso v navadi. Zato je pri nas ta važni objekt ostal nepopisan in ga ne gre istovetiti s prikazanimi lopami za vozove.

Tab. 3.15. Prostornost gospodarskih objektov in prostorov

Gospodarski objekti in prostori	Skupno število	Skupna prostornina v m ³	Povprečna prostornina v m ³	Gospodarski objekti in prostori	Skupno število	Skupna prostornina v m ³	Povprečna prostornina v m ³
Kašče (za žito)	114	5 985	52,5	Kokošnjaki	70	649	9,3
Shrambe za koruzo	32	1 480	46,3	Lope	157	22 017	140,2
Hlevi	327	48 502	148,3	Sušilnice	4	169	42,3
Svinjaki	282	6 899	24,5	Zidanice in planšarije	40	2 982	74,6

Sodeč po povprečni prostornini so podatki točni, čeprav so bili sicer za gradivo in leto zidave tako pomanjkljivi, da jih nismo mogli v celoti obdelati. Po tistem, kar anketno gradivo vsebuje o tem, lahko le na splošno povemo, da so vsi ti objekti grajeni iz manj trdnega materiala kot stanovanjska poslopja, in da so po letu zgraditve na splošno mlajši in zato tudi modernejši od nekaj sto let starih stanovanjskih hiš.

32. INVENTAR

Anketa je popisala tudi ves glavni kmetijski inventar. Ob popisu je zahtevano tudi leto nabave posameznih vrst inventarja ter ocena njegovega trajanja, oboje pa je podano tako nenatančno, da s tega stališča inventarja nismo mogli obdelati.

Tab. 3.16. Število kmetijskega orodja

Inventar	Skupaj		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	število	% gosp.	število	% gosp.	število	% gosp.	število	% gosp.
Vprežni plugi	174	54,0	15	16,3	71	55,9	88	85,4
Leseni plugi	65	20,2	12	13,0	29	22,8	24	23,3
Mlatilnice (do 5 t)	18	5,6	1	1,1	1	0,8	16	15,5
Mlatilnice (do 10 t)	3	0,9	-	-	-	-	3	2,9
Ročne mlatilnice	35	10,8	2	2,2	9	7,1	24	23,3
Žetveni stroj (ročni vez)	4	1,2	-	-	3	2,4	1	1,0
Travniške kosilnice	18	5,6	2	2,2	1	0,8	15	14,6
Sejalniki za žito	6	1,9	-	-	1	0,8	5	4,9
Sejalniki za koruzo	21	6,5	2	2,2	7	5,5	12	11,7
Okopalnik; za koruzo	68	21,1	7	7,6	21	16,5	40	38,8
Krožne brane	5	1,6	-	-	2	1,6	3	2,9
Leseni valjarji	16	4,9	2	2,2	5	3,9	9	8,7
Železne brane	74	23,0	9	9,8	20	15,7	45	43,7
Polželezne brane	207	64,2	27	29,3	89	70,1	91	88,3
Vprežne grablje za seno	3	0,9	-	-	1	0,8	2	19,0
Vejalniki	75	23,3	7	7,6	27	21,2	41	39,8
Razbiralniki (trijerji)	5	1,6	-	-	-	-	5	4,9
Robkači za koruzo	16	4,9	-	-	3	2,4	13	12,6
Odbiralniki (selektorji)	1	0,3	-	-	1	0,8	-	-
Ročni drobilci	25	7,8	4	4,3	13	10,2	8	7,8
Motorni drobilci	2	0,6	1	1,1	-	-	1	1,0
Ročne slamoreznice	103	31,9	16	16,8	40	31,5	47	45,6
Motorne slamoreznice	18	5,6	1	1,1	2	1,6	15	14,6
Premični kotli za žganje	41	12,7	5	5,4	10	7,9	26	25,2
Nepremični kotli za žganje	9	2,8	2	2,2	1	0,8	6	5,8
Nahrbtnne škropilnice	92	28,6	21	22,8	35	27,6	36	35,0
Prevozne škropilnice	2	0,6	1	1,1	-	-	1	1,0
Prašilniki	19	5,9	1	1,1	12	9,4	6	5,8
Mlini za grozdje	38	11,8	4	4,3	15	11,8	19	18,4
Stiskalnice za grozdje	100	31,0	19	20,6	44	34,6	37	35,9
Kadi in brente	500	58,0	84	47,8	200	59,0	216	66,0
Sodi	1 083	68,3	233	66,3	336	64,5	414	74,8
Tovorni vozovi	346	64,5	42	38,0	121	66,1	183	86,4
Koleslji in zapravljički	39	12,1	4	4,3	8	6,3	27	26,2
Gigi	4	1,2	-	-	1	0,8	3	2,9
Sani	76	23,6	5	5,4	20	15,7	51	49,5
Konjski komati	160	49,6	8	8,6	31	24,4	121	117,4

Iz prednje tabele vidimo, da je bilo pri 322 anketiranih gospodarstvih vsega skupaj le 239 plugov ali 74 %. Medtem ko ima v velikostni skupini do 3 ha le 30 % kmetov lastni plug, v naslednji velikostni skupini pa že nad 3/4 kmetov, pa imajo 103 gospodarstva nad 8 ha skupne površine 112 plugov ali kritje s skoraj 108 %.

Po anketi pride na 100 ha njivske površine skoraj 51 plugov.

4. KMETIJSKA PROIZVODNJA

Poljedelsko proizvodnjo, sadjarstvo in vinogradništvo je zajemala anketa s posebnimi dodatnimi obrazci, medtem ko podatki za živinorejo izvirajo vsi iz vsakomesečnih osnovnih obrazcev.

40. POLJEDELSTVO

400. Posejane površine

Pri 322 anketiranih gospodarstvih je bilo od 2.544,92 ha skupne površine 470,85 ha ali 18,5 % njiv in vrtov, t.j. površine, ki jo vsake jeseni in spomladi zasejejo z žiti, industrijskimi rastlinami, vrtninami in krmnimi rastlinami. V tem odstavku obravnavamo posejane površine tako, kakor jih je anketa po končani spomladanski setvi popisala na kritični dan 13. junija 1954. Kritični dan za ta popis je bil navadno 31. maj vsakega leta, leta 1954 pa ga je Zvezni zavod s posebno odločbo zaradi zapoznele spomladanske setve premaknil na 13. junij.

Od skupnih 470,85 ha njivske površine je našla anketna akcija pod posevki 461,64 ha površine in 9,21 ha trznine. Te posejane površine bomo obravnavali v naslednjih odstavkih.

400,0. Žita

Nad polovico njivske površine zavzemajo žita.

Tab. 4.1. Površine žit

Velikostne skupine	Žitna površina	Pšenica	RŽ	Ječmen	Oves	Koruza	Ostala žita
Površina v ha							
SKUPAJ	265,77	101,40	41,76	21,99	22,35	67,25	10,52
Do 3 ha	33,40	11,23	6,28	1,55	1,21	12,33	0,80
Nad 3 do 8 ha	93,64	36,83	15,47	6,06	6,11	24,85	4,32
Nad 8 ha	138,73	53,34	20,01	14,38	15,53	30,07	5,40
Struktura v %							
SKUPAJ	100	38,3	15,7	8,3	8,4	25,3	4,0
Do 3 ha	100	33,6	18,8	4,7	3,6	36,9	2,4
Nad 3 do 8 ha	100	39,4	16,5	6,5	6,5	26,5	4,6
Nad 8 ha	100	38,5	14,4	10,4	11,1	21,7	3,9

Kakor po rezultatih ankete 1952/53 kaže tudi gornja tabela, da zavzema pšenica med žiti dobro tretjino površine, koruza pa četrtno žitnih površin. Delež koruze pada z rastjo posestva od dobre tretjine skoraj na petino žitne površine. Posestva do 3 ha skupne površine sejejo celo več koruze kot pšenice.

Ob teh rezultatih ankete se ponovno srečamo z rezultati v obrazcih PO-2, ki jih zaradi boljše ponazoritve primerjamo v naslednji tabeli.

Tab. 4.2. Deleži žit na žitni površini

Žita	1953		1954	
	anketa	PO-2	anketa	PO-2
Pšenica	36,9	33,4	38,3	33,8
Koruza	27,2	27,1	25,3	27,1
RŽ	14,9	16,9	15,7	16,7
Ječmen	7,6	8,6	8,3	8,4
Oves	8,6	9,4	8,4	9,1
Ostala žita	5,0	4,6	4,0	4,9

400,1. Industrijske rastline

Anketa kaže industrijske rastline le na površini 4,72 ha, kar je razmeroma zelo malo, razen tega pa tudi ta anketa, kot leto prej, ni zajela za Slovenijo najzanimivejše industrijske kulture - hmelja.

Tab. 4.3. Površine industrijskih rastlin

Velikostne skupine	Skupna površina	Lan	Konoplja	Sladkorna pesa	Sončnice	Oljna repica	Ostale industrijske rastline
Površina v ha							
SKUPAJ	4,72	0,93	0,08	0,01	0,91	2,27	0,52
Do 3 ha	0,24	0,03	0,02	-	0,14	0,05	-
Nad 3 do 8 ha	1,31	0,22	0,04	0,01	0,43	0,54	0,07
Nad 8 ha	3,17	0,68	0,02	-	0,34	1,68	0,45
Struktura v %							
SKUPAJ	100	19,7	1,7	0,2	19,3	48,1	11,0
Do 3 ha	100	12,6	8,3	-	58,3	20,8	-
Nad 3 do 8 ha	100	16,8	3,1	0,8	32,8	41,2	5,3
Nad 8 ha	100	21,5	0,6	-	10,7	53,0	14,2

Če ne računamo hmelja, ki ga - kot že omenjeno - anketa ni zajela, kaže tabela, da so anketirana gospodarstva najbolj gojila oljno repičo, saj v povprečju zavzema skoraj polovico površine teh kultur in njena površina raste z velikostjo posestva.

400,2. Vrtnine

Površina vrtnin, ki jo je zajela anketa, je znašala 96,32 ha ali dobro petino njivskih in vrtnih površin.

Tab. 4.4. Površine vrtnin

Velikostne skupine	Vrtnine skupaj	Krompir	Čebula	Fižol	Grah	Zelje in ohrovt	Paradižnik	Ostale vrtnine
Površine v ha								
SKUPAJ	96,32	82,05	0,46	2,75	0,08	4,17	0,15	6,49
Do 3 ha	13,94	11,57	0,05	0,38	-	0,65	0,01	1,28
Nad 3 do 8 ha	33,85	29,21	0,14	0,85	0,04	1,51	0,10	1,92
Nad 8 ha	48,53	41,27	0,27	1,52	0,04	2,01	0,04	3,28
Struktura v %								
SKUPAJ	100	85,3	0,5	2,9	0,1	4,3	0,2	6,7
Do 3 ha	100	83,0	0,4	2,7	-	4,7	0,1	9,2
Nad 3 do 8 ha	100	86,4	0,4	2,5	0,1	4,5	0,3	5,8
Nad 8 ha	100	85,1	0,6	3,1	0,1	4,1	0,1	6,9

Najvažnejša kultura med vrtninami je krompir, ki zavzema sam nad 4/5 površine vrtnin. Deleži krompirja po anketi in PO-2 so bili v 1953 in 1954 tile:

	Anketa	PO-2
1953	83,3	82,1
1954	85,3	82,5

Skoraj prav toliko njivske površine kot vrtnine zavzemajo tudi krmne rastline.

Tab. 4.5. Površine krmnih rastlin

Velikostna skupina	Krmne rastline skupaj	Stara detelja	Stara lucerna	Grašica	Koruza za krmo	Krmna pesa	Ostale krmne rastline
Površine v ha							
SKUPAJ	94,83	48,25	17,23	1,33	4,31	6,68	17,03
Do 3 ha	8,60	3,78	1,69	0,05	0,19	1,02	1,87
Nad 3 do 8 ha	33,72	19,16	5,16	0,65	1,33	1,30	6,12
Nad 8 ha	52,51	25,31	10,38	0,63	2,79	4,36	9,04
Struktura v %							
SKUPAJ	100	50,9	18,2	1,4	4,5	7,0	18,0
Do 3 ha	100	43,9	19,9	0,6	2,2	11,8	21,6
Nad 3 do 8 ha	100	56,8	15,3	1,9	3,9	3,9	18,2
Nad 8 ha	100	48,2	19,8	1,2	5,3	8,3	17,2

Okoli polovice površin krmnih rastlin zavzema črna detelja; lucerna pa je posejana komaj na petini teh površin. Zelo gojijo tudi krmilno peso, vse ostale kulture pa gojijo le v manjši meri. Spodnja primerjava nam pokaže strukturo važnejših posevkov na njivski površini po anketi in PO-2.

Tab. 4.6. Struktura važnejših posevkov na njivski površini

Posevek	Anketa	PO-2 iz 1954
Pšenica	21,5	19,2
Krompir	17,4	17,4
Koruza	14,3	15,4
Detelja in lucerna	13,9	12,5
Rž	8,9	9,5
Oves	4,8	5,2
Ječmen	4,7	4,8

Anketa je obravnavala kot glavne le njivske površine. Na obdelavo ter pospravljanje pridelka s travnikov, seno-žeti ali pašnikov nismo pazili. Prav tako so nas na njivskih površinah zanimali le glavni posevki in zato o strniščnih posevkih, medsevkah in podsevkah v anketnem gradivu ni še nobenih podatkov. Vse to je zajela šele anketa za obdobje 1954/55 in prevzela v anketo celotno metodologijo PO-služb, zlasti glede poljedelske proizvodnje.

401. Jesenska in spomladanska setev

Razen njivskih površin pod posevki na kritični dan 13. junija 1954, kar smo obravnavali v prejšnjem odstavku, je anketa posebej opazovala tudi setvi, tako jesensko ob koncu decembra 1953 kot spomladansko do istega kritičnega dne, t.j. do 13. junija 1954. Gradivo, ki ga tako imamo, nam omogoča, da si na glavnih posevkih ogledamo čas sejanja pri nas.

401,0. Žita in drugo
Tab. 4.7. Setev belih žit

Velikostne skupine	Zasejana površina v ha					Porabljeno seme	
	vsa	jeseni		spomladi		v kg	
		ha	%	ha	%	vse	na 1 ha
Pšenica							
SKUPAJ	104,84	103,33	98,6	1,15	1,4	25 265	241,0
Do 3 ha	12,51	12,36	98,8	0,15	1,2	3 275	261,8
Nad 3 do 8 ha	37,60	37,28	99,1	0,32	0,9	9 263	246,4
Nad 8 ha	54,73	53,69	98,1	1,04	1,9	12 745	232,9
Rž							
SKUPAJ	40,17	38,83	96,7	1,34	3,3	9 677	240,9
Do 3 ha	5,68	5,68	100	-	-	1 497	263,6
Nad 3 do 8 ha	15,48	15,35	99,2	0,13	0,8	3 596	232,3
Nad 8 ha	19,01	17,80	93,6	1,21	6,4	4 584	241,1
Ječmen							
SKUPAJ	22,05	16,00	72,6	6,05	27,4	5 044	228,8
Do 3 ha	1,93	1,29	66,8	0,64	33,2	495	256,5
Nad 3 do 8 ha	6,41	4,47	69,7	1,94	30,3	1 517	236,7
Nad 8 ha	13,71	10,24	74,7	3,47	25,3	3 032	221,2
Oves							
SKUPAJ	21,01	0,18	0,9	20,83	99,1	4 477	213,1
Do 3 ha	1,59	-	-	1,59	100	308	193,7
Nad 3 do 8 ha	5,97	0,18	3,0	5,79	97,0	1 287	215,6
Nad 8 ha	13,45	-	-	13,45	100	2 882	214,3
Druga bela žita							
SKUPAJ	9,40	5,80	61,7	3,60	38,3	1 725	183,5
Do 3 ha	0,66	0,20	30,3	0,46	69,7	77	166,7
Nad 3 do 8 ha	3,67	2,73	74,4	0,94	25,6	718	195,6
Nad 8 ha	5,07	2,87	56,6	2,20	43,4	930	183,4

Pšenico in rž sejejo pri nas v veliki večini jeseni, medtem ko nekaj manj kot tretjino ječmena sejejo kot jarno. Oves je skoraj ves jarina, drugih žit pa posejejo okoli dve tretjini že jeseni, ostale pa spomladi.

Površine industrijskih vrtnin in krmnih rastlin, ki jih je opazovala anketa, so kot smo videli že spredaj v odstavku 400 - relativno tako majhne, da bi podrobnejši podatki ne bili zanesljivi. Zato naj omenimo le sumarne deleže. Tako industrijskih rastlin posejejo po anketi 54,8 % jeseni (lan, oljna repica), 45,2 % pa spomladi (sladkorna pesa, sončnice, konoplja in drugo). Vrtnin sejejo 99,9 % spomladi in pozneje. Krmnih rastlin pa posejejo 67,7 % spomladi in samo 32,3 % jeseni.

Na ta način jeseni zasejejo 45,1 % njivskih površin, za spomladansko setev pa preostane 54,9 % njiv.

401,1. Koruza in krompir

Koruza spada agrotehnično med okopavine, in je zato obravnavano skupaj s krompirjem, ki je obenem pri nas med vrtninami najbolj razširjen. Obe kulturi sta glede na setev spomladanski in v tem oziru ni razlike med njima.

Tab. 4.8. Poraba semena pri koruzi in krompirju

v kg

Velikostne skupine	Koruzi			Krompir		
	ha	skupaj	na 1 ha	ha	skupaj	na 1 ha
SKUPAJ	63,30	3 350	52,9	82,03	172 806	2 106,6
Do 3 ha	12,56	701	55,8	11,59	23 936	2 065,2
Nad 3 do 8 ha	23,25	1 343	57,8	29,16	60 348	2 069,5
Nad 8 ha	27,49	1 306	47,5	41,28	88 522	2 194,4

Anketa 1953/54 nam glede porabe semena krompirja in koruze kakor tudi pšenice potrjuje norme, ki so navadno v rabi. Anketno gradivo izkazuje nekoliko previsoko porabo semena pri rži, ovsu in ječmenu, kar pa je verjetno pripisati manjši razširjenosti teh kultur v anketnem vzorcu, kot je to primer pri vseh drugih kulturah.

402. Kolobarjenje

Kolobarjenje nam pove, po kakšnem vrstnem redu kultur izkorišča kmet iz leta v leto svoje njivske površine, to se pravi, da bi morala anketa ugotoviti sistem, po katerem so se pri posameznih kmetih oziroma po posameznih predelih vrstile kulture na eni in isti njivski površini. Odgovor na to vprašanje bi bil zelo zanimiv, toda presege bi okvir ankete, ki je pri istih kmetih komaj enoletna akcija. Zato se pod sestavki, ki nosijo naslov kolobarjenje navadno objavljajo le strukturni deleži skupin kultur na njivski površini in primerjajo taki podatki v seriji nekoliko let. To storimo tudi mi v spodnji tabeli:

Tab. 4.9. Kolobarjenje

Velikostne skupine	Njive in vrtovi skupaj	Žita	Industrijske rastline	Vrtnine	Krmne rastline	Trznina
Površina v ha (po anketi)						
SKUPAJ	470,85	265,77	4,72	96,32	94,83	9,21
Do 3 ha	57,08	33,40	0,24	13,94	8,60	0,90
Nad 3 do 8 ha	164,77	93,64	1,31	33,85	33,72	2,25
Nad 8 ha	249,00	138,73	3,17	48,53	52,51	6,06
Struktura v % (po anketi)						
SKUPAJ	100	56,5	1,0	20,5	20,1	1,9
Do 3 ha	100	58,5	0,4	24,4	15,1	1,6
Nad 3 do 8 ha	100	56,8	0,8	20,5	20,5	1,4
Nad 8 ha	100	55,7	1,3	19,5	21,1	2,4
Struktura v % (po PO-2)						
Povprečje od leta 1948 do 1951	100	56,3	2,1	19,7	20,8	1,1
1. 1952	100	56,2	2,3	20,1	20,4	1,1
1. 1953	100	55,7	1,8	21,3	20,3	0,9
1. 1954	100	56,3	1,9	20,8	20,1	0,9

Če primerjamo rezultate ankete z rezultati PO-2 iz 1954, vidimo, da se razen pri industrijskih rastlinah in trzninah prav povsod presenetljivo natančno ujemajo. Razliko pri industrijskih rastlinah pripisujemo temu, da te rastline niso zemljepisno tako enakomerno razporejene kot druge kulture, da so zajete površine relativno majhne in da hmeljarsko področje sploh ni zajeto. Pri trznini, ki zavzema majhen odstotek, je lahko variabilnost vzorca pri posameznih gospodarstvih večja, lahko pa je tudi pojem trznine nepravilno tolmačen.

403. Hektarski pridelek

Za presojo stopnje agrarne tehnike je hektarski pridelek eden izmed najvažnejših pokazateljev. V anketnem gradivu najdemo o tem precej podatkov. Za uvod naj navedemo še, koliko kakega artikla se pridelava pri nas na 1 povprečno anketirano gospodarstvo.

Tab. 4.10. Povprečna proizvodnja glavnih poljedelskih pridelkov na 1 gospodarstvo
v q

Proizvod	Skupno ø	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
Pšenica	4,8	2,1	4,6	7,6
Rž	1,4	0,7	1,2	2,2
Ječmen	0,9	0,2	0,6	2,0
Oves	0,8	0,1	0,6	1,8
Koruza	4,6	3,5	4,2	6,0
Krompir	27,9	12,6	24,6	45,6

403,0. Žita
Tab. 4.11. Hektarski pridelek žit

Velikostna skupina	Požeta (pobrana) površina v ha	Pridelek v q	
		ves	na 1 ha
Pšenica			
SKUPAJ	101,40	1 556	15,3
Do 3 ha	11,23	197	17,5
Nad 3 do 8 ha	36,83	580	15,7
Nad 8 ha	53,34	779	14,6
Rž			
SKUPAJ	41,76	449	10,7
Do 3 ha	6,28	68	10,7
Nad 3 do 8 ha	15,47	157	10,2
Nad 8 ha	20,01	224	11,2
Ječmen			
SKUPAJ	219,90	299	13,6
Do 3 ha	1,55	22	14,0
Nad 3 do 8 ha	6,06	75	12,4
Nad 8 ha	14,8	202	14,0
Oves			
SKUPAJ	22,70	264	11,6
Do 3 ha	1,21	8	6,9
Nad 3 do 8 ha	6,11	76	12,54
Nad 8 ha	15,38	180	11,7
Koruza			
SKUPAJ	67,13	1 471	21,9
Do 3 ha	12,33	323	26,2
Nad 3 do 8 ha	24,73	528	21,4
Nad 8 ha	30,07	620	20,6

Tab. 4.11. Hektarski pridelek žit (nadaljevanje)

Velikostne skupine	Požeta (pobrana) površina v ha	Pridelek v q	
		ves	na 1 ha
Druga žita			
SKUPAJ	10,12	142	14,0
Do 3 ha	0,80	14	17,5
Nad 3 do 8 ha	3,92	56	14,2
Nad 8 ha	5,40	72	13,3

Primerjava med podatki o hektarskem pridelku po anketi in PO-4 iz 1953 leta nam podaja naslednjo sliko:

Tab. 4.12. Hektarski pridelek žit po anketi in PO-4
v q na ha

Žita	Anketa	PO-4
Pšenica	15,3	12,7
Rž	10,7	7,4
Ječmen	13,6	10,8
Oves	11,6	8,8
Koruzna	21,9	16,1

403,1. Industrijske rastline

Tab. 4.13. Hektarski pridelek industrijskih rastlin

Velikostne skupine	Požeta (pobrana) površina v ha	Pridelek v q	
		ves	na 1 ha
Lan			
SKUPAJ	0,91	19,3	21,2
Do 3 ha	0,03	0,6	20,0
Nad 3 do 8 ha	0,22	0,8	12,7
Nad 8 ha	0,66	15,9	24,1
Konoplja			
SKUPAJ	0,06	3,5	43,8
Do 3 ha	0,02	0,9	45,0
Nad 3 do 8 ha	0,04	1,5	37,5
Nad 8 ha	0,02	1,1	55,1
Sladkorna pesa			
SKUPAJ	0,01	1,8	180,0
Do 3 ha	-	-	-
Nad 3 do 8 ha	0,01	1,8	180,0
Nad 8 ha	-	-	-
Sončnice			
SKUPAJ	0,91	16,0	17,6
Do 3 ha	0,14	2,3	16,4
Nad 3 do 8 ha	0,43	7,7	17,9
Nad 8 ha	0,43	6,0	17,6

Tab. 4.13. Hektarski pridelek industrijskih rastlin (nadaljevanje)

Velikostne skupine	Požeta (pobrana) površina v ha	Pridelek v q	
		ves	na 1 ha
Oljna repica			
SKUPAJ	2,27	16,3	7,2
Do 3 ha	0,05	0,7	14,0
Nad 3 do 8 ha	0,54	4,3	8,0
Nad 8 ha	1,68	11,3	6,7
Druge industrijske rastline			
SKUPAJ	0,50	6,3	12,6
Do 3 ha	-	-	-
Nad 3 do 8 ha	0,05	1,2	24,0
Nad 8 ha	0,45	5,1	11,3

Po PO-4 iz leta 1953 znašata hektarska pridelka oljne repice 7,7 q, sončnic pa 23,1 q in so njuni anketni podatki zelo približni, medtem ko za ostale kulture precej odstopajo. Pri lanu in konoplji podatki niso ločeni, kdaj gre za seme in kdaj za vlakno ter zato rezultati niso zanesljivi. Med "drugimi industrijskimi rastlinami" ni hmelja, ker anketa ni segala v hmeljarska področja, torej gre tam za kakršne koli druge kulture, vendar določeno tudi ne vemo za katere.

403,2. Vrtnine

Tab. 4.14. Hektarski pridelek vrtnin

Velikostne skupine	Pobrana površina v ha	Pridelek v q	
		ves	na 1 ha
Krompir			
SKUPAJ	81,89	8 972	109,6
Do 3 ha	11,45	1 156	101,0
Nad 3 do 8 ha	29,21	3 123	106,9
Nad 8 ha	41,23	4 693	113,8
Čebula			
SKUPAJ	0,46	23,3	50,7
Do 3 ha	0,05	1,6	32,0
Nad 3 do 8 ha	0,14	9,6	68,6
Nad 8 ha	0,27	12,1	44,8
Fižol			
SKUPAJ	2,75	67,5	14,5
Do 3 ha	0,38	10,3	17,1
Nad 3 do 8 ha	0,85	21,2	24,9
Nad 8 ha	1,52	36,0	23,7
Grah			
SKUPAJ	0,08	3,8	47,5
Do 3 ha	-	-	-
Nad 3 do 8 ha	0,04	2,8	70,0
Nad 8 ha	0,04	1,0	75,0
Zelje in ohrovt			
SKUPAJ	4,17	606,2	145,4
Do 3 ha	0,65	96,5	148,5
Nad 3 do 8 ha	1,51	214,6	142,1
Nad 8 ha	2,01	295,1	146,8

Tab. 4.14. Hektarski pridelek vrtnin (nadaljevanje)

Velikostne skupine	Pobrana površina v ha	Pridelek v q	
		ves	na 1 ha
Paradižniki			
SKUPAJ	0,15	15,1	100,7
Do 3 ha	0,01	2,0	200,0
Nad 3 do 8 ha	0,10	10,4	104,0
Nad 8 ha	0,04	2,7	67,5
Druge vrtnine			
SKUPAJ	6,48	416,2	64,2
Do 3 ha	1,28	71,7	56,0
Nad 3 do 8 ha	1,92	135,4	70,5
Nad 8 ha	3,28	209,1	63,8

Prav gotovo so dobri rezultati ankete za krompir, ki je pri nas najbolj in enakomerno razširjen po vsej deželi in tudi najmočnejša kultura med vrtninami. Povprečni hektarski pridelek 109,6 ni pretiran in tudi ne odstopa mnogo od povprečnega pridelka, ki ga kaže PO-7 iz 1953. leta (105,3 q na ha). Od ostalih podatkov ankete se zdi še najbolj verjeten hektarski pridelek zelja in ohrovtja, ker je približno enak v vseh treh velikostnih skupinah in ne presega običajnega srednjega pridelka pri nas. Nenavadno visok je bil hektarski pridelek fižola in graha. Očitno gre za skupni pridelek, v čisti in mešani kulturi, površine pa so čiste.

403,3. Krmne rastline

Tab. 4.15. Hektarski pridelek krmnih rastlin

Velikostne skupine	Požeta (pobrana) površina v ha	Pridelek v q	
		ves	na 1 ha
Črna detelja (stara)			
SKUPAJ	48,13	2 628	54,6
Do 3 ha	3,78	263	69,6
Nad 3 do 8 ha	19,16	978	51,1
Nad 8 ha	25,19	1 387	55,1
Lucerna (stara)			
SKUPAJ	17,23	1 041	60,4
Do 3 ha	1,69	101	60,0
Nad 3 do 8 ha	5,16	385	74,6
Nad 8 ha	10,38	555	53,4
Grašica			
SKUPAJ	1,33	199	149,6
Do 3 ha	0,05	19	380,0
Nad 3 do 8 ha	0,65	128	196,9
Nad 8 ha	0,63	52	82,7
Koruza za krmo			
SKUPAJ	4,28	733	170,9
Do 3 ha	0,19	49	255,3
Od 3 do 8 ha	1,30	214	164,2
Nad 8 ha	2,79	470	168,3

Tab. 4.15. Hektarski pridelok krmnih rastlin (nadaljevanje)

Velikotne skupine	Požeta (pobrana) površina v ha	Pridelek v q	
		ves	na 1 ha
Krmna pesa			
SKUPAJ	6,68	1 124	168,2
Do 3 ha	1,02	195	191,2
Nad 3 do 8 ha	1,30	163	125,6
Nad 8 ha	4,36	766	175,6
Druge krmne rastline			
SKUPAJ	16,95	2 466	145,4
Do 3 ha	1,84	272	147,8
Nad 3 do 8 ha	6,12	963	157,3
Nad 8 ha	8,99	1 231	136,9

Po PO-7 iz 1953. leta so povprečni hektarski pridelki za v gornji tabeli zajete kulture krmnih rastlin ti-le:

Črna detelja (seno)	37,5 q
Lucerna (seno)	45,8 q
Grašica (seno)	26,5 q
Koruza za krmo (pitnik)	182,3 q
Krmna pesa	197,7 q

Pri graščici in koruzi za krmo gre v anketi očitno le za zeleno krmo; pri detelji in lucerni pa za seno.

41. SADJARSTVO

Vsa anketirana gospodarstva imajo skupaj 38,91 ha strnjjenih nasadov sadnega drevja. Če to površino primerjamo z njivsko površino, potem vidimo, da so sadovnjaki proti njivam, ki jih je 470,85 ha, v razmerju 1 : 12 (po PO-2 iz 1954. leta 1 : 14), ali pa po posameznih velikostnih skupinah 1 : 9 ozir. 14 ozir. 12.

Povprečni delež sadovnjakov na skupni površini znaša 1,5% in pada z velikostjo posestva od 4,3% preko 1,7% na 1,2%.

410. Sadno drevje

Anketa je popisala sadno drevje dvakrat v anketnem letu. Prvič je popisano na začetku ankete, t.j. v juliju 1953, drugič pa vsakokrat tedaj, ko je bil anketiran sadni pridelek.

410,0 Število sadnega drevja
Tab.4.16. Število sadnega drevja

Velikostne skupine	Jablane	Hruške	Češplje	Češnje in višnje	Marelice in breskve	Orehi	Smokve	Limone
SKUPAJ VSE DREVJE	7 088	1 755	2 559	701	270	591	72	3
Do 3 ha	1 047	279	528	144	85	87	21	3
Nad 3 do 8 ha	2 225	456	859	312	107	195	30	-
Nad 8 ha	3 816	1 020	1 172	245	78	309	21	-
Na 1 anketirano gospodarstvo								
SKUPAJ	22,0	5,5	7,9	2,2	0,8	1,8	0,2	0,0
Do 3 ha	11,4	3,0	5,7	1,6	0,9	0,9	0,2	0,0
Nad 3 do 8 ha	17,5	3,6	6,8	2,5	0,8	1,5	0,2	-
Nad 8 ha	37,0	9,9	11,4	2,4	0,8	3,0	0,2	-

Tab. 4.17. Sadno drevje skupaj

Velikostne skupine	Skupno število	Struktura	Povprečno na 1 gospodarstvo
SKUPAJ	13 039	100	40,5
Do 3 ha	2 194	16,8	23,8
Nad 3 do 8 ha	4 184	32,1	32,9
Nad 8 ha	6 661	51,1	64,7

Na 1 ha izkazane površine pod sadovnjaki odpade povprečno 335 sadnih dreves, kar je precej in potrjuje domnevo, da so v število dreves zajeta po večini sadna drevesa izven strnjenih nasadov.

V primerjavi s strukturo drevja po PO-8 iz leta 1953. nam podaja anketno gradivo naslednje sliko:

Tab. 4.18. Struktura sadnega drevja

Sadno drevje	Anketa	PO - 8
Jablane	54,4	55,6
Hruške	13,5	12,8
Češplje	19,6	17,0
Češnje in višnje	5,4	5,6
Marelice in breskve	2,1	4,0
Orehi	4,5	4,4
Smokve	0,5	0,5

410,2. Rodnost sadnega drevja

Tab. 4. 19. Rodnost sadnega drevja

Sadno drevje	Vse	R o d n o		Drevje, ki je rodilo leta 1953		
		število	% od vseh	število	% od vseh	% od rodnih
Češnje	686	542	79,0	273	39,8	50,4
Višnje	15	9	60,0	5	33,3	55,6
Marelice in breskve	270	244	90,4	70	25,9	28,7
Zgodnje jablane	114	112	98,2	49	43,0	43,8
Pozne jablane	6 974	4 412	63,3	1 309	18,8	29,7
Hruške	1 755	1 235	70,4	517	29,5	41,9
Češplje	2 559	1 844	72,1	1 085	42,4	58,8
Orehi	591	416	70,4	72	12,2	17,3

Medtem ko PO-8 nima podatkov o številu rodni dreves, ki so rodila v tem letu, pa nam gradivo ankete podaja tudi te nadvse zanimive številke, iz katerih lahko natančneje sklepamo o sadni letini. Tako vidimo, da je komaj polovica vseh rodni češenj, višenj in češplj dala leta 1953 pridelok, medtem ko niti tretjina marelic, breskev in poznih jablan ni obrodila. Zgodnje jablane in hruške so dale pridelok za nad 40% rodni dreves, orehov pa komaj petino od vseh, ki bi lahko rodila.

Da bi primerjali rodnost sadnega drevja, podajamo v naslednji tabeli deleže rodni dreves po anketi in po PO-8:

Tab. 4.20. Deleži rodni dreves od vseh

Sadno drevje	Anketa	PO - 8 iz 1953. leta
Češnje	79,0	82,5
Višnje	60,0	82,1
Marelice in breskve	90,4	85,0
Pozne jablane	63,3	66,7
Hruške	70,4	69,5
Češplje	72,1	69,0
Orehi	70,4	68,7

Tab. 4.21. Pridelek sadja

v kg

Sadje	Ves	Na eno gospo- darstvo po anketi	Na eno rodno drevo po anketi	Na 1 rodno drevo po PO-8 iz 1953 za pri- vatni sektor
Češnje	6 394	19,9	11,8	14,2
Višnje	13	0,0	1,4	8,5
Marelice	964	3,0	4,0	11,3
Jabolka	74 769	231,2	16,6	8,1
Hruške	21 926	68,1	17,8	9,6
Češplje	27 206	84,5	14,8	10,7
Orehi	689	4,1	1,7	2,0

Dobljena povprečja na 1 gospodarstvo so dokaj verjetna, čeprav se mnogo razlikujejo od povprečij v anketi iz l. 1952/53.

Razen pri češnjah, češpljah in orehih, vidimo, da se povprečja na 1 rodno drevo precej razlikujejo.

Na splošno je bila sadna letina leta 1953 zelo slaba, kar opravičuje tudi nizek odstotek rodnosti.

411. Predelava sadja

Anketna metodologija v tem vprašanju zanemara količine, ki jih kmet dokupi za predelavo. Zato ni mogoče z natančnostjo govoriti o količini doma pridelanega sadja, ki gre v predelavo. Zato smo ta račun raje opustili in izračunali izkoristek.

4.22. Domača predelava sadja

Vrsta izdelka	Predelano sve- že sadje v kg	I z d e l a n o		
		vsega	% izkorišče- nja	na 1 gospo- darstvo
Suhe češplje	2 746	739	27,0	2,3
Drugo suho sadje	2 992	524	17,5	1,6
Češpljeva mezga	946	296	31,3	0,9
Mezga iz drugega sadja	245	72	29,3	0,2
Slivovka, enkrat žgana	5 147	498	9,7	1,5
Slivovka, dvakrat žgana	8 502	660	7,8	2,0
Drugo sadno žganje	11 755	573	4,9	1,8
Sadni sokovi (sadjevec)	39 987	20 747	51,9	64,4

Nad dve tretjini vsega sadnega žganja je slivovka.¹⁾ Med sadnimi sokovi pa je treba predvsem omeniti jabolčnik, česar anketna metodologija sicer ne loči, toda nam je znano iz napovedi gospodarstva. Zaradi slabe letine jabolk, so gospodarstva pridelala tudi znatno manj jabolčnika kot preteklo leto. Leta 1953 je prišlo na 1 gospodarstvo le dobrih 64 litrov, medtem ko je leto prej odpadlo na 1 gospodarstvo nad 270 litrov sadnih sokov, med njimi seveda največ jabolčnika. Drugi izdelki so manj pomembni za naše razmere in so tudi izdelane količine na 1 gospodarstvo pravzaprav neznatne.

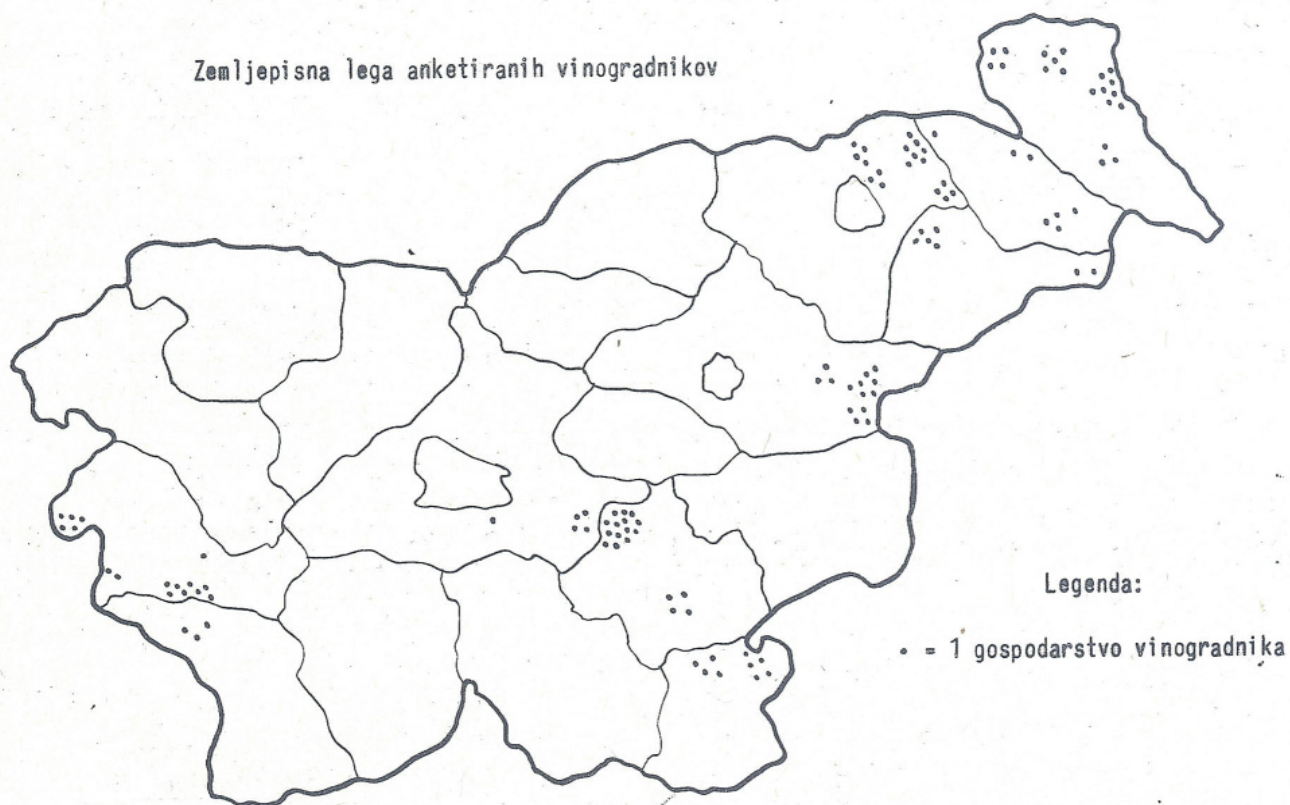
42. VINOGRADNIŠTVO

Vseh 322 anketiranih gospodarstev je imelo skupaj 29,11 ha vinogradov. Potemtakem so vinogradi z njivami in vrto-
vi v razmerju 1:16. Povprečni delež vinogradov na skupni površini anketiranih gospodarstev znaša 1,1% in je zelo
približen deležu, ki ga kaže PO-2 iz 1954. leta za privatni sektor (1,3%).

1) Malo je verjetno, da bi naši kmetje pripravljali le enkrat žgano slivovko in gre tudi v tem primeru najbrže
za dvakrat žgano; to kaže tudi odstotek izkoriščenja.

Kakor vidimo, je skupna vinogradniška površina vseh anketiranih gospodarstev relativno majhna in napačno bi bilo delati kakršnekoli sklepe samo na podlagi povprečkov za vseh 322 anketiranih gospodarstev. Zato je potrebno, da si na tem mestu ogledamo podatke o tem, koliko gospodarstev od vseh anketiranih je imelo vinograde in v kakšni površini, ter to primerjamo z rezultati drugih naših statističnih virov.

Predvsem pa naj nam naslednji kartogram predoči zemljepisno lego gospodarjev, ki so imeli tudi vinograd, in ki jih bomo v nadaljevanju obravnavali tudi s tega vidika.

Tab. 4.23. Struktura vinogradnikov po površini

Velikostna skupina	Število anketiranih gospodarstev	Gospodarstva z vinogradom		Skupna površina vinogradov v ha	Povprečna površina vinogradov na 1 gospodarstvo z vinogradom v ha
		število	%		
SKUPAJ	322	118	36,6	29,11	0,25
Do 3 ha	92	32	34,8	6,73	0,21
Od 3 ha do 8 ha	127	47	37,0	10,58	0,23
Nad 8 ha	103	39	37,9	11,80	0,30

Po podatkih kmetijske statistike je bilo leta 1951 v privatnem sektorju kmetijstva 40% vinogradnikov, s povprečno velikostjo vinograda 24 arov (po kategorijah: do 3 ha 18 arov, od 3 do 8 ha 22 arov in nad 8 ha 35 arov).

Iz prednje tabele zvemo, da so pri anketiranih gospodarstvih znašale povprečne velikosti vinogradov po kategorijah 0,21 ha, 0,23 ha in 0,30 ha oziroma v skupnem povprečju 0,25 ha. Ker so pri posameznih posestvih površine lahko zelo različne, t.j. da je v posamezni kategoriji le nekaj posestev z veliko površino vinograda, največ pa takih, ki imajo zelo majhne površine, nastane vprašanje, v kakšni meri so ti povprečki tipični. Odgovor na to vprašanje nam da naslednja tabela, ki nam pove, kakšna je razpršitev vinogradnih površin okoli povprečij.

Tab. 4.24. Razpršitev vinogradnih površin okoli povprečja

Razredi	Skupaj		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	število gospodarstev	%	število gospodarstev	%	število gospodarstev	%	število gospodarstev	%
Do 10 a	42	35,6	15	46,8	19	40,5	8	20,5
nad 10 do 20 a	28	23,7	7	21,9	9	19,2	12	30,8
nad 20 do 30 a	16	13,6	3	9,4	4	8,5	9	23,1
nad 30 do 40 a	14	11,9	4	12,5	7	14,8	3	7,7
nad 40 do 50 a	5	4,2	1	3,1	2	4,3	2	5,1
nad 50 a	13	11,0	2	6,3	6	12,7	5	12,8

Razen pri največji kategoriji kaže tabela največjo gostoto v najnižjem razredu (do 10 arov), na kateri odpade v povprečju čez 35% vinogradov. Tudi drugi razred je zelo gost (23,7% v povprečju), medtem ko je v tretjem razredu, kamor pada aritmetična sredina vseh kategorij in skupnega povprečja, znaša povprečna gostota 13,6%. Pod splošnim povprečjem je torej čez 59% vseh vinogradov (po kategorijah 69 do 60 do 51%), kar pomeni, da aritmetični povprečki vinogradnih površin niso tipični niti za posamezne velikostne skupine niti v skupnem povprečju.

420. Vinogradne površine in trte

Trte je anketa popisovala dvakrat. Prvič jih je popisala le po skupnem številu na začetku ankete (julija 1953) obenem s sadnim drevjem, drugič pa še ločeno po vrstah, ko je jeseni istega leta popisani pridelek grozdja. Tedaj so popisali edinkrat tudi površino vinograda pod posameznimi vrstami trt, ki je bila poprej znana le v skupni površini med zemljiškimi kategorijami.

420,0. Površine

Tab. 4.25. Vinogradne površine

Trte	Površina v ha	Struktura	
		po anketi	po PO-9
SKUPAJ	29,11	100	100
Na ameriški podlagi	21,42	73,6	77,4
Domače	1,19	4,1	0,1
Samorodnice	6,50	22,3	22,5

420,1. Število trt

Tab. 4.26. Število trt

Trte	Vse	Redne	Š vseh na 1 ha
SKUPAJ	193 538	174 477	6 649
Na ameriški podlagi	130 413	118 875	6 088
Domače	10 017	9 695	8 418
Samorodnice	53 108	45 907	8 170

Tab. 4.27. Struktura trt po vrstah

Trte	Anketa	PO-9 iz 1953
SKUPAJ	100	100
Na ameriški podlagi	67,4	77,8
Domače	5,2	0,1
Samorodnice	27,4	22,1

420,2. Rodnost trt

Tab. 4.28. Rodnost trt

Trte	Anketa	PO-9
SKUPNO POVPREČJE	92,2	96,4
Na ameriški podlagi	91,2	96,0
Domače	96,8	100,0
Samorodnice	86,4	97,6

420,3. Pridelek grozdja

Tab. 4.29. Pridelek grozdja na rodno trto

Trte	Ves pridelek v kg	Pridelek na rodno trto v kg	
		po anketi	po PO-9
SKUPAJ	58 508	0,34	0,19
Na ameriški podlagi	40 433	0,34	0,22
Domače	2 222	0,23	1,05
Samorodnice	15 853	0,35	0,19

Drugačen rezultat ankete moramo pripisati premalo reprezentativnemu vzorcu (samo 118 vinogradnikov!).

Tab. 4.30. Deleži pridelka po vrstah trt

Trte	Po anketi	Po PO - 9
SKUPAJ	100	100
Na ameriški podlagi	69,1	85,7
Domače	3,8	0,3
Samorodnice	27,1	14,0

Tab. 4.31. Pridelek grozdja na ha

v q

Trte	Po anketi	Po PO - 9
SKUPNO POVPREČJE	10,1	11,9
Na ameriški podlagi	18,9	13,2
Domače	18,7	44,8
Samorodnice	24,4	7,4

421. Domača predelava grozdja

Anketa je sicer zapisala količine grozdja, ki so ga posamezna gospodarstva predelala, ni pa zapisala, od kod je bilo to predelano grozdje, t.j., ali gre v posameznih primerih le za domači pridelek ali tudi za kupljeno grozdje. O nakupu grozdja za predelavo pa anketa ni vodila posebne evidence, ker je zapisovala le nakup vsega svežega sadja skupaj. Ker se je pri obračunu predelanih in pridelanih količin grozdja pokazalo, ponekod večje od domačega pridelka, smo morali v nekaj primerih dokupljene količine grozdja, ki je šlo v predelavo, oceniti.

Tab. 4.32. Domača predelava grozdja

Velikostna skupina	Domači pridelek in nakup grozdja	Predelano	
		kg	%
SKUPAJ	62 347	61 056	97,9
Do 3 ha	20 663	20 393	98,7
Nad 3 do 8 ha	23 822	23 534	98,8
Nad 8 ha	17 862	17 129	95,9

Gornji podatki potrjujejo, da gre velika večina grozdja v predelavo in da komaj 2% vsega pridelka ne predelava-
jo.

421,0. Pridelek vina

Tab. 4.33. Pridelek vina

Velikostna skupina	Predelana količina grozdja v kg	Vse vino	% izkoriščenja	Na 1 gospodarstvo v l
SKUPAJ	61 056	45 470	74,5	141,2
Do 3 ha	20 393	15 105	74,1	164,2
Nad 3 do 8 ha	23 534	17 436	74,1	137,3
Nad 8 ha	17 129	12 929	75,5	125,5

Po PO-9 iz leta 1953 znaša izkoristek povprečno 68,1% in se smatra kot precej visok, če upoštevamo deževno leto 1953 ker je imelo tedaj grozdje več soka kot v sušnih letih. Izkoristek po anketi pa je še nekaj višji. Zelo slaba letina se pozna tudi v tem, da je povpreček pridelanega vina na 1 anketirano gospodarstvo znašal leta 1953 le 141 litrov, medtem ko je po anketi 1952/53 znašal skoraj 200 litrov na gospodarstvo, čeprav se obe anketi ne moreta strogo primerjati (različni masi!).

Tab. 4.34. Povprečki pridelka vina v litrih

Vir podatkov	Na 1 ha vinogradne površine	Na 1 rodno trto
Anketa 1952/53	1 939	0,32
" 1953/53	1 562	0,26
PO-9 iz leta 1952	1 550	0,25
PO-9 iz leta 1953	790	0,12

Medtem ko PO-9 beleži porazno nizek hektarski pridelek vina v letu 1953 (7,9 hl) in to pripisuje izredno slabi letini, ki je ne pomnijo zadnjih 50 let, pa je anketa zabeležila še enkrat tolikšen hektarski pridelek.

421,2. Pridelek žganja

Tab. 4.35. Pridelek žganja v litrih

Velikostna skupina	Vse	Na 1 gospodarstvo
SKUPAJ	543	1,7
Do 3 ha	187	2,0
Nad 3 do 8 ha	190	1,5
Nad 8 ha	166	1,6

Pridelek žganja na 1 gospodarstvo je bil leta 1953 znatno manjši kot leto poprej, ko je anketa pokazala povprečje 3,8 l na gospodarstvo. Po PO-9 je bilo v Sloveniji na 1 hl vina pridelanega leta 1953 povprečno 1,4 l tropinovca, anketa pa kaže povprečje 1,2 l (po posameznih velikostnih skupinah 0,8 ozir. 0,9 oziro. 1,3 l).

Več nam o tem povedo številke o gospodarstvih, ki so imela vinograde. Teh je bilo 118 in jih je 32 kuhalo vinjak (po kategorijah 50% do 13% (?) - 39 % - v povprečju 25%). Na vinogradniško gospodarstvo je odpadlo povprečno 4,6 l tropinovca, na gospodarstvo, ki se je po teh podatkih ukvarjalo s kuho, pa nekaj čez 16 l. Variabilnost med gospodarstvi je zelo velika (od 1 do 40 l).

43. ŽIVINOREJA

Anketna metodologija je posvetila živinoreji posebno pozornost. V vsakomesečnem osnovnem obrazcu je bila cela stran posvečena živini vseh vrst. Vsak mesec so zapisovali začetno in končno stanje, vmes pa celotno gibanje, t.j. prirejo, nakup in prodajo ter zakol in pogin. Razen tega so posamezne vrste živine opazovali še po starosti ozir. po spolu.

Pomanjkljivost pa je v tem, da niso zapisovali števila molznih krav ter števila kokoši - nesnic. Te napake so bile odpravljene šele v metodologiji za anketo 1954/55.

430. Številčno stanje živine

Številčno stanje živine je opazovala anketa zelo natančno. Anketno leto se je začelo s popisom stanja živine na dan 1.julija 1953. Konec meseca julija so temu začetnemu stanju prišteli prirejo in nakup, odšteli pa prodajo, zakol in pogin, ter so tako dobili končno stanje na dan 31.julija 1953, ki je bilo istočasno že začetno stanje za mesec avgust, in tako naprej skozi vseh 12 mesecev. Ker nam bo to gradivo koristilo za vse poznejše račune, bomo v naslednjih tabelah podali te osnovne podatke za konje, govedo, prašiče, ovce, koze in perutnino.

Tab. 4.36. Konji

Leto in mesec	Stanje 1. v mesecu	Prireja	Nakup	Prodaja	Pogin	Stanje zadnjega v mesecu
1953 VII	136	-	-	1	-	135
VIII	135	-	1	4	-	132
IX	132	-	1	3	-	130
X	130	-	1	6	-	125
XI	125	-	1	1	1	124
XII	124	-	6	3	-	127
1954 I	127	-	-	3	-	124
II	124	-	4	5	-	123
III	123	2	2	2	-	125
IV	125	2	3	1	-	129
V	129	2	2	1	-	132
VI	132	1	-	2	-	131
Spremembe med letom	136	7	21	32	1	131

Na začetku ankete (1.julija 1953) je bilo 51 kobil, sredi leta (1.januarja 1954) pa jih je bilo 47.

Tab. 4.37. Goveda

Leto in mesec	Stanje 1. v mesecu	Prireja	Nakup	Prodaja	Z a k o l		Pogin	Stanje zadnjega v mesecu
					število	kg		
1953 VII	1 013	37	6	35	-	-	-	1 012
VIII	1 012	20	10	40	-	-	1	1 010
IX	1 010	23	11	48	-	-	2	994
X	994	29	15	40	-	-	4	994
XI	994	33	9	34	1	63	1	1 000
XII	1 000	31	13	39	3	629	1	1 001
1954 I	1 001	35	16	36	-	-	1	1 015
II	1 015	29	11	33	-	-	5	1 017
III	1 017	33	14	38	-	-	3	1 023
IV	1 023	39	9	31	4	500	2	1 034
V	1 034	38	13	42	-	-	1	1 042
VI	1 042	44	10	39	-	-	4	1 053
Spremembe med letom	1 013	391	137	455	8	1 192	25	1 053

Začetno število krav je 546, sredi leta pa 519. Krav-molznice anketa ni zapisovala.

Tab. 4.38. Prašiči

Leto in mesec	Stanje 1. v mesecu	Prireja	Nakup	Prodaja	Z a k o l		Pogin	Stanje zadnjega v mesecu
					število	kg		
1953 VII	989	33	13	45	3	120	12	975
VIII	975	111	29	22	1	60	10	1 082
IX	1 082	42	35	59	2	174	6	1 092
X	1 092	72	47	60	9	525	4	1 138
XI	1 138	36	60	52	39	4 454	4	1 139
XII	1 139	9	42	60	217	27 247	9	904
1954 I	904	52	44	42	180	24 042	-	778
II	778	89	16	30	69	8 165	12	772
III	772	149	40	61	26	2 826	26	848
IV	848	96	74	93	11	1 022	7	907
V	907	32	56	97	3	215	5	890
VI	890	58	36	32	2	84	17	933
Spremembe med letom	989	779	492	653	562	69 021	112	933

Svinj je bilo v začetku anketnega leta 90, sredi anketnega leta pa 81.

Tab. 4.39. Ovce

Leto in mesec	Stanje 1. v mesecu	Prireja	Nakup	Prodaja	Z a k o l		Pogin	Stanje zadnjega v mesecu
					število	kg		
1953 VII	235	4	1	1	4	120	3	230
VIII	230	4	2	2	2	50	-	232
IX	232	11	-	1	5	142	3	234
X	234	28	4	7	10	298	-	249
XI	249	15	4	12	6	165	-	250
XII	250	11	-	7	10	291	2	242
1954 I	242	9	-	3	3	95	1	244
II	244	10	1	1	6	140	5	243
III	243	13	-	3	3	68	2	248
IV	248	8	2	4	8	195	2	244
V	244	5	7	6	-	-	3	247
VI	247	3	1	-	3	88	3	245
Spremembe med letom	235	121	22	49	60	1 652	23	245

Plemenskih ovc je bilo na začetku ankete 117, sredi anketnega leta pa 112.

Tab. 4.40 Koze

Leto in mesec	Stanje 1. v mesecu	Prireja	Nakup	Prodaja	Z a k o l		Pogin	Stanje zadnjega v mesecu
					število	kg		
1953 VII	28	-	-	-	2	12	-	26
VIII	26	-	-	-	-	-	1	25
IX	25	-	3	-	-	-	-	28
X	28	-	-	-	-	-	1	27
XI	27	-	1	2	2	14	-	24
XII	24	1	-	-	-	-	-	25
1954 I	25	1	1	1	-	-	2	24
II	24	-	1	1	-	-	-	24
III	24	11	-	-	-	-	-	35
IV	35	12	-	5	1	40	-	41
V	41	3	1	11	6	49	2	26
VI	26	-	-	3	-	-	-	23
Spremembe med letom	28	28	7	23	11	115	6	23

Anketa koz ni opazovala po spolu in starosti, zato nimamo številčnega stanja plemenskih koz.

Tab. 4.41. Perutnina

Leto in mesec	Stanje 1. v mesecu	Prireja	Nakup	Prodaja	Z a k o l		Pogin	Stanje zadnjega v mesecu
					število	kg		
1953 VII	4 175	391	13	25	185	251	121	4 248
VIII	4 248	507	20	44	258	354	125	4 348
IX	4 348	140	4	24	186	253	84	4 198
X	4 198	56	12	74	176	292	58	3 958
XI	3 958	27	13	76	162	256	51	3 709
XII	3 709	16	15	37	229	461	31	3 443
1954 I	3 443	11	17	26	102	189	23	3 320
II	3 320	13	4	27	60	129	17	3 223
III	3 223	30	6	12	57	116	30	3 170
IV	3 170	628	20	15	96	233	34	3 673
V	3 673	1 411	37	5	73	140	65	4 978
VI	4 978	1 027	39	33	102	156	154	5 755
Spremembe med letom	4 175	4 257	200	398	1 686	2 830	793	5 755

Od perutnine je anketa zajela kokoši, race, gosi in purane. Kokoši je bilo sredi anketnega leta (1.januarja 1954) 3.362.

Tab. 4.42. Številčno stanje živine 1.januarja 1954 po velikostnih skupinah

Velikostna skupina	Konji	Govedo	Prašiči	Ovce	Koze	Perutnina	Čebelni panji
Število							
SKUPAJ	127	1 001	904	242	25	3 443	107
Do 3 ha	7	149	150	22	9	842	25
Nad 3 do 8 ha	28	346	317	65	9	1 188	31
Nad 8 ha	92	506	437	155	5	1 413	51
Struktura							
SKUPAJ	100	100	100	100	100	100	100
Do 3 ha	6,6	14,9	16,6	9,1	36,0	24,5	23,4
Nad 3 do 8 ha	22,0	34,5	35,1	26,9	36,0	34,5	29,0
Nad 8 ha	72,4	50,6	48,3	64,0	20,0	41,0	47,6

Struktura nam kaže naslednje: Skoraj tri četrtine konj je pri kmetih nad 8 ha, ena petina pri kmetih srednje kategorije. Nad polovico goved imajo kmetje tretje kategorije in skoraj toliko prašičev. Razmerje pri goveji živini in prašičih po velikostnih skupinah je domala enako. Skoraj dve tretjini ovac imajo kmetje nad 8 ha, medtem ko imajo koze le manjši posestniki. Perutnine je pri najmanjši velikostni skupini skoraj četrtina, in pri kmetih nad 8 ha nad dve petini. Skoraj četrtina vseh panjev je v posesti malih kmetov, a nekaj manj kot polovica pri kmetih nad 8 ha.

Po popisih živine zadnjih let je bil kritičen dan 15. januar. Ta dan smo tudi v anketi izbrali za kritičen dan, in odkar že deluje anketa, t.j. od 15. januarja 1952, na posebnih vprašalnikih popisujemo stanje živine, perutnine in čebelnih kanjev. Po teh popisih izračunana povprečja na 1 anketirano gospodarstvo nam podaja naslednja tabela.

Tab. 4.43. Povprečno številčno stanje živine, perutnine in čebelnih panjev na dan 15. januarja 1952, 1953 in 1954 pri anketiranih gospodarstvih

Živina, perutnina in čebelni panji	Anketa 1952 (190 gospodarstev)	Anketa 1953 (190 gospodarstev)	Anketa 1954 (322 gospodarstev)
Konji	0,4185	0,4278	0,3882
Govedo	3,2174	3,3424	3,0870
Prašiči	2,5272	2,3750	2,8012
Ovce	0,7011	0,7283	0,7578
Koze	0,1033	0,0870	0,0745
Perutnina	8,6849	9,4076	10,6460
Čebelni panji	0,3696	0,4185	0,3323

Leta 1954 ni bilo popisa živine na dan 15. januarja, in zato anketnega povprečja ne moremo primerjati z rezultatom popisa, da bi videli, v kakšni meri je anketa zadela številčno stanje v LR Sloveniji. Iz primerjave prejšnjih dveh anketnih popisov s popisi živine smo videli namreč, da je anketa dala v splošnem previsoka povprečja na 1 gospodarstvo, kar je posledica premajhnega vzorca in zemljepisno neenakomerno porazdeljenih pojavov. Za ilustracijo teh izvajanj naj povemo, da je popis živine za leto 1953 dobil naslednje splošne povprečke na 1 gospodarstvo:

konji	0,40
govedo	2,84
prašiči	2,43
ovce	0,69

Tab. 4.44. Število živine in perutnine na 100 družinskih članov

Velikostna skupina	Konji	Govedo	Prašiči	Perutnina
SKUPAJ	8,4	66,0	59,6	227,1
Do 3 ha	1,7	36,0	26,2	203,4
Nad 3 do 8 ha	4,9	60,8	55,7	208,8
Nad 8 ha	17,3	94,9	82,0	265,1

Po popisu živine iz 1953. leta je odpadlo v privatnem sektorju lastništva na 100 kmečkih prebivalcev 9,1 konj, 65,6 govedi in 55,7 prašičev.

Tab. 4.45. Število konj in prašičev na 100 govedi

Velikostna skupina	Vse govedo	Na 100 govedi odpade	
		konj	prašičev
Anketa (januarja 1954)			
SKUPAJ	1 001	12,7	90,3
Do 3 ha	149	4,7	100,7
Nad 3 do 8 ha	346	8,1	91,6
Nad 8 ha	506	18,2	86,4
Popis živine 1953			
SKUPAJ	418 444	13,9	84,0
Do 3 ha	58 971	5,0	96,6
Nad 3 do 8 ha	129 813	9,5	88,3
Nad 8 ha	229 660	18,7	78,3

Tab. 4.46. Struktura črede pri anketiranih gospodarstvih po stanju 1. januarja 1954

Ž i v i n a	Anketa 1.jan. 1954		Popis živine 1953		Koeficienti
	število	struktura	število	struktura	
KONJI SKUPAJ	127	100	58 298	100	-
Žrepci do 2 let	8	6,3	5 650	9,7	0,8
Mladi konji nad 2 leti	66	52,0	7 404	12,7	1,0
Kobile in breje žrebi-	53	41,7	45 244	77,6	1,3
ce ter ostali konji	62	48,8	-	-	-
delovni konji					
GOVEDA SKUPAJ	1 001	100	418 444	100	-
Teleta do 1 leta	183	18,3	75 496	18,0	0,5
Junci do 2 let	141	14,1	56 149	13,4	0,7
Junci nad 2 leti	61	6,1	22 114	5,3	0,7
Krave	521	52,0	220 397	52,7	1,0
Biki in voli	95	9,5	44 283	10,6	1,2
PRAŠIČI SKUPAJ	904	100	351 469	100	-
Prašički do 6 mesecev	390	43,2	208 438	59,3	0,12
Prašički nad 6 mesecev	228	25,3	53 706	15,3	0,25
Svinje	101	11,1	39 106	11,1	0,40
Merjasci	4	0,4	1 733	0,5	0,40
Svinje v pitanju	181	20,0	48 478	13,8	0,40
PERUTNINA SKUPAJ	3 443	100	1 115 948	100	-
Kokoši	3 362	97,6	1 016 233	95,1	-
Race	34	1,0	17 461	1,6	-
Gosi	10	0,3	14 949	1,3	-
Purani	37	1,1	22 305	2,0	-
OVCE SKUPAJ	242	-	99 243	-	0,1
KOZE SKUPAJ	25	-	9 201	-	0,1

V zadnjem stolpcu zgornje tabele so navedeni koeficienti, po katerih smo preračunavali živino na "normalno".

Po številčnem stanju sredi anketnega leta (t.j. 1. januarja 1954) in prednjih koeficientih smo izračunali število "normalne živine". Istočasno smo tudi živino privatnega sektorja po popisu živine 1953 prevedli na "normalno."

Tab. 4.47. Število "normalne živine"

Vrsta živine	A n k e t a			P o p i s ž i v i n e		
	absolutno	normalna živina	struktura	absolutno	normalna živina	struktura
SKUPAJ	2 032	1 227	100	833 678	510 994	100
Govedo	1 001	868	71	423 419	366 084	72
Konji	127	141	11	58 770	70 741	13
Prašiči	904	218	18	351 489	74 169	15

Glede na starostni sestav črede in ustrezajoče koeficiente se število govedi in prašičev zmanjša, število konj pa poveča. Če absolutna števila živine vzamemo kot 100, potem dobimo po anketi in popisu živine naslednja razmerja "normalne" živine.

Tab. 4.48. Indeksi "normalne živine"

Živina	Absolutno	I n d e k s i	
		anketa	popis
SKUPAJ	100	60	61
Govedo	188	88	87
Konji	100	111	120
Prašiči	120	24	21

Pri preračunavanju števila živine na število "normalne" živine se torej absolutno število povprečno zmanjša za okoli 40%. Pri goveji živini znaša to zmanjšanje okoli 12%, pri prašičih pa od 76 do 79%. Število konj se pri tem računu zviša za 11 do 20%, ker uporabljajo za delo pretežno starejše konje, ki porabijo precej krme.

431. G i b a n j e (o b r a č a n j e) ž i v i n e

Vsakokratni popis živine je velika statistična akcija, ki v seriji enakih podatkov predhodnih let pove, ali je število živine v enem letu in na isti kritični dan absolutno naraslo ali padlo. Toda popisi ne morejo dati nobenih elementov za računanje obračanja živine.

Zaradi tega se razni gospodarstveniki poslužujejo norm, ki so jih postavili agronomi po izkušnjah, dobljenih na posameznih kmetijskih posestvih. Vzeti moramo, da so ti normativi lahko pristranski, ki izvirajo iz izkušenj bolj organiziranih podjetij kot pa so privatna kmečka gospodarstva. Zato moramo planske normative, ki se uporabljajo za celotni živinski sklad, preveriti pri večjem številu privatnih kmečkih gospodarstev.

In prav to je bil eden izmed ciljev te ankete.

V naslednjih oddelkih se bomo posebej seznanili s prirejo, nakupom in prodajo, klanjem in poginom pri posameznih vrstah živine. Posebej opozarjamo na koeficiente, ki smo jih izračunali na podlagi tega gradiva, ker je to pri nas prvi poizkus te vrste po vojni.

Tab. 4.49. Gibanje živine (sumarno)

Živina in perutnina	Stanje 1. VII. 1953	Letno povečanje			Letno zmanjšanje				Stanje 30. VI. 1954
		skupaj	prireja	nakup ali dar	skupaj	prodaja ali dar	zakol	pogin	
Število									
Konji	136	28	7	21	33	32	-	1	131
Govedo	1 013	528	391	137	488	455	8	25	1 053
Prašiči	989	1 271	779	492	1 327	653	562	112	933
Ovce	235	143	121	22	133	49	60	24	245
Koze	28	35	28	7	40	23	11	6	23
Perutnina	4 175	4 457	4 257	200	2 877	398	1 686	793	5 755
Odstotki povečanja oziroma zmanjšanja in strukture ter indeks									
Konji	100	21			24				96 ¹⁾
		100	25	75	100	97	-	3	
Govedo	100	52			48				104 ¹⁾
		100	74	26	100	93	2	5	
Prašiči	100	129			134				94 ¹⁾
		100	61	39	100	49	42	9	
Ovce	100	61			57				104 ¹⁾
		100	85	15	100	37	45	18	
Koze	100	125			143				82 ¹⁾
		100	80	20	100	58	28	14	
Perutnina	100	107			69				138 ¹⁾
		100	96	4	100	14	59	27	

1) Indeks: Stanje 1. VII. 1953 = 100.

Bolj zanimiv kot zgornji je spodnji del tabele. V njem smo na začetno stanje (1. VII. 1953) izračunali najprej odstotke letnega povečanja in zmanjšanja, nato pa še notranje strukture letnega povečanja oziroma zmanjšanja. V zadnji koloni dobimo indeks končnega stanja, če je začetno = 100.

Pri konjih je letno povečanje na začetno stanje 21 %, zmanjšanje pa 24 %, tako da je stanje čez leto dni za 3 % nižje od začetnega stanja. Vzrok povečanju je samo po eni četrtini prireja, po treh četrtinah pa nakup oziroma prejem v dar. Prejem v dar je neznatna postavka, ki bi jo lahko tudi opustili. Isto velja pri zmanjšanju, vzrok je skoraj vedno prodaja oziroma podaritev. Zaradi pogina se je zmanjšalo število konj le za 3 %.

Pri govedih znaša absolutno letno povečanje 4 % (po anketi 1952/53 samo 1,6 %). Začetno število se med letom poveča za 52, zmanjša pa za 48 %. Za 3/4 se poveča zaradi prireja in za 1/4 zaradi nakupa, zmanjšanje pa povzroči večinoma prodaja. Zaklano je bilo le 2 %, poginilo pa je 5 % govedi. Pri zakolu gre tu le za prisilni zakol in zakol telet, kajti klanje goveje živine izven klavnic je že tako prepovedano. Kar se tiče odstotkov povečanja in zmanjšanja v enem letu, kaže anketa 1952/53 nekako enako tendenco (54,2 : 52,6 %) in tudi pri strukturi obeh postavk dobimo domala enaka razmerja, z izjemo, da je zakol leto prej znašal dobre 4 %, in je bil zato delež prodaj za 2 % nižji. Pozneje bomo videli, da prodajajo in nakupujejo v glavnem sami kmetje med seboj.

Pri prašičih znaša letno povečanje 129 %, zmanjšanje pa 134 % na osnovno stanje, tako da se začetno stanje po enem letu absolutno zmanjša za okoli 6 %. Povečanju je po treh petinah vzrok prireja, po dveh petinah pa nakup. Skoraj za polovico se je znižalo število zaradi prodaje, za dve petini zaradi zakola in za eno desetino zaradi pogina.

Pri ovcah kaže anketa absolutno povečanje za 4 %, glavni vzrok povečanju je prireja (85 %), medtem ko se zaradi zakola ovac zmanjša število za 3/4. Precej ovac tudi pogine, skoraj petina, medtem ko prodajo le dobro tretjino ovac.

Pri kozah je slika nekoliko drugačna. Začetno število se zmanjša absolutno za 18 %. Za štiri petine se zviša zaradi prireja in le za 1/5 pri nakupu, medtem ko skoraj dve tretjini koz na leto prodajo, nekaj več kot petino zakoljejo, pogine pa jih 14 %.

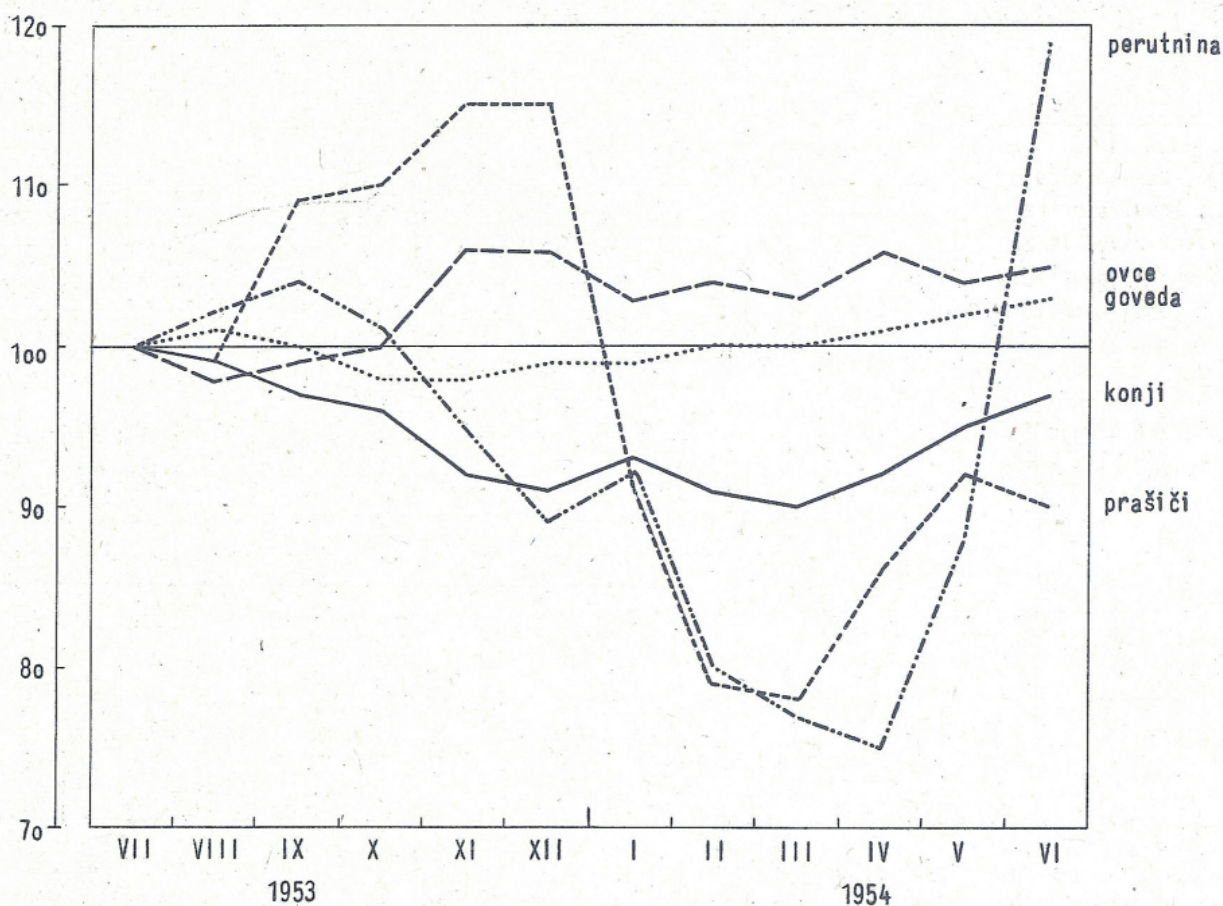
Pri perutnini se poveča v teku enega leta začetno število za 107 %, zmanjša pa za 69 %, tako da znaša absolutno povečanje 38 %.

Anketa zgovorno kaže, da redi kmet perutnino predvsem zaradi jajc in za svojo prehrano, kajti skoraj dve tretjini perutnine pokolje doma, domala tretjina mu pogine, medtem ko proda le 14 % perutnine.

Tab. 4.50. Indeksi najmanjšega in največjega stanja živine
(julij 1953 = 100)

Gospodarsko leto		Konji	Goveda	Prašiči	Ovce	Koze	Perutnina
1953	VII	100	100	100	100	100	100
	VIII	99	101	99	98	93	102
	IX	97	100	109	99	89	104
	X	96	98	110	100	100	101
	XI	92	98	115	106	96	95
	XII	91	99	115	106	86	89
1954	I	93	99	91	103	89	92
	II	91	100	79	104	86	80
	III	90	100	78	103	86	77
	IV	92	101	86	106	125	75
	V	95	102	92	104	146	88
	VI	97	103	90	105	93	119

Ponazorimo gornje indexe še v naslednjem grafikonu!

Tab. 4.51. Število živine v letu 1953/54.

Živina in perutnina	Najmanjše	Največje
Konji	januar - marec	julij - avgust
Goveda	september - oktober	april - junij
Prašiči	januar - februar - marec	oktober-november-december
Ovce	julij - avgust	oktober-november
Perutnina	februar - marec	maj - junij

Nasproti zveznim izsledkom ankete kažejo naši rezultati precejšnje razlike zlasti pri govedu, kjer Zvezni zavod ugotavlja najmanjše število v januarju, po naših podatkih pa naj bi bil ta čas september-oktober. Največje število goved pa je po naših podatkih tudi premaknjeno naprej, t.j. v dobo april - junij, medtem ko ga ZVS ugotavlja za dobo junij - avgust. Tudi prašiči po našem dosežejo največje število mesec dni pozneje, kot to kaže povprečje za FLRJ. Glej zvezno publikacijo z naslovom "Prikaz elementa obrta stada u seljačkim gazdinstvima u 1952 i 1953 godini", stran 21.

431,0 Prireja

Naše analize prireje usmerimo predvsem na sezonski značaj prireje in pa na rodnoost ženskih plemenskih živali.

431,00 Konji

Tab. 4.52. Razpored prireje konj

Skupna prireja in prireja=100	Merska enota	1 9 5 3						1 9 5 4					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
7	število	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	1
100	%	-	-	-	-	-	-	-	-	29	29	29	13

Tabela kaže, da je prireja konj padla v prvo polovico leta. Glede skupnega števila kobil in brejih žrebic (53) in skupnega števila prirejenih konj vidimo, da je prirastek dalo le dobrih 13% kobil, to je komaj vsaka sedma kobila. Zvezni zavod je za isto leto dobil rezultat, da je vsaka tretja kobila dala žrebe, medtem ko je pretežno število žrebet povrženih prav tako v prvi polovici leta 1953 (skupaj 86%). Tudi po njihovem računu je prireja žrebet najbolj pogosta v marcu, aprilu, maju in juniju.¹⁾

431,01. Govedo

Med 1013 glavami goveje živine na začetku anketnega leta (julija 1953) je bilo 546 krav ali 53,9%. Čeprav se pri nas za delo uporablja komaj 25% krav (rezultati popisa), se usmerja prireja telet v prvo polovico leta.

Tab. 4.53. Razpored prireje govedi

Skupna prireja in prireja=100	Merska enota	1 9 5 3						1 9 5 4					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
391	število	37	20	23	29	33	31	35	29	33	39	38	44
100	%	10	5	6	7	8	8	9	7	8	11	10	11

Tabela kaže, da je pri nas telitev najbolj pogosta aprila, maja, junija in julija in je torej intenzivnost pri nas pomaknjena za mesec dni proti sredi leta, medtem ko se po zveznem povprečju intenzivna prireja govedi začne že marca in traja do junija. To premaknitev si moremo razlagati z vplivom naše hladnejše klime. Število prirejenih telet na 100 krav znaša 71,6% in je torej koeficient telitve pri nas znatno višji kot po zveznem povprečju (59), ki opravičuje to z večjim številom jalovih krav kot pri nas.

1) Po popisih živine od leta 1949 do 1953 je število žrebet nasproti vsem kobilam znašalo od 20,2 (maksimalno) do 12,8% (minimalno), kar pomeni, da se v Sloveniji ožrebi največ petina vseh kobil. Minimum od 12,3% je ravno iz leta 1953 in skoraj ustreza rezultatu ankete, vendar pa majhno število prireje (samo 7) le temu jemlje pravo veljavo.

431,02. Prašiči

Prireja prašičev ni omejena samo na eno glavno periodo, kakor smo to videli pri konjih in govedih, temveč ima dve sezoni, spomladansko, ki ima svoj višek v marcu, in pa poletno-jesensko, ki traja od avgusta do oktobra. Nekaj podobnega je ugotovil za vso državo tudi ZŽS.

Tab. 4.54. Razpored prireje prašičev

Skupna prireja in prireja=100	Merska enota	1 9 5 3						1 9 5 4					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
779	število	33	111	42	72	36	9	52	89	149	96	32	58
100	%	4	14	5	9	5	1	7	12	19	12	4	8

Sredi anketnega leta je bila med 904 prašiči 101 svinja ali 11% od vseh prašičev. Če je prireja znašala skupaj 779 pujskov, bi to pomenilo, da je pri anketiranih gospodarstvih koeficient prireje prašičev znašal 779, kar je precej več od zveznega povprečja, ki je 692.

431,03. Ovce

Anketa je sredi leta zabeležila 242 ovac; ne glede na njihovo starost in spol.

Tab. 4.55. Razpored prireje ovac

Skupna prireja in prireja=100	Merska enota	1 9 5 3						1 9 5 4					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
121	število	4	4	11	28	15	11	9	10	13	8	5	3
100	%	3	3	9	23	12	9	8	8	11	7	4	3

Tu se naši in zvezni izsledki med sabo precej razlikujejo. Po naši anketi naj bi bil največji prirastek v oktobru-novembru, prirastek sam pa naj bi se neenakomerno razvijal skozi vse leto. Zvezni zavod je za vso državo ugotovil, da dobimo pretežno število jagnet v dobju januar - april. Naš rezultat ni preveč zanesljiv, ker smo opazovali le razmeroma majhno število živali.

431,04. Kozе

Tab. 4.56. Razpored prireje koz

Skupna prireja in prireja=100	Merska enota	1 9 5 3						1 9 5 4					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
28	število	-	-	-	-	-	1	1	-	11	12	3	-
100	%	-	-	-	-	-	4	4	-	39	43	10	-

Vseh koz je bilo pri anketiranih gospodarstvih na začetku ankete le 28. To število se je med letom s prirejo podvojilo, kar kaže na to, da so imela gospodarstva same plemenske kozе in da je prav vsaka dala prirastek.

431,05. Perutnina

Spodnja tabela nam pokaže, da je valjenje žiščet najbolj številno spomladi in poleti, t.j. od marca do avgusta. Valjenje v ostalih mesecih je maloštevilno in od decembra do februarja skoraj preneha. Tako se v prvi polovici leta izvali skoraj tri četrtine piščet.

1) Prireja prašičev po letih je zelo različna, zato teh rezultatov ne moremo posplošiti.

Tab. 4.57. Razpored prireje perutnine

Skupna prireja in prireja =100	Merska enota	1 9 5 3						1 9 5 4					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	IV
4 257	število	391	507	140	56	27	16	11	13	30	628	1 411	1 027
100	%	9	12	3	1	1	0	0	0	1	15	33	25

Po podatkih ankete je bilo pri anketiranih gospodarstvih na začetku ankete 4 112, na koncu ankete pa 5 595 ko-koši, kar pomeni, da je končno stanje za 36% višje od začetnega. Težko si razlagamo ta pojav, in prav zato v anketnem gradivu za gospodarsko leto nimamo pravih prijemov za nastavitev računa o koeficientu prireje pri ko-koših ozir.perutnini skupaj. Vsi računi na podlagi anketnih podatkov bi namreč morali vsebovati toliko hipotez, da dobljeni rezultati ne bi bili povsem zanesljivi in uporabljivi.

431,1. Nakup in prodaja živine

Drugi in tretji element obračanja živine, ki je več ali manj neznanka, sta nakup in prodaja živine. Pri obeh pa moramo ločiti dve vrsti prometa. Prvič, vaški promet, t.j. promet med kmeti samimi ter kmeti in zadrugami, in drugič, promet med vasjo in mestom, t.j. promet kmetov z mestnimi podjetji in privatniki. Vzamemo, da obseg prodaje v višini nakupa pomeni vaški promet. Promet čez to pa je promet med vasjo in mestom.

431,10 Promet z živino

Promet z živino na vasi je zelo razvit in pri nekaterih vrstah živine prav zajeten.

Tab. 4.58. Promet z živino

Bilanca	glav					
	Konji	Goveda	Prašiči	Ovce	Koze	Perutnina
Prodaja	32	455	653	49	23	398
Nakup	21	137	492	22	7	200
Presežek prodaje nad nakupom	11	318	161	27	16	198

Presežki prodaje nad nakupom so relativno največji pri goveji živini, saj je govedoreja v naši živinoreji pravzaprav glavna panoga.

431,11 Koeficienti nakupa in prodaje

Če rezultate iz prejšnje tabele preračunamo na 100 glav živine vsake vrste, dobimo koeficiente prodaje in nakupa živine. Zaradi boljše preglednosti in primerjave smo koeficiente izračunali najprej na začetno stanje, potem pa še na srednje letno številčno stanje živine pri anketiranih gospodarstvih.

Tab.4.59. Koeficienti nakupa in prodaje živine

Bilanca		Konji	Goveda	Prašiči	Ovce	Koze	Perutnina
Na 100 živali na dan 1.VII.1953	je prodano	24	45	66	21	82	10
	je kupljeno	15	14	50	9	25	5
Na 100 živali srednjega letnega stanja	je prodano	25	45	68	20	85	10
	je kupljeno	16	13	52	9	26	5

Kakor vidimo, razlike obračuna koeficientov po obeh stanjih niso velike. Tudi tu vidimo, da se več govedi proda kot pa kupi.¹⁾ Zanimiva je slika, ki jo tabela podaja za koze. Le-teh gre nad 4/5 v prodaj. Presenetljiva je slika za perutnino. Le 10% perutnine gre v prodaj, kar pomeni, da jo kmet dandanes radi le radi jajc in za svojo prehrano. Tržni presežek pri perutnini znaša torej komaj 5%, računano na obe številčni stanji.

431,12. Koeficienti tržnega presežka

Presežek prodaje nad nakupom je na splošno tržni presežek kmečkih gospodarstev; namenjen je v glavnem prehrani mestnega prebivalstva in za izvoz, vse to seveda po odkupnih podjetjih in kmečkem trgu v mestih.

Če v tabeli 4.59 odštejemo koeficiente nakupa od koeficientov prodaje, dobimo koeficiente tržnega presežka.

Tab. 4.60. Koeficienti tržnega presežka živine

Živina in perutnina	Skupni tržni presežek	Tržni presežek na 100 živali po stanju	
		1.VII. 1953	srednjem letnem
Konji	11	9	9
Goveda	318	31	32
Prašiči	161	16	16
Ovce	27	12	11
Koze	16	57	59
Perutnina	198	5	5

Tržni presežek goveje živine privatnih kmečkih gospodarstev, računano na 100 glav, znaša torej 31 do 32 glav, kar je dvakrat več, kot je ugotovil ZZS za vso državo. Nasprotno pa je tržni presežek prašičev po naši anketi znatno manjši kot po zveznih ugotovitvah, po katerih naj bi znašal za leto 1953 23% od začetnega stanja in 19% od srednjega letnega stanja. Isto velja tudi za perutnino.

Če vzamemo, da prodaja v višini nakupa živine pomeni medkmečki promet, tedaj nam primerjava koeficientov nakupa s koeficienti tržnega presežka pove, kateri promet je večji, t.j. ali promet med kmeti samimi ali promet med vasjo in mestom. Ker med koeficienti, izračunanimi po obeh številčnih stanjih živine, ni skoraj nobene razlike, zaradi preglednosti primerjamo med seboj le koeficiente, izračunane na začetno stanje živine.

Tab. 4.61. Primerjava koeficientov nakupa živine s koeficienti tržnega presežka živine

Živina in perutnina	Koeficienti nakupa	Koeficienti tržnega presežka
Konji	15	9
Goveda	14	31
Prašiči	50	16
Ovce	9	12
Koze	25	57
Perutnina	5	5

Primerjava nazorno kaže, da se promet s konji in prašiči vrši v glavnem med kmeti, medtem ko je promet med vasjo in mestom za govejo živino, ovce in koze skoraj še enkrat večji kot medkmečki promet s tako živino. Pri perutnini pa gotovo ni razlike v obeh smereh tega prometa.

Gornje številke o tržnih presežkih živine bodo nekoliko razjasnile to vprašanje v zvezi s trgovskim prometom na naši vasi. Vemo namreč, da bi le študija, ki bi zajela tudi druge vire, kot so odkup, izvoz in klanje v

1) Pri prašičih (glej tab.4.58.) znaša tržni presežek 161 prašičev pri vseh gospodarstvih, ali 0,5 prašičev na gospodarstvo.

klavnicah v kombinaciji s podatki o prometu živine po starosti in težini, povedala kaj več koristnega za izdelavo proračunov o skupnih tržnih presežkih kmetijstva.¹⁾

431,13. Gibanje tržnega presežka

Tab. 4.62. Realizacija tržnega presežka živine po mesecih

Živina in perutnina	1953						1954					
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Konji	1	3	2	5	-	-	3	1	-	-	-	2
Goveda	29	30	37	25	25	26	20	22	24	22	29	29
Prašiči	32	-	24	13	-	18	2	14	21	19	41	-
Ovce	2	-	1	3	8	7	3	-	3	2	-	-
Koze	-	-	-	-	1	-	-	-	-	5	10	3
Perutnina	12	22	20	62	63	22	9	23	6	-	-	-

K tabeli moramo predvsem pripomniti, da se navedeni letni seštevki tržnega presežka, razen pri govedu, ne ujemajo s števili iz tabele 4.60. Razlike so nastale zato, ker je tam podana letna razlika, ki upošteva tudi mesece, ko je nakup večji od prodaje, v tej tabeli pa so izkazani le meseci, ko je prodaja večja od nakupa. Ker je pri goveji živini vseh 12 mesecev večja prodaja kakor nakup, ni med obema stanjema nobene razlike. Sicer pa to pri ostali živini ne bo kazilo splošnega pregleda o realizaciji tržnega presežka v anketnem letu.

Tabela nam pove, da so konji v prodaji bolj v drugi polovici leta, goveda pa skoraj enakomerno skozi vse leto. Tržni presežek prašičev, ki gredo iz vasi, ima nekako sezonski značaj prodaje. V jesenskih in zimskih mesecih gredo v promet po večini rejeni prašiči, spomladi pa pujski, katere kupujejo za pitanje. Perutnine prodajo iz vasi, kot smo že videli, zelo malo, in to največ v oktobru in novembru, kar ugotavlja tudi ZVS.

Na podlagi anketnega gradiva je ugotovil Zvezni zavod, da je medkmečki promet z živino v naši državi precej velik in da je zelo veliko manjših trgov. Ta ugotovitev za naše razmere povsem ne velja, zlasti ne za naše glavne veje živinoreje - govedoreje. To nam pokaže naslednja tabela o deležih prometa živine, ki odpadejo na promet med kmeti in na promet med vasjo in mestom:

Tab. 4.63. Pregled skupnega prometa z živino

Živina in perutnina	Promet med kmeti	Promet med vasjo in mestom
Konji	66	34
Goveda	30	70
Prašiči	75	25
Ovce	45	55
Koze	30	70
Perutnina	50	50

Če pustimo v nemar ovce in koze, ki jih je pri nas relativno malo, vidimo, da skoraj 3/4 goveje živine, ki je pri kmetu naprodaj, odkupi trgovska mreža in samo nekaj nad 1/4 kmetje med seboj. ZVS je dobil tu razmerje nekako 50:50. Naša ugotovitev tudi dokazuje veliko število govedoreje pri nas. Pri prašičih pa se naše ugotovitve z zveznimi deloma ujemajo. Po obeh ugotovitvah gre 3/4 prašičev v medkmečki promet, medtem ko gre le četrtina prašičev v prodaj iz vasi. 2/3 konj prodajajo pri nas le med kmeti in 1/3 iz vasi v mesto. Promet s perutnino se odvija na obeh trgih ravno po polovici, kar je ugotovil tudi Zvezni zavod za vso državo.

1) Tu pa moramo enako kot ZVS ugotoviti, da iz anketnega gradiva tega obdobja ni bilo mogoče obračunati goveje živine po njeni strukturi.

431,2. Klanje živine in perutnine

431,20. Število zaklane živine in koeficient klanja

Tab. 4.64. Število zaklane živine in koeficient klanja

Živina in perutnina	Skupno število	Zaklano na 100 živali po stanju	
		1.VII. 1953	srednjem letnem
Goveda	8	1	1
Prašiči	562	57	59
Ovce	60	26	25
Koze	11	39	41
Perutnina	1 686	40	42

Na vsakih 100 živali na začetku anketnega leta zakoljejo na naši vasi po anketi v enem letu 1 govedo, 57 prašičev, 26 ovac, 39 koz ter 40 kokoši in druge perutnine. Rezultat za perutnino ni povsem zanesljiv, ker vsi računi, ki smo jih izvršili na podlagi ankete, ne dajejo zanesljivih rezultatov. O tem smo govorili že spredaj pri izračunavanju koeficientov prirastka.

Zanimivo sliko podaja primerjava koeficientov tržnega presežka s koeficienti klanja:

Tab. 4.65. Primerjava koeficientov tržnega presežka in klanja

Živina in perutnina	K o e f i c i e n t i	
	tržnega presežka	klanja
Goveda	31	1
Prašiči	16	57
Ovce	12	26
Koze	57	39
Perutnina	5	40

Pri govedu gre prav gotovo le za prisilni zakol; iz vasi odhaja pretežno kot tržni presežek. Ovce, prašiče in perutnino koljejo na vasi v mnogo večji meri kot jih prodajajo v mesto. Posebno to velja za prašiče in še bolj za perutnino.

431,21. Teža zaklane živine

Pri obravnavi klanja je važna teža zaklane živine.

Tab. 4.66. Povprečna živa teža zaklane živine

Živina in perutnina	Po anketi	klavnicah
Goveda	149	228
Prašiči	123	108
Ovce	28	34
Koze	10	31
Perutnina	1,7	1,2 ¹⁾

1) Podatek samo za dobo januar - junij 1954.

Glede na to, da je pri anketiranih kmetih zaklano v enem letu le 8 govedi ali komaj 1 % od skupnega števila goveje živine, kakor tudi glede na to, da gre pri tem predvsem za prisilni zakol ponesrečene (v večjem delu mlade živine, kot to kaže navedena teža), povprečje ankete ne more biti reprezentativno. Enak rezultat je tudi pri ovcah in kozah. Prašičev so anketirani kmetje zaklali vsega skupaj 562. Samo od (novembra 1953 do februarja 1954) je zaklano 515 prašičev v skupni živi teži 64.008 kg, kar da povprečno težo 124 kg na prašiča. Izven tega časa je zaklano torej le 47 prašičev ali komaj dobrih 8 %. Razlika na teži kaže, da je šlo pri tem predvsem za prisilni zakol ali pa za zakol zelo mladih živali od raznih praznovanjih v hiši. Sicer pa kaže podatek na prejšnji strani, da kmet kolje povprečno bolj rejene svinje kot pa klavnice, katerim rejene prašiče dobavljajo tako kmetje kot pitališča. Ker kmetje, kot smo videli, zelo veliko perutnine pokoljejo sami, je anketno povprečje kar točno. ZZS je dobil po anketi za vso državo dosti nižje povprečne žive teže, razen za perutnino, kjer je povprečna teža le za 10 dkg višja.

Tab. 4.67. Povprečna teža zaklane živine po mesecih

kg

Anketno leto in vir podatkov		Goveda	Prašiči	Ovce	Koze	Perutnina ¹⁾
1953	VII anketa	-	40	30	6	1,4
	VII klavnice	166	109	31	37	-
	VIII anketa	-	60	25	-	1,4
	VIII klavnice	201	95	42	33	-
	IX anketa	-	87	28	-	1,4
	IX klavnice	233	93	38	39	-
	X anketa	-	58	30	-	1,7
	X klavnice	244	109	45	41	-
	XI anketa	63	114	28	7	1,6
	XI klavnice	277	115	48	42	-
	XII anketa	210	126	29	-	2,0
	XII klavnice	242	114	32	46	-
1954	I anketa	-	134	31	-	1,9
	I klavnice	246	130	37	42	1,0
	II anketa	-	118	23	-	2,2
	II klavnice	242	124	43	35	1,0
	III anketa	-	109	23	-	2,0
	III klavnice	233	108	28	25	1,7
	IV anketa	125	93	24	40	2,4
	IV klavnice	225	102	22	14	-
	V anketa	-	72	-	8	1,9
	V klavnice	218	107	13	10	-
	VI anketa	-	42	29	-	1,5
	VI klavnice	203	90	32	10	1,0

Zgornji pregled kaže, da mlado živino koljejo spomladi in poleti, a odraslo na jesen in pozimi. Piščance koljejo v mesecih junij - september, kokoši od oktobra do maja. Pri nas po navadi ne koljejo pujskov, prašiče izven glavne sezone pa koljejo predvsem zaradi poškodb ali bolezni, kar kaže tudi povprečna teža zaklanih prašičev izven sezone. Govedo so anketirani kmetje klali le v treh mesecih, kar še bolj ugotavlja vzrok prisilnega zakola. Zvezni zavod je za vse države ugotovil pri prašičih - tudi v sezoni - precej nižje mesečne povprečne bruto-teže, kakor tudi to, da najtežje prašiče koljejo v decembru. Na to vplivajo južni deli države, kjer je glavno klanje pred božičem (7. januarja), razen tega pa povprečno težo zaklanih prašičev zelo znižuje veliko število zaklanih pujskov, ki so tam glavna in obvezna jed ob raznih praznikih. Za naše razmere daje naša anketa v tem pogledu resnično sliko.

1) Za zakol perutnine v klavnicah za leto 1953 še ni podatkov.

Tab. 4.68. Struktura bruto-teže zaklane živine

Skupna bruto-teža v kg	Goveda		Prašiči		Ovce		Koze		Perutnina	
	kg	%	kg	%	kg	%	kg	%	kg	%
74 810	1 192	1,6	69 021	92,3	1 652	2,2	115	0,1	2 830	3,8

Od skupne teže na vasi zaklane živine odpade po anketi čez 92 % na prašiče, kar potrjuje tudi kmečka prehrana z mesom. Zvezno povprečje znaša le 80 %, ker nekaj večji delež odpade na govejo živino (3 %) in precej večji od našega na ovce (9 %).

Tab. 4.69. Letna struktura klanja po bruto-teži

1953						1954					
VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
0,7	0,6	0,8	1,5	6,6	38,2	32,5	11,3	4,1	2,8	0,5	0,4

Od skupne bruto teže na vasi zaklane živine odpade čez 9/10 na prašiče, ki jih koljejo od novembra do februarja, zato nam tudi zgornja razpredelnica kaže tako sliko. To pomeni, da je glavni zakol v nevegetacijski dobi leta, kajti v tem času je nad 88 % vsega klanja, gledanega povprečno s stališča bruto-teže zaklane živine. V času najtežjih poljskih del uživajo prekajeno svinjsko meso, toda poraba svežega mesa katere koli vrste je takrat majhna. To bomo videli tudi pozneje, ko bomo obravnavali prehrano na vasi. Ker je klanje živine na vasi izrazito sezonsko, je razumljivo, da tudi kmečka prehrana z živalskimi beljakovinami ni uravnovešena v teku leta.

431,3. Pogin

Koeficient pogina je eden izmed najbolj važnih elementov pri proučevanju gibanja številčnega stanja živine. Pravzaprav bi morali koeficient pogina računati za vsako starostno kategorijo živine posebej, kajti popolnoma gotovo je, da je pri prirastku odstotek pogina dosti večji kot pri odrasli živini. Anketno gradivo nam je sicer dalo tudi to možnost, toda iz meseca v mesec se ti podatki nanašajo le na skupno število živine posameznih vrst, zato bi naknadna obdelava zahtevala razmeroma veliko časa.

Tab. 4.70. Število poginule živine in koeficienti pogina

Živina in perutnina	Skupno število poginule živine	Poginilo na 100 živali po stanju	
		1. VII. 1953	srednjem letnem
Konji	1	1	1
Goveda	25	3	3
Prašiči	112	11	12
Ovce	24	10	10
Koze	6	21	22
Perutnina	793	19	20

Naši izsledki so precej drugačni od zveznih. Konj ne bomo primerjali, ker število 127 prav gotovo še ne more biti reprezentativno. Isto velja tudi za koze in ovce, čeprav se pri slednjih naš in zvezni koeficient precej ujemata. Tudi pri goveji živini smo si z izsledki še dokaj blizu, toda pri prašičih in perutnini so razlike občutne. Medtem ko smo po naši anketi ugotovili, da pogine komaj vsako deseto prase, pa Zvezni zavod ugotavlja, da je celo vsako tretje prase poginilo leta 1953. Naš koeficient pogina je precej velik predvsem zaradi bolezni. Za perutnino smo ugotovili, da je petina pogine, Zvezni zavod pa ugotavlja koeficient 42 na začetno letno stanje in 29 na povprečno letno stanje.

Na koncu ponavljamo v skupni tabeli koeficiente, ki smo jih v posameznih oddelkih tega poglavja izračunali za posamezne vrste živine in perutnino.

Tab. 4.71. Začetno številčno stanje živine pri anketiranih gospodarstvih in koeficienti prireje, klanja, pogina, nakupa in prodaje ter povprečna teža zaklane živine

Živina in perutnina	Številčno stanje 1. VII. 1953	Koeficienti					Povprečna živa teža zaklane živine (kg)
		prireje	klanja	pogina	nakupa	prodaje	
Konji	136	5,1	-	0,7	15,4	23,5	-
Goveda	1 013	38,6	0,8	2,5	13,5	44,9	149,0
Prašiči	989	78,8	56,8	11,3	49,7	66,0	122,8
Ovce	235	51,5	25,5	10,5	9,4	20,9	27,5
Perutnina	4 175	102,0	40,4	19,0	4,8	9,5	1,7

432. Živalska proizvodnja

432,0. Obseg živalske proizvodnje

Naslednja tabela nas seznani s celotno živalsko - proizvodnjo na 322 anketiranih gospodarstvih in to skupno ter po posameznih velikostnih skupinah. Iz lestvice predmetov, ki jih je vseboval anketni obrazec, smo izpustili ovčje mleko in pa grive, ščetine in dlake, ker te proizvodnje pri anketiranih kmetih ni bilo in - vsaj kar se ovčjega mleka tiče - pri nas sploh ni v navadi, kar je pokazala že anketa 1952/53.

Tab. 4.72. Živalska proizvodnja (skupaj)

Proizvodi	Merske enote	Skupaj	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
Kravje mleko	l	551 335	99 692	191 348	260 295
Kozje mleko	"	2 762	893	1 485	385
Kurja jajca	kos	229 477	54 930	78 768	95 780
Jajca druge perutnine	"	1 230	325	403	502
Neoprana volna	kg	275	17	39	219
Perje	"	25	1	7	17
Med	"	116	15	24	77
Kokoni sviloprejk	"	30	-	30	-
Sveže goveje meso	"	551	175	376	-
Sveže svinjsko meso	"	3 666	640	1 629	1 597
Sveže ovčje meso	"	355	15	121	128
Meso perutnine	"	2 114	557	683	874

Zaradi boljšega pregleda dajemo v spodnji tabeli za štiri najvažnejše proizvode še povprečno proizvodnjo na 1 anketirano gospodarstvo:

Tab. 4.73. Povprečna živalska proizvodnja na 1 gospodarstvo

Proizvodi	Merske enote	Skupno povprečje	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
Kravje mleko	l	1 712	1 084	1 507	2 527
Kurja jajca	kos	713	597	620	930
Sveže svinjsko meso	kg	11	7	13	14
Meso perutnine	"	7	6	5	8

K številkam o proizvodnji svežega mesa naj pripomnimo, da gre tu le za tiste količine svežega mesa, ki so po zakolu kot take porabljene, bodisi za prehrano družine ali pa so jih prodali oziroma podarili. Ostalo meso, ki ga dobimo pri zakolu, je izkazano pozneje kot predelano, t.j. kot prekajeno ali pa med mesnimi izdelki.

Kakor iz tabele 4,72. vidimo, so na anketiranih gospodarstvih poleg kravjega mleka dobivali tudi kozje mleko. V primeri s kravjim so količine kozjega mleka zelo majhne in znašajo v povprečju komaj pol odstotka vsega kravjega mleka. Če vzamemo vse mleko, ki ga je 554.097 l, odpade na 1 družinskega člana 365,5 l na leto ali povprečno liter na dan. To je neznatno več, kot je pokazala anketa 1952/53 (0,92 l).

O jajcih bomo govorili v odstavku 432,2. Tu naj omenimo le toliko, da je poleg kurjih le 0,54 % jajc druge perutnine.

Medu odpade 1,1 kg na panj, volne pa 1,14 kg na ovco.

432,1. Molznost krav

Tab. 4,74. Deleži krav med govedom

Velikostne skupine	Stanje 1. VII. 1953			V času julij 1953 do junij 1954	
	število goved	število vseh krav	%	število krav, ki so dala teleta	% od vseh krav
SKUPAJ	1 013	546	53,9	391	71,6
Do 3 ha	145	102	70,3	67	65,7
Nad 3 do 8 ha	348	195	56,0	135	69,2
Nad 8 ha	520	249	47,9	189	75,9

Primerjali bomo še deleže krav na goveji živini po anketi z deleži po popisu živine 1953:

Tab. 4,75. Primerjava deležev krav s popisom 1953

Velikostne skupine	Po anketi	Po popisu
SKUPAJ	53,9	52,7
Do 3 ha	70,3	71,5
Nad 3 do 8 ha	56,0	58,9
Nad 8 ha	47,9	44,3

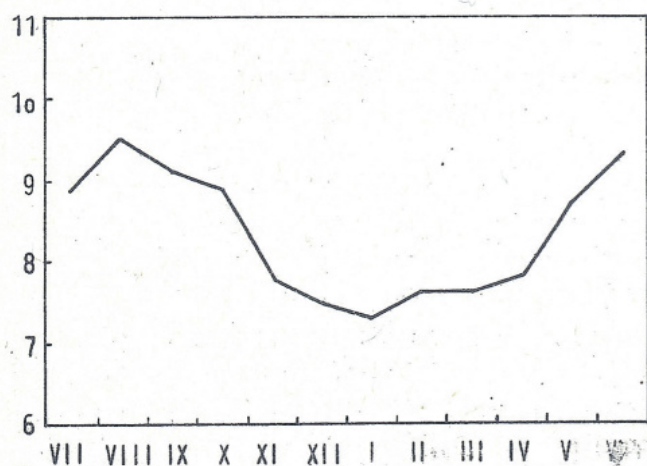
Primerjava kaže, da so deleži prav malo različni, kar je samo v prid anketnemu vzorcu goveje živine. Precej manjši vzorec ankete 1952/53 je dal v tem pogledu manj zadovoljive izide. Pripomniti pa moramo, da je med stanjema, katerih deleže primerjamo med seboj, šest mesecev razlike, in da bi številčno stanje krav tudi po anketi v januarju 1953 bilo nižje kot v juliju. Žal za januar 1953 nimamo ustreznega podatka za ista gospodarstva, toda po številčnem stanju goveje živine na dan 1. januarja 1954 - torej pol leta pozneje - izhaja (glej tabelo 4,46), da je znašal takrat delež krav med govejo živino 52,0 %. Iz tega lahko sklepamo, da bi nekako tolikšen delež bil tudi januarja 1953 in bi bil stanju popisa še bolj približen.

Anketa nam pravi, da ima med vsemi kravami v 1 letu 71,6 % krav teleta. Leto prej je anketa ugotovila le 61 odstotni delež takih krav.

Tab. 4,76. Namolženo mleko po mesecih

Letna količina mleka	1953						1954					
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
v litrih												
551.335	49 304	52 278	50 326	49 017	43 032	41 148	40 440	41 608	41 912	43 138	48 282	50 850
Struktura												
100	8,9	9,5	9,1	8,9	7,8	7,5	7,3	7,6	7,6	7,8	8,7	9,3
Indeks 12-mesečno povprečje = 100												
	107	114	110	107	94	90	88	91	91	94	105	110

Če strukturo ponazorimo še s krivuljo, dobimo takle grafikon:

Kaže nam to, kar smo od podatkov tudi pričakovali, namreč da s spomladanskimi meseci mlečnost raste do svojega vrhunca v avgustu in da z jesenskimi meseci pada do najnižjega stanja v januarju. To je razveseljiva ugotovitev, če pomislimo, kako je v tem pogledu anketa 1952/53 zatajila.

Tab. 4,77. Število krav po mesecih in količina namolženega mleka na 1 kravo (v litrih)

Gospodarsko leto		Skupno povprečje	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
12-mesečno povprečno število vseh krav		529	98	194	237
Letna količina namolženega mleka na 1 kravo		1 042	1 017	986	1 089
1953 VII	krave	546	102	195	249
	mleko	90	92	91	89
VIII	krave	538	101	197	240
	mleko	97	105	94	96
IX	krave	530	98	197	235
	mleko	95	104	95	91
X	krave	529	100	193	236
	mleko	93	104	92	89
XI	krave	512	97	185	230
	mleko	84	92	78	86
XII	krave	515	94	180	241
	mleko	80	80	77	82
1954 I	krave	519	94	189	236
	mleko	78	80	72	82
II	krave	523	92	195	237
	mleko	80	72	69	91
III	krave	527	98	198	231
	mleko	80	66	69	95
IV	krave	527	97	200	230
	mleko	82	65	75	95
V	krave	539	102	201	236
	mleko	90	71	82	104
VI	krave	541	101	200	240
	mleko	94	87	92	89

Tab. 4.78. Povprečna dnevna molznost krav (v litrih)

Velikostne skupine	Povprečna dnevna molznost na leto	1953						1954					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
SKUPAJ	2,9	2,9	3,1	3,2	3,0	2,8	2,6	2,5	2,9	2,6	2,7	2,9	3,1
Do 3 ha	2,8	3,0	3,4	3,5	3,4	3,1	2,6	2,6	2,6	2,1	2,2	2,3	2,9
Nad 3 do 8 ha	2,7	2,9	3,0	3,2	3,0	2,6	2,5	2,3	2,5	2,2	2,5	2,6	3,1
Nad 8 ha	3,0	2,9	3,1	3,0	2,9	2,9	2,7	2,7	3,3	3,1	3,2	3,4	3,3

Računana na 1 povprečno kravo po številčnem stanju krav med vsemi govedi pri anketiranih gospodarstvih, je dnevna molznost precej majhna. Iz tabele 4.77. razberemo, da znaša količina pri 1 povprečni kravi nemolženega mleka le 1.042 l. To je manj, kot nam je dala anketa za leto 1952/53 (1.231 l), ker je tam računano na 1 molzno kravo. Zato se nam zdi pravilneje, če količino med letom namolženega mleka, delimo s številom krav, ki so teletile, a to je - kot smo videli v tabeli 4.74 za vsa gospodarstva skupaj 391 krav. S tem smo se izognili vsem kravam, ki iz kakršnega koli razloga niso dajale mleka (jalovke, bolezen in podobno), a rezultat sam bo realnejši.

Tab. 4.79. Povprečna molznost krav s teletom (v litrih)

Velikostne skupine	Število krav	Količina namolženega mleka	
		letna	dnevna
SKUPAJ	391	1 410	3,9
Do 3 ha	67	1 488	4,1
Nad 3 do 8 ha	135	1 417	3,9
Nad 8 ha	189	1 377	3,8

Na molzno kravo odpade povprečno letno 1.410 l mleka ali 3,9 l na dan. Računa se, da v Sloveniji daje molzna krava okoli 1.500 l mleka letno. Potemtakem rezultat celo prekaša to oceno, kajti v količino 1500 litrov je vračunano že mleko, ki ga posesa tele, 1410 litrov pa je le namolženo mleko.

432,2. Nesnost kur

Število opazovanih kokoši se je skozi anketno leto gibalo od 4.112 v juliju 1953 do 5.595 v juniju 1954. V to število so vračunani tudi petelini in piščeta, medtem ko anketa ni posebej zapisovala števila nesnic, kot je to delala anketa 1952/53. V praksi število nesnic dobimo tako, da se decembrsko številčno stanje kokoši zmanjša za 20 % in dobljeno število vzamemo kot letno povprečno število nesnic. Pri anketiranih gospodarstvih je bilo decembra 1953 vsega skupaj 3.372 kokoši, kar bi po tem ključu dalo 2.698 nesnic skozi vse leto.

Tab. 4.80. Število kokoši po mesecih

Kokoši	12-mesečno povprečje	1953						1954					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Število	3 894	4 112	4 214	4 062	3 814	3 605	3 372	3 246	3 156	3 090	3 621	4 836	5 595
Indeks	= 100	106	108	104	98	93	87	83	81	79	93	124	144

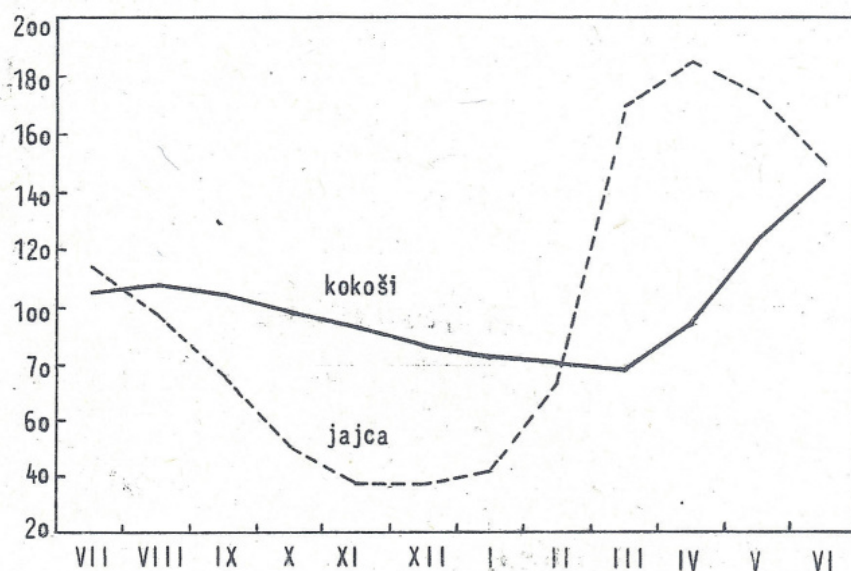
Najnižje številčno stanje kokoši je v marcu, najvišje pa v juniju. Ta ugotovitev se glede najnižjega stanja popolnoma ujema z ugotovitvijo ZZS, toda glede najvišjega stanja ugotavlja le - ta, da to nastopi v zveznem povprečju šele septembra. Pri nas se začne množično valjenje piščancev v drugi polovici aprila in traja ves maj do konca junija, ko je najvišje stanje v letu, ki potem pada - z majhno izjemo v avgustu - skoraj bi rekli postopoma vse do najnižjega stanja v marcu.

Gornja ugotovitev se ujema, če jo primerjamo s številom v istem razdobju znesenih jajc.

Tab. 4,81. Število znesenih jajc po mesecih

Jajca	12-mesečno povprečje	1953						1954					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Število	19 123	21 906	18 789	14 298	9 727	7 273	6 958	7 803	13 906	32 320	35 110	32 983	28 405
Indeks	= 100	115	98	75	51	38	36	41	73	169	184	172	149

Če obe seriji indeksov ponazorimo še v grafikonu, vidimo nazorno, kako je pred naraščanjem števila kokoši naraščalo število znesenih jajc.

Ker je anketa zapisala, da so kure znesle v anketnem letu 229.478 jajc, a nesnic je - kot smo izračunali na podlagi decembrskega stanja - bilo povprečno 2.698 letno, odpade na 1 kuro 85 jajc na leto, kar je povsem zadovoljivo povprečje za naše povprečne kure. Enako povprečje je ugotovila tudi anketa 1952/53, ki je posebej zapisovala tudi število kur - nesnic.

433. Predelava živinorejskih proizvodov

Metodologija te ankete je bila bolj natančna od metodologije prejšnje in je v posebni tabeli zapisovala količine doma predelanih živalskih proizvodov. Glede mesa naj tu pripomnimo, da sveže meso, dobljeno pri zakolu, predelajo in je v tej tabeli izkazano kot prekajeno ali sicer predelano, torej po odbitku kala, ki je nastal pri sušenju.

Tab. 4,82. Domača predelava živinorejskih proizvodov (skupaj)

kg

Predelani proizvodi	Skupaj	Anketirana gospodarstva		
		do 3 ha	nad 3 do 8 ha	nad 8 ha
Prekajeno goveje meso	115	-	115	-
Prekajeno svinjsko meso	17 705	3 632	6 546	7 527
Prekajeno ovčje meso	142	15	52	75
Mesni izdelki	4 183	600	1 720	1 863
Prekajena slanina	2 257	346	875	1 036
Mast in salo	15 487	3 048	5 603	6 836
Loj in maslo	189	4	68	117
Trdi sir	321	97	50	174
Mehki sir	1 535	270	475	790
Surovo maslo	612	189	143	280
Smetana prekuhanega mleka	156	31	54	71
Sladka in kislá smetana	1 253	326	478	449
Surova koža	2 251	835	631	785
Strojena koža	18	-	5	13
Česana volna	23	-	1	22
Pralno mlo	284	81	87	116
Čebelni vosek	1,5	-	1,5	-

Za nekaj najvažnejših proizvodov domače predelave smo izračunali še povprečja na 1 anketirano gospodarstvo

Tab. 4.83. Domača predelava živinorejskih proizvodov na 1 gospodarstvo

kg

Predelani proizvodi	Skupno povprečje	Anketirana gospodarstva		
		do 3 ha	nad 3 do 8 ha	nad 8 ha
Prekajeno svinjsko meso	55,4	39,5	51,5	73,1
Prekajeno ovčje meso	0,4	0,2	0,4	0,7
Mesni izdelki	12,9	6,5	13,5	18,1
Prekajena slanina	7,1	3,8	6,9	10,1
Mast in salo	47,2	33,1	39,9	66,4
Loj in maslo	0,6	0,0	0,5	1,1
Trdi sir	1,1	1,1	0,4	1,7
Mehki sir	4,9	2,9	3,7	7,8
Surovo maslo	2,0	2,1	1,1	2,7
Sladka in kislá smetana	3,9	3,6	3,8	4,4
Surova koža	5,0	2,6	5,0	7,0
Pralno milo	1,0	0,9	0,9	1,2

V poglavju 8 (Blagovne bilance) vidimo, da sp. predelali 22.088 l mleka ali 4 % od vsega namolzenega, t.j. pridelanega mleka. Če količine sira in surovega masla iz tabele 4.82 seštejemo, dobimo 2.467 kg mlečnih izdelkov, pri katerih je mleko skoraj popolnoma izkoriščeno. Če sedaj s to količino delimo količino mleka, ki je predelana, dobimo rezultat, da so anketirana gospodarstva za izdelavo 1 kg teh proizvodov potrebovala povprečno 8,95 l mleka, kar se nam zdi premalo, če računamo, da se za kologram surovega masla porabi povprečno 23 l mleka, za 1 kg sira pa 10 l mleka.

Najvažnejša in največja postavka v domači predelavi živalskih proizvodov je svinjsko meso. Spredaj smo videli (tab. 4.68), da je bruto (t.j. živa) teža zaklanih prašičev znašala 69.021 kg. Računamo, da kalo pri zakolu znaša okoli 30 % in je potemtakem od zaklanih prašičev bilo okoli 50.000 kg koristnega mesa in slanine z nogami in glavo vred. Če sedaj seštejemo porabljeno sveže svinjsko meso (3.666 kg) ter iz tabele 4.82. količine prekajenega mesa, mesnih izdelkov, natopljene masti, sala in prekajene slanine, pa dobimo količino 43.298 kg izdelkov, že brez kala pri predelavi. Če za prekajene izdelke računamo samo 25 % izgube, pri mesnih izdelkih in masti pa 10%, da to skupaj okoli 6.900 kg izgube na teži svežega mesa in slanine. Če za toliko povečamo prej dobljene količine predelanih izdelkov, t.j. 43.298 kg, dobimo zgoraj izračunano začetno težo, kar pomeni, da je anketa precej natančno zajela to poslovanje anketiranih gospodarstev.

Anketirana gospodarstva so dobila skupaj 15.487 kg masti, kar je 22,4 % od žive teže zaklanih prašičev. Pri naših prašičih računajo, da odpade od žive teže približno 25 % na slanino in salo. Če računamo še kalo, ki nastane pri topljenju, je zgornja količina dobljene masti zelo verjetna.

434. Poraba krme

Tab. 4.84. Poraba krme na 1 gospodarstvo

Vrsta krme	Merske enote	Skupno povprečje	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
Koruzá	kg	230,1	135,7	238,3	306,0
Oves	kg	53,3	9,3	34,5	109,7
Ječmen	kg	42,6	11,8	45,6	67,1
Otrobi	kg	233,9	195,6	203,0	296,2
Seno	kg	7 594,5	3 412,6	6 449,6	12 354,0
Krompir	kg	694,9	352,3	658,2	1 032,1
Mleko	l	158,9	110,6	147,9	211,8
Druga krma	kg	6 571,7	4 037,7	5 207,3	10 073,0

Seno je prej ko slej najvažnejše krmilo. Sledi zelena krma s pašo vred, ki je sicer v tabeli ni, je pa zapopadena v njeni zadnji postavki (druga krma).

Krme skorajda ni mogoče natančno ločiti po vrstah živine, ki jo je porabila, toda približno se lahko opredeli,

da so oves porabili konji, koruzo pa prašiči in perutnina skupaj. Skoraj gotovo je, da so večji del krompirja porabili prašiči. Na prašiča je odpadlo, če računamo po povprečnem letnem stanju, okoli 232 kg. Mleko so prav gotovo popili pujski do 6 mesecev. Teh je bilo med letom 779 in je na vsakega odpadlo povprečno 65 litrov mleka.

435. K r m s k a b i l a n c a

Krmska bilanca nam pove, ali je bila živina v določenem razdobju zadostno hranjena ali ne. Za izračun krmske bilance pa nam je potrebno predvsem dvoje: 1) živino, za katero hočemo to ugotoviti, moramo prevesti na "normalno živino" in 2) krmo, ki jo je v določenem razdobju ta živina porabila, moramo izraziti v skupnem imenovalcu - škrobni vrednosti".

Prvo operacijo smo že storili spredaj v tabeli 4,47., ko smo dobili pri vseh 322 anketiranih privatnih kmečkih gospodarstvih 1.227 glav "normalne živine".

Tab. 4.85. Škrobna vrednost za porabljeno krmo

Vrsta krme	Merske enote	Vsa krma, porabljena v 322 anketiranih gospodarstvih	% škrobnih vrednosti	Škrobna vrednost
SKUPAJ		-	-	1 180 062
Koruzo	kg	74 266	80,0	59 413
Oves	kg	16 530	60,0	9 918
Ječmen	kg	13 785	72,0	9 925
Otrobi	kg	74 283	40,0	29 713
Seno	kg	2 405 523	28,0	673,546
Ostala krma	kg	2 070 323	10,8	223 595
Krompir	kg	222 297	20,0	44 459
Mleko	l	50 782	17,0	8 633
Paša	kg	886 600	10,0	88 660
Pomije	l	-	-	32 200

Pod postavko "ostala krma" je vsa krma, ki ni posebej imenovana, torej slama, koruznica, zelena krma, pesa, repa, korenje, buče in drugo. Količinsko ta postavka še precej ustreza, toda zanjo je bilo težko določiti povprečen odstotek škrobnih enot. Odstotek 10,8 smo izračunali na podlagi ponderiranja količin, ki jih je za te artikle imela obširnejša nomenklatura ankete 1952/53. Končni rezultat, ki smo ga dobili, potrjuje pravilnost tega računa. Prav tako smo morali oceniti tudi pašo. Na podlagi skupne površine 284,2 ha pašnikov smo izračunali, da bi pašniki dali okoli 600 kg sena na hektar, ali štirikrat toliko sveže krme, kar znese 682.000 kg. Če to povečamo za 30 % za pašo s travnikov in senožeti, dobimo skupaj 886.600 kg popasene sveže trave, in to smo uporabili v zgornji tabeli. In končno smo ocenili še pomije. Po "Krmski bilanci" (posebna publikacija našega Zavoda), smo pa vzeli, da odpade na gospodarstvo povprečno 1 q SV pomij, kar za naših 322 gospodarstev pomeni vsega skupaj 32200 škrobnih enot.

Če sedaj zgoraj dobljenih 1.180.062 škrobnih vrednosti delimo s 1.227 glavami "normalne živine", dobimo 962 škrobnih vrednosti na leto, ali - to deljeno s 365 - 2,6 kg SV na dan na normalno živinče, kar je tudi za naše razmere nekoliko prenizko.

5. PREHRANA ANKETIRANIH DRUŽIN

V naravni porabi kmetijskih pridelkov je pomemben faktor tudi prehrana kmečkih družin. Zato je anketna metodologija posvetila temu vprašanju posebno pozornost. Dopisniki so vsak mesec sproti zapisovali količine uporabljenih prehranskih predmetov, ne glede na to ali so pridelani doma ali pa so kupljeni za porabo doma ali so posameznim družinskim članom podarjeni oziroma ali so jih posamezni družinski člani z delom zaslužili. Skratka vse bruto količine prehranskih proizvodov, ki so jih družinski člani predelane ali surove použili. Zajemalo se je količine tiste hrane, ki je bila porabljena za prisotne člane gospodinjstva in se je moralo strogo paziti na to, da smo hrano, ki so jo porabili razni med mesecem najeti dninarji, prikazali posebej v surovem stanju.

50. SPLOŠNI VIDIKI

Važno je vedeti, da so med člane računani tudi tisti, ki so med mesecem bili odsotni, toda da jih nismo vzeli v poštev pri obračunu prehranitvenih enot za tisti mesec, ko so bili več kot 20 dni zdoma.

Potrebno je, da takoj pojasnimo, kako smo pri obdelavi tega anketnega gradiva računali prehranitveno enoto, ker to je za pravilno uporabljanje rezultatov ankete zelo važno. V znanosti uporabljajo več metod obračunavanja prebivalstva na skupni imenovalce, tako imenovano "prehranitveno enoto" ali kratko phe, ki omogoča povprečne račune na enoto določene velikosti, in medsebojno primerjavo serij, kajti tak izračun na pogojno enoto zabriše vse strukturne razlike, ki nastanejo v opazovani masi. Koeficiente za preračunavanje družinskih članov na prehranitvene enote je izdelal Zvezni zavod na podlagi mednarodne skale higienske sekcije Organizacije združenih narodov. Osnova za to skalo je odrasel moški, ki velja 1,0, medtem ko ženske osebe in otroci veljajo nekaj desetnih točke manj. Skala, po kateri smo računali, je ta-le:

Otroci do 1 leta	0,2
" " 3 let	0,3
" " 5 let	0,4
" " 7 let	0,5
" " 9 let	0,6
" " 11 let	0,7
" " 13 let	0,8
Osebe stare nad 14 let (moški)	1,0
" " " (ženske)	0,8
Osebe stare nad 60 let	0,8

Ker so koeficienti za obračun prehranitvenih enot razporejeni od 1,0 navzdol, je tudi prehranitvenih enot manj kot je vseh članov.

Tab. 5.1. Število članov in prehranitvene enote

	Skupaj	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
Število članov	1 516	414	569	533
Prehranitvene enote	1 151,2	309,4	432,0	409,8
Odstotek od števila članov	75,9	74,7	75,9	76,9

Število družinskih članov se torej pri preračunu na prehranitvene enote zmanjša približno za 1/4 oziroma za 24,1%.

Vso porabljeno hrano pri anketiranih gospodarstvih smo skrčili v poznejših računih na 1 prehranitveno enoto (1 phe), kar pomeni, da tam izkazane količine porabljenih artiklov odpadejo na 1 odraslo osebo na anketiranih kmečkih gospodarstvih, t.j. po prej objavljeni skali koeficientov moški star med 14 do 60 let. Ženske iste starosti porabijo potemtakem le 80 % objavljenih količin in pravtoliko starci, medtem ko na otroke odpade po starosti od 20 - 80 % norme za odraslega moškega.

Na primer: Če na 1 phe odpade 138 kg pšenične moke letno, pomeni, da na otroka, starega 9 let, odpade le 60 % te količine ali le 82,8 kg letno.

Če hočemo norme izračunane za 1 phe uporabiti za vse mase, v našem primeru za vse privatno kmečko prebivalstvo, potem moramo nujno vedeti vsaj približno starostno sestavo tega prebivalstva. Tako sestavo nam morejo dati le rezultati popisa prebivalstva. Dobre orientacijske odstotke pa najdemo tudi v naši anketi in sicer v tabeli 2,5. Tu jih bomo še enkrat ponovili:

Tab. 5.2. Sestava kmečkega prebivalstva po starosti oziroma zaposlitvi

Sestava gospodinjstva	Skupaj	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
VSI	100	100	100	100
Otroci do 3 let	6,4	8,7	6,2	4,9
Nad 3 do 7 let	7,9	12,3	6,0	6,6
Nad 7 do 14 let	12,1	12,3	12,5	11,6
Odrasli sposobni za delo	66,4	57,8	67,8	71,5
Starci	7,2	8,9	7,5	5,4

Ker je pri odraslih, sposobnih za delo, važno vedeti koliko je moških in koliko žensk, kajti od tega je odvisen koeficient, nas tudi o tem pouči anketa v tabeli 2,4. Pomagati pa si moramo še s tabelo 2,1., ki nam pove absolutna števila moških in ženskih članov gospodinjstev, ki delajo na kmetiji, izven kmetijstva ali pa so dijaki, študentje in vojaki. Če vzamemo iz tabele 2,1. samo rezultate za vseh 322 gospodarstev skupaj vidimo, da je med 1.006 takimi člani bilo 476 moških in 530 žensk. Razmerje je torej 47,3 proti 52,7 % za ženske.

Kakšen naj bi bil ključ za preračunavanje rezultatov ankete na maso kmečkega prebivalstva? Skušali ga bomo povzeti iz doslej rečanega takole:

- 1) Otrok do 3 let starosti nam kaže anketa povprečno 6,4 % in zanje bomo vzeli koeficient 0,25.
- 2) Otrok nad 3 do 7 let je povprečno 7,9 % in zanje naj velja koeficient 0,45.
- 3) Otrok nad 7 do 14 let je povprečno 12,1 % in zanje bi vzeli povprečni koeficient 0,70.
- 4) Odraslih in sposobnih za delo je na kmetih - po anketi seveda - povprečno 66,4 %. Moških je od tega 47,3 % in zanje velja koeficient 1,0, za 52,7 % žensk pa koeficient 0,8.
- 5) Starcev, oziroma nesposobnih za težja dela je po anketi povprečno 7,2 % in zanje velja ne glede na spol koeficient 0,8.

Če ima - kot smo videli v tabeli 2,2. - po popisu živine iz 1953 leta masa privatnih kmečkih prebivalcev 641184 članov, si bomo po uporabi zgornjih norm na rezultatih o porabi hrane na 1 phe lahko ustvarili sliko o obsegu porabe poljubnega proizvoda na naši vasi, s predpostavko, da je anketa reprezentativna za celotno kmečko prebivalstvo, kar pa je treba vzeti z veliko rezervo. Izračun bo torej le hipotetičen.

51. PORABA ŽIVIL

Poraba hrane se navadno preračuna na tri načine: na 1 gospodarstvo, na 1 povprečnega člana in še na 1 phe.

Tab. 5.3. Poraba živil

Živila	Merska enota	Skupno povprečje	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
Na 1 gospodarstvo					
Pšenična in ržena moka in zdrob	kg	490,6	384,1	457,4	618,4
Ječmenova moka	"	21,9	15,8	15,7	33,0
Koruzna moka in zdrob	"	121,2	99,5	111,8	149,0
Moka in zrno drugih žit	"	14,6	9,0	20,2	14,5
Testenine	"	13,5	10,6	14,4	15,1
Riž	"	1,3	1,0	1,1	1,7
Krompir	"	600,9	463,3	558,2	762,2
Fižol, grah in bob	"	45,9	45,0	39,8	51,5
Zelje in ohrovt	"	56,8	48,4	52,6	68,1
Čebula in česen	"	18,5	13,5	16,0	25,1
Sveži paradižnik	"	9,9	9,1	9,9	10,5
Sveže paprike	"	2,8	2,5	2,0	3,8
Druge sveže vrtnine	"	58,4	49,3	50,3	73,8
Vkisane vrtnine	"	19,1	17,8	17,2	21,8
Sveže sadje	"	56,3	46,1	49,2	71,8
Sveže grozdje	"	8,3	9,1	7,6	8,2
Sadni izdelki	"	4,7	1,7	3,1	8,7
Sadni sokovi	lit.	70,6	37,0	72,7	98,5
Žganje	"	10,6	5,8	8,1	17,2
Vino	"	67,7	63,1	65,7	73,7
Sladkor	kg	46,6	39,6	43,4	55,7
Goveje in telečje meso	"	24,9	31,2	20,1	23,7
Svinjsko meso	"	14,1	9,8	14,3	17,6
Ovčje meso	"	2,4	0,3	1,4	5,3
Kozje meso	kg	0,5	1,0	0,4	0,1
Meso perutnine	"	7,3	7,1	6,3	8,5
Ribe	"	0,4	0,6	0,2	0,3
Meso kuncev in divjačine	"	0,6	0,5	0,4	0,8
Prekajena slanina	"	4,3	2,1	4,8	5,7
Prekajeno meso in gnjat	"	21,8	17,6	19,4	27,8
Mesni izdelki	"	6,6	5,4	5,5	8,7
Mast, сало in slanina	"	49,5	41,2	43,5	62,4
Loj in maslo	"	0,9	1,1	0,7	0,9
Olje	lit.	17,0	18,1	14,5	17,8
Mleko	"	721,5	654,6	642,0	854,2
Trdi sir	kg	2,4	2,1	1,9	3,2
Mehki sir	"	5,9	4,2	3,9	9,2
Surovo maslo	"	1,7	1,3	1,5	2,1
Smetana	"	4,4	4,0	4,0	5,2
Jajca	kos	414	362	354	515
Med	kg	0,5	0,2	0,3	1,0

Tab. 5.4. Poraba živil

Živila	Merska enota	Skupno povprečje	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
Na 1 družinskega člana					
Pšenična in ržena moka in zdrob	kg	104,8	85,4	102,1	119,5
Ječmenova moka	"	4,7	3,5	3,5	6,4
Koruzna moka in zdrob	"	25,7	22,1	24,8	28,8
Moka in zrno drugih žit	"	3,1	2,0	4,5	2,8
Testenine	"	2,8	2,3	3,2	2,9
Riž	"	0,3	0,2	0,3	0,3
Krompir	"	128,1	102,9	124,6	147,3
Fižol, grah in bob	"	9,7	10,1	8,9	9,9
Zelje in ohrovt	"	12,1	10,8	11,7	13,2
Čebula in česen	"	4,0	3,0	3,6	4,9
Sveži paradižnik	"	2,1	2,0	2,2	2,0
Sveže paprike	"	0,6	0,5	0,4	0,7
Druge sveže vrtnine	"	12,4	10,9	11,2	14,3
Vkisane vrtnine	"	4,0	3,9	3,8	4,2
Sveže sadje	"	12,0	10,2	11,0	13,9
Sveže grozdje	"	1,7	2,0	1,7	1,6
Sadni izdelki	"	1,0	0,4	0,7	1,7
Sadni sokovi	lit.	15,2	9,2	16,2	19,0
Žganje	"	2,3	1,3	1,8	3,3
Vino	"	14,3	14,0	14,7	14,2
Sladkor	kg	9,9	8,8	9,7	10,8
Goveje in telečje meso	"	4,6	4,5	4,5	4,6
Svinjsko meso	"	3,0	2,2	3,2	3,4
Ovčje meso	"	0,7	0,8	0,3	1,0
Kozje meso	"	0,0	0,0	0,1	0,0
Meso perutnine	"	1,5	1,6	1,4	1,6
Ribe	"	0,0	0,1	0,0	0,0
Meso kuncev in divjačine	"	0,1	0,1	0,1	0,1
Prekajena slanina	"	1,0	0,5	1,1	1,1
Prekajeno meso in gnjat	"	3,9	3,9	4,3	3,6
Mesni izdelki	"	1,4	1,2	1,2	1,7
Mast, salo in slanina	"	10,6	9,2	9,7	12,1
Loj in maslo	"	0,2	0,2	0,2	0,2
Olje	lit.	3,5	4,1	3,2	3,4
Mleko	"	153,0	145,0	143,3	165,1
Trdi sir	kg	0,5	0,5	0,4	0,6
Mehki sir	"	1,3	0,9	0,9	1,8
Surovo maslo	"	0,2	0,3	0,1	0,4
Smetana	"	0,9	0,9	0,9	1,0
Jajca	kos	88	81	79	100
Med	kg	0,1	0,0	0,1	0,2

Medtem ko povprečkov iz tabel 5.3. in 5.4. nismo naprej obdelovali, pa je naslednja tabela, ki nam pokaže količine na 1 prehranitveno enoto, podlaga vsem poznejšim obračunom prehrane, tako glede na gibanje porabe nekaterih važnejših prehranskih predmetov, kakor tudi glede na vrednost prehrane. Za razlike od prejšnjih dveh, smo v tej tabeli opustili razdelitev na velikostne skupine, pač pa podajamo porabo živil na 1 phe po mesecih in v skupni letni količini.

Tab. 5.5. Poraba živil na 1 phe (količinsko)

Živila	Merska enota	Letno	1 9 5 3						1 9 5 4					
			VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Pšenična in rže- na moka in zdrob	kg	138,0	11,3	12,3	11,6	10,8	11,2	12,6	10,8	10,3	11,4	12,1	11,7	11,9
Ječmeneva moka	"	5,6	0,6	0,7	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4
Koruzna moka in zdrob	"	34,7	2,6	1,7	1,7	2,3	3,3	3,7	3,6	3,5	3,3	3,2	3,0	2,8
Moka drugih žit	"	6,7	0,4	0,4	0,4	0,4	0,6	0,7	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6	0,7
Testenine	"	3,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Riž	"	0,4	0,05	0,02	0,02	0,02	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,04	0,03	0,03
Krompir	"	174,1	12,2	15,2	15,3	16,4	15,9	16,6	14,5	14,5	14,9	14,5	12,8	11,3
Fižol in grah	"	13,0	1,1	1,9	1,7	1,1	1,0	0,9	1,0	0,9	0,9	0,8	0,8	0,9
Zelje in ohrevt	"	14,9	0,5	0,9	1,4	2,2	1,9	2,1	1,6	1,0	1,4	1,0	0,6	0,3
Čebula in česen	"	5,3	0,8	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4	0,5	0,4	0,8	0,3
Paradižnik	"	2,6	0,3	0,9	1,0	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-
Paprika	"	0,6	-	0,3	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Druge sveže vrtni- ne	"	16,6	3,5	2,7	1,9	1,5	0,9	0,4	0,2	0,1	0,2	0,4	1,6	3,2
Vkisane vrtnine	"	5,3	0,1	0,2	0,2	0,2	0,5	0,7	0,9	0,8	0,7	0,6	0,3	0,1
Sadje	"	15,2	1,6	2,9	3,4	2,1	1,5	1,2	0,6	0,5	0,2	0,1	0,1	1,0
Grozdje	"	2,2	-	0,2	1,1	0,8	0,1	-	-	-	-	-	-	-
Sadni izdelki	"	0,6	-	-	0,1	0,2	0,2	-	-	-	-	0,1	-	-
Sadni sekovi	l	19,6	1,8	2,9	3,1	2,1	1,6	1,4	1,1	0,8	1,1	1,1	1,2	1,4
Žganje	"	2,8	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4	0,2	0,4	0,1	0,2	0,1	0,2
Vino	"	18,1	2,1	1,8	1,1	1,4	1,5	1,6	1,5	1,2	1,2	1,5	1,7	2,0
Sladkor	kg	13,5	1,0	1,1	1,1	1,1	1,0	1,2	1,0	1,0	1,3	1,2	1,2	1,3
Goveje in teleč- je meso	"	6,2	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5
Svinjsko meso	"	3,9	0,1	-	-	-	0,2	1,2	1,1	0,6	0,4	0,2	0,1	-
Ovčje meso	"	0,1	-	-	-	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-
Meso perutnine	"	2,5	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3	0,1	0,0	0,0	0,2	0,9	0,1
Prekajena slanina	"	0,7	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Prekajeno meso in gnjat	"	6,5	0,5	0,4	0,2	0,2	0,1	0,0	0,3	0,5	0,9	1,7	0,8	0,9
Mesni izdelki	"	2,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Nast, salo in slanina	"	13,6	1,1	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,3	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2
Olje	l	4,1	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,4	0,5
Mleko	"	210,0	18,9	20,2	24,3	18,5	16,3	16,5	14,6	14,6	14,9	15,1	17,0	19,1
Trdi sir	kg	0,2	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1	-	-
Mehki sir	"	1,4	0,1	0,1	0,4	0,2	0,1	-	-	-	0,1	0,1	0,2	0,1
Surovo maslo	"	0,5	0,04	0,03	0,05	0,06	0,04	0,05	0,04	0,03	0,03	0,04	0,03	0,03
Smetana	"	1,0	0,1	0,1	0,4	0,1	-	-	-	-	-	0,1	0,1	0,1
Jajca	kos	117	12	11	8	6	5	5	5	7	13	16	15	14
Med	kg	0,2	-	-	-	-	0,2	-	-	-	-	-	-	-

Na podlago zgornjih, n.pr. letnih količin lahko z uporabo spredaj objavljenega ključa izračunamo hipotetično letno porabo vsakega proizvoda za vse privatno kmečko prebivalstvo. Vzemimo n.pr. krompir.

Najprej moramo seveda na podlagi strukturnih odstotkov izračunati število kmečkih prebivalcev v vsaki kategoriji. Nato izračunamo na podlagi letne norme za 1 phe ki znaša 174,1 kg krompirja, in koeficientov še norme

porabe za vsako kategorijo prebivalstva. In če oboje pomnožimo med seboj, dobimo hipotetične količine, ki so jih porabile posamezne kategorije, oziroma skupno količino krompirja, ki jo je porabilo vse kmečko prebivalstvo.

Tab. 5,6. Ocena porabe krompirja za hrano za vse kmečko prebivalstvo

Kategorije prebivalstva	Struktura v %	Število	Koeficient	Letna količina, izračunana po 1 phe v kg	Ocena letne porabljene količine v kg
SKUPAJ	100	641 184	-	-	87 953 799
Otroci do 3 let	6,4	41 036	0,25	43,5	1 785 066
Otroci nad 3 do 7 let	7,9	50 036	0,45	78,3	3 966 208
Otroci nad 7 do 14 let	12,1	77 583	0,70	121,9	9 457 368
Odrasli	66,4				
moški	47,3	201 378	1,0	174,1	35 059 910
ženske	52,7	224 368	0,8	139,3	31 254 462
Nesposobni za delo	7,2	46 165	0,8	139,3	6 430 785

Ocena nam torej pove, da so v gospodarskem letu 1953/54 kmetje porabili samo za lastno prehrano 8.795 vagonov krompirja. Če je ves pridelek krompirja po PO-7 znašal leta 1953, računajoč vse sektorje, pri čemer so imeli nekmečki nekaj nad 8 % njiv posajenih s krompirjem, skupno 50.838 vagonov, tedaj so od tega porabili kmetje za svojo prehrano dobrih 17 %. Ta delež predstavlja le del naravne porabe. Za popolno oceno naravne porabe krompirja pri kmetu, ga je treba upoštevati še za vso reprodukcijo, t.j. količine, ki se porabijo za setev in pa količine, ki jih porabi živina. Toda o tem še pozneje v oddelku 82., ki bo obravnaval blagovno bilanco.

Za izračunavanje ocen o porabi poljubnega prehranskega predmeta imamo pravzaprav tri načine. Zgoraj smo pri oceni porabe krompirja vzeli tistega, ki upošteva razlike v sestavi prebivalstva. Drug način je, če povprečno porabo krompirja na 1 gospodarstvo, ki je znašala 600,9 kg (glej tabelo 5,3.) pomnožimo z maso privatnih kmečkih gospodarstev (145.193 po številu). Tako dobimo porabo 8.725 vagonov. Tretji način je, da število kmečkih prebivalcev, ki jih je bilo po popisu živine l. 1953 641.184, pomnožimo s povprečno porabo krompirja na 1 družinskega člana, ki jo podaja tabela 5,4. Tako dobimo oceno porabe, v našem primeru 8.214 vagonov.

Razlike, ki so nastale v izračunavanju teh treh rezultatov, je pripisati zaokroževanju povprečkov o porabi krompirja. Bistveno je to, da smo v vseh treh primerih dobili oceno čez 8 tisoč vagonov.

Anketno gradivo nam je omogočilo izračunavanje deležev tistih gospodarstev, ki so v posameznih mesecih rabila posamezne prehranske predmete. To naj pokaže naslednja tabela, v kateri najdemo v prvem stolpcu predvsem podatke o maksimalnem deležu gospodarstev, ki so med 322 anketiranimi gospodarstvi rabila določeni prehranski predmet. Iz teh pokazateljev bomo lahko sklepali o majhni ali veliki porabi tega ali onega predmeta na naši vasi. Naslednji stolpci nam povedo kakšne so sezone variacije porabe posameznih živil, t.j. kdaj jih rabi največ in kdaj najmanj gospodinjstev. Glej tabelo 5,7. na strani 76.

Brez moke oziroma kruha, ki smo ga preračunali v moko, ni prav gotovo nobeno gospodinjstvo, čeprav tabela ne kaže nikjer 100 % porabo. Upoštevati je treba, da se razne vrste moke med seboj dopolnjujejo. Poraba raznih mok pri nas je v glavnem takšna, kot jo je izračunal Zvezni zavod za jugoslovansko povprečje. Če primerjamo med seboj največje deleže za vso državo z deleži v prvem stolpcu naslednje tabele, lahko ugotovimo, da je poraba koruznih izdelkov, krompirja, fižola, čebule in česna, ter vrtnin sploh, dalje sadja, sadnih sokov (pri nas jabolk), svežega svinjskega mesa, prekajenega mesa (zlasti gnjati), mesnih izdelkov, in olja precej večja od zveznega povprečja. Zato se pri nas porabi manj grozdja, zlasti govejega in telečjega mesa, pa ovčjega in kozjega mesa, mesa perutnine, prekajene slanine ter vseh vrst sirov.

Tabela kaže enakomerno porabo standardnih predmetov med letom ter večji ali manjši delež gospodinjstev, ki so rabila izrazito sezonska živila kot n.pr. sadje, grozdje, paradižnik, papriko, svinjsko meso in drugo.

Tab. 5.7. Odstotek gospodarstev, ki so rabila posamezna živila
(vseh 322 = 100)

Živila	maksi- malen	1953						1954					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Pšenična in ržena moka in zdrob	99,7	97,5	97,2	97,8	99,1	99,1	99,7	99,7	99,4	99,1	99,1	98,4	98,1
Ječmenova moka	12,1	11,8	12,1	10,2	8,7	11,2	9,9	8,1	7,4	7,4	8,1	10,2	8,7
Koruzna moka in zdrob	79,1	45,0	33,5	26,4	37,8	50,9	67,1	72,0	79,1	78,6	72,4	74,8	72,4
Moka in zrno drugih žit	26,4	14,9	14,3	13,9	14,9	19,9	24,8	24,8	26,4	21,4	23,9	25,8	25,5
Testenine	42,9	33,2	38,5	42,9	41,9	36,9	34,5	35,4	37,2	37,6	40,4	33,2	41,6
Riž	12,7	8,1	8,4	5,3	6,8	8,4	9,3	8,4	11,2	11,8	12,7	10,9	12,7
Krompir	99,7	95,0	99,1	99,4	99,7	99,4	99,7	98,7	98,7	98,4	98,1	95,9	92,5
Fižol in grah	77,6	51,2	71,7	73,9	76,1	76,4	75,5	77,6	76,1	74,2	73,9	73,6	68,0
Zelje in ohrovt	79,8	31,7	50,3	65,5	79,8	64,6	79,5	71,8	65,1	60,2	50,2	35,7	18,6
Čebula in česen	92,4	86,5	88,4	90,3	91,2	91,8	92,4	92,4	86,2	88,4	81,9	78,2	75,0
Paradižnik	62,7	22,0	55,5	62,7	27,3	3,1	0,9	0,3	0,6	1,6	2,2	0,9	0,6
Paprika	28,6	11,4	28,6	27,9	12,1	1,6	0,8	0,9	-	0,3	-	-	0,6
Druge sveže vrtnine	85,4	85,4	80,4	74,5	67,1	49,7	30,1	16,8	13,0	22,3	33,2	59,6	81,1
Vkisane vrtnine	39,4	10,2	13,4	13,4	13,4	21,7	32,6	39,4	37,9	35,4	33,2	18,3	9,6
Dinje in lubenice	3,4	2,5	2,8	3,4	2,8	3,1	-	-	-	-	-	-	-
Sadje	62,7	40,4	59,9	62,7	52,5	46,9	42,9	29,5	24,2	18,3	9,6	11,2	34,5
Grozdje	29,8	0,9	6,8	29,8	24,2	4,7	2,2	0,3	0,9	0,3	-	-	-
Sadni izdelki	18,9	8,1	7,1	10,5	10,5	11,8	14,6	12,4	13,7	18,6	18,9	18,9	14,9
Sadni sokovi	30,5	18,9	22,7	26,1	23,0	24,8	22,7	21,7	22,4	30,5	22,0	21,4	20,5
Žganje	57,4	38,8	36,3	42,2	45,9	49,1	57,4	49,1	45,0	44,4	44,1	40,0	40,1
Vino	49,7	49,7	38,2	28,9	31,7	36,6	47,5	42,5	40,6	38,8	43,2	42,9	44,7
Sladkor	98,4	96,3	94,4	94,7	96,6	95,7	97,2	94,1	94,4	96,6	97,5	98,4	98,4
Goveje in telečje meso	64,9	64,9	64,6	62,4	64,0	56,5	55,0	38,8	40,7	49,4	64,6	57,5	58,4
Svinjsko meso	65,8	7,1	2,8	4,7	10,2	19,6	65,8	64,9	38,5	17,3	10,9	6,8	6,2
Ovčje meso	5,9	3,1	1,9	3,5	5,9	5,0	3,1	0,6	2,5	1,2	3,1	2,2	1,9
Kozje meso	1,6	0,3	-	-	-	0,3	-	0,6	-	-	0,6	1,6	0,3
Meso perutnine	33,2	24,2	28,9	22,9	26,4	16,3	33,2	16,1	11,2	11,2	19,9	13,4	17,4
Ribe	9,0	1,6	2,8	2,2	1,6	0,3	1,2	2,5	0,6	0,9	2,5	2,2	9,0
Meso kuncev in divjačine	5,0	1,2	1,9	5,0	4,7	1,2	3,5	0,3	0,3	0,9	0,6	0,9	0,9
Prekajena slanina	30,1	26,1	21,7	17,4	13,4	11,5	8,4	9,1	18,0	26,7	24,5	28,6	30,1
Prekajeno meso in gnjat	86,9	56,8	42,5	31,2	22,4	16,4	12,7	27,6	50,9	74,8	86,9	81,4	82,6
Mesni izdelki	47,2	27,6	19,6	17,1	17,7	13,9	24,8	33,5	40,6	45,6	47,2	40,0	37,3
Mast, sale in slanina	97,8	93,5	94,4	97,2	97,8	77,9	97,2	97,5	95,9	95,0	95,9	97,5	78,0
Loj in maslo	6,2	6,2	3,7	3,5	4,7	2,5	2,5	2,8	4,9	3,5	4,3	3,5	4,3
Olje	92,2	72,6	65,2	74,2	82,9	67,4	77,6	70,5	69,5	74,8	64,0	90,4	92,2
Mleko	95,7	92,9	95,0	95,0	95,7	78,3	92,3	92,9	93,5	90,1	90,4	91,9	93,5
Trdi sir	8,1	7,5	7,1	8,1	7,5	4,9	6,5	3,7	3,1	4,9	7,8	5,9	5,9
Mehki sir	10,9	10,2	10,9	13,7	10,9	8,4	6,2	6,5	5,6	5,9	8,4	9,6	9,6
Surovo maslo	13,9	7,8	8,7	11,2	10,6	9,1	13,7	11,5	8,1	8,1	11,2	13,9	8,7
Smetana	18,3	12,7	14,6	18,3	13,0	10,9	11,2	8,7	7,1	7,8	11,2	12,4	11,8
Jajca	98,1	93,8	92,9	88,5	81,1	77,5	77,6	89,8	89,8	94,7	98,1	95,7	96,6
Med	6,2	4,0	1,9	3,7	3,4	2,8	6,2	2,2	3,4	1,9	4,7	1,6	3,7

52. GIBANJE PORABE NEKATERIH ŽIVIL

Za podlago analize, ki razčlenjuje porabo živil v gospodarskem (in anketnem) letu 1953/54, smo vzeli količinska povprečja za 1 prehranitveno enoto, ki jih kaže tabela 5.5. Tu pa ne bomo obravnavali porabe vseh 42 prehranskih predmetov, temveč smo izbrali le najglavnejše in še te ponekod združili v skupine.

Moka je osnovno hranilo našega kmeta. Na 1 phe odpade skupaj 185,0 kg vseh vrst moke letno ali na dan 506 gramov moke oziroma 634 gramov kruha. Na 1 gospodarstvo odpade povprečno 648,3 kg moke vseh vrst letno, na 1 družinskega člana pa 138,3 kg. Ta povpreček je dosti manjši od zveznega, ki znaša 202 kg moke vseh vrst na družinskega člana letno. Manjša poraba moke se zato pri nas nadomešča z večjo porabo krompirja. Kljub manjši porabi moke pri nas, pa je le-ta vseeno - kar bomo videli pozneje - glavni vir kalorij v naši kmečki prehrani.

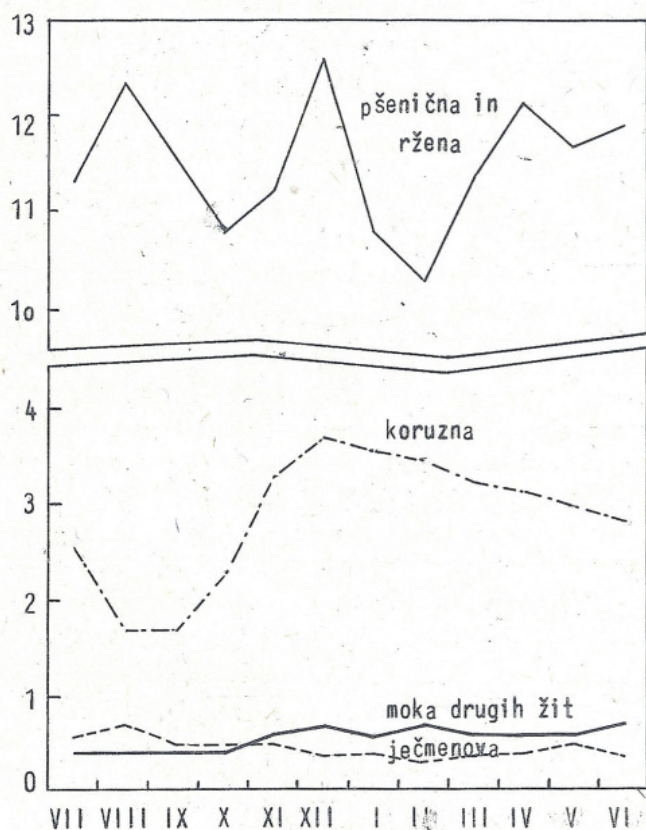
Poraba moke na 1 phe:

Pšenična in ržena moka	138,0 kg ali 74,6
Ječmenova moka	5,6 " ali 3,0
Koruzna moka	34,7 " ali 18,8
Moka drugih žit	6,7 " ali 3,6
Skupaj	185,0 kg ali 100 %

Kakor vidimo, se v naših anketiranih kmečkih družinah z 3/4 večino uporabljata pšenična in ržena moka, medtem ko se koruznih izdelkov porabi komaj petina količine moke vseh vrst.

Gibanje porabe glavnih vrst moke kaže naslednji grafikon:

Gibanje porabe moke (v kg na 1 phe)

Pšenično in rženo moko uporablja skoraj nespremenljivo število gospodarstev, vendar pa skozi leto dni količinska poraba ni enaka. Poraba pšenične in ržene moke naraste takoj po žetvi (julij - avgust), dalje ko že primanjkuje stare koruze in potem s pridelkom nove koruze nekoliko upade, in je največja v decembru. V januarju in februarju, ko se še zelo uporablja nova koruza, se porabi najmanj pšenične in ržene moke, nato se pa ob manjšanju zalog koruznih izdelkov poraba začne zopet dvigati in se do nove žetve nič več ne spreminja. Koruzne izdelke uporablja 4/5 gospodarstev, kar seveda tudi vpliva na večjo porabo moke drugih žit.

Poraba ječmenove moke in moke drugih žit je v primeri s pšenično oziroma koruzno moko prav poznatna, tako po povprečnih količinah kakor tudi po številu gospodarstev. Ječmenovo moko rabi komaj dobra desetina gospodarstev, moka drugih žit (pri nas največ soržica) pa le dobra četrtina gospodarstev.

521. V r t n i n e

Od vrtnin si bomo tu ogledali najprej gibanje porabe krompirja in fižola potem pa kapusnic in drugih vrtnin. Iako smo jih razdelili zato, ker imajo glede na količine, porabljene med letom, prve stalen karakter, druge pa sezonskega. Krompir je poleg kruha glavna hrana naših kmečkih družin. Zato je tudi poraba krompirja na člana ali po 1 phe povprečno trikrat tolik-

šna kot v zveznem merilu. Iz anketnih podatkov posnemamo, da ga uporablja 99,7 % anketiranih gospodarstev, torej z malimi izjemami skoraj vsako gospodarstvo. Na povprečno gospodarstvo odpade letno samo za prehrano okrog 600 kg krompirja, na 1 člana pa čez 128 kg, kar je znatno več kot znaša zvezno povprečje za gospodarsko leto 1952/53 (na člana 46 kg). Fižol je tudi zelo cenjen na naši vasi. Uživa ga nad 3/4 gospodarstev. Povprečna poraba na člana znaša 9,7 kg letno, kar je skoraj še enkrat toliko kot zvezno povprečje, čeprav je po pripombah ZZS te okoliščine pripisati suši v letu 1952.

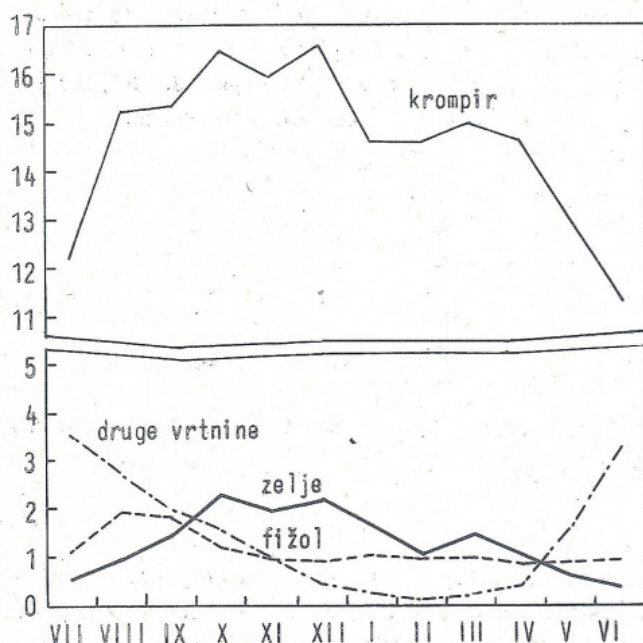
Kapusnice imajo izrazito sezonski karakter; le kislo zelje se rabi še izven vegetacijske dobe. Zelje uporablja skoraj 4/5 vseh gospodarstev.

Med druge vrtnine smo šteli sem izrazito sezonske, zlasti čebulo, česen, paradižnike, paprike, razne salate in

drugo. Uporablja jih čez 92 % vseh kmečkih gospodarstev. Odstotek gospodarstev, ki rabijo posamezne vrste teh vrtnin je razviden iz tabele 5,7.

Gibanje porabe vrtnin med anketnim letom kaže nazorno še naslednji grafikon:

Gibanje porabe svežih vrtnin (v kg na 1 phe)

Poraba krompirja se dvigne s prvim pridelkom zgodnje- ga krompirja in doseže najvišjo točko v decembru, nato pa pade in se do spomladi drži na isti ravni in sode- že v maju in posebno v juniju ob drugih vrtninah svoj minimum. Poraba fižola pa je skozi vse leto bolj ena- komerna in se dvigne nekoliko nad povprečje le v času od avgusta do septembra, ko dobimo fižol v stročju. Največ kapusnic se porabi v jesensko - zimskem času, druge vrtnine pa pridejo na vrsto od maja do novembra, nakar se poraba zmanjšuje vse do aprila, ko dobimo no- ve vrtnine. Iste sezonske spremembe ugotavlja tudi ZS za zvezna povprečja porabe vrtnin.

522. Sadje

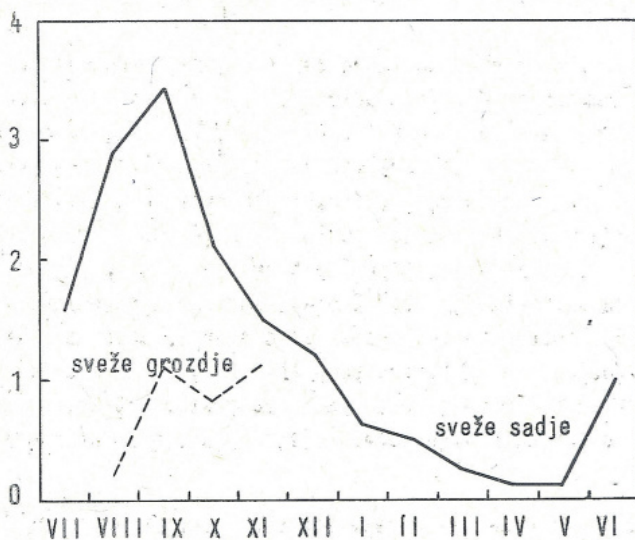
Sadje uporablja skoraj 2/3 gospodarstev. Letno povpreč- je na 1 gospodarstvo znaša 56,3, na 1 člana pa 12 kg. Na 1 phe odpade 15,2 kg svežega sadja vseh vrst. Če- prav je poraba sadja v prehrani pravzaprav le sezon- ska, se vendar sveže sadje zlasti jabolka trošijo sko- zi vse leto.

Če so zgoraj navedene količine povsem točne, je težko reči, ker nihče ne zapisuje količin sadja, ki ga obere z drevesa, zato lahko računamo, da predvsem kmečki otroci pojedjo precej več sadja, kot bi pa to poka- zal obračun na podlagi porabe na 1 phe.

Sadnih izdelkov tu ne omenjamo posebej, ker jih kmetje ne uporabljajo skozi vse leto in ker porabi relativno le majhno število gospodinjstev (niti 19 %) nekaj teh izdelkov. Več pozornosti zaslužijo le sadni sokovi, v naših krajih predvsem jabolčnik, kar pa bomo zaradi boljše primerjave z alkoholnimi pijačami, obravnavali v nasled- njem odstavku.

Grozdja namenoma ne štejemo k ostalemu svežemu sadju, ker je vinogradništvo posebna veja kmetijstva in je pride- lek pomemben le za tista gospodarstva, ki imajo večje vinogradne površine. Gospodarstva porabijo sorazmerno ma- lo svežega grozdja za hrano; to nam kažejo že povprečki iz prejšnjih tabel: na gospodarstvo odpade komaj dobrih 8 kg na leto, na člana pa samo 1,7 kg. Na 1 phe pride nekaj nad 2 kg, a porabo izkazuje le pičlih 30 % gospodar- stev, medtem ko smo spredaj v oddelku 42. "Vinogradništvo" ugotovili, da je bilo med anketiranimi gospodarstvi 36,6 % vinogradniških. Poraba svežega grozdja je predvsem sezonska, kar ponazoruje lepo tudi naslednji grafikon. Glede porabljenih količin lahko trdimo, da v anketi niso vnešene količine, ki jih obiralci pojedjo med trgatvijo, kajti v tem primeru bi izkazala porabo grozdja vsaj vsa vinogradniška gospodarstva.

Gibanje porabe svežega sadja in grozdja (kg na 1 phe)

Obe krivulji kažeta prav lepo sezonski značaj porabe svežega sadja oziroma grozdja. Medtem ko se grozdje uporablja za hrano v glavnem od avgusta do novembra, se hranimo s sadjem skozi vse leto. Največ svežega sadja se porabi v septembru, najmanj pa v aprilu, ma- ju vse do junija, ko dozorijo češnje. Med letom se po- rabi največ jabolk in deloma hrušk.

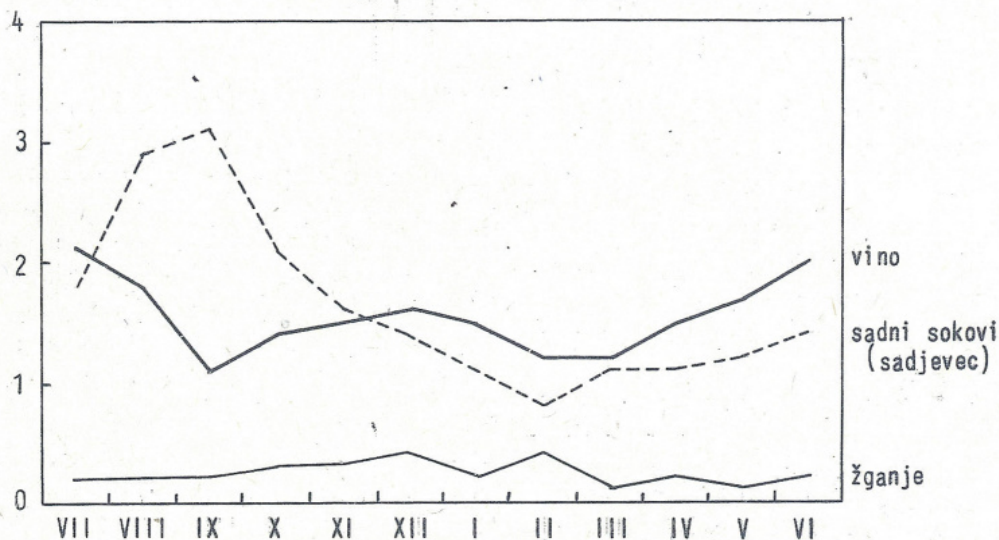
523. Sadni sokovi, vino in žganje

Za našo vas so značilni sadni sokovi, posebno jabolč- nik (sadjevec), ki v družini, posebno ob težkih delih nadomešča vino. Poraba jabolčnika ima še prav posebno sezonski značaj. Največja poraba je v času poljskih o- pravil, ko jabolčnik nadomešča vino. Če ne upoštevamo drugih sadnih sokov, ki jih v primerjavi z jabolčnikom na naši vasi porabijo zelo malo, odpade letno na anke- tirano gospodarstvo nekaj nad 70 litrov jabolčnika, na člana pa nekaj čez 15 litrov (na 1 phe 19,6 litra). Rabi- ga skoraj tretjina vseh gospodarstev (čez 30 %).

Vina popijejo letno na 1 gospodarstvo manj kot pa jabolčnika - samo pičlih 68 litrov, kar je na člana malo čez 14 litrov, na 1 phe pa 18,1 litra. Porabo vina je napovedala komaj polovica vseh gospodarstev, iz česar se more sklepati, da so gospodarstva napovedala le doma porabljenno vino, ne pa tudi pijače v gostilni. Normo za 1 phe smo v tabeli 5,5. računali enako kot za vse druge predmete. To pa za vino in žganje povsem ne drži, kajti prav gotovo alkohola ne uživajo otroci do 14 leta, ali vsaj starejši (13 do 14 let) v taki meri, da bi se to poznalo pri porabi celotne količine. Računamo, da vino oziroma žganje uživajo samo odrasle osebe obeh spolov in teh je bilo pri anketiranih gospodarstvih 1.115. Potemtakem odpade, na 1 člana letno 19,5 litrov vina. Ker da 476 odraslih moških ter 639 odraslih žensk in starcev obeh spolov skupaj 987 phe, pa odpade na 1 phe okroglo 22 litrov vina letno.

Žganja se porabi na 1 gospodarstvo le dobrih 10 in pol litrov letno, če računamo zopet samo domačo porabo. Če porabo žganja obračunamo po istih načelih kot smo to storili za vino, potem dobimo za 1 odraslega družinskega člana povprečno porabo 3 litre žganja na leto; na 1 phe pa 3,4 litra žganja. Porabo žganja je napovedalo samo pičlih 58 % vseh gospodarstev, kar tudi kaže na to, da uživanje žganja zunaj doma v tem ni zajeto.

Gibanje porabe sadnih sokov (predvsem jabolčnika)
ter vina in žganja (litri na 1 phe)

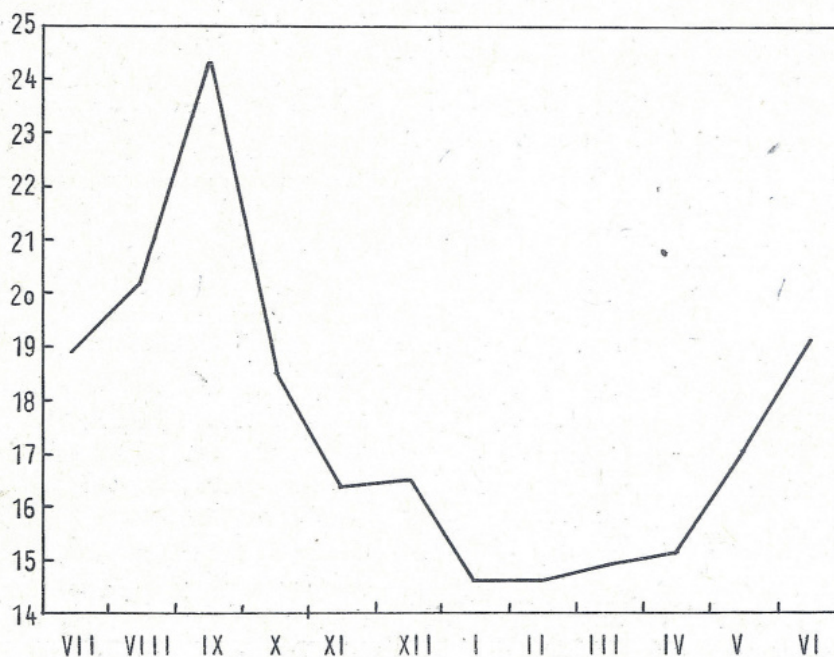

Poraba žganja je bolj enakomerna skozi vseh 12 mesecev kot pa poraba vina ali sadnih sokov.

524. M l e k o

Poleg kruha spada mleko k vsakdanji prehrani naše vasi. Povprečno gospodarstvo porabi za hrano nad 721 litrov mleka letno. Na 1 člana odpade tako povprečno 153 litrov mleka, a na 1 phe 210 litrov mleka letno, ali dobrega pol litra mleka na dan.

Gibanje porabe mleka (v litrih na 1 phe)

Poraba mleka v kmečkih gospodinjstvih se ujema z laktacijsko krivuljo. Najvišja poraba je v razdobju julij-oktober, nato pada vse do spomladanske dobe, ko se živina vodi na pašo.

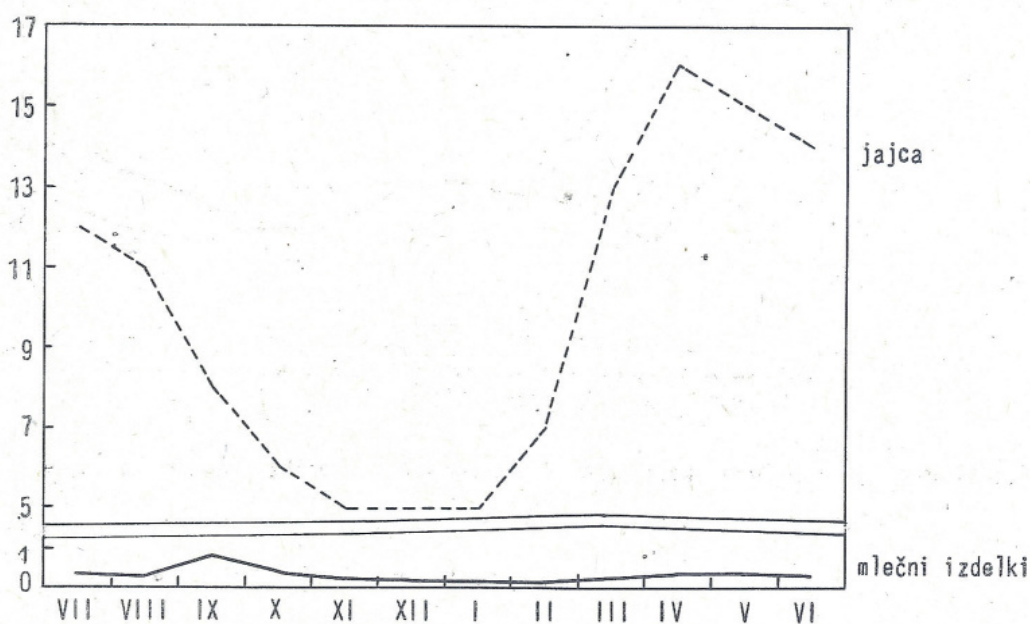
525. Mlečni izdelki in jajca

Od mlečnih izdelkov je ločila anketa predvsem trdi in mehki sir, ter surovo maslo in smetano. Količine teh izdelkov, ki odpadejo na gospodarstvo ali člana so relativno majhne, so pa koristen prispevek kmečki prehrani. Poraba teh pridelkov je v tesni zvezi s količino mleka, kar jasno kaže tudi krivulja na spodnjem grafikonu.

Jajca so prav tako važen del kmečke prehrane, bogat predvsem na beljakovinah in nam zato nadomestujejo meso. Povprečno gospodarstvo porabi 414 jajc na leto, povprečen član pa 88 jajc, kar pomeni 1 jajce vsak četrti dan. Na 1 phe odpade 117 jajc letno ali 1 jajce vsak tretji dan, kar spričo sorazmerno majhne porabe svežega mesa na naši vasi, ni mnogo. Jajca rabi nad 98 % gospodarstev.

Krivulja porabe jajc, ki jo kaže spodnji grafikon se ujema s krivuljo znesenih jajc, ki smo jo videli spredaj v oddelku 432.

Gibanje porabe jajc in mlečnih izdelkov
(kosi oziroma kg na 1 phe)

526. Maščobe

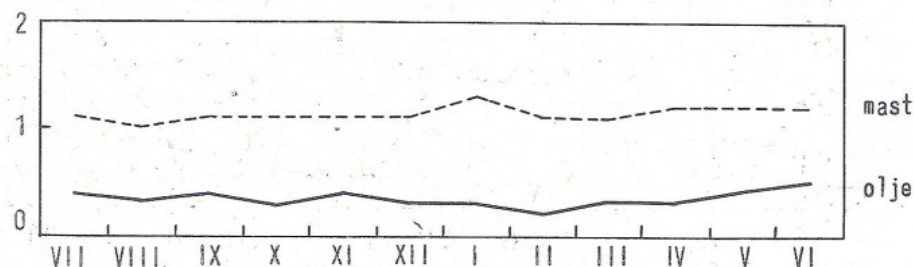
Maščobe delimo v glavnem na živalske - svinjsko mast - in na rastlinske - olje. Sintetičnih maščob, ki so bile zadnja leta v prodaji, v anketi nismo upoštevali in jih kmetje, ker so imeli domačo mast, verjetno tudi niso kupovali.

Svinjske masti porabi povprečno gospodarstvo 49,5 kg, 1 član pa 10,6 kg letno. Na 1 phe odpade 13,6 kg letno. Mast rabi blizu 98 % vseh gospodarstev. Nekaj nad 2 % je bilo torej takih gospodinjstev, ki so za zabelo trošila le druge artikle, kakor prekajeno slanino, maslo, surovo maslo ali olje.

Vzporedno z maščjo rabijo naša kmečka gospodinjstva (92 %) tudi jedilno olje in sicer povprečno 17,0 litrov na leto. Na člana je to 3,5 litra letno a na 1 phe 4,1 litra. Nekaj več olja se porabi v poletnih mesecih, predvsem zaradi solate.

Enakomerno gibanje porabe obeh predmetov v 12 anketnih mesecih nazorno kaže naslednji grafikon:

Gibanje porabe svinjske masti in olja (v kg oziroma litrih na 1 phe)

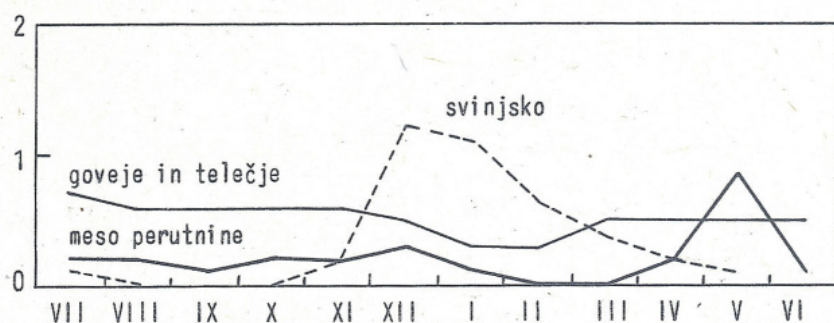
Anketirana gospodarstva se porabila relativno majhne količine svežega mesa, če izvzamemo meso perutnine, ki ga kot smo videli - kmetje porabijo za lastno prehrano nesorazmerno več, kot pa ga pride na trg. V povprečju patudi te količine niso velike.

Govejega in telečjega mesa ne porabi povprečno gospodarstvo niti celih 25 kg na leto, kar je na člana komaj 4,6 kg. Kakor smo spredaj videli, kolje kmet govejo žvino samo v sili in je zato primoran meso kupovati. To dela le pičlo 2/3 gospodarstev kot nam kaže tabela 5,7.

Zanimiva je ugotovitev, da porabijo kmetje še manj svežega svinjskega mesa kakor pa govejega ali telečjega, ki ga uživajo le bolj v sezoni. Svežega svinjskega mesa porabi povprečno gospodarstvo komaj dobrih 14 kg na leto, kar znese na člana okroglo 3 kg letno, a na 1 phe je to samo 3,9 kg letno. Tudi sveže svinjsko meso uživa komaj 2/3 gospodinjstev. Težko je trditi, da je ta delež povsem točen, toda lahko rečemo, da gospodarstva težijo za tem, da čimveč svinjskega mesa predelajo in potem predelane uživajo.

Na povprečno gospodarstvo odpade 7,3 kg mesa perutnine letno, a na člana le poldrugi kilogram letno, medtem ko na 1 phe pride 2,5 kg na leto. Porabo perutninskega mesa je napovedala komaj dobra tretjina gospodarstev, kar je manj kot ugotavlja ZZZ za zvezno povprečje (42 %).

Gibanje porabe mesa (v kg na 1 phe)

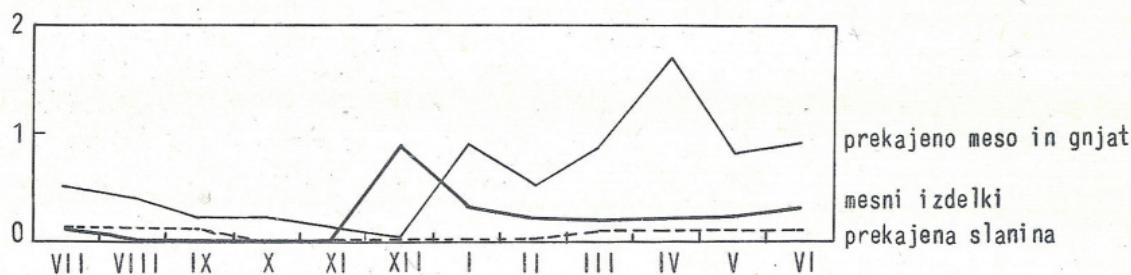

Medtem ko je pri govejem oziroma telečjem mesu poraba dokaj enakomerna, pa se pri svinjskem mesu naglo zviša v zimskem času, ko koljejo prašiče in se do junija zmanjša za povsem neznatne količine, kar traja potem vse do oktobra. Tudi meso perutnine uživajo dokaj enakomerno skozi vse poletne in zimske mesece ter se poraba zviša šele v maju, ko doraste za zakol mlada perutnina.

528. M e s n i i z d e l k i

Prekajeno meso, prekajena slanina in mesni izdelki so pri nas pretežni del mesne prehrane. Na povprečno gospodarstvo odpade letno nad 4 kg prekajene slanine, skoraj 22 kg prekajenega mesa in gnjati ter dobrih 6 in pol kg mesnih izdelkov. Vsega skupaj je to skoraj 33 kg mesnih izdelkov, kar je v primeri s porabo svežega mesa (vsega skupaj nad 50 kg) precej in daje letno skupaj 83 kg mesa in izdelkov na gospodarstvo, ali 17,5 kg na člana, kar pa je znatno manj kot pride na prebivalca v LR Sloveniji.

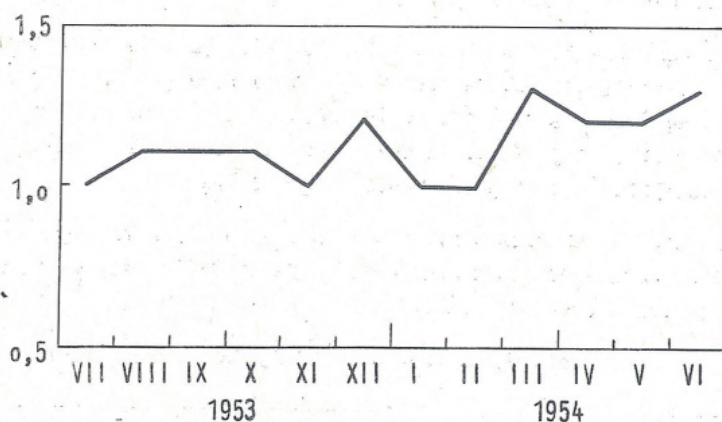
Gibanje porabe prekajenega mesa in gnjati ter prekajene slanine in mesnih izdelkov (v kg na 1 phe)

Največ mesnih izdelkov se porabi v času klanja, nato je poraba zmernejša in precej enakomerna. Prekajeno meso sicer uživajo precej skozi vse leto malo manj le v decembru, ko najbolj uživajo mesne izdelke. Aprila, ko se pričnejo poljska opravila, je poraba večja. Prekajena slanina se nekako enakomerno rabi skozi vse mesece po klanju, deloma kot dopolnilo h kruhu, deloma pa tudi kot zabela. Med klavno sezono pa prekajene slanine ne rabijo.

Sladkor je važna sestavina tudi v kmečki prehrani. Povprečno anketirano gospodarstvo ga porabi 46,6 kg na leto, kar je skóraj 10 kg na člana gospodinjstva. Na 1 phe pride 13,5 kg letno. Sladkor rabi 98,4 % vseh gospodinjstev, t.j. praktično sleherno gospodinjstvo.

Gibanje mesečne porabe sladkorja (v kg na 1 phe)

53. KALORIČNA IN KAKOVOSTNA VREDNOST PREHRANE

S kakršnimi koli povprečji porabljene hrane si ne moremo veliko pomagati pri ocenjevanju njene vsebinske vrednosti. Porabljene količine nam omogočajo le nadaljnje račune. Če hočemo spoznati energetske vrednosti porabljenih količin, jih moramo izraziti v njihovi kalorijski vrednosti, ki nam v enotnem jeziku pove koliko zaležejo posamezna živila pri vzdrževanju in obnavljanju človeškega organizma. Njihovo kakovostno vrednost pa dobimo, ko jih preračunamo po posebnih tablicah na beljakovine, tolšče in ogljikove hidrate ter te razdelimo še na živalski in rastlinski del.

530. Kalorična vrednost hrane

Za izračunavanje kalorične vrednosti posameznih živil je izdelal Zvezni zavod za statistiko na podlagi Tablic FAO posebne tablice, po katerih smo tudi mi izračunali kalorično vrednost porabljenih količin. Tablice objavljamo med prilogami, na koncu publikacije.

Zaradi enostavnosti smo se odločili, da vse analitično gradivo o vrednosti prehrane anketiranih kmečkih gospodarstev podamo samo preračunano na 1 prehranitveno enoto. S pomočjo preje omenjenega ključa za izračunavanje, si bo vsak sam lahko izračunal koliko odpade na posamezne kategorije kmečkega prebivalstva (n.pr. otroke, ženske, starce), če objavljena norma pomeni normo za odraslega moškega, ki je računana z 1,0.

Vse podatke o kalorični vrednosti prehrane, kakor tudi vse poznejše preračune o beljakovinah, tolščah in ogljikovih hidratih, podajamo v dnevnih količinah. Tudi nam prevajanje raznih živil na isti imenovalec (zdaj kalorije, pozneje še beljakovine, tolšče in ogljikovi hidrati) dovoljuje in obenem omogoča, da listo 42 vrst živil skrajšamo na 11 postavk. To nam tudi olajšuje medsebojno primerjavo.

Naslednja tabela nam poda najprej pregled dnevne kalorične vrednosti porabljene hrane v anketnem letu s povprečno mesečno vrednostjo v vseh 12 mesecih. Če to povprečje vzamemo kot = 100, potem vidimo, da je bilo največ kalorij porabljenih v decembru 1953, ko je najvišja sezona klanja, nato pa skoraj toliko tudi v aprilu. Drugače pa je kalorična vrednost dnevne prehrane skoraj enakomerna iz meseca v mesec. Poleg sestave kalorij, podaja tabela na koncu indekse, ki jih bomo pozneje ponazorili tudi v grafikonu.

Tab. 5.8. Kalorična vrednost dnevne porabe živil na 1 phe

Živila	Letno Ø	1953						1954					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Dnevne kalorije													
SKUPAJ	3 511	3 367	3 479	3 655	3 260	3 480	3 785	3 389	3 504	3 419	3 710	3 463	3 638
Moke	1 814	1 736	1 741	1 695	1 619	1 862	2 007	1 769	1 897	1 802	1 946	1 824	1 885
Krompir	334	275	343	357	370	371	375	327	363	336	338	289	264
Fižol	123	122	211	195	122	116	100	111	111	110	92	89	104
Druge vrtnine	30	42	40	40	36	30	30	27	22	24	21	22	30
Sadje in izdelki	46	45	80	115	85	61	34	22	18	16	24	15	32
Meso in izdelki	190	159	112	90	80	89	340	240	199	231	309	220	210
Mast	336	320	291	331	320	331	320	378	354	320	360	349	361
Olje	99	114	86	118	86	118	86	86	63	86	88	114	147
Mleko in izdelki	370	400	411	552	391	342	331	292	321	301	338	355	402
Jajca	24	29	26	20	14	12	12	12	18	31	39	36	35
Sladkor	145	125	138	142	137	148	150	125	138	162	155	150	168
Struktura													
SKUPAJ	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Moke	51,7	51,6	50,0	46,4	49,7	53,5	53,0	52,2	54,1	52,7	52,4	52,7	51,8
Krompir	9,5	8,2	9,9	9,8	11,4	10,7	9,9	9,7	10,4	9,8	9,1	8,4	7,3
Fižol	3,5	3,6	6,1	5,6	3,8	3,3	2,7	3,3	3,2	3,2	2,5	2,6	2,8
Druge vrtnine	0,9	1,2	1,1	1,1	1,1	0,9	0,8	0,8	0,6	0,7	0,6	0,6	0,8
Sadje in izdelki	1,3	1,3	2,3	3,2	2,6	1,8	0,9	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,9
Meso in izdelki	5,4	4,7	3,2	2,5	2,4	2,6	9,0	7,1	5,7	6,8	8,3	6,3	5,8
Mast	9,6	9,5	8,4	9,0	9,8	9,5	8,5	11,2	10,1	9,4	9,7	10,1	9,9
Olje	2,8	3,4	2,4	3,2	2,6	3,4	2,2	2,5	1,8	2,5	2,5	3,3	4,1
Mleko in izdelki	10,5	11,9	11,8	15,1	12,0	9,8	8,7	8,6	9,2	8,8	9,1	0,2	11,1
Jajca	0,7	0,9	0,8	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,5	0,9	1,1	1,0	0,9
Sladkor	4,1	3,7	4,0	3,9	4,2	4,2	4,0	3,7	3,9	4,7	4,2	4,3	4,6
Indeks	100	96	99	104	93	99	108	97	100	97	107	99	104

Na začetku tega poglavja smo videli, da se pri preračunavanju članov anketiranih družin na prehranitvene enote, njih število zmanjša za 24,1 %. Če na podlagi tega zgornje dnevno povprečje 3.511 kalorij na 1 phe zmanjšamo za 24,1 %, dobimo dnevno povprečje 2.665 kalorij na člana, kar pa je izpod povprečja evropskih držav, razen Grčije, Italije in Portugalske. Seveda velja ta ugotovitev le za anketirana gospodarstva in v povprečju.

Že v tabelah 5,3. in 5,4. smo videli, da so razne vrste moke tudi v kmečki prehrani najpomembnejše. Ugotoviti pa moramo, da je glede tega naša anketa precej pod povprečjem zvezne ankete. Po naši anketi se namreč v veliko večji meri rabi krompir, ki se tako z moko oziroma kruhom skladno dopolnjuje.

Tab. 5.9. Poraba živil v LR Sloveniji in FLR Jugoslaviji na 1 phe

Živila	Merska enota	Anketa LR Slovenije		Anketa FLRJ	
		količine letno	% kalorijske vrednosti	količine letno	% kalorijske vrednosti
Vsa		-	100	-	100
Moka	kg	185,0	51,7	263,4	72,9
Mast	kg	13,6	9,6	8,7	7,7
Mleko	liter	210,0	10,5	96,8	5,8
Meso	kg	22,3	5,4	22,4	3,9
Krompir	kg	174,1	9,5	59,9	3,2
Vsa druga		-	13,3	-	6,5

Moka daje v enem in drugem primeru največ kalorij, toda v slovenski anketi je njen delež za dobrih 21 % manjši kot v zveznem merilu. Zato pa slovenski anketirani kmečki prebivalec porabi skoraj še enkrat več mleka, skoraj

trikrat toliko krompirja in po nekaj več masti in mesa ter dvakrat toliko kalorij dobi iz vseh drugih živil. Pri vsem tem pa komaj 74 % kalorij izvira iz rastlinske prehrane in le 26 % je živalskega porekla. - Po zveznih tablicah pa je čez 82 % kalorij rastlinskega porekla in je razliko pripisati predvsem večji porabi žit pri anketiranih kmetih v drugih republikah.

Moka, krompir, fižol, mast in sladkor se uporabljajo precej enakomerno skozi vse mesece, drugi pridelki, pa več ali manj sezonsko. Tabela lepo ponazarja n.pr. večjo porabo mleka v dobi laktacije, večjo porabo jajc v času sezone nesenja, večjo porabo olja v poletnih mesecih, večjo porabo mesa v času klanja in ob praznovanjih.

Dnevna preskrba s kalorijami je precej enakomerna. Giblje se med 3.550 - 3.650 kalorijami na phe, to pa je - kot smo videli - največ 2.770 kalorij povprečno na osebo.

531. B e l j a k o v i n e

Vsebinsko vrednost prehrane moremo ugotoviti le, če na podlagi porabljenih količin izračunamo beljakovine, to- šče in ogljikove hidrate ter primerjamo koliko od tega dajejo živila rastlinskega in koliko živila živalskega porekla. Beljakovine, tošče in ogljikovi hidrati se izračunajo za vsako živilo v gramih, tako dobimo skupno te- zo teh treh sestavin v hrani. Kakor kalorije se bodo v naši obdelavi tudi ti trije obračuni glasili na d n e v- n o porabo beljakovin, tošče in ogljikovih hidratov, na 1 phe, kar pomeni odraslega moškega, sposobnega za de- lo. Na podlagi prej podanih koeficientov je na isti način kot pri porabljenih količinah, lahko izračunati, koli- ko gramov teh hranljivih sestavin odpade na posamezne kategorije na dan, mesec ali leto.

Tab. 5,10. Dnevna poraba beljakovin na 1 phe

Živila	Letno ♂	1953						1954					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Beljakovine na dan v gramih													
SKUPAJ	108,8	103,1	110,8	108,4	99,2	102,4	133,1	101,7	105,9	103,3	113,9	107,6	112,1
Moka	58,3	56,0	56,8	47,8	52,3	59,6	64,2	56,3	60,4	57,7	62,5	58,7	60,8
Krompir	8,4	6,4	8,3	8,7	9,0	9,0	9,1	8,0	8,8	8,2	8,2	7,0	6,4
Fižol	7,9	7,9	13,6	12,6	7,9	7,4	6,5	7,2	7,1	6,5	5,9	5,7	6,7
Druge vrtnine	1,9	2,3	2,5	2,6	2,4	1,9	1,9	1,6	1,3	1,4	1,3	1,3	1,8
Sadje in izdelki	0,5	0,5	1,0	1,4	0,9	0,6	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4
Meso in izdelki	11,2	8,7	5,8	4,6	5,0	4,9	24,8	12,6	10,6	12,1	16,7	14,3	13,6
Mleko in izdelki	20,2	20,9	22,4	30,4	21,5	18,8	26,0	15,5	17,2	16,7	18,4	19,8	21,9
Jajca	0,4	0,4	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,5	0,7	0,6	0,5
Struktura													
SKUPAJ	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Moka	53,8	53,4	51,3	47,7	52,8	58,1	51,5	55,4	57,0	55,9	54,9	54,5	54,2
Krompir	7,5	6,4	7,5	7,5	9,0	8,8	7,3	7,8	8,3	7,9	7,2	6,6	5,7
Fižol	7,3	7,5	12,3	10,9	7,9	7,2	5,2	7,0	6,7	6,3	5,2	5,3	6,0
Druge vrtnine	1,7	2,2	2,3	2,2	2,4	1,9	1,5	1,6	1,2	1,3	1,1	1,2	1,6
Sadje in izdelki	0,5	0,5	0,9	1,2	0,9	0,6	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Meso in izdelki	10,3	8,7	5,3	4,0	5,1	4,8	19,9	12,4	10,0	11,8	14,7	13,3	12,3
Mleko in izdelki	18,6	20,9	20,2	26,2	21,7	18,4	14,1	15,3	16,3	16,2	16,2	18,4	19,6
Jajca	0,3	0,4	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4	0,5	0,5	0,4
Indeks	100	95	102	100	91	94	122	93	97	95	107	99	103

Povprečna dnevna poraba beljakovin je znašala 108,8 gramov na 1 phe, kar je manj kot je ugotovil ZSZ za zvezno povprečje v gospodarskem letu 1952/53 (110,4 gr). Od tega je 77 gramov beljakovin rastlinskega porekla in pri- bližno 32 gramov beljakovin živalskega porekla ali v odstotkih 71 proti 29 za rastlinske beljakovine. To raz- merje je v zveznem povprečju še bolj neugodno (81 proti 19) in zaradi tam izkazane večje porabe moke, še bolj poudarja manjšo porabo živinorejskih pridelkov, kot je to primer v naši anketi.

Čeprav se podatki iz dveh različnih gospodarskih let, vendar je vseeno zanimiva medsebojna primerjava, saj se navade v prehrani na kmetih prav malo spreminjajo in bodo proporci, ki jih podaja zvezno povprečje za leto 1952/ 53 z malimi spremembami bržčas veljali tudi za leto pozneje.

Struktura porabe beljakovin na 1 phe na povprečen dan:

Živila	Anketa LR Slovenije 1953/54	Anketa FLRJ 1952/53
Moke	53,8	72,9
Krompir	7,5	2,6
Fižol	7,3	3,8
Meso in izdelki	10,3	6,9
Mleko in izdelki	18,6	10,9
Vse drugo	2,5	2,9

Vidimo torej, da se manjša poraba beljakovin žitnega porekla pri nas nadomešča s porabo beljakovin v krompirju in fižolu ter mesu in mleku oziroma njihovih izdelkih.

Rastlinske beljakovine se rabijo precej enakomerno skozi vse leto, medtem ko je poraba živalskih beljakovin odvisna največ od porabe mleka in mlečnih izdelkov, ki daje prehrani povprečno okoli 2/3 vseh živalskih beljakovin. Največ mesnih beljakovin se porabi že v začetku klavne sezone. Ta poraba presega za precej odstotkov celo mleko, nato pa se giblje na približno enaki toda znatno višji ravni kot jeseni, vse do poletja.

532. T o l š č e

Tab. 5,11. Dnevna poraba tolšč na 1 phe

Živila	Letno Ø	1953						1954					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Tolšče na dan v gramih													
SKUPAJ	95,8	93,8	84,8	96,0	81,8	87,5	101,7	99,3	93,4	93,8	107,2	100,0	107,1
Moke	10,5	9,8	9,1	8,9	9,1	11,1	11,9	10,8	11,6	10,7	11,3	10,5	10,3
Krompir	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4
Fižol	0,8	0,7	1,3	1,2	0,7	0,7	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5	0,6
Druge vrtnine	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Sadje in izdelki	0,2	0,2	0,3	0,5	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Meso in izdelki	15,7	13,3	9,6	7,8	6,5	7,5	26,0	20,6	17,0	19,9	26,3	17,4	16,8
Mast	37,3	35,5	32,3	36,7	35,5	36,7	35,5	41,9	39,3	35,5	40,0	38,7	40,0
Olje	11,2	12,9	9,7	13,3	9,7	13,3	9,7	9,7	7,1	9,7	10,0	12,9	16,7
Mleko in izdelki	17,6	18,6	19,8	25,4	18,2	16,4	16,1	14,2	15,7	14,5	15,5	16,8	19,4
Jajca	1,7	2,1	1,9	1,4	1,0	0,9	0,9	0,8	1,3	2,2	2,8	2,6	2,5
Struktura													
SKUPAJ	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Moke	10,9	10,5	10,7	9,3	11,1	12,7	11,8	10,9	12,4	11,5	10,6	10,5	10,0
Krompir	0,5	0,4	0,6	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4	0,3
Fižol	0,8	0,8	1,5	1,2	0,9	0,8	0,6	0,7	0,7	0,6	0,5	0,5	0,6
Druge vrtnine	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Sadje in izdelki	0,2	0,2	0,3	0,5	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1
Meso in izdelki	16,4	14,1	11,4	8,1	7,9	8,5	25,6	20,7	18,2	21,2	24,5	17,4	15,6
Mast	39,0	37,8	38,1	38,2	43,3	41,9	34,9	42,1	42,0	37,8	37,4	38,7	37,2
Olje	11,8	13,8	11,4	13,9	11,8	15,2	9,5	9,7	7,6	10,3	9,3	12,9	15,5
Mleko in izdelki	18,3	19,9	23,4	26,4	22,3	18,8	15,8	14,3	16,8	15,5	14,5	16,8	18,1
Jajca	1,8	2,2	2,2	1,5	1,5	1,5	0,09	0,8	0,4	2,4	2,6	2,6	2,3
Indeks	100	98	89	100	85	91	106	1054	97	98	112	104	112

Odrasel moški, sposoben za delo (t.j. 1 phe), je porabil povprečno 95,8 gramov tolšč na dan (ZZS za 1952/53 navaja kot zvezno povprečje le 74,6 gramov). Od te količine je 23,5 gramov ali 1/4 tolšč rastlinskega izvora in

72,3 grama tolšč (čez 75 %) živalskega porekla. (Po ZS je to razmerje 32 proti 68 % za živalske tolšče).

Glavni vir tolšč sta svinjska mast in olje, ki dasta skupaj povprečno čez polovico vseh tolšč. (ZS za 1952/53 ugotavlja 47 %). Mleko in mlečni izdelki dajejo 18,3 % tolšč (ZS samo 11,3 %), meso in mesni izdelki povprečno 15,4 % (ZS - 16 %) a moke 10,9 % (ZS - 24 %). Struktura porabe tolšč je najboljša v decembru zaradi klanja in kasneje, ko se trošijo mesni izdelki, zlasti v aprilu.

533. O g l j i k o v i h i d r a t i

Zaradi pretežno rastlinskega značaja kmečke prehrane so med sestavinami hrane ogljikovi hidrati glavni vir kalorij.

Tab. 5.12. Dnevna poraba ogljikovih hidratov na 1 phe

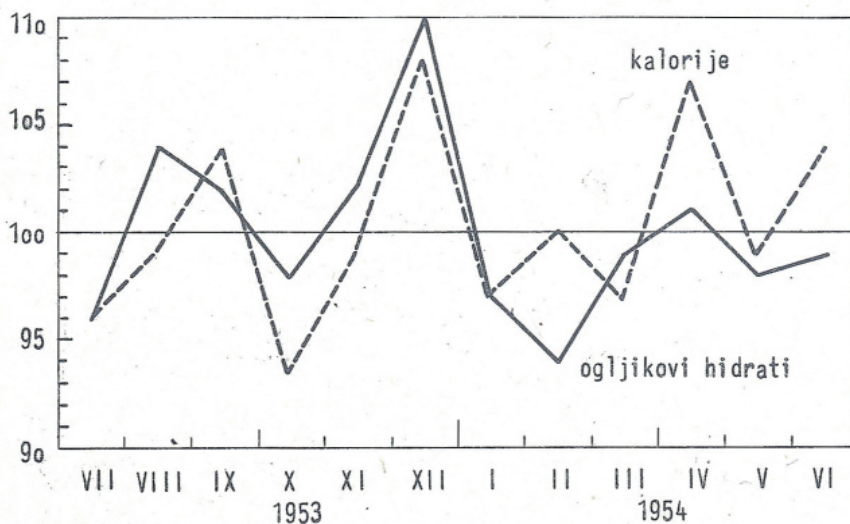
Živila	Letno $\bar{\phi}$	1953						1954					
		VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Ogljikovi hidrati na dan v gramih													
SKUPAJ	526	496	539	550	524	551	586	500	538	513	539	504	525
Moke	347	331	331	323	320	357	398	340	365	346	373	349	361
Krompir	77	64	79	83	89	86	90	76	84	78	78	67	61
Fižol	22	22	38	35	23	21	19	20	20	18	16	16	19
Druge vrtnine	6	8	8	10	7	5	5	5	4	4	4	4	4
Sadje in izdelki	8	8	14	21	17	17	6	3	3	1	3	1	1
Mleko in izdelki	29	31	33	41	31	27	28	24	26	24	25	28	32
Sladkor	37	32	36	37	37	38	40	32	36	42	40	39	43
Struktura													
SKUPAJ	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Moke	66,1	66,9	61,6	59,2	61,2	65,3	68,1	68,1	67,9	67,4	69,1	69,4	68,6
Krompir	14,7	12,9	14,8	15,1	17,0	15,7	15,3	15,2	15,5	15,2	14,5	13,3	11,6
Fižol	4,2	4,4	7,0	6,4	4,3	3,8	3,2	4,0	3,7	3,5	3,1	3,2	3,5
Druge vrtnine	1,0	1,6	1,4	1,3	1,2	1,0	0,9	0,9	0,7	0,8	0,6	0,8	1,1
Sadje in izdelki	1,4	1,5	2,5	3,8	3,2	2,2	1,0	0,6	0,5	0,2	0,6	0,1	0,9
Mleko in izdelki	5,5	6,2	6,1	7,5	6,0	5,0	4,7	4,7	4,9	4,7	4,7	5,5	6,1
Sladkor	7,1	6,5	6,6	6,7	7,0	7,0	6,9	6,5	6,7	8,2	7,4	7,7	8,2
Indeks	100	96	104	102	98	102	110	97	94	99	101	98	99

Povprečno je odpadlo v ekonomskem letu 1953/54 na 1 phe 526 gramov ogljikovih hidratov na dan. Zaradi večje porabe moke je naštel ZS v zveznem povprečju 573 gramov na dan v letu 1952/53. Večinoma vpliva na višino porabe ogljikovih hidratov moka, ki daje v povprečju 2/3 vseh ogljikovih hidratov pri nas (ZS ugotavlja čez 85 %). Vrtine, zlasti krompir s 14,7 %, prispevajo pri nas 21,3 %, medtem ko ZS ugotavlja vsega skupaj 8,7 % ogljikovih hidratov iz tega vira živil. Sladkor daje prehrani nekaj čez 7 % ogljikovih hidratov. Mleko in mlečni izdelki so edina živila živalskega porekla, ki prispevajo ogljikove hidrate in sicer povprečno 5,5 %, tako, da je rastlinska proizvodnja v tem pogledu udeležena kar s 94,5 %.

Tab. 5.13. Primerjalni pregled indeksov porabe (letno $\bar{\phi}$ = 100)

Gospodarsko leto	Količine	Kalorije	Beljakovine	Tolšče	Ogljikovi hidrati
1953 VII	104	96	95	98	96
VIII	113	99	102	89	104
IX	115	104	100	100	102
X	100	93	91	85	98
XI	93	99	94	91	102
XII	99	108	122	106	110
1954 I	86	97	93	104	97
II	85	100	97	97	94
III	97	97	95	98	99
IV	104	107	107	112	101
V	101	99	99	104	98
VI	104	104	103	112	99

Indeks količin je najvišji v času relativno največje potrošnje sadja in zelenjave, ki imajo majhno kalorično vrednost. Indeksa tolšč in beljakovin sta najvišja v času klanja oziroma porabe mesnih izdelkov, medtem ko na indeks kalorij predvsem vpliva poraba ogljikovih hidratov, kar potrjujeta seriji indeksov v zgornji tablici.

534. S e s t a v a k a l o r i j

Rekli smo že, da je prehrana anketiranih gospodarstev odvisna predvsem od porabe ogljikovih hidratov, zdaj bomo podali še rekapitulacijo, za katere smo beljakovine, tolšče in ogljikove hidrate preračunali v kalorije in izračunali v naslednji tablici njihovo strukturo. Računali smo, da nam da gram beljakovin in ogljikovih hidratov 4,1 kalorijo, gram tolšč pa 9,3 kalorije.

Tab. 5.14. Sestava kalorij (kalorije = 100)

Kalorije iz	1 9 5 3						1 9 5 4					
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
beljakovin	13	13	12	12	12	14	13	12	12	13	13	13
tolšč	26	23	25	23	23	24	27	25	26	27	27	28
ogljikovih hidratov	61	64	63	65	65	62	60	63	62	60	60	59

Pravzaprav se struktura skozi vse leto zelo malo spreminja. Neznatno se spremeni le v decembru, ko je sezona klanja na višku. Po tem času, zlasti spomladi, ko se troši dosti več mesnih izdelkov, se spremeni struktura kalorij v prid tolščam. Medtem ko beljakovine prispevajo kalorijam povprečno 13% in odstotek tolšč varira predvsem zaradi ogljikovih hidratov med 23 in 28%, pa odpade v kalorični vrednosti od 59 do 65% na ogljikove hidrate. Zvezni zavod je za gospodarsko leto 1952/53 ugotovil za zvezno povprečje približno isti rezultat, le da poraba ogljikovih hidratov celo presega 2/3 delež v prehrani in se le-ta giblje od 65 do 69%, medtem ko tolšče prispevajo h kalorijam le 18 do 22%.

6. DENARNI DOHODKI IN IZDATKI

Zaradi čim popolnejšega zajetja vsega finančnega poslovanja anketiranih gospodarstev - vedeli smo, da bodo gospodarji raje napovedovali izdatke kot dohodke - so redaktorji ankete uvrstili izdatke v obrazec pred dohodki. V praksi se je pokazalo, da so storili prav, kajti, če so bili enkrat napovedani izdatki, so bili za njihovo kritje potrebni odgovarjajoči dohodki. Da je bil tak vrstni red uspešen je dokaz aktiven saldo v končni bilanci ne le za vseh 322 gospodarstev skupaj, temveč tudi za gospodarstva po velikostnih skupinah. Če je bilo pri posameznem gospodarstvu kakšen mesec več izdatkov kot dohodkov, so izdatke navadno krili iz presežka gotovine iz preteklega ali prejšnjih mesecev. Končna bilanca je tudi pokazala, da posamezna gospodarstva niso prikrivala svojih denarnih dohodkov. Zato so navedeni podatki bolj ali manj verjetni.

V naši publikaciji bomo po vrstnem redu najprej obdelali denarne dohodke, za njimi pa denarne izdatke. V posebnem oddelku se bomo pomudili tudi pri gotovinski bilanci anketiranih gospodarstev.

Vse podatke smo obdelali po treh velikostnih skupinah; z uporabo ponderacijskega faktorja celotne mase privatnih kmečkih gospodarstev smo izračunali tudi skupno povprečje za vseh 322 anketiranih gospodarstev.

60. DENARNI DOHODKI

Osnovni obrazec je delil vprašanja o denarnih dohodkih na pet tabel in sicer:

- 1) na denarne dohodke od prodaje poljskih pridelkov,
- 2) na denarne dohodke od prodaje sadja in sadnih izdelkov, kamor smo tokrat šteli tudi grozdje in izdelke iz grozdja,
- 3) na denarne dohodke od prodaje živine in živalskih proizvodov ter živinorejskih izdelkov,
- 4) na denarne dohodke od prodaje drugih kmetijskih pridelkov in sploh dohodke, ki izvirajo iz kakršnekoli druge kmetijske dejavnosti, in
- 5) na denarne dohodke, katerih vir je nekmetijska dejavnost anketiranih gospodarstev.

Denarni dohodki od 1) do 4) so vsi od kmetijstva, oni pod 5) pa so denarni dohodki izven kmetijstva.

Taka razporeditev vprašanj se le malenkostno razlikuje od razporeditve v anketi 1952/53, sicer pa sta obe vsebini domala enaki.

Anketno gradivo nam na večino vprašanj odgovarja s količinskimi in z vrednostnimi odgovori.

600. Celotni denarni dohodki na 1 gospodarstvo

Tab. 6.1. Celotni denarni dohodki na 1 gospodarstvo

Denarni dohodki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
CELOTNI	190 666	100	145 424	100	152 525	100	265 999	100
Od kmetijstva	121 454	63,7	47 176	32,4	90 262	59,2	216 092	81,2
poljedelstvo	9 800	5,2	1 896	1,3	7 641	5,0	18 773	7,1
sadjarstvo	7 957	4,2	6 336	4,4	8 228	5,4	9 161	3,4
živinoreja	73 688	38,6	30 082	22,7	56 687	37,2	125 324	47,1
drugo	30 009	15,7	5 862	4,0	17 706	11,6	62 834	23,6
Izven kmetijstva	69 212	36,3	98 248	67,6	62 263	40,8	49 907	18,8

Predvsem naj pripomnimo, da pri obračunu dohodkov ne gre za vso vrednost dohodkov anketiranih gospodarstev, temveč le za njihove denarne dohodke, ki izvirajo od prodaj raznih kmetijskih pridelkov ali drugih dejavnosti članov anketiranih gospodarstev. Skupno povprečje celotnih dohodkov nam pove, da je povprečno anketirano kmečko gospodarstvo v gospodarskem letu imelo v rokah povprečno 190.666 dinarjev, s katerimi je krilo tako osebne izdatke za reprodukcijo, davke in investicije ter podobno.

Tabela nam pove, da izvira povprečno 2/3 denarnih dohodkov iz kmetijstva in le dobra tretjina izven kmetijstva. Kakor rastejo denarni dohodki od kmetijstva z velikostjo posestva v razmerju 1:2:5, tako z velikostjo posestva v obratnem razmerju dohodki izven kmetijstva padajo. ¹⁾

V skupnem povprečju so med denarnimi dohodki na prvem mestu denarni dohodki od živinoreje, ki prispevajo celotnim dohodkom skoraj 39%. Takoj za njimi pa so denarni dohodki izven kmetijstva, ki znašajo v povprečju dobrih 36%. Dohodki od živinoreje rastejo z velikostjo posestva v razmerju 1:1,7:3,8. Denarni dohodki od poljedelstva so na videz zelo nepomembni, saj pomenijo v povprečju komaj 5% vseh dohodkov in celo v velikostni skupini nad 8 ha ne dajo več kot 7%. V primeri z najnižjo skupino rastejo z velikostjo posestva v razmerju 1:4:10, kar pomeni, da edino gospodarstva nad 8 ha dajejo nekaj več poljedelskih pridelkov za tržišče, ostala pa so v tem pogledu dokaj nepomembna.

Med dohodki od kmetijstva je omeniti dohodke od sadjarstva z vinogradništvom vred, ki so še manjši od poljedelskih ter "drugih" dohodkov, ki v skupnem povprečju dajejo skoraj 16% denarnih dohodkov in med katere šteje anketa tudi dohodke od prodaje lesa in drv, posojila za kmetijsko proizvodnjo in podobno, kar ima še vse kmetijski značaj. Pozneje bomo videli, da so dohodki od prodaje lesa in drv med temi dohodki najpomembnejša postavka.

600,0. Denarni dohodki od kmetijstva

Tab. 6.2. Denarni dohodki od kmetijstva na 1 gospodarstvo

Denarni dohodki od kmetijstva	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	121 454	100	47 176	100	90 262	100	216 092	100
Poljedelstvo	9 800	8,1	1 896	4,1	7 641	8,5	18 773	8,7
Sadjarstvo	7 957	6,6	6 336	13,4	8 228	9,1	9 161	4,2
Živinoreja	73 688	60,7	33 082	70,1	56 687	62,8	125 324	58,0
Drugo	30 009	24,6	5 862	12,4	17 706	19,6	62 834	29,1

Med denarnimi dohodki od kmetijske proizvodnje je v povprečju živinoreja s skoraj 61%-nim deležem na prvem mestu. Relativno vzeto je denarni dohodek največji pri velikostni skupini do 3 ha in potem z velikostjo posestva pada (70% - 63% - 58%). Takoj za njim je s skoraj 25%-nim deležem v povprečju denarni dohodek od drugih kmetijskih dejavnosti (največ od prodaje lesa). Ta pa raste z velikostjo posestva (12% - 20% - 29%). Dohodek od poljedelstva je šele na tretjem mestu in znaša povprečno nekaj čez 8%, sicer pa raste z velikostjo posestva (4% - 8,5% - 8,7%). Sadjarstvo je s 6,6% na zadnjem mestu. Ta vrsta denarnih dohodkov je še najpomembnejša v velikostni skupini do 3 ha, kjer znaša 13,4%, nato pa pada z velikostjo posestva (13,4% - 9% - 4%). Približno enako stanje, seveda z nekaj drugačnimi deleži, je ugotovila tudi anketa 1952/53.

1) Gospodarstva do 3 ha dobivajo nad 2/3 denarnih dohodkov izven kmetijstva. Pozneje bomo videli, da le-ti izvirajo pretežno od zaposlitve družinskih članov izven gospodarstva.

Tab. 6.3. Denarni dohodki od poljedelstva na 1 gospodarstvo

Pridelki	Skupno povprečje			Do 3 ha			Nad 3 do 8 ha			Nad 8 ha		
	kg	din	%	kg	din	%	kg	din	%	kg	din	%
SKUPAJ	-	9 800	100	-	1 896	100	-	7 641	100	-	18 773	100
Pšenica in rž	4,9	146	1,5	-	-	-	3,5	78	1,0	10,4	338	1,8
Pšenična in rže- na moka	0,3	7	0,1	-	-	-	0,8	20	0,3	-	-	-
Oves	0,7	17	0,2	-	-	-	0,4	8	0,1	1,7	39	0,2
Koruzna v zrnju	5,8	149	1,5	-	-	-	12,0	313	4,1	5,2	127	0,6
Zrnje drugih žit	3,3	120	1,2	-	-	-	4,6	183	2,4	5,0	169	0,9
Seno in slama	94,0	639	6,5	31,2	189	10,0	75,8	465	6,1	166,3	1 197	6,4
Konoplja in lan	1,0	33	0,3	-	-	-	-	-	-	2,7	66	0,4
Sončnice in oljna repica	1,1	35	0,4	-	-	-	0,7	25	0,3	2,4	74	0,4
Druge industrijske rastline	2,8	721	7,4	-	-	-	0,2	48	0,6	7,6	1 982	10,6
Krompir	652,1	6 444	65,8	109,4	799	42,2	507,5	5 047	66,1	1 265,9	12 729	67,7
Druge vrtnine	41,3	907	9,2	7,3	631	33,4	94,1	911	11,9	21,9	1 144	6,1
Vkisane vrtnine	1,4	5	0,1	0,1	4	0,1	2,7	26	0,3	1,4	9	0,1
Travniško seno	33,0	354	3,6	27,2	173	9,1	32,6	407	3,3	35,7	465	2,5
Druge krmske rastline	13,5	114	1,2	8,2	46	2,4	20,6	97	1,3	11,5	189	1,0
Seme vrtnin in drugih rastlin	-	109	1,0	-	54	2,8	-	13	0,2	-	245	1,3

Iz podatkov ankete sledi, da kmetje niso prodajali presežkov ječmena in koruzne moka. Zato smo to dvoje izpustili iz tabele. Pravtako smo izpustili tudi sladkorno peso in tobak.

Povprečno daje največ denarnih dohodkov iz poljedelstva krompir - skoraj 66%; vsi drugi pridelki dajejo le eno tretjino dohodkov. Relativni delež je pri tem najmanjši pri kmetih do 3 ha (samo 42%), medtem ko sta deleža ostalih dveh velikostnih skupin nad povprečjem. Po anketi 1952/53 je znašal delež od prodaje krompirja v povprečju celo 77%; to pa zaradi takratne višje odkupne cene krompirja, ki je leto pozneje znatno padla.

Leta 1953/54 je znašala po anketnih podatkih povprečna prodajna cena 9,88 dinarjev za kilogram. Leto prej pa so anketirani kmetje prodajali krompir povprečno po 16,08 dinarjev za kg, kar se je takoj poznalo tudi na deležu, ki ga je imel krompir med vsemi denarnimi dohodki poljskih pridelkov.

600,01. Sadjarstvo

Na denarne dohodke od sadjarstva, kamor tu štejemo tudi vinogradništvo, je zelo vplivala izredno slaba letina 1953. Zlasti se to pozna pri povprečnih količinah prodanih jabolk, ki se med svežim sadjem glavni vir dohodkov te vrste.

Sveža jabolka ter vino in vinsko žganje so v sadjarstvu glavni vir denarnih dohodkov. Zaradi slabe sadne letine se je razmerje močno nagnilo v korist vina in žganja. Medtem ko je leto prej znašal delež prodanih jabolk (povprečno 408 kg na gospodarstvo) skoraj 38%, pa je v letu 1953/54 padel pod petino dohodkov te vrste; eno gospodarstvo je prodalo povprečno komaj 81 kg jabolk. Čeprav tudi sveže grozdje kaže precej slabši iztržek na gospodarstvo kot leto poprej (9 proti 75,54 dinarjev ali v kg 0,2 proti 1,64), sta dosegla vino in vinsko žganje relativno večji delež med temi dohodki, kot leto poprej (62 nasproti 43%). Absolutno odpade v letu 1953/54 na gospodarstvo le 4 935 dinarjev iztržka, nasproti 5 776 dinarjem iz anketnega leta 1952/53. Pri dobri letini jabolk, bi bili deleži ostalih sadjarskih pridelkov sploh komaj omembe vredni, tako pa vsaj sadno žganje doseže celo 6,7%-ni delež (leto prej 3,5%) med denarnimi dohodki od sadjarstva.

Povprečna prodajna cena jabolk je bila po anketi 17,85 dinarjev za kg, ki je pravzaprav tudi vplivala na višji delež, zakaj pri povprečni ceni 12,27 iz leta 1952/53 bi bil njihov delež med temi dohodki še nižji kot je sicer.

Tab. 6.4. Denarni dohodki od sadjarstva na 1 gospodarstvo

Pridelki	Mer- ska enota	Skupno povprečje			Do 3 ha			Nad 3 do 8 ha			Nad 8 ha		
		količ.	din	%	količ.	din	%	količ.	din	%	količ.	din	%
SKUPAJ	-	-	7 957	100	-	6 336	100	-	8 228	100	-	9 161	100
Jabolka	kg	80,7	1 437	18,1	26,2	446	7,0	55,0	1 134	13,8	152,7	2 594	28,3
Češplje	"	7,0	113	1,4	3,7	84	1,3	7,3	128	1,6	9,5	124	1,4
Drugo sadje	"	22,2	439	5,5	20,3	398	6,3	24,8	528	6,4	21,5	397	4,3
Južno sadje	"	0,9	20	0,2	2,3	53	0,8	0,5	11	0,1	-	-	-
Suho sadje in izdelki	"	10,2	424	5,3	1,1	54	0,9	11,1	551	6,7	17,3	633	6,9
Sadne sadike	kos	0,6	44	0,6	-	-	-	1,6	130	1,6	0,1	4	0,0
Sadno žganje	l	3,8	536	6,7	1,5	279	4,4	1,5	490	6,0	7,9	806	8,8
Grozdje	kg	0,2	9	0,1	0,5	22	0,3	-	-	-	0,0	6	0,1
Vino in vinsko žganje	l	61,8	4 935	62,0	63,8	5 000	79,0	73,2	5 237	63,6	49,6	4 597	50,2
Trsne sadike in cepiči	kos	0,2	6	0,1	-	-	-	0,6	19	0,2	-	-	-

600,02. Živinoreja

Živinoreja je - kot smo že videli - najdonosnejša veja kmetijske proizvodnje pri nas. Med celotnimi denarnimi dohodki znaša njen delež v povprečju skoraj 39%, med denarnimi dohodki od kmetijske proizvodnje pa skoraj 61%.

Tab. 6.5. Denarni dohodki od živinoreje na 1 gospodarstvo

Predmeti	Merska enota	Skupno povprečje			Do 3 ha			Od 3 do 8 ha			Nad 8 ha		
		količ.	din	%	količ.	din	%	količ.	din	%	količ.	din	%
SKUPAJ	-	-	73 688	100	-	33 082	100	-	56 687	100	-	125 324	100
Konji	glav	0,1	2 486	3,4	0,1	1 603	4,8	0,03	614	1,1	0,2	4 998	4,0
Goveda	"	1,5	36 074	48,9	0,8	16 912	51,1	1,3	29 362	51,8	2,3	59 228	47,3
Prašiči	"	1,7	10 953	14,9	0,8	3 240	9,8	1,4	6 890	12,2	2,9	21 533	17,2
Ovce	"	0,1	255	0,3	0,1	152	0,5	0,1	258	0,5	0,2	344	0,3
Koze	"	0,3	108	0,2	0,9	86	0,3	0,04	72	0,1	0,1	161	0,1
Perutnina	kos	0,9	201	0,3	0,8	137	0,4	0,6	171	0,3	1,3	285	0,2
Kunci	"	0,1	7	0,0	0,0	2	0,0	0,03	7	0,0	0,1	11	0,0
Čebele in panji	"	-	0	0,0	-	-	-	-	2	0,0	-	-	-
Sveže meso	kg	2,6	346	0,5	1,9	133	0,4	3,3	478	0,8	2,5	411	0,3
Prekajeni izdelki	"	0,2	87	0,1	0,1	53	0,2	0,5	195	0,3	0,1	17	0,0
Mast in salo	"	0,4	55	0,1	0,0	3	0,0	0,3	76	0,1	0,7	81	0,1
Mleko	l	825,3	16 572	22,4	355,3	6 837	20,7	694,2	14 001	24,7	1362,2	27 561	22,0
Sir	kg	4,5	481	0,7	0,7	128	0,3	0,6	162	0,3	11,4	1 087	0,9
Surovo maslo in smetana	"	1,9	398	0,5	1,1	287	0,9	1,2	290	0,5	3,3	597	0,5
Jajca	kos	270	2 842	3,9	233	2 342	7,1	219	2 386	4,2	349	3 705	3,0
Med	kg	0,2	42	0,1	0,1	1	0,0	0,5	106	0,2	0,1	19	0,0
Volna	"	0,0	20	0,0	0,0	9	0,0	0,0	10	0,0	0,0	39	0,0
Kože in drugo	"	-	1 185	1,6	-	769	2,3	-	951	1,7	-	1 769	1,4
Delo živine	"	-	1 576	2,1	-	388	1,2	-	656	1,2	-	3 478	2,7

Dohodek od prodaje goveje živine je med denarnimi dohodki iz živinoreje najpomembnejša postavka, saj znaša v povprečju skoraj 49 %, okoli tega povprečja pa se giblje tudi v vseh treh velikostnih skupinah.¹⁾ Goveji živini sledi takoj mleko z nad 22 % v povprečju in skoraj toliko tudi v vseh treh velikostnih skupinah. Če izvzamemo dohodke od prodaje kože ter sira, surovega masla in smetane in svežega ali prekajenega govejega mesa, daje govedoreja v povprečju čez 71 % denarja v tej panogi kmetijstva, medtem ko na vse druge vire denarnih dohodkov odpade komaj 29 %. Po velikostnih skupinah znašajo deleži govedoreje med dohodki od živinoreje 71,8 %, 76,5 % in 69,3 %, kar dokazuje, da je govedoreja pri nas enakomerno razširjena. Isto je ugotovila tudi anketa 1952/53. Denarnim dohodkom od prodaje mleka sledijo s skoraj 15 %-nim deležem v povprečju dohodki od prodaje živih prašičev. Ta dohodek raste z velikostjo posestva (10 % - 12 % - 17 %). Omembe vreden je še dohodek od prodaje jajc, ki v povprečju znaša skoraj 4 % in pada z velikostjo posestva (7 % - 4 % - 3 %), ter denarni dohodek od dela z živino pri kmetih ali podjetjih, ki znaša v povprečju 2,1 % od dohodkov iz živinoreje. Posebej naj omenimo še dohodek od prodaje konj, ki v povprečju znaša 3,4 %; toda tu ne gre v celoti za prodajo presežkov, temveč bolj za promet pri zamenjavi vprežne živine.

600,03. Drugi dohodki od kmetijstva

Skoraj četrtino denarnih dohodkov od kmetijstva sestavljajo v povprečju dohodki od drugih kmetijskih dejavnosti.

Tab. 6.6. Denarni dohodki od drugih kmetijskih dejavnosti na 1 gospodarstvo

Denarni dohodki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	30 009	100	5 862	100	17 706	100	62 834	100
Les in drva	19 672	65,6	1 388	23,7	7 748	43,8	46 870	74,5
Olje	67	0,2	-	-	205	1,2	-	-
Posojnina za poljedelsko orodje	29	0,1	38	0,6	51	0,3	-	-
Zakupnina za zemljo	330	1,0	337	5,7	648	3,7	30	0,1
Prodaja inventarja	287	1,0	261	4,4	484	2,7	128	0,2
Prodaja zemlje in posevka	861	2,9	-	-	1 284	7,3	1 231	2,0
Prodaja gospodarskih objektov	145	0,5	223	3,8	53	0,3	160	0,3
Posojilo za kmetijstvo	5 632	18,8	2 528	43,2	4 914	27,7	9 042	14,4
Drugi denarni dohodki	2 986	9,9	1 087	18,6	2 319	13,0	5 373	8,5

Med temi denarnimi dohodki je na prvem mestu dohodek od prodaje lesa in drv in pomeni 2/3 dohodkov te vrste, narasča pa tako z velikostjo posestva kakor tudi gozdne površine, tako da je delež v največji skupini že skoraj 3/4 vseh teh dohodkov. Anketna metodologija je sem štela tudi posojilo, ki se najame za kmetijsko proizvodnjo, kar pa pravzaprav ni dohodek od kmetijstva, temveč kvečjemu ponazoruje primanjkljaj, pri kritju izdatkov za kmetijsko proizvodnjo. V povprečju znaša posojilo za kmetijstvo skoraj 19 % od dohodkov te vrste in polagoma pada z velikostjo posestva (43 % - 28 % - 14 %). V povprečju znaša 5.632 dinarjev na gospodarstvo in absolutno raste z velikostjo posestva v razmerju 1 : 2 : 4 (2528 - 4914 - 9042 dinarjev na gospodarstvo). Anketa 1952/53 je ugotovila v tem pogledu nekaj nižje relativne deleže in tudi nekaj nižja povprečja, vendar pa v bistvu isto težnjo.

600,1. Denarni dohodki izven kmetijstva

Med vsemi denarnimi dohodki anketiranih gospodarstev so sestavljali denarni dohodki izven kmetijstva v povprečju dobro tretjino, relativno pa so padali z velikostjo posestva in pri največjih gospodarstvih niso znašali niti petino vseh denarnih dohodkov.

Vsi naštetni denarni dohodki izvirajo od dejavnosti članov anketiranih gospodarstev izven svojih kmetij. Nujno pa jih je ločiti vsaj v osem skupin in jih tako tudi analizirati. Glej tabelo 6.8.

¹⁾ Tu pa moramo takoj navesti, da se ta promet vrši večinoma med kmeti samimi, in da je resnični dohodek kmetijstva iz živinoreje v resnici manjši, kot pa kaže gornji dohodek.

Tab. 6,7. Denarni dohodki izven kmetijstva na 1 gospodarstvo

Denarni dohodki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	69 212	100	98 248	100	62 263	100	49 907	100
Delo članov pri drugih kmetih	1 055	1,5	1 568	1,6	1 098	1,7	560	1,2
Delo članov pri privatnikih	1 297	1,9	1 240	1,3	1 558	2,5	1 107	2,2
Delo članov na državnih posestvih in podjetjih	25 016	36,1	37 327	37,9	23 915	38,3	15 140	30,3
Delo članov v zadrugah za plačo	4 944	7,1	11 363	11,5	2 461	4,0	1 560	3,1
Prodaja obrtniških izdelkov	4 935	7,1	7 361	7,5	5 349	9,0	2 405	4,8
Prevoznništvo	8 091	11,8	1 408	1,4	5 804	9,3	16 114	32,3
Drugi nekmetijski prejemki	6 550	9,6	9 416	9,9	5 731	9,2	4 742	9,5
Posojilo, ki ni za kmetijsko proizvodnjo	1 336	1,9	1 973	2,0	1 146	1,8	947	1,8
Dvig hranilnih vlog	34	0,0	109	0,1	-	-	-	-
Vračilo posojenega denarja	287	0,4	159	0,2	165	0,3	514	1,1
Obresti od posojenega denarja	64	0,1	130	0,1	55	0,1	13	0,0
Prejeta dota	313	0,4	-	-	573	0,9	350	0,7
Podarjen denar	883	1,3	1 192	1,2	1 169	1,8	344	0,7
Podedovan denar	93	0,1	103	0,1	181	0,3	2	0,0
Socijalne dajatve države	9 661	14,0	16 832	17,0	8 782	14,0	4 127	8,3
Vsi drugi neimenovani denarni dohodki	4 553	6,7	8 067	8,2	4 276	6,8	1 982	4,0

Tab. 6,8. Rekapitulacija denarnih dohodkov izven kmetijstva na 1 gospodarstvo

Denarni dohodki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	69 212	100	98 248	100	62 263	100	49 907	100
Zasluzek članov na državnih posestvih in podjetjih	25 016	36,1	37 327	37,9	23 915	38,3	15 140	30,3
Zasluzek članov pri zadrugah z delom za plačo	4 944	7,1	11 363	11,5	2 461	4,0	1 560	3,1
Zasluzek članov pri privatnikih	2 352	3,4	2 808	2,9	2 656	4,2	1 667	3,4
Prodaja obrtniških izdelkov	4 935	7,1	7 361	7,5	5 349	9,0	2 405	4,8
Prevoznništvo	8 091	11,8	1 408	1,4	5 804	9,3	16 114	32,3
Socijalne dajatve države	9 661	14,0	16 832	17,0	8 782	14,0	4 127	8,3
Posojilo za nekmetijsko proizvodnjo	1 336	1,9	1 973	2,0	1 146	1,8	947	1,8
Vsi drugi denarni dohodki izven kmetijstva	12 877	18,6	19 176	19,8	12 150	19,4	7 947	16,0

Med denarnimi dohodki izven kmetijstva je najmočnejša postavka dohodek od zasluška članov anketiranih gospodinjstev z delom pri državnih kmetijskih posestvih ali državnih podjetjih in ustanovah. V povprečju znaša ta dohodek nad 36 % in je pri dveh manjših velikostnih skupinah večji od povprečja, pri največji pa manjši, ker je z manjših gospodarstev zaposlenih izven kmetije več članov kakor pa z večjih gospodarstev.¹⁾ Zasluzek z delom za plačo pri zadrugah je relativno majhen in znaša povprečno nekaj nad 7 %, pada pa z velikostjo posestva. Najzaslužek z delom pri privatnikih odpade povprečno 3,4 %. Po velikostnih skupinah je ta delež skoro enak temu povprečju. Delež denarja, zasluženega z delom, znaša v povprečju skoraj 47 %, pri posestvih do 3 ha pa presega polovico nekmetijskih denarnih dohodkov (52,3 %), medtem ko je pri srednji velikostni skupini enak povprečju, pri skupini nad 8 ha pa je pod njim (36,8 %).

1) Iz anketiranega gradiva zvemo, da je bilo med anketiranimi gospodarstvi 105 ali 32 % takih, katerih družinski člani so hodili na delo izven kmetije. Po velikostnih skupinah pada ta odstotek od 44,6 preko 29,9 na 25,2.

Naslednja važnejša postavka med denarnimi dohodki izven kmetijstva je prevoznništvo, s katerim se anketirana kmetijska gospodarstva zlasti v gozdnih krajih zelo ukvarjajo. Med 322 gospodarstvi je bilo 56 ali 17,4 % takih, ki so imela dohodek od prevoznništva. Najmanj jih je bilo seveda med gospodarstvi do 3 ha, ki so imela tudi najmanj konj (samo 4 ali 4,3 %). V srednji kategoriji jih je bilo 11 ali 8,7 %, v največji pa 41 ali celo 39,8 %! V povprečju daje prevoznništvo skoraj 12 % nekmetijskih dohodkov, najmanj pri malih kmetih (1,4 %), zato pa znaša relativni delež pri velikih kmetih celo 32,3 % od dohodkov izven kmetijstva. Z velikostjo posestva rastejo ti denarni dohodki v razmerju 1 : 4 : 11.

Socijalne dajatve države, to so pokojnine, invalidnine, otroške doklade in podobno so prav tako važen faktor med nekmetijskimi dohodki. V povprečju znašajo 14 % in padajo z velikostjo posestva v razmerju 4 : 2 : 1. Največji je njih relativni delež pri posestvih do 3 ha (17,7 %) najmanjši pa pri večjih kmetih (6,3 %), medtem ko je pri srednjih kmetih skoraj enak povprečju. Med anketiranimi gospodarstvi smo našli 65 ali 20,2 % takih, ki so prejemale socijalne dajatve države. V tem dohodku prednjači seveda najmanjša velikostna skupina, ki kaže tudi sedaj največ zaposlenih izven kmetijstva (26 gospodarstev ali 28,3 %). Število v srednji kategoriji se giblje okoli povprečja (26 gospodarstev ali 20,5 %), medtem ko je bilo v največji kategoriji le 13 ali 12,6 % takih gospodarstev.

Iz celotne lestvice denarnih dohodkov izven kmetijstva, ki jih obravnava anketa smo namenoma izločili še posojilo, ki ni namenjeno kmetijski proizvodnji, torej je posojilo za kritje kakršnih koli drugih gospodarskih ali gospodinjstskih (tudi osebnih) potreb v hiši. Njegov delež na skupnih dohodkih izven kmetijstva sicer ni pomemben (v povprečju in po skupinah okoli 2 %), vendar je zanimiv pokazatelj v kmetijskem poslovanju.

Dohodek od prodaje obrtniških izdelkov znaša v povprečju 7,5 % in je relativno največji pri srednjih kmetih, absolutno pa pri manjših. Med vsemi 322 gospodarstvi je bilo le 25 ali 7,8 % takih, ki so izkazovala dohodek od obrtništva. V velikostni skupini do 3 ha jih je bilo 8 ali 8,7 %, v srednji kategoriji jih je bilo tudi 8 ali 6,3 %, v kategoriji nad 8 ha pa celo 9 ali 8,7 %.

Vsi drugi denarni dohodki izven kmetijstva znašajo skupaj v povprečju 12.877 dinarjev na gospodarstvo, kar je 18,6 % dohodkov te vrste. Z velikostjo posestva padajo v razmerju 2,5 : 1,5 : 1. Težko pa je povedati, kaj vse spada v to zbirno skupino. Poleg nekaj manj pomembnih postavk, ki smo jih združili vanje, ostaneta še vedno dve postavki in sicer "drugi nekmetijski prejemki" ter "vsi drugje neimenovani denarni dohodki", katerih deleža sta v povprečju kar pomembna in znaša prvi 9,6 %, drugi pa 6,7 % (glej tabelo 6,7.), skupaj torej 16,3 %, in za nji ni nikjer nič zapisanega v anketnem gradivu, kar naj bi vanji spadalo. Upoštevati moramo, da so dopisniki pod ta dva znaka vpisovali vse, za kar nikjer drugje niso našli odgovora.

600,2. Splošna sestava denarnih dohodkov

V prejšnjih oddelkih oziroma tabelah smo analizirali sestavo dohodkov bodisi po njihovih glavnih skupinah, bodisi po viru dohodkov v vsaki od skupin. Tu bomo uvrstili posamezne vire dohodkov ne glede na stroko iz katere izhajajo. Najprej bomo to napravili za denarne dohodke od kmetijstva, nato pa še za celotne denarne dohodke.

Če denarne dohodke od kmetijstva zvrstimo iz posameznih strok kmetijske proizvodnje po njihovih deležih, dobimo naslednje lestvice, ki nam kaže važnost posameznih pridelkov ali izdelkov glede na denarne dohodke.

Denarni dohodki od kmetijstva

Vsi dohodki od kmetijstva	100,0
Govedo	29,8 %
Les in drva	16,2 %
Mleko	13,6 %
Prašiči	9,0 %
Krompir	5,3 %
Posojilo za kmetijsko proizvodnjo	4,6 %
Vino in žganje	4,1 %
Drugi poljski pridelki	2,8 %
Druga živina in proizvodi	2,6 %
Jajca	2,3 %
Konji	2,0 %
Delo živine	1,3 %
Jabolka	1,2 %
Drugo sadje	1,3 %
Vse drugo	3,9 %

Če živemu govedu dodamo še mleko, potem prednjači govedoreja s 43 % denarnih dohodkov od kmetijstva, na drugem mestu so les in drva in šele nato prašiči in krompir. Tudi po anketi 1952/53 je bil dohodek od govedoreje na pr-

vem mestu, sicer z manjšim deležem (34,6 %), na kar pa je vplival predvsem večji delež krompirja (14,2 %), ki je medtem zaradi znatne nižje prodajne cene padel z drugega na četrto mesto, če priračunamo mleko govedu. Les se je zaradi zvišanja prodajnih cen povzpел za eno mesto višje; isto velja tudi za prašiče. Prej je bil vrstni red v lestvici takle: govedo (z mlekom), krompir, les, prašiči....., sedaj pa: govedo, les, prašiči, krompir, itd. Zanimivo je, da je sedaj že na petem mestu posojilo za kmetijsko proizvodnjo, sicer z enakim deležem, toda zaradi slabe letine so ostali za njim vino z žganjem ter jabolka. Drugi viri dohodkov so ostali skoraj isti.

Če sedaj napravimo še lestvico dohodkov od kmetijstva skupaj z dohodki izven kmetijstva, pa se zaporedje precej spremeni.

V celotnih denarnih dohodkih sodelujejo:

Celotni denarni dohodki	100,0
Govedo	19,0 %
Zaslужek pri državnih posestvih, podjetjih in zadrugah	15,7 %
Les in drva	10,2 %
Mleko	8,7 %
Prašiči	5,7 %
Socijalne dajatve države	5,1 %
Prevoznništvo	4,2 %
Krompir	3,4 %
Posojilo za kmetijsko proizvodnjo	3,0 %
Vino in žganje	2,6 %
Obrtniški izdelki	2,6 %
Drugi poljski pridelki	1,8 %
Druga živina	1,7 %
Jajca	1,5 %
Konji	1,3 %
Zaslужek pri privatnikih	1,2 %
Jabolka	0,8 %
Drugo sadje	0,8 %
Delo živine	0,8 %
Nekmetijsko posojilo	0,7 %
Drugi dohodki iz kmetijstva	2,5 %
Drugi dohodki izven kmetijstva	6,7 %

Če tudi tu govedu prištejemo še mleko, znaša skupni delež govedoreje pri celotnih denarnih dohodkih 27,7 % in je močno na prvem mestu med celotnimi denarnimi dohodki, kar poudarja pomen govedoreje. Po anketi iz leta 1952/53, je imela govedoreja le za nekaj nižji delež (21,7 %). Dohodek od zaslučka družinskih članov z delom izven kmetijstva je ostal prejkoslej na drugem mestu, kar kaže na to, da so anketirana gospodarstva v znatni meri polproletarska in ne čisto kmečka, t.j. taka, ki ne bi izven kmetijstva zaposlovala prav nobenega svojega člana. Mleko samo z izdelki vred je važen proizvod našega kmetijstva in v obeh anketah drži četrto mesto, med tem pa so les in drva padla s petega na tretje mesto, krompir pa je s tretjega celo na osmo mesto; pred njim so prašiči, socijalne dajatve države ter prevoznništvo, ki so bili leto poprej še daleč za njim. Dohodki od prevozov so večji od onih za vino in žganje ter jabolka, ki so utrpela to škodo zaradi izredno slabe letine 1953. Vsi drugi predmeti so obdržali tudi tu precej ista mesta kot leto poprej.

601. Celotni denarni dohodki na 1 družinskega člana

Tab. 6.9. Celotni denarni dohodki na 1 družinskega člana

Denarni dohodki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
Celotni	42 057	100	32 316	100	34 042	100	51 404	100
Od kmetijstva	26 778	63,7	10 483	32,4	20 145	59,2	41 760	81,2
poljedelstvo	2 154	5,1	422	1,3	1 705	5,0	3 627	7,1
sadjarstvo	1 691	4,0	1 408	4,4	1 836	5,4	1 770	3,4
živinoreja	16 018	38,1	7 350	22,7	12 652	37,2	24 221	47,1
drugo	6 915	16,4	1 303	4,0	3 952	11,6	12 142	23,6
Izven kmetijstva	15 279	36,3	21 833	67,6	13 897	40,8	9 644	18,8

Tabela kaže nekoliko višja povprečja na družinskega člana, kot anketa 1952/53.

Tab. 6.10. Primerjava denarnih dohodkov na 1 člana po anketi 1952/53 in 1953/54

Denarni dohodki	Po anketi 1953/54 v din	Po anketi 1952/53 v din	Indeks anketa 1952/53 = 100
Celotni	42 057	35 406	119
Od kmetijstva	26 778	22 187	121
poljedelstvo	2 154	4 084	53
sadjarstvo	1 691	2 809	60
živinoreja	16 018	11 095	144
drugo	6 915	4 199	165
Izven kmetijstva	15 279	13 220	116

Celotni denarni dohodki na člana so narasli v enem letu za 19 %. Skupni denarni dohodki od kmetijstva pa so narasli za 21 %, predvsem zaradi živinoreje, ki je dala 44 % več, in drugih kmetijskih dohodkov (predvsem lesa), ki so narasli za 65 % basproti prejšnjemu letu. Dohodki od poljedelstva in sadjarstvo so se zaradi nižje cene krompirja in slabe letine zmanjšali, prvi za 47 %, drugi pa za 40 %. Tudi denarni dohodki izven kmetijstva so bili v letu 1953/54 za 16 % višji kot leta 1952/53.

61. DENARNI IZDATKI

Anketiranje gospodarstev o denarnih izdatkih je delilo denarne izdatke na:

- 1) izdatke za investicije za proizvodnjo, kamor smo šteli tudi nakup žive živine;
- 2) izdatke za investicije v gospodinjstvu, kamor smo šteli izdatke za zidavo stanovanjskih prostorov in večje nabavke za dom;
- 3) izdatke za reprodukcijo;
- 4) izdatke za nekmetijsko dejavnost, predvsem za obrt in domačo obrt;
- 5) izdatke za nakup tistih živil, ki jih kmetijstvo premalo pridelala ali pa sploh ne ter
- 6) vse ostale osebne izdatke, kamor spadajo predvsem
 - a) izdatki za kajenje,
 - b) izdatki za stanovanje, kurjavo in razsvetljavo,
 - c) izdatki za osebne potrebe, in
 - d) vsi drugi, drugod neimenovani izdatki.

610. Celotni denarni izdatki na 1 gospodarstvo

Tab. 6.11. Celotni denarni izdatki na 1 gospodarstvo

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
Celotni	180 177	100	129 273	100	150 586	100	258 717	100
za investicije za kmetijsko proizvodnjo	26 784	14,9	16 169	12,5	23 733	15,8	41 961	16,2
za investicije za gospodinjstvo	3 526	2,0	5 191	4,0	2 115	1,4	3 354	1,3
za reprodukcijo	48 660	27,0	15 044	11,6	34 126	22,7	91 806	35,5
za nekmetijsko dejavnost	2 876	1,6	2 538	2,0	4 724	3,1	1 465	0,5
za življenje	90 398	50,1	83 679	64,8	80 872	53,7	108 332	41,9
živila	39 320	21,8	40 328	31,2	37 853	25,1	42 929	16,6
kajenje	4 873	2,7	4 105	3,2	4 675	3,1	5 736	2,2
obleka in obutev	26 209	14,5	22 124	17,1	21 637	14,4	34 047	13,2
stanovanje itd.	7 880	4,4	7 203	5,6	6 379	4,2	9 866	3,8
drugo	12 116	6,7	9 919	7,7	10 328	6,9	15 754	6,1
za vse ostalo	7 933	4,4	6 652	5,1	4 976	3,3	11 799	4,6

V povprečju je odpadlo na 1 gospodarstvo čez 180.000 dinarjev izdatkov. V primeri z Anketo 1952/53, ko jih je bilo le 158.400 dinarjev, je to za 14 % več.

Okroglo polovico izdatkov v povprečju sestavljajo izdatki za življenje. Napačno bi storili, če bi jih imenovali kratko življenjski stroški. Če bi jih imenovali tako, bi morali upoštevati tudi naturalno porabo živil, t.j. vračunati bi morali vrednost vseh tistih pridelkov, ki jih pridelajo in porabijo doma (živila in drugo). Šele take podatke bi lahko primerjali s podatki o življenjskih stroških n.pr. delavskih ali nameščenskih družin. Prav za to smo se odločili za nov termin "denarni izdatki za življenje", kar pomeni, da ta postavka vsebuje samo vse tisto, kar so morala gospodarstva dokupiti za hrano oziroma izdati za osebno ugodje svojih družinskih članov. Denarni izdatki za življenje padajo sorazmerno z velikostjo posestva in znašajo pri kmetih do 3 ha skoraj 2/3 vseh izdatkov, pri srednji kategoriji posestev tudi še čez polovico (54 %), pri največji pa padejo na 42 %. Po anketi 1952/53 so izdatki za življenje znašali čez 55 % vseh izdatkov povprečnega gospodarstva, ker so bili med nje šteti tudi izdatki za investicije za gospodinjstvo, ki se sedaj izkazujejo posebej in znašajo v povprečju 2,0 % vseh izdatkov.

Izdatkom za življenje slede po važnosti izdatki za reprodukcijo, ki v povprečju znašajo 27 % in rastejo z velikostjo posestva v razmerju 1 : 2 : 6. Med te izdatke šteje anketa tudi izdatke za davek na kmetijsko proizvodnjo, ki bi pravzaprav spadal v posebno skupino dajatev državi. Če izdatkom za reprodukcijo prištejemo še izdatke za investicije za kmetijsko proizvodnjo, kot je to bilo v anketi 1952/53, zvemo, da delež obeh na skupnih izdatkih znaša 41,5 % (leto prej pa tudi skoraj 42 %).

Denarni izdatki za nekmetijsko dejavnost znašajo 1,5 % od vseh izdatkov (leto prej 2 %) in so relativno najvišji v velikostni skupini od 3 do 8 ha (3,1 %), kjer je domača obrt ali obrt najbolj razširjena. Isto težnjo kaže tudi anketa 1952/53.

Omenimo naj še denarne izdatke, ki jih ni mogoče opredeliti v nobeno prejšnjih skupin. Ti znašajo v povprečju 4,4 % in je njihov relativni delež po velikostnih skupinah različen, kakor je različno tudi njihovo pojavljanje.

610,0. Investicije za proizvodnjo

Ta vrsta izdatkov sestavlja med vsemi izdatki skoraj 15 %-ni delež in je v tem pogledu dokaj pomembna postavka med izdatki kmečkih gospodarstev. Njihov relativni delež raste z velikostjo posestva in se v vseh treh velikostnih skupinah bliža povprečju (12,5 - 15,8 - 16,2 %). Med izdatke za investicije smo šteli tudi izdatke za nabavo žive živine. V povprečju znašajo izdatki za nakup živine 21.898 dinarjev in se izdatki za investicije zmanjšajo na 6.395 dinarjev za gospodarstvo, kar je le 3,5 % od vseh izdatkov. To je relativno zelo majhen znesek.

Če vzamemo vse te izdatke skupaj, potem je v povprečju s skoraj 53 % izdatek za nakup goveje živine daleč na prvem mestu. Sledi mu s skoraj 19 % izdatek za nakup prašičev, to pa je že domala 72 % vseh izdatkov te vrste in za vse drugo skupaj preostane še 28 %. Med temi so pomembnejše postavke za nabavo poljskih strojev, orodja in njih delov (8,8 %), za nabavo poljskih voz (5,6 %) ter še postavka za zidavo gospodarskih objektov z deležem 6%.

Tab. 6.12. Denarni izdatki za investicije za proizvodnjo na 1 gospodarstvo

Denarni izdatki	Skupno povprečje			Do 3 ha			Nad 3 do 8 ha			Nad 8 ha		
	glav	din	%	glav	din	%	glav	din	%	glav	din	%
SKUPAJ	-	26 784	100	-	16 169	100	-	23 773	100	-	41 961	100
Nakup zemlje in posevkov	-	633	2,4	-	750	4,6	-	787	3,3	-	388	0,9
Zidava gospodarskih objektov	-	1 633	6,1	-	1 837	11,4	-	1 146	4,8	-	1 903	4,5
Orodje za domačo obrt	-	244	0,9	-	-	-	-	357	1,5	-	355	0,8
Orodje za obrt	-	6	0,0	-	7	0,0	-	8	0,0	-	4	0,0
Poljski stroji, orodje in deli	-	2 370	8,8	-	229	1,4	-	1 035	4,4	-	5 498	13,1
Poljski vozovi	-	1 509	5,6	-	140	0,9	-	384	1,6	-	3 760	9,0
Konji	0,05	985	3,7	0,01	546	3,4	0,02	591	2,5	0,1	4 738	11,3
Govedo	0,4	14 176	52,9	0,2	8 345	51,6	0,4	14 587	61,4	0,5	18 956	45,2
Ovce	0,03	43	0,2	-	-	-	0,06	69	0,3	0,03	58	0,1
Koze	0,02	156	0,6	-	-	-	0,02	358	1,5	0,04	107	0,3
Prašiči	1,5	5 029	18,8	1,3	4 315	26,7	1,4	4 481	18,7	1,7	6 194	14,8

Če v skupnem povprečju zgornje tabele seštejemo prvo, drugo, peto in šesto postavko, dobimo izdatke za investicije za kmetijstvo oziroma za kmetijsko proizvodnjo. Na povprečno gospodarstvo odpade 6.145 dinarjev letno ali 3,4 % od celotnih izdatkov.

610,1. Investicije za gospodinjstvo

"Druge investicije" so pravzaprav investicije v gospodinjstvu, bolj natančno - razen izdatkov za zidanje stanovanjskih objektov - večji izdatki v gospodinjstvu (nakup radijskega sprejemnika, pohišča, koles in podobnega) in zato lahko vplivajo na strukturo izdatkov sploh. Zato smo jih preimenovali v investicije za gospodinjstvo. Anketa 1952/53 te skupine izdatkov še ni poznala in so bili razdeljeni med razne postavke. Zato bo letošnje rezultate zelo težko primerjati z rezultati ankete 1952/53.

Tab. 6.13. Denarni izdatki za investicije v gospodinjstvu na 1 gospodarstvo

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	3 526	100	5 191	100	2 115	100	3 354	100
Zidava stanovanjskih objektov	1 642	46,6	2 520	48,6	653	30,9	1 780	53,1
Osebna vozila	110	3,1	119	2,3	181	8,6	35	1,0
Pohišstvo	1 370	38,9	2 259	43,5	927	43,8	992	29,6
Radijski sprejemnik	404	11,4	293	5,6	354	16,7	547	16,3

V povprečju je najmočnejša postavka izdatek za zidavo, ki predstavlja pravzaprav tudi prave investicije v pri-
vatnih kmečkih gospodarstvih. Naslednja večja postavka naj bi bil izdatek za nakup in popravilo pohišča in še-
le na tretjem mestu je izdatek za radijski sprejemnik, prav nazadnje pa izdatek za osebna vozila. Razen povpre-
čij za vsa gospodarstva, bodisi za vseh 322 skupaj ali pa za vsako velikostno skupino posebej, nam ta tabela po-
ve prav malo, kajti tu gre za izdatke, ki jih ni imelo vsako anketirano gospodarstvo in tudi ne vsak mesec. Več
bi nam povedala števila gospodarstev, ki so te izdatke imela med anketnim letom; tako bi lahko sklepali tudi o
pogostnosti teh izdatkov. Anketno gradivo smo obdelali za vsak mesec, posebej le po reonih in velikostnih sku-
pinah, ni pa napravljen za vsako anketirano gospodarstvo tudi letni sumar.

610,2. Izdatki za reprodukcijo

Tab. 6.14. Denarni izdatki za reprodukcijo na 1 gospodarstvo

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	kg	din	kg	din	kg	din	kg	din
SKUPAJ	-	48 660	-	15 044	-	34 126	-	91 806
Pšenica, rž, oves, ječmen za seme	2,7	92	2,1	58	1,5	55	4,2	155
Koruza za seme	0,5	15	1,1	33	0,04	2	0,4	12
Krompir za seme	65,0	865	45,5	441	36,3	551	108,8	1 530
Seme vrtnin	-	145	-	145	-	111	-	175
Seme industrijskih rastlin	-	89	-	27	-	32	-	195
Seme krmnih rastlin	-	414	-	293	-	249	-	674
Sadike	-	156	-	46	-	191	-	221
Ječmen in oves za krmo	5,6	160	3,6	98	6,8	191	6,2	185
Koruza za krmo	16,8	367	17,2	154	9,1	196	23,6	713
Otrobi	73,6	1 185	68,0	991	68,1	1 088	84,6	1 445
Seno, koruznica in slama za krmo	174,3	776	173,1	631	195,8	1 033	155,4	668
Sol za živino	14,7	305	4,9	93	9,0	203	28,7	586
Druga krma	-	309	-	329	-	384	-	222
Perutnina in kunci	-	34	-	42	-	9	-	51
Panji in čebele	-	37	-	24	-	28	-	58
Veterinar in zdravila za živino	-	464	-	173	-	264	-	906
Podkovanje	-	1 181	-	100	-	674	-	2 607
Umetna gnojila	-	1 401	-	590	-	1 606	-	2 184
Hlevski gnoj	-	455	-	19	-	300	-	985
Sredstva za zaščito rastlin	-	765	-	375	-	812	-	1 066
Drobno orodje	-	771	-	370	-	657	-	1 230
Bencin, kolomaz in podobno	-	158	-	33	-	161	-	266

Tab. 6.14. Denarni izdatki za reprodukcijo na 1 gospodarstvo (nadaljevanje)

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	kg	din	kg	din	kg	din	kg	din
Popravila orodja in strojev	-	1 084	-	215	-	911	-	2 013
Popravila gospodarskih objektov	-	2 596	-	939	-	1 615	-	4 969
Zakupnina za zemljo	-	484	-	435	-	847	-	161
Zakupnina za gospodarske objekte	-	93	-	95	-	86	-	100
Zavarovalnina za posevek in objekte	-	1 205	-	536	-	951	-	2 031
Davek na dohodek od kmetijstva	-	23 052	-	4 082	-	13 389	-	48 766
Trošarine, takse in podobno	-	761	-	205	-	874	-	1 151
Mezde poljskih delavcev in dninarjev	-	5 272	-	1 411	-	3 110	-	10 687
Najemnina za delovno živino	-	1 108	-	1 012	-	1 212	-	1 089
Najemnina za stroje	-	351	-	93	-	497	-	444
Drugi neimenovani izdatki za reprodukcijo	-	2 420	-	947	-	1 837	-	4 261

Zaradi lažje analize in večje preglednosti, podajamo gornjo tabelo še po važnejših skupinah. Glej tab. 6.15.

Anketa 1952/53 je v to vrsto denarnih izdatkov računala tudi izdatke za investicije v kmetijstvu, ki so v tej anketi izločeni v posebno tabelo.

Tab. 6.15. Rekapitulacija denarnih izdatkov za reprodukcijo na 1 gospodarstvo

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	48 660	100	15 044	100	34 126	100	91 806	100
Semena in sadike	1 776	3,6	1 043	7,0	1 191	3,5	2 962	3,2
Krma	3 102	6,4	2 296	15,4	3 095	9,1	3 819	4,2
Perutnina, kunci ter čebele in panji	71	0,2	66	0,4	37	0,1	109	0,1
Veterinar, zdravila in podkovanje	1 645	3,4	273	1,8	938	2,7	3 513	3,8
Gnojila	1 946	4,0	609	4,0	1 906	5,6	3 169	3,5
Sredstva za zaščito rastlin	765	1,6	375	2,4	812	2,4	1 066	1,2
Orodje in popravila	2 013	4,1	618	4,1	1 729	5,1	3 509	3,8
Popravila gospodarskih objektov	2 596	5,3	939	6,2	1 615	4,7	4 969	5,4
Zakupnina za zemljo in objekte	577	1,2	530	3,5	933	2,7	261	0,3
Zavarovalnina	1 205	2,5	536	3,6	951	2,8	2 031	2,2
Mezde delavcem	5 272	10,8	1 411	9,4	3 110	9,1	10 687	11,6
Najemnina za delovno živino	1 108	2,3	1 021	6,8	1 212	3,6	1 089	1,2
Najemnina za stroje	351	0,7	93	0,6	497	1,5	444	0,5
Drugi izdatki za reprodukcijo	3 181	6,5	1 152	7,7	2 711	7,9	5 412	5,9
Davek na dohodek od kmetijstva	23 052	47,4	4 082	27,1	13 389	39,2	48 766	53,1

Največja postavka med izdatki za reprodukcijo so davki na dohodek od kmetijstva, ki v povprečju znesejo 23.052 dinarjev na gospodarstvo ali čez 47 % izdatkov za reprodukcijo. Skoraj enako povprečje na gospodarstvo je ugotovila tudi anketa 1952/53 (23.167 dinarjev), vendar z nižjim deležem med izdatki za reprodukcijo (35,2 %), ker so v te izdatke všteti tudi izdatki za investicije v kmetijstvo, računajoč sem tudi izdatke za nakup živine.

Ker obe anketni metodologiji različno zajemata podatke, si bomo pomagali s spodnjo tabelo, v kateri bomo primerjali deleže davka po sedanjih anketi z deleži davka po anketi 1952/53, ki smo jo prilagodili sedanjim metodologiji.

Tab. 6.16. Davek na dohodek od kmetijstva

Velikostne skupine	Davek na 1 gospodarstvo din	Davek na 1 ha obdelovalne površine v din	Delež davkov med izdatki za reprodukcijo	
			1953/54	1952/53
Skupno povprečje	23 052	6 881	47,4 %	45 %
Do 3 ha	4 082	3 710	27,1	34
Nad 3 do 8 ha	13 389	4 799	39,2	43
Nad 8 ha	48 766	7 656	53,1	51

Vidimo torej, da so v povprečju davki dosegli celo višji delež kot leto poprej, pa čeprav na 1 ha obdelovalne površine sedaj dobimo nekaj nižja povprečja kot po anketi 1952/53.

Tab. 6.17. Primerjava davkov z ostalimi izdatki za reprodukcijo (na 1 gospodarstvo)

Velikostne skupine	Anketa 1953/54 Izdatki za reprodukcijo				Anketa 1952/53 Izdatki za reprodukcijo			
	skupaj	v tem		% davkov od ostalega	skupaj	v tem		% davkov od ostalega
		davki	ostalo			davki	ostalo	
Skupno povprečje	48 660	23 052	25 608	90	51 828	23 167	28 661	81
Do 3 ha	15 044	4 082	10 962	37	16 880	8 446	8 434	50
Nad 3 do 8 ha	34 126	13 389	20 737	65	44 598	18 364	26 234	70
Nad 8 ha	91 806	48 766	43 040	113	90 739	46 040	44 699	103

Za leto 1953/54 pomeni to linearno zvišanje davkov nasproti ostalim stroškom za reprodukcijo. Davek se je zvišal gospodarstvom nad 8 ha, medtem ko anketa kaže, da se je v primeri s prejšnjim letom manjšim posestvom davek znižal.

Tab. 6.18. Izdatki za reprodukcijo brez davkov

Velikostne skupine	Na 1 gospodarstvo v din	Na 1 ha obdelovalne površine v din	
		1953/54	1952/53
Skupno povprečje	25 608	7 644	9 480
Do 3 ha	10 962	9 965	13 520
Nad 3 do 8 ha	20 734	7 431	8 827
Nad 8 ha	43 040	6 756	8 223

Povprečno je odpadlo na 1 gospodarstvo 25.608 dinarjev za izdatke za reprodukcijo. Absolutno so izdatki rasli po velikostnih skupinah v razmerju 1 : 2 : 4.

Denarni izdatki za reprodukcijo iz tabele 6.17. sestojijo iz izdatkov za reprodukcijo v ožjem smislu, iz izdatkov za sredstva za proizvodnjo in izdatkov za delovne moči. Če jih tako grupiramo, dobimo v naslednji tabeli njih povprečja.

Tab. 6.19. Izdatki za proizvodnjo na 1 ha obdelovalne površine brez davkov

Velikostne skupine	Izdatki za ožjo reprodukcijo	Izdatki za sredstva za proizvodnjo	Izdatki za dninarje
Skupno povprečje	5 276	794	1 574
Do 3 ha	7 579	1 103	1 283
Nad 3 do 8 ha	5 351	967	1 115
Nad 8 ha	4 470	609	1 578
Povprečje 1952/53	3 870	2 847	1 230

Izdatki za proizvodnjo so sorazmerno višji na gospodarstvih, ki imajo majhno površino; pri tem pa imajo večja gospodarstva sorazmerno višje izdatke za najete dninarje.

Tab. 6.20. Sestava izdatkov za proizvodnjo brez davkov

Velikostne skupine	Skupaj	Izdatki za ožjo reprodukcijo	Izdatki za sredstva za proizvodnjo	Izdatki za dninarje
Skupno povprečje	100	69,0	10,4	20,6
Do 3 ha	100	76,1	11,1	12,8
Nad 3 do 8 ha	100	72,0	13,0	15,0
Nad 8 ha	100	66,2	9,0	24,8

Ker tu niso všeti izdatki za nakup živine in investicije za proizvodnjo - kot v anketi 1952/53 - znašajo izdatki za reprodukcijo čez 2/3, izdatki za sredstva za proizvodnjo komaj 1/10, a izdatki za dninarje nekaj nad 1/5 vseh izdatkov. Imenovali smo jih sicer izdatki za reprodukcijo, pravilneje bi bilo izdatki za kmetijsko proizvodnjo.

Če sedaj v prednjo tabelo vključimo še izdatke za davek na kmetijsko proizvodnjo, se sestava spremeni takole:

Tab. 6.21. Sestava izdatkov za proizvodnjo z davki vred

Velikostne skupine	Skupaj	Za ožjo reprodukcijo	Za sredstva za proizvodnjo	Za dninarje	Davek
Skupno povprečje	100	36,3	5,5	10,8	47,4
Do 3 ha	100	55,4	8,1	9,4	27,1
Nad 3 do 8 ha	100	43,8	7,9	9,1	39,2
Nad 8 ha	100	31,0	4,2	11,6	53,1

Slika se je bistveno spremenila. Med izdatki, ki jih vsebuje sprednja tabela 6.17. in ki smo jih po namenu grupirali v zgornji tabeli, je v povprečju davek na prvem mestu in celo presega delež izdatkov za reprodukcijo. Izdatek za dninarje je padel na polovico prejšnjega deleža in prav tako izdatke za sredstva za proizvodnjo, ki ne bi presegla davkov v svoji pomembnosti niti, če bi upoštevali vse izdatke za investicije, ki jih vsebuje tabela 6.14. Relativno so zelo nizki deleži izdatkov, ki odpadejo na gnojila (4 %), sredstva za zašlito rastlin (1,6 %), popravila gospodarskih objektov (5,3 %) in drugo. Več od vsega tega odpade na mezde za dninarje (okoli 11 %).

610,3. Izdatki za nekmetijsko dejavnost

Tako imenujemo denarne izdatke, ki so jih imela anketirana gospodarstva neposredno za opravljanje obrti ali domače obrti ali pa v zvezi s to svojo dejavnostjo.

Tab. 6.22. Denarni izdatki za nekmetijsko dejavnost na 1 gospodarstvo

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	2 876	100	2 538	100	4 724	100	1 465	100
Popravilo orodja za domačo obrt	37	1,3	13	0,5	99	2,1	-	-
Material in stroški za domačo obrt	159	5,5	366	14,4	-	-	123	8,3
Popravilo obrtniškega orodja	45	1,6	2	0,1	134	2,8	-	-
Material in stroški za obrtniško dejavnost	753	26,2	139	5,5	2 155	45,6	-	-
Drugi izdatki za obrtniško dejavnost	625	21,7	1 282	50,5	671	14,2	2	0,1
Izdatki za dodelavo in izdelavo	54	1,9	62	2,4	106	2,2	-	-
Drugi izdatki za nekmetijsko dejavnost	689	23,9	548	21,6	478	10,2	1 008	68,8
Davek na dohodek od nekmetijske dejavnosti	514	17,9	126	5,0	1 081	22,9	332	22,8

V tej tabeli ni več izdatkov za nakup novih strojev in orodja za domačo obrt in obrtniško dejavnost, kakor jih je imela anketa 1952/53. Le-te najdemo sedaj med izdatki za investicije za proizvodnjo (glej tabelo 6.14). Izdatki so ravno tako neravnomerni glede na velikostne skupine, kakor tudi dohodki od obrtniške dejavnosti. O številu gospodarstev, ki so se ukvarjala z obrtniško dejavnostjo, glej v oddelku 600,1 "Denarni dohodki izven kmetijstva".

610,4. Denarni izdatki za življenje

V povprečju znašajo izdatki za življenje nekaj čez 90.000 dinarjev ali 7.533 dinarjev na mesec. Povprečje je približno enako povprečju ankete 1952/53 (87.800 dinarjev). Glavna postavka med temi izdatki so izdatki za nakup živil, ki znašajo v povprečju 43,5 % od vseh izdatkov za življenje in padajo z velikostjo posestva. Po anketi 1952/53 so zabeležili ti izdatki le 33 %-ni delež. Druga postavka so izdatki za obleko in obutev, v povprečju ravno 29 %. V absolutnem merilu ti izdatki niso veliki. S 13,4 % so na tretjem mestu izdatki za razne

osebne potrebe, kot so higiena, zdravljenje, prosveta, zabava in drugi izdatki za ugodje posameznika. Nasproti prejšnjemu letu so sedaj ti izdatki nekaj nižji (prej 15 %). Za stanovanje, kurjavo in razsvetljavo je šlo 8,7% izdatkov za življenje, kar se pa iz sumarne tabele ne da dobro primerjati z rezultati ankete 1952/53, ki je k izdatkom za stanovanje štela tudi izdatke za nakup pohištva in gradnje stanovanj, ki jih ta anketa sedaj šteje med investicije za gospodinjstvo. Zato tudi temu primeren večji odstotek (10,6 %) v anketi 1952/53. Izdatki za kajenje se v absolutnih zneskih niso spremenili in so tudi leto prej v povprečju znašali okoli 5 % vseh izdatkov za življenje.

Tab. 6.23. Denarni izdatki za življenje na 1 gospodarstvo

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	90 398	100	83 679	100	80 872	100	108 332	100
Nakup živil	39 320	43,5	40 328	48,2	37 853	46,8	42 929	39,6
Kajenje	4 873	5,4	4 105	4,9	4 675	5,8	5 736	5,4
Obleka in obutev	26 209	29,0	22 124	26,4	21 637	26,8	34 047	31,4
Stanovanje, kurjava in razsvetljava	7 880	8,7	7 203	8,6	6 379	7,8	9 866	9,1
Izdatki za osebne potrebe	12 116	13,4	9 919	11,9	10 328	12,8	15 754	14,5
Na mesec znašajo povprečno	7 533	-	6 973	-	6 739	-	9 028	-

610,40. Izdatki za živila

Izdatki za živila so s 43 %-nim deležem najpomembnejša postavka med izdatki za življenje. V absolutnem znesku znašajo 39.320 dinarjev na gospodarstvo letno v povprečju in zelo blizu okoli tega tudi po velikostnih skupinah. Na mesec je to skoraj 3.300 dinarjev.

Tab. 6.24. Denarni izdatki za nakup živil na 1 gospodarstvo

Živila	Merska enota	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
		količina	din	količina	din	količina	din	količina	din
SKUPAJ		-	39 320	-	40 328	-	37 853	-	42 929
Kruh	kg	51,3	1 940	69,9	2 501	53,0	2 018	33,2	1 372
Pšenica in rž	"	9,5	152	26,1	597	3,5	144	1,3	47
Pšenična in ržena moka	"	147,6	5 994	189,7	7 408	150,8	6 258	107,4	4 500
Ječmen	"	2,3	73	3,9	104	1,3	46	1,8	69
Ječmenova moka	"	8,0	303	11,8	432	8,2	323	4,3	169
Koruzna	"	4,6	129	6,9	174	2,7	84	4,2	128
Koruzna moka	"	14,3	525	14,4	509	15,9	582	12,7	487
Izdatek za mletje		-	373	-	155	-	451	-	493
Krompir	kg	14,5	148	32,1	281	10,7	125	2,4	50
Fižol	"	1,2	106	1,0	80	2,1	198	0,5	45
Druge vrtnine	"	2,4	74	2,0	69	2,8	82	2,3	70
Sveže sadje	"	22,7	719	12,5	274	14,4	467	39,4	1 346
Suho sadje in sadni izdelki	"	1,4	167	1,1	164	1,0	92	2,1	211
Goveje in telečje meso	"	23,0	4 269	18,5	3 918	20,7	4 147	29,2	4 692
Svinjsko meso	"	0,5	102	0,6	121	0,4	87	0,5	100
Ovčje meso	"	0,3	39	0,2	26	0,2	31	0,4	59
Kozje meso	"	0,1	4	-	-	0,02	3	0,1	7
Meso perutnine	"	0,1	20	0,1	35	0,1	8	0,1	19
Ribe	"	0,3	24	0,4	43	0,1	8	0,3	21
Divjačina	"	0,2	8	0,6	8	0,1	13	-	-
Prekajena slanina, meso in izdelki	"	1,2	384	1,7	503	1,4	476	0,6	193
Mast, salo in slanina	"	6,5	1 502	9,8	2 275	6,9	1 587	3,2	739

Tab. 6,24. Denarni izdatki za nakup živil na 1 gospodarstvo (nadaljevanje)

Živila	Merska enota	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
		količina	din	količina	din	količina	din	količina	din
Loj in maslo	kg	1,5	68	0,1	31	3,6	63	0,7	104
Olje	lit.	11,2	2 569	9,7	2 159	10,7	2 504	12,9	2 991
Mleko	"	43,2	842	96,7	1 868	26,3	523	11,5	228
Sir	kg	1,3	381	0,8	261	1,2	336	1,9	529
Surovo maslo	"	0,5	149	0,3	121	0,5	178	0,7	243
Jajca	kos	10	118	17	202	9	114	4	46
Sol	kg	37,2	1 117	31,3	950	33,9	1 008	45,4	1 364
Sladkor	"	47,7	6 956	40,3	5 954	45,6	6 651	56,3	8 125
Med	"	0,2	55	0,2	56	0,3	52	0,2	58
Druga živila	-	-	5 500	-	4 555	-	4 651	-	7 122
Jed in pijača v gostilni	-	-	2 171	-	2 389	-	2 602	-	4 389
Pijača, kupljena za doma	-	-	2 339	-	2 105	-	1 941	-	2 913

Opaziti je precejšnje količine pšenične in ržene moke in sploh sorazmerno visoke izdatke za žito in moko. Nato vidimo, da kmetje kupujejo največ govejega in telečjega svežega mesa a zelo malo mesa drugih vrst. Krompirja, mleka in jajc kupijo zelo malo. Seveda pa so vezani popolnoma na nakup špecerijskih predmetov kot so olje, sol in sladkor.

V naslednji tabeli je rekapitulacija po važnejših skupinah živil.

Tab. 6,25. Denarni izdatki za živila (po skupinah) na 1 gospodarstvo

Živila	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	39 320	100	40 328	100	37 853	100	42 929	100
Kruh	1 940	4,9	2 501	6,2	2 018	5,3	1 372	3,2
Žita, moke in mletje	7 549	19,3	9 379	23,3	7 888	20,8	5 893	13,8
Vrtnine	328	0,8	430	1,1	405	1,1	165	0,4
Sadje in izdelki	886	2,3	438	1,1	559	1,5	1 557	3,6
Sveže meso	4 466	11,4	4 151	10,2	4 297	11,4	4 898	11,4
Prekajeno meso, slanina in izdelki	384	1,0	503	1,2	476	1,3	193	0,4
Mast, salo, slanina, loj in maslo	1 570	4,0	2 306	5,7	1 650	4,4	843	2,0
Olje	2 569	6,5	2 159	5,4	2 504	6,6	2 991	7,0
Mleko in mlečni izdelki	1 372	3,5	2 250	5,6	1 037	2,7	1 000	2,3
Jajca	118	0,3	202	0,5	114	0,3	46	0,1
Sol	1 117	2,8	950	2,4	1 008	2,7	1 364	3,2
Sladkor	6 956	17,7	5 954	14,8	6 651	17,6	8 125	18,9
Med	55	0,1	56	0,1	52	0,1	58	0,1
Druga živila	5 500	14,0	4 555	11,3	4 651	12,3	712	1,6
Jed in pijača v gostilni	2 171	5,5	2 389	5,9	2 602	6,8	4 389	10,2
Pijača, kupljena za doma	2 339	5,9	2 105	5,2	1 941	5,1	2 913	6,8

Skoraj četrtnina izdatkov za živila gre v povprečju za kruh, žita in moke. Ta izdatek pada z velikostjo posestva in znaša pri kmetijah nad 8 ha le še 17 % od vseh teh izdatkov, medtem ko pri najmanjši kategoriji doseže skoraj 30 % in pri srednji kategoriji pade na 26 %. Tudi absolutno vzeto izdatek za kruh in krušna žita pada z velikostjo posestva (11.800 - 9.800 - 7.200 dinarjev) in je samo pri največji velikostni skupini pod absolutnim povprečjem. Od tega izdatka odpade v povprečju 85 % na pšenično in rženo moko, pšenično oziroma kruh.

Naslednja, samo nekaj nižja postavka je izdatek za sladkor (v povprečju skoraj 18 %). Tega kupijo povprečno 47,7 kg letno na gospodarstvo.

Za sveže meso vseh vrst - kot smo videli največkrat za goveje meso - izdajo gospodarstva povprečno nad 11 % denarja za živila in to v vseh kategorijah domala enak znesek oziroma delež. Pomembnejši je še izdatek za olje (6,5 %), jedila in pijačo v gostilni (5,5 %) ter za pijačo, nabavljeno za domov (5,9 %). Ne smemo pa prezreti izdatka za vsa druga živila, ki jih sicer obširna lista ni posebej imenovala. Sem spadajo izdatki za razne začimbe kot so kis, kvas in podobno ter kolonialne pridelke, katere rabijo ob praznovanjih ali pa za nedoletne otroke in znašajo v povprečju 14,0 % od izdatkov za živila ali absolutno 5.500 dinarjev za gospodarstvo letno. Te vrste izdatki rastejo z velikostjo gospodarstva relativno in absolutno.

610,41. Izdatki za kajenje

Izdatki za kajenje so v primerjavi z drugimi postavkami relativno nizki. V povprečju znašajo 2,7 % celotnih izdatkov; med izdatki za življenje pa sestavljajo 5,4 % delež. Na gospodarstvo odpade absolutno letno manj kot 4.900 dinarjev. Kolikšni so denarni izdatki v povprečjih na 1 gospodarstvo nam pokaže naslednja lestvica:

Skupno povprečje	din	4.873
Do 3 ha	"	4.105
Nad 3 do 8 ha	"	4.675
Nad 8 ha	"	5.736

Tab. 6.26. Denarni izdatki za kajenje

Po članu	Skupno povprečje	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
Brez razlike na starost	1.034	912	1.043	1.108
Nad 14 let	1.403	1.368	1.384	1.440

Na podlagi skupnega povprečja za člana, starega nad 14 let izračunamo lahko povprečni mesečni izdatek za kajenje. Le-ta znaša okoli 117 dinarjev in je na prvi pogled zelo nizek. Če pa računamo, da kadi dejansko samo vsak četrti odrasli prebivalec, povečini ženske ne kadijo, pa to znese okoli 470 dinarjev mesečno na povprečnega kadičarja.

610,42. Izdatki za obleko in obutev

Poleg hrane so izdatki za obleko in obutev za življenje najpomembnejša postavka. V celotnih izdatkih anketiranih gospodarstev kažejo v povprečju delež 14,5 %, med izdatki za življenje pa celo 29 % oziroma v absolutnem povprečnem znesku 26.209 dinarjev letno na gospodarstvo.

Tab. 6.27. Denarni izdatki za obleko in obutev na 1 gospodarstvo

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	26.209	100	22.124	100	21.637	100	34.047	100
Obleka in perilo	17.927	68,4	14.998	67,8	14.972	69,2	23.248	68,3
Obutev	8.282	31,6	7.126	32,2	6.665	30,8	10.799	31,7

Na izdatke za obleko odpade 2/3, na izdatke za obutev pa 1/3 skupnih izdatkov za oblačenje. Isto je ugotovila tudi anketa 1952/53, čeprav so bili skupni izdatki v povprečju za okoli 1.800 dinarjev na gospodarstvo nižji. V zgornje številke so vračunani tako izdatki za material, kakor tudi izdatki za usluge. Iz rezultatov prejšnjega leta zremo, da so krojaške usluge znesle tečaj povprečno 5,6 %, čevljarke pa 8,6 % od vseh izdatkov za obleko in obutev. Med samimi izdatki za obleko so izdatki za krojaška oziroma šiviljo znesli okoli 9 %, izdatki za čevljarja pa okrog 42 % od vseh izdatkov za obutev. Pri poznejšem računanju ocen izdatkov za usluge bomo uporabili kar ta ključ z neznatno zaokrožitvijo navzgor zaradi kasnejše podražitve uslug pri vseh obrtnikih.

610,43. Denarni izdatki za stanovanje, kurjavo in razsvetljavo

To je zopet skupina izdatkov, ki na kmetih niso zelo pomembni. Od celotnih izdatkov sestavljajo 4,4 %, med izdatki za življenje pa 8,7 %.

Tab. 6,28. Denarni izdatki za stanovanje, kurjavo in razsvetljavo na 1 gospodarstvo

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	7 880	100	7 203	100	6 379	100	9 866	100
Najemnina za stanovanje	79	1,0	85	1,2	88	1,4	64	0,6
Čiščenje stanovanja in drobna popravila	534	6,8	529	7,3	479	7,5	590	6,0
Čiščenje in popravila pohištva	9	0,1	3	0,0	18	0,3	5	0,0
Drva	981	12,5	1 646	22,9	1 155	18,1	233	2,4
Električni tok in izdatki za inštalacijo	3 561	45,2	2 416	33,5	2 221	34,8	5 812	58,9
Petrolej	707	8,9	677	9,4	743	11,6	699	7,1
Vžigalice, sveče in podobno	767	9,7	659	9,1	756	11,9	874	8,9
Drugi izdatki	1 242	15,8	1 188	16,5	919	14,4	1 589	16,1

Kakor že tabela sama pove, gre tu bolj za vzdrževanje stanovanja kot pa za najemnino. Prav tako so tu evidentirani le izdatki za popravila in čiščenje pohištva.

Med temi izdatki je najpomembnejši izdatek za električni tok in inštalacijo, ki pomeni v povprečju 45 % vseh teh izdatkov. Ne vemo sicer, koliko so gospodarstva izdala za inštalacijo elektrike, vendar s precejšnjo gotovostjo lahko trdimo, da odpade na ta izdatek prav malo od zgornjega povprečja in da je pretežni del plačilo za porabljeni električni tok. V primeri z izdatkom za petrolej, vidimo, da so gospodarstva pretežno elektrificirana. Iz anketnega gradiva zremo, da je med 322 gospodarstvi 227 gospodarstev napovedovalo izdatek za porabo električnega toka. Potemtakem je 70,5 % vseh anketiranih gospodarstev bilo elektrificiranih. Po velikostnih skupinah znaša odstotek elektrificiranih 64 oziroma 63 oziroma 85.

Zanimiv je podatek o izdatkih za drva, ki jih seveda kupujejo le gospodarstva, ki nimajo lastnih gozdov, kar dokazuje tudi delež v korelaciji z rastjo velikosti gospodarstva.

610,44. Izdatki za osebne potrebe

Pod to skupino izdatkov se skrivajo pravzaprav vsi drugi življenjsko važni izdatki, ki jih nobena druga tablica še ni vsebovala. To so predvsem izdatki za osebno higieno, za zdravljenje, za prosveto in razvedrilo, potem plače delavcem za hišna opravila ter drugi izdatki v zvezi s člani gospodarstev. V povprečju znesejo 6,7 % od celotnih izdatkov, med izdatki za življenje pa je njih delež dobrih 13 %.

Na povprečno gospodarstvo odpade za te izdatke 12.126 dinarjev letno ali malo čez 1.000 dinarjev na mesec.

Tab. 6,29. Denarni izdatki za osebne potrebe na 1 gospodarstvo

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	12 116	100	9 919	100	10 328	100	15 754	100
Milo za pranje in umivanje	2 029	16,7	1 859	18,7	2 060	19,9	2 152	13,7
Pribor za britje	135	1,1	110	1,1	131	1,3	160	1,0
Brivec in frizer	415	3,4	361	3,6	327	3,2	544	3,4
Zdravnik in zdravila	1 088	9,1	937	9,4	938	9,1	1 392	8,8
Bolnica in zdravilišče	356	2,9	151	1,6	374	3,6	520	3,3
Knjige, časopisi in listi	1 008	8,3	864	8,7	928	9,0	1 208	7,7
Naročnina za radio	442	3,6	402	4,1	306	3,0	604	3,8
Gledališče, kino, tekme	429	3,5	343	3,5	376	3,6	570	3,6
Obiski sorodnikov	454	3,7	201	2,0	407	3,9	721	4,6
Popravilo osebnih vozil	565	4,7	511	5,2	476	4,6	694	4,4
Osebni prevoz (vlak, avtobus ipd.)	1 737	14,3	1 538	15,5	1 416	13,7	2 209	14,1
Članarine in prispevki	338	2,8	332	3,3	371	3,6	311	2,0
Delavci za hišna opravila	1 021	8,4	191	1,9	887	8,6	1 878	11,9
Odvetnik	252	2,1	543	5,5	69	0,7	164	1,0
Cerkev in duhovnik	129	1,1	71	0,7	116	1,1	193	1,2
Poroka, krst, pogreb ipd.	592	4,9	425	4,3	141	3,3	972	6,2
Izgubljen denar	22	0,2	3	0,0	-	-	58	0,4
Darovi in svatba	430	3,6	148	1,5	296	2,9	802	5,1
Odplačilo dolgov za osebne potrebe	674	5,6	929	9,4	509	4,9	602	3,8

Razen izdatka za milo (16,7 %) ter za osebni prevoz (14,3 %) ter morda še za zdravljenje (skupaj 12 %) in izdatkov za prosveto (15,4 %) ter izplačil za domača opravila (8,4 %), so vsi drugi izdatki pravzaprav kritje drobnih potreb. Ti šele skupaj nanesejo toliko, da je o njih vredno spregovoriti, saj vendarle nanesejo polovico izdatkov za osebne potrebe ali čez 6.000 dinarjev letno na 1 gospodarstvo.

610,5. Vsi drugi izdatki v denarju

Tab. 6.30. Vsi drugi denarni izdatki na 1 gospodarstvo

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	7 933	100	6 652	100	4 976	100	11 799	100
Odplačilo dolgov	4 448	56,1	3 505	52,6	2 191	44,0	7 368	62,5
Lokalni davek	208	2,6	2	0,0	255	5,1	348	2,9
Posojila drugim	490	6,2	397	6,0	411	8,3	646	5,5
Dota	345	5,3	44	0,7	414	8,3	547	4,6
Drugi izdatki	2 442	30,8	2 704	40,7	1 705	34,3	2 890	24,5

Vsa ta postavka s svojimi povprečnimi 8.000 dinarji na leto ni posebno pomembna in v celotnih izdatkih predstavlja le 4,4 % delež. Zanimiva pa je, ker vsebuje postavke o odplačilu dolgov, ki niso storjeni samo za osebne potrebe, temveč za kakršnekoli druge potrebe v gospodinjstvu.

610,6. Splošna struktura denarnih izdatkov

Če posamezne skupine denarnih izdatkov ali izdatke zvrstimo v enotno lestvico, dobimo tako-le zaporedje izdatkov:

Izdatki za živila	21,8 %
Investicije za proizvodnjo	14,9 %
Obleka in obutev	14,5 %
Kmetijska proizvodnja (reprodukcija)	14,2 %
Davek	12,8 %
Drugi osebni izdatki	6,7 %
Stanovanje, kurjava, razsvetljava	4,4 %
Kajenje	2,7 %
Investicije za gospodinjstvo	2,0 %
Nekmetijska dejavnost	1,6 %
Vsi drugi izdatki	4,4 %
S K U P A J	100 %

610,7. Usluge

Ob analizi gradiva posameznih denarnih izdatkov smo se srečali s postavkami za usluge, ali pa s postavkami, ki so vsebovale poleg materiala tudi izdatke za usluge. Priznati moramo, da je ta anketa v tem pogledu slabša od ankete 1952/53 in da tu obdelano gradivo ni vsebovalo toliko samoniklih podatkov o izdatkih za usluge kot anketa iz leta prej. To nas je primoralo k ocenam, vendar pa ne odvrnilo od tega, da tudi tu izračunamo, koliko so anketirana gospodarstva v povprečju med svojimi različnimi izdatki plačala tudi za usluge.

Usluge	Skupno letno povprečje
Mlinarske	373
Krojaške	2 000 (ocena)
Čevljarske	3 500 (ocena)
Zidarske	1 600 (ocena)
Brivske	415
Zdravniške	300 (ocena)
Prevozne (osebni prevoz)	1 737
Poštna	300 (ocena)
Odvetniške	252
Veterinarske	300 (ocena)

Usluge	Skupno letno povprečje
Podkovske	600 (ocena)
Kolarske	400 (ocena)
Mehaničarske	238
Mizarske	100 (ocena)
Električarske	500 (ocena)
S K U P A J	12 669 dinarjev

Od skupnih izdatkov je to ravno 7 %, kolikor je ugotovila tudi anketa 1952/53. Na mesec pride nekaj čez 1.000 dinarjev na gospodarstvo za usluge.

611. Celotni denarni izdatki na 1 družinskega člana

Tab. 6,31. Celotni denarni izdatki na 1 družinskega člana

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
CELOTNI	39 064	100	28 724	100	33 601	100	49 993	100
Za investicije za proizvodnjo	6 003	15,9	3 592	12,5	5 305	15,8	8 109	16,2
Za investicije za gospodinjstvo	733	2,0	1 154	4,0	472	1,4	648	1,3
Za reprodukcijo	10 621	27,0	3 343	11,6	7 610	22,7	17 740	35,5
Za nekmetijsko dejavnost	598	1,6	563	2,0	1 054	3,1	283	0,5
Za življenje	19 404	50,1	18 594	64,8	18 049	53,7	20 933	41,9
Živila	8 527	21,8	8 961	31,2	8 448	25,1	8 296	16,6
Kajenje	1 034	2,7	912	3,2	1 043	3,1	1 108	2,2
Obleka in obutev	5 583	14,5	4 916	17,1	4 829	14,4	6 579	13,2
Stanovanje itd.	1 674	4,4	1 501	5,6	1 424	4,2	1 906	3,8
Drugo	2 586	6,7	2 204	7,7	2 305	6,9	3 044	6,1
Za vse ostalo	1 699	4,4	1 478	5,1	1 111	3,3	2 280	4,6

Povprečja so višja kot v letu 1952/53.

Tab. 6,32. Primerjava denarnih izdatkov na 1 člana po anketi 1952/53 in 1953/54

Denarni izdatki	Po anketi 1953/54 v din	Po anketi 1952/53 v din	Indeks anketa 1952/53 = 100
CELOTNI	39 064	33 353	117
Za kmetijsko proizvodnjo	16 624	15 859	120
Za življenje	19 904	18 476	108
Živila	8 527	6 908	123
Obleka in obutev	5 583	5 896	95
Druge osebne potrebe	2 586	2 767	93

Povprečni izdatki so torej za 17 % višji kot leto poprej. Med izdatki za življenje so se najbolj zvišali izdatki za živila, verjetno zaradi porasta cen, a v škodo izdatkov za obleko in obutev ter drugih osebnih potreb, ki kažejo v letu 1953/54 nižji indeks.

Tab. 6,33. Denarni izdatki za življenje na 1 družinskega člana

Denarni izdatki	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	din	%	din	%	din	%	din	%
SKUPAJ	19 081	100	18 595	100	18 053	100	20 161	100
Nakup živil	8 527	44,7	8 962	48,2	8 451	46,8	8 296	41,1
Kajenje	1 034	5,4	912	4,9	1 044	5,8	1 108	5,5
Obleka in obutev	5 583	29,3	4 916	26,4	4 829	26,7	6 579	32,6
Stanovanje itd.	1 674	8,8	1 601	8,6	1 424	7,9	1 907	9,5
Drugi osebni izdatki	2 263	11,8	2 204	11,9	2 305	12,8	2 271	11,3
Na mesec odpade povprečno na člana	1 590	-	1 550	-	1 504	-	1 680	-

Če celotne denarne dohodke primerjamo s celotnimi denarnimi izdatki, dobimo sledeče obračune:

Tab. 6.34. Primerjava denarnih dohodkov z izdatki na 1 gospodarstvo

v din

Denarni dohodki in izdatki	Skupno povprečje	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
Celotni denarni dohodki	190 666	145 424	152 525	265 999
Celotni denarni izdatki	180 177	129 273	150 586	258 717
Pozitivna razlika	10 489	16 151	1 941	7 282

Tab. 6.35. Primerjava denarnih dohodkov z izdatki na 1 družinskega člana

v din

Denarni dohodki in izdatki	Skupno povprečje	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
Celotni denarni dohodki	42 057	32 316	34 042	51 404
Celotni denarni izdatki	39 064	28 724	33 601	49 993
Pozitivna razlika	2 993	3 592	441	1 411

Primerjavi denarnih dohodkov z izdatki kažeta predvsem pozitiven saldo, kar nam razodeva: 1) aktivnost denarnega poslovanja in sploh poslovanja anketiranih gospodarstev in 2) da so anketirana gospodarstva verjetno pravilno napovedovala tudi svoje denarne dohodke, kajti pričakovali bi, da bodo denarne dohodke prikrivala. Zanimiva je ugotovitev, da je bilo precej gospodarstev od meseca do meseca pasivnih, t.j. da so imela v posameznih mesecih manj dohodkov kot izdatkov, da pa se je na koncu zaradi jesenskih prodaj vendarle pojavil aktivni saldo. Negativen saldo pri anketiranih gospodarstvih smo ugotavljali zlasti v spomladanskih mesecih in v prvih poletnih mesecih, ko še ni pridelkov (zlasti krompirja). Tedaj so gospodarstva napovedovala, da so rabila gotovino iz presežkov salda aktivnih mesecev (jesen - zima), ter tako 12 mesecev gospodarskega leta kaže končno aktiven povprečen saldo.

Ob koncu gospodarskega leta se izkazuje pozitiven denarni saldo od 10.489 dinarjev na gospodarstvo ali 2.993 dinarje na družinskega člana.

Če pa pogledamo samo denarne dohodke od kmetijske dejavnosti, ki naj bi bili zadostni za kritje vseh potreb kmečkega posestva, pa vidimo povsem drugačno podobo. Denarni dohodek od kmetijske dejavnosti zmore le deloma pokriti potrebe anketiranih gospodarstev. V povprečju pokriva le 66 % celotnih izdatkov (po kategorijah 36 - 60 - 84 %). Čisto kmečki primanjkljaj znaša torej povprečno 34 % oziroma po kategorijah 64 - 40 - 16 %. Anketirani kmet ga je moral poravnati z različnimi dohodki izven kmetijstva, da bi na koncu anketnega (in gospodarskega) leta izkazal v povprečju 4 % presežka dohodkov nad izdatki.

Od dohodkov kmetijske proizvodnje so porabila anketirana gospodarstva povprečno 72 % (po kategorijah 86 % - 79 % - 68 %) za kritje potreb kmetijske proizvodnje z davki vred.

V primerjavi z dohodki od kmetijstva kaže davek v povprečju 19 % delež, ki raste z velikostjo posestva (9 - 19 - 23 %).

63. BILANCA DENARNIH DOHODKOV IN IZDATKOV PO KMETIJSKIH PANOGAH

Anketa je denarne izdatke in dohodke beležila precej podrobno, pa vendar ne toliko, da bi mogli napraviti popolno bilanco posameznih kmetijskih panog.

Iz anketnega gradiva je mogoče prav dobro izluščiti dohodke, ki jih je dala vsaka kmetijska panoga posebej, ne moremo pa postaviti nasproti ustreznih zneskov denarnih izdatkov. Le-te moramo nujno ločiti na take, ki se lahko razporede na vsako panogo in take, ki jih ni mogoče razporediti. Te bomo imenovali nerazporejeni denarni izdatki, ker ne vemo, koliko jih odpade na poljedelstvo, sadjarstvo, vinogradništvo, živinorejo in druge kmetijske dejavnosti, za katere imamo podatke o denarnih dohodkih.

Čeprav je anketno gradivo v tem pogledu nepopolno, smo se odločili, da v naslednjih tabelah napravimo bilance po razporedljivih izdatkih, ki kažejo katere panoge dajejo pri anketiranih kmetijskih gospodarstvih denarne pre-

sežke. Tabele vsebujejo povprečja na 1 anketirano gospodarstvo.

Tab. 6,36. Primerjava denarnih dohodkov in razporejenih izdatkov v poljedelstvu na 1 gospodarstvo v din

Velikostne skupine	Denarni dohodki	Razporejeni denarni izdatki	Razlika
Skupno povprečje	9 800	11 173	-1 373
Do 3 ha	1 896	4 473	-2 577
Nad 3 do 8 ha	7 641	8 740	-1 099
Nad 8 ha	18 773	19 529	-756

Medrazporejenimi izdatki so denarni izdatki za nakup zemlje in posevka, poljskih strojev, orodja in delov, semena, gnojil, drobnega orodja in izdatkov za zakupnino zemlje in posevka. Spodaj med nerazporejenimi izdatki pa je nekaž postavk, predvsem za poljedelsko proizvodnjo, toda njih del odpade prav tako lahko na druge panoge kmetijstva. Računamo lahko s tem, da večji del nerazporejenih denarnih izdatkov odpade še na poljedelstvo. Že iz gornje primerjave dohodkov z razporejenimi izdatki izhaja negativen saldo, ki kaže, da je poljedelstvo anketiranih gospodarstev bilo usmerjeno k proizvodnji za domačo preskrbo, razen krompirja, ki daje 2/3 dohodkov v poljedelstvu.

Še teže kot pri poljedelstvu ločimo pri izdatkih tiste, ki so namenjeni vinogradništvu ali sadjarstvu. Anketno gradivo ne vsebuje niti ene postavke, ki bi jo mogli razporediti samo na ti dve panogi kmetijstva. Za to je izdatke za ti dve panogi iskati med nerazporejenimi denarnimi izdatki. Zaradi popolnosti naj navedemo tu še denarne dohodke vinogradništva in sadjarstva, ki odpadejo na 1 gospodarstvo:

Velikostna skupina	v din	
	Vinogradništvo	Sadjarstvo
Skupno povprečje	4 944	3 013
Do 3 ha	5 022	1 314
Nad 3 do 8 ha	5 237	2 991
Nad 8 ha	4 603	4 558

Tab. 6,37. Primerjava denarnih dohodkov in razporejenih izdatkov v živinoreji na 1 gospodarstvo v din

Velikostna skupina	Denarni dohodki	Razporejeni denarni izdatki	Razlika
Živinoreja skupaj			
Skupno povprečje	73 688	25 207	+48 481
Do 3 ha	33 082	15 801	+17 281
Nad 3 do 8 ha	56 687	24 096	+32 591
Nad 8 ha	125 324	37 494	+87 970
V tem: Govedoreja			
Skupno povprečje	55 101	15 798	+39 303
Do 3 ha	24 552	9 488	+15 064
Nad 3 do 8 ha	44 471	16 339	+28 232
Nad 8 ha	91 951	20 885	+71 066
Praščereja			
Skupno povprečje	11 431	6 813	+ 4 618
Do 3 ha	3 429	5 543	- 2 114
Nad 3 do 8 ha	7 639	5 897	+ 1 742
Nad 8 ha	22 042	8 805	+13 237

Tako živinoreja v celoti kot obe njeni glavni veji sta aktivni postavki v bilanci. To ne velja za praščerejo v kategoriji do 3 ha, ki kaže pasiven saldo že samo pri razporejenih izdatkih in to predvsem zaradi nakupa prašičev (4.315 dinarjev od skupnih razporejenih izdatkov), ki jih rede predvsem zaradi lastnega zakola.

Seveda pa moramo računati, da tudi na živinorejo odpade doberšen del spodaj navedenih nerazporejenih izdatkov, zlasti davkov, zavarovanja, mezd ter izdatkov za zidavo ali popravilo gospodarskih objektov, hlevov in svinjakov. Poleg tega je treba upoštevati, da pregled denarnih dohodkov in izdatkov ne daje še prave bilance, iz katere bi mogli spoznati rentabilnost posameznih panog, ker medsebojne dajatve ene panoge drugi niso zaračunane.

V kmetijstvu imamo razen tega še denarne dohodke od drugih kmetijskih dejavnosti, kamor spada predvsem gozdarstvo in dohodki dejavnosti v zvezi s kmetijskim poslovanjem, kot so razne zakupnine ali posojnine za zemljo ali inventar ter naposled posojilo, najeto za kmetijsko proizvodnjo. Tudi tej postavki ne moremo najti v anketnem gradivu ustreznih postavk za izdatke in tu navajamo le dohodke v povprečju na 1 gospodarstvo:

Velikostna skupina	Denarni dohodki od drugih kmetijskih dejavnosti v din
Skupno povprečje	30 009
Do 3 ha	5 862
Nad 3 do 8 ha	17 706
Nad 8 ha	62 834

Ostali so še nerazporejeni denarni izdatki, ki jih kaže naslednja tabela:

Tab. 6,38. Nerazporejeni denarni izdatki na 1 gospodarstvo

v din

Izdatki	Skupno povprečje	Do 3 ha	Nad 3 do 8 ha	Nad 8 ha
SKUPAJ	38 724	10 843	24 668	76 385
Sadika	156	46	191	221
Zaščitna sredstva	765	375	812	1 066
Orodje	771	370	657	1 230
Zidava gospodarskih objektov	1 683	1 837	1 146	1 903
Popravila gospodarskih objektov	2 596	939	1 615	4 969
Zakupnina gospodarskih objektov	93	95	86	100
Mezde poljskih delavcev	5 272	1 411	3 110	10 687
Zavarovanje	1 205	536	951	2 031
Davek na dohodek od kmetijstva	23 052	4 082	13 389	48 766
Trošarina in takse	761	205	874	1 151
Neimenovani izdatki	2 420	947	1 837	4 261

Kot zaključek vsega zgoraj omenjenega moremo napraviti skupno bilanco kmetijskih denarnih dohodkov in izdatkov, ki jo kaže naslednja tabela:

Tab. 6,39. Bilanca kmetijskih denarnih dohodkov in izdatkov na 1 gospodarstvo

v din

Velikostne skupine	Denarni dohodki od kmetijstva	Denarni izdatki za kmetijsko dejavnost	Prebitek denarnih dohodkov nad izdatki
Skupno povprečje	121 454	75 104	45 350
Do 3 ha	47 176	31 117	16 059
Nad 3 do 8 ha	90 262	57 504	32 758
Nad 8 ha	216 092	133 408	82 684

Prebitek denarnih dohodkov od kmetijstva nad denarnimi izdatki za kmetijsko proizvodnjo je relativno zelo majhen in zato nezadosten, da bi anketirana kmetijska gospodarstva mogla obstajati kot zaključene proizvodne enote čisto kmečkega tipa. Povprečni mesečni prebitek dohodkov nad izdatki znaša samo 3.863 dinarjev (po kategorijah 1.338 oziroma 2.730 oziroma 6.890 dinarjev) in je v stanju pokriti v povprečju le 44 % vseh ostalih izdatkov gospodarstev (po kategorijah 16 - 35 - 66 %).

7. DOHODEK OD KMETIJSTVA

Dohodek od kmetijstva je del narodnega dohodka. Dohodke od kmetijstva izračunamo lahko na tri načine: 1) na podlagi bruto in neto produkta, 2) na podlagi tržnega presežka in naturalne porabe, ter 3) na podlagi delitve dohodka.

Anketno gradivo nam omogoča tudi te račune. Po drugem načinu smo izračunali dohodek od kmetijstva po podatkih ankete za gospodarsko leto 1952/53, za to anketo pa bomo uporabili tretji način, ki je najkrajši in najmanj zapleten.

Tab. 7,1. Izračun dohodka od kmetijstva na podlagi delitve izdatkov (na 1 gospodarstvo) ^{v din}

1. Investicije	1,1 proizvodne	6 953
	1,2 neproizvodne	3 526
2. Izdatki za življenje	2,1 živila	39 320
	2,2 kajenje	4 873
	2,3 stanovanje itd.	7 880
	2,4 drugi osebni izdatki (tudi obleka in obutev)	38 325
3. Naturalna poraba	3,1 hrana	66 679
	3,2 obleka in obutev	1 500
	3,3 kurjava	11 520
	3,4 gradbeni material	3 600
4. Davek	4,1 davek na dohodek od kmetijstva	23 052
	4,2 davek na nekmetijsko dejavnost	514
	4,3 trošarine	208
I. Skupni denarni dohodek povprečnega anketiranega gospodarstva		207 950
II. Nekmetijski denarni dohodek		69 212
DOHODEK OD KMETIJSTVA		138 738

Pri obračunu nismo upoštevali zalog na začetku in na koncu anketnega leta, ker takih podatkov anketa nima in tudi niti bili zanesljivi. Naturalno porabo hrane smo izračunali na podlagi podatkov o porabljeni hrani v gospodinjstvih, od katerih smo odšteli kupljene količine ter tako dobljene količine obračunali po povprečnih tržnih dnevni cenah. Drva smo obračunali po din 800.- za prm, tehnični les pa po din 3.000.- za kubični meter. Davščine znašajo 16,6 % od dohodka od kmetijstva in 11,4 % od celotnih dohodkov kmečkega prebivalstva po tem računu.

8. BLAGOVNE BILANCE

Opozoriti moramo na to, da smo mogli ob anketnem gradivu izračunati blagovne bilance samo za omejeno število proizvodov, kajti anketa posameznih predmetov ni sledila od proizvodnje do porabe; temveč jih je ponekod združila v skupen znak, ki ne dovoljuje več razlikovanja na prvotne dele. Tako imamo n.pr. vino in vinsko žganje zajeto ločeno v proizvodnji; pri prodaji pa je to združeno.

80. PREJEMKI IN IZDATKI V NARAVI

Metodologija ankete je delila brezgotovinski promet najprej na "izdano in prejeto v naravi", potem pa ali je blago prejeto oziroma izdano kot plačilo za opravljeno delo in še ali je blago posojeno ali podarjeno.

Nas tu ne bo zanimalo kolikšen je bil promet v obe smeri po omenjenih treh vidikih, ker je to za blagovno bilanco vseeno. Omejili se bomo le na prikazovanje glavnih smeri tega blagovnega prometa, torej na količino posameznih vrst blaga, ki ga je v gospodarskem letu 1953/54 povprečno anketirano gospodarstvo prejelo oziroma izdalo v brezgotovinskem prometu.

Tab. 8,1. Brezgotovinski promet predmetov - izdano in prejeto v naravi (na 1 gospodarstvo)

Predmeti	Merska enota	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
		dano	prejeto	dano	prejeto	dano	prejeto	dano	prejeto
Pšenica in rž	kg	5,82	2,79	1,85	3,33	8,11	1,89	7,23	3,06
Koruza	"	1,10	1,31	0,44	3,50	2,56	-	0,35	0,58
Druga žita	"	1,12	1,79	1,30	3,97	0,39	0,01	1,63	1,51
Seno, slama	"	10,70	0,35	3,26	-	11,42	-	16,60	0,97
Krompir	"	16,25	2,60	1,78	7,11	11,56	1,10	33,41	-
Fižol	"	1,17	1,92	1,03	0,02	1,75	-	0,75	5,35
Vino	l	1,90	0,28	0,45	0,05	1,58	0,80	3,48	-
Žganje	"	0,24	0,48	0,16	0,21	0,23	0,86	0,30	0,36
Perutnina	kos	0,64	0,17	1,14	0,17	0,69	0,31	0,14	0,06
Meso in izdelki	kg	1,78	1,37	1,17	3,75	2,12	0,35	1,98	0,19
Mast in slanina	"	0,49	0,07	0,30	0,11	0,37	0,09	0,79	0,00
Loj in maslo	"	0,37	0,04	-	-	-	0,13	1,03	0,01
Mleko	l	10,99	5,21	2,15	7,78	14,93	5,41	15,16	2,75
Sir	kg	0,03	-	-	-	0,01	-	0,07	-
Surovo maslo	"	0,03	0,0	0,03	-	0,05	0,01	0,01	-
Olje	l	0,03	0,04	0,05	0,13	0,03	0,01	-	-
Sladkor in med	kg	0,08	0,09	0,13	0,13	0,12	0,03	0,09	0,12
Kože	kg	0,06	0,07	-	0,22	0,06	-	0,10	-
Les in drva	prn	0,05	0,10	0,03	0,22	0,02	0,08	0,08	-

Volne v tem prometu ni bilo in smo jo zato izpustili iz gornjega seznama. Tabela kaže, da v tem prometu ne gre za pomembne količine kmetijskih pridelkov, rezultate pa bomo vseeno uporabili pri nadaljnjih izvajanjih blagovnih bilanc. Zanimivo je, da je metodologija izpustila iz liste predmetov jajca, ki so najpogostejše predmet brezgotovinskega prometa.

81. BLAGOVNE BILANCE ZA VAŽNEJŠE KMETIJSKE PROIZVODE

810. B e l a ž i t a

Bilanco za pšenico, rž, ječmen, oves in druga žita smo združili pod enotno skupino "bela žita", ker za vsa ta žita nismo imeli posameznih postavk skozi vse faze od proizvodnje do porabe. Za pšenico, rž, ječmen in oves imamo n.pr. ločene podatke o proizvodnji, toda pri porabi za prehrano in prodaji najdemo že pšenico in rž skupaj, pri nakupu za seme pa celo vse štiri skupaj.

Tab. 8.2. Bilanca za bela žita (za vseh 322 gospodarstev)

Velikostne skupine	Prejem						
	SKUPAJ	pridelek	nakup			Prejeto v naravi	
			za hrano	za krmo	za seme		
kilogrami							
SKUPAJ	342 131	270 900	67 214	1 808	812	1 397	
Do 3 ha	60 254	30 830	28 232	329	190	673	
Nad 3 do 8 ha	120 549	94 400	24 858	845	193	253	
Nad 8 ha	161 528	145 670	14 124	634	429	471	
Struktura							
SKUPAJ	100	79,2	19,7	0,5	0,2	0,4	
Do 3 ha	100	51,2	46,9	0,5	0,3	1,1	
Nad 3 do 8 ha	100	78,3	20,5	0,7	0,2	0,2	
Nad 8 ha	100	90,3	8,7	0,4	0,3	0,3	
Velikostne skupine	Potrošnja						Zaloga 30.VI.1954 in % od prejemka
	skupaj	poraba			izdano v naravi	prodano	
		za hrano	za krmo	za seme			
kilogrami							
SKUPAJ	285 586	202 822	31 315	46 206	2 283	2 960	56 545
Do 3 ha	54 028	45 146	2 939	5 652	291	-	6 226
Nad 3 do 8 ha	104 005	75 174	10 168	16 381	1 079	1 203	16 544
Nad 8 ha	127 553	82 502	18 208	24 173	913	1 757	33 775
Struktura							
SKUPAJ	100	71,0	11,0	16,2	0,8	1,0	16,5
Do 3 ha	100	83,6	5,4	10,5	0,5	-	10,3
Nad 3 do 8 ha	100	72,2	9,8	15,8	1,0	1,2	13,7
Nad 8 ha	100	64,7	14,3	19,0	0,7	1,3	20,9

Iz gornjih podatkov razberemo, da so anketirana gospodarstva okoli 20 % svojih potreb po belih žitih krila z nakupom, 79 % pa s pridelkom. V povprečju se 71 % belih žit porabi za prehrano, 11 % za krmo (v glavnem oves), 16 % pa za seme. Ob koncu anketnega leta so znašale povprečne zaloge belih žit 16,5 % od prejemka belih žit. Na dan 30. junija 1954 je znašala povprečna zaloga belih žit 176 kg na gospodarstvo (po kategorijah 68 - 130 - 328 kg).

811. K o r u z a

Za koruzo so v anketnem gradivu povsod ločeni podatki in smo lahko v naslednji tabeli izdelali posebno bilanco zanjo.

Tab. 8.3. Bilanca za koruzo (količine za vseh 322 gospodarstev)

Velikostne skupine	Prejem						
	skupaj	pridelek	nakup			prejeto v naravi	
			za hrano	za krmo	za seme		
kilogrami							
SKUPAJ	159 726	147 130	6 897	5 171	145	383	
Do 3 ha	36 535	32 310	2 224	1 578	100	323	
Nad 3 do 8 ha	56 632	52 800	2 668	1 159	5	-	
Nad 8 ha	66 559	62 020	2 005	2 434	40	60	
Struktura							
SKUPAJ	100	92,2	4,3	3,2	0,1	0,2	
Do 3 ha	100	88,5	6,1	4,3	0,3	0,8	
Nad 3 do 8 ha	100	93,2	4,7	2,0	0,1	-	
Nad 8 ha	100	93,2	3,0	3,6	0,1	0,1	
Velikostne skupine	Potrošnja						Zaloga 30.VI.1954 in % od prejemka
	skupaj	poraba			izdano v naravi	prodano	
		za hrano	za krmo	za seme			
kilogrami							
SKUPAJ	126 412	46 338	74 266	3 350	403	2 055	33 314
Do 3 ha	24 210	10 948	12 484	701	41	-	12 325
Nad 3 do 8 ha	50 399	16 944	30 266	1 343	326	1 520	6 233
Nad 8 ha	51 803	18 410	31 516	1 306	36	535	14 756
Struktura							
SKUPAJ	100	36,7	58,7	2,7	0,3	1,6	20,9
Do 3 ha	100	45,5	51,6	2,8	0,2	-	33,7
Nad 3 do 8 ha	100	33,6	50,1	2,7	0,6	3,0	11,0
Nad 8 ha	100	35,6	60,8	2,5	0,1	1,0	22,2

Povprečno krijejo z nakupom okoli 11 % potreb po koruzi, vse ostalo pa z lastnim pridelkom. Nekaj več kot tretjino vse koruze porabijo za hrano, precej nad polovico za krmo, medtem ko dobra petina ostane v zalogi do nove žetve. Na 1 gospodarstvo je znašala zaloga ob koncu gospodarskega leta 103 kg v povprečju.

812. K r o m p i r

Krompir je med vsemi vrtninami pri nas najbolj razširjen in je pomemben pri dohodku. Priderek pokriva vse domače potrebe in ga celo izvažamo v druge republike. S tega stališča je bilanca krompirja, ki nam jo je omogočilo anketno gradivo, posebno zanimiva.

Tab. 8.4. Bilanca krompirja (količine za vseh 322 gospodarstev)

Velikostne skupine	Prejem						
	skupaj	pridelek	nakup			prejeto v naravi	
			za hrano	za seme	za krmo		
kilogrami							
SKUPAJ	922 600	897 240	4 559	20 006	-	795	
Do 3 ha	123 333	115 630	2 959	4 190	-	655	
Nad 3 do 8 ha	318 387	312 280	1 357	4 610	-	140	
Nad 8 ha	480 779	469 330	243	11 206	-	-	
Struktura							
SKUPAJ	100	97,3	0,5	2,1	-	0,1	
Do 3 ha	100	93,7	2,4	3,4	-	0,5	
Nad 3 do 8 ha	100	98,1	0,4	1,4	-	0,0	
Nad 8 ha	100	97,6	0,1	2,3	-	0,0	
Velikostne skupine	Potrošnja						Zaloga 30.VI.1954 in % od prejemka
	skupaj	Poraba			izdano v naravi	prodano	
		za hrano	za krmo	za seme			
kilogrami							
SKUPAJ	797 092	192 018	222 297	172 806	5 073	204 898	125 508
Do 3 ha	109 194	42 626	32 407	23 136	164	10 061	14 240
Nad 3 do 8 ha	280 734	70 885	83 585	60 348	1 468	64 448	37 653
Nad 8 ha	407 164	78 507	106 305	88 522	3 441	130 389	73 615
Struktura							
SKUPAJ	100	24,1	27,9	21,7	0,6	25,7	13,6
Do 3 ha	100	39,0	30,0	21,8	0,1	9,1	11,5
Nad 3 do 8 ha	100	25,2	29,8	21,5	0,5	23,0	11,8
Nad 8 ha	100	19,3	26,1	21,7	0,8	32,0	15,3

Gospodarstva krijejo v povprečju nad 97 % svojih potreb z lastnim pridelkom krompirja. Skoraj 25 % krompirja porabijo povprečno za hrano (po kategorijah 39 - 25 - 19 %), okoli 28 % za krmo, 22 % pa za seme. Okoli 26 % potroška odpade na prodajo, 13,6 % od celotnega prejemka pa znaša zaloga ob koncu anketnega in gospodarskega leta. Zaloga na povprečno gospodarstvo znaša 390 kg ob koncu gospodarskega leta (po kategorijah 155 - 296 - 715 kg). Zaloga je računana od prejemka. Ker prodajajo samo pridelani krompir, odpade v povprečju na prodajo le dobrih 22 % od pridelka. Po treh kategorijah znaša odstotek prodaje od pridelka 8,7 %, 20,6 % in 27,8 %, kar nakazuje, da pridelujejo mali kmetje krompir predvsem zase in da pošiljajo na trg glavne presežke krompirja šele kmetje z nad 8 ha skupne površine.

813. M l e k o

V naslednji tabeli bomo prikazali bilanco mleka, pri kateri smo upoštevali tudi kozje mleko, zato so količine mleka v tej tabeli nekoliko večje od tistih, ki smo jih obravnavali v odstavku 432,1.

Tab. 8.5. Bilanca mleka (kravje in kozje skupaj)
(za vseh 322 gospodarstev)

Velikostne skupine	Prejem					
	skupaj	proizvodnja	nakup	prejeto v naravi		
litri						
SKUPAJ	569 309	554 208	13 416	1 685		
Do 3 ha	110 311	100 696	8 900	715		
Nad 3 do 8 ha	196 854	192 832	3 335	687		
Nad 8 ha	262 144	260 680	1 181	283		
Struktura						
SKUPAJ	100	97,3	2,4	0,3		
Do 3 ha	100	91,3	8,1	0,6		
Nad 3 do 8 ha	100	98,0	1,7	0,3		
Nad 8 ha	100	99,4	0,5	0,1		
Velikostne skupine	Potrošnja					
	skupaj	poraba			izdano v naravi	prodano
		za hrano	za krmo	za predelavo		
litri						
SKUPAJ	569 309	229 734	50 782	22 088	5 543	261 162
Do 3 ha	110 311	60 221	10 179	5 237	1 986	32 688
Nad 3 do 8 ha	196 854	81 531	18 783	6 477	1 896	88 167
Nad 8 ha	262 144	87 982	21 820	10 374	1 661	140 307
Struktura						
SKUPAJ	100	40,4	8,9	3,9	0,9	45,9
Do 3 ha	100	54,6	9,2	4,7	1,8	29,7
Nad 3 do 8 ha	100	41,4	9,5	3,3	1,0	44,8
Nad 8 ha	100	33,6	8,3	4,0	0,6	53,3

V povprečju krije proizvodnja čez 97 % potreb po mleku in le 2,4 % mleka kmetje kupujejo. Odstotek kupljenega mleka je zlasti visok pri kmetih prve kategorije (8,1 %), ki so primorani mleko kupovati. Mleko kupujejo celo leto ali pa le ob visoki brejosti edine krave, če si ga takrat ne izposojajo pri sosedu, kar povzroča brezgotovinski promet, o katerem smo govorili v odstavku pod 80. Relativni odstotek nakupa mleka ali pa mleka, prejetega v naravi, pada z velikostjo posestva.

Videli smo, da porabijo povprečno nekaj čez 40 % pridelanega mleka za hrano, skoraj 46 % pa ga prodajo. Skoraj 9 % čistega mleka, poleg posnetega in sirotke, pokrmijo, le okoli 4 % mleka pa doma predelajo.

Anketa 1952/53 je imela o bilanci mleka nekoliko drugačne proporce. Tam zvemo, da so v povprečju 46 % mleka porabili za hrano, 43 % pa so prodali in le 6,5 % da so ga predelali ter 3 % pokrmili.

814. Svinjska mast

Bilanca masti je bolj tvegan račun kakor vsi prejšnji, kajti v anketi smo zapisovali proizvodnjo, nakup in potrošnjo masti, sala ter slanine za topljenje v eni sami postavki, ne da bi zapisali koliko je bilo vsakega teh sestavnih delov. Zato je bilo tudi zelo težko pravilno oceniti kalo pri topljenju in objavljamo tabelo le bolj za orientacijo.

Tab. 8.6. Bilanca svinjske masti (količine za vseh 322 gospodarstev)

Velikostne skupine	Prejem				
	skupaj	proizvodnja	nakup	prejeto v naravi	
kilogrami					
SKUPAJ	17 616	15 487	2 106	23	
Do 3 ha	3 960	3 048	901	11	
Nad 3 do 8 ha	6 492	5 603	878	11	
Nad 8 ha	7 164	6 836	327	1	
Struktura					
SKUPAJ	100	87,9	12,0	0,1	
Do 3 ha	100	77,0	22,8	0,2	
Nad 3 do 8 ha	100	86,3	13,5	0,2	
Nad 8 ha	100	95,4	4,6	0,0	
Velikostne skupine	Potrošnja				Zaloga 30.VI.1954 in % od prejemka
	skupaj	za hrano	izdano v naravi	prodano	
kilogrami					
SKUPAJ	16 013	15 745	157	111	1 603
Do 3 ha	3 818	3 789	28	1	142
Nad 3 do 8 ha	5 616	5 527	48	41	876
Nad 8 ha	6 579	6 429	81	69	585
Struktura					
SKUPAJ	100	98,3	1,0	0,7	9,1
Do 3 ha	100	99,2	0,8	0,0	3,6
Nad 3 do 8 ha	100	98,4	0,8	0,8	13,5
Nad 8 ha	100	97,7	1,2	1,1	8,2

Skoraj 88 % potreb po svinjski masti krije povprečno domača mast in le 12 % masti, porabljene v gospodinjstvu, je kupljene. Čez 98 % masti porabijo za hrano in komaj 0,7 % prodajo, medtem ko znaša zaloga ob koncu gospodarstvega leta malo čez 9 % od prejemka, kar pomeni le 5 kg na gospodarstvo.

815. J a j c a

Bilanco jajc podajamo v spodnji tabeli in sicer skupaj za jajca vse perutnine, zato se tu obravnavane količine razlikujejo od tistih, ki smo jih analizirali spredaj v oddelku 432,2.

V povprečju kupujejo le 1,3 % jajc, sicer jih je za vse potrebe anketiranih kmečkih gospodarstev doma dovolj. Skoraj 61 % jajc porabijo pri prehrani, 39 % jih prodajo, medtem ko znaša zaloga malo čez 7 % od prejemka. Zaloga je znašala 53 kosov jajc na gospodarstvo.

Tab. 8.7. Bilanca jajc vse perutnine (količine za vseh 322 gospodarstev)

Velikostne skupine	Prejem		Potrošnja				Zaloga 30.VI.1954 in % od prejemka
	skupaj	proizvodnja	nakup	skupaj	hrana	prodaja	
kosi							
SKUPAJ	233 767	230 708	3 059	218 579	131 323	85 256	17 188
Do 3 ha	56 833	55 254	1 579	54 794	33 324	21 470	2 039
Nad 3 do 8 ha	80 288	79 171	1 117	72 763	44 945	27 818	7 525
Nad 8 ha	96 646	96 283	363	89 022	53 054	35 968	7 624
Struktura							
SKUPAJ	100	98,7	1,3	100	60,6	39,4	7,4
Do 3 ha	100	97,2	2,8	100	60,8	39,2	3,6
Nad 3 do 8 ha	100	98,6	1,4	100	61,8	38,2	9,4
Nad 8 ha	100	99,4	0,6	100	59,6	40,4	7,9

82. NATURALNA PORABA VAŽNEJŠIH KMETIJSKIH PRIDELKOV,

Če od količin, ki so porabljene za hrano, za reprodukcijo in podobno, odštejemo tiste, ki so nakupljene ali drugače pridobljene, dobimo naturalno porabo, t.j. tiste količine posameznega pridelka, ki jih kmečko gospodarstvo porabi od svojega pridelka.

Izhodišče za izračunavanje naturalne porabe v kmetijstvu so podatki ankete, ki kažejo porabo raznih kmetijskih pridelkov v gospodinjstvu oziroma gospodarstvu. V naslednjih oddelkih bomo izračunali najprej naturalno porabo za vse tiste pridelke oziroma skupine, za katere smo izvedli v prejšnjem oddelku blagovno bilanco. Kesneje bomo porabo teh pridelkov osvetlili še s strukturnimi deleži treh glavnih tokov porabe - naturalne porabe, prodaje in ostanka (zaloge).

820. B e l a ž i t a

Kakor v prejšnjem oddelku tudi tu iz anketnega gradiva ne bomo mogli izračunati naturalne porabe za vsako vrsto žit posebej, pač pa za vsa bela žita skupaj.

Tab. 8.8. Naturalna poraba belih žit (za vseh 322 gospodarstev)

v kg

Velikostne skupine	Poraba v gospodinjstvu oziroma gospodarstvu				
	skupaj	za hrano	za reprodukcijo		izdano v naravi
			krma	seme	
SKUPAJ	282 626	202 822	31 315	46 206	2 283
Do 3 ha	54 082	45 146	2 939	5 652	291
Nad 3 do 8 ha	102 802	75 174	10 168	16 381	1 079
Nad 8 ha	125 796	82 502	18 208	24 173	913

Tab. 8.11. Deleži naturalne porabe, prodaje in zaloge koruze na skupnem pridelku

Velikostne skupine	Pridelek		Naturalna poraba		Prodaja		Zaloga	
	kg	%	kg	%	kg	%	kg	%
SKUPAJ	147 130	100	111 761	76,0	2 055	1,4	33 314	22,6
Do 3 ha	32 310		19 985	61,9	-	-	12 325	38,1
Nad 3 do 8 ha	52 800	100	45 047	85,3	1 520	2,9	6 233	11,8
Nad 8 ha	62 020	100	46 729	75,3	535	0,9	14 756	23,8

Ob koncu gospodarskega leta so porabili doma že 76 % pridelane koruze, prodali pa so le 1,4 % teh količin. Zaloge je na koncu anketnega leta znašala skoraj 23 % pridelka in jo lahko v večjem delu štejejo k naturalni porabi tako, da tudi pri koruzi znese le-ta okoli 98 %. Tudi pri koruzi ni presežkov proizvodnje. K pridelku dokupujejo kmetje še 8,3 % koruze, ker proizvodnja ni zadostna.

Naturalna poraba kôruze na 1 gospodarstvo znaša v povprečju 347 kg, po posameznih kategorijah pa 217 oziroma 355 oziroma 455 kg.

822. K r o m p i r

Tab. 8.12. Naturalna poraba krompirja (za vseh 322 gospodarstev)

v kg

Velikostne skupine	Poraba v gospodinjstvu oziroma gospodarstvu				
	skupaj	za hrano	za reprodukcijo		izdano v naravi
			krma	seme	
SKUPAJ	592 194	192 018	222 297	172 806	5 073
Do 3 ha	99 133	42 626	32 407	23 936	164
Nad 3 do 8 ha	216 286	70 885	83 585	60 348	1 468
Nad 8 ha	276 775	78 507	106 305	88 522	3 441

Velikostne skupine	Nakup in prejeto v naravi				naturalna poraba
	skupaj	nakup		prejeto v naravi	
		za hrano	za seme		
SKUPAJ	25 360	4 559	20 006	795	566 834
Do 3 ha	7 804	2 959	4 190	655	91 329
Nad 3 do 8 ha	6 107	1 357	4 610	140	210 179
Nad 8 ha	11 449	243	11 206	-	265 326

Povprečna naturalna poraba na 1 anketirano gospodarstvo znaša 1.760 kg krompirja (po velikostnih skupinah 993 - 1.655 - 2.576 kg).

Tab. 8.13. Deleži naturalne porabe, prodaje in zaloge krompirja na skupnem pridelku

Velikostne skupine	Pridelek		Naturalna poraba		Prodaja		Zaloga	
	kg	%	kg	%	kg	%	kg	%
SKUPAJ	897 240	100	566 834	63,2	204 898	22,8	125 508	14,0
Do 3 ha	115 630	100	91 329	79,0	10 061	8,7	14 240	12,3
Nad 3 do 8 ha	312 280	100	210 179	67,3	64 448	20,6	37 653	12,1
Nad 8 ha	469 330	100	265 326	56,5	130 389	27,8	73 615	15,7

V povprečju znaša naturalna poraba nekaj čez 63 % od pridelka krompirja. Njen delež pada z velikostjo posestva (79 - 67 - 57 %). Od pridelka prodajo povprečno 23 % krompirja (po kategorijah 9 - 21 - 28 %). Sredi leta (kolodarskega, ki se ujema s koncem gospodarskega) znaša povprečna zaloga 14 % od pridelka krompirja. Ker ga v več-

jem delu porabijo doma, v manjšem pa prodajo, moremo računati, da naturalna poraba krompirja znaša okoli 70 % od pridelka.

823. M l e k o

Tab. 8.14. Izračun naturalne porabe mleka (za vseh 322 gospodarstev v litrih)

Velikostne skupine	Poraba v gospodinjstvu oziroma gospodarstvu				
	skupaj	za hrano	za krmo	za predelavo	izdano v naravi
SKUPAJ	308 147	229 734	50 782	22 088	5 543
Do 3 ha	77 623	60 221	10 179	5 237	1 986
Nad 3 do 8 ha	108 687	81 531	18 783	6 477	1 896
Nad 8 ha	121 837	87 982	21 820	10 374	1 661

Velikostne skupine	Nakup in prejeto v naravi			Naturalna poraba
	skupaj	nakup	prejeto	
SKUPAJ	15 101	13 416	1 685	293 046
Do 3 ha	9 615	8 900	715	68 008
Nad 3 do 8 ha	4 022	3 335	687	104 665
Nad 8 ha	1 464	1 181	283	120 373

Na 1 anketirano gospodarstvo znaša povprečna naturalna poraba 910 litrov mleka, ali po velikostnih skupinah 739-824 - 1.169 litrov.

Tab. 8.15. Deleži naturalne porabe in prodaje mleka na skupni proizvodnji

Velikostne skupine	Proizvodnja		Naturalna poraba		Prodaja	
	l	%	l	%	l	%
SKUPAJ	554 208	100	293 046	52,9	261 162	47,1
Do 3 ha	100 696	100	68 008	67,5	32 688	32,5
Nad 3 do 8 ha	192 832	100	104 665	54,3	88 167	45,7
Nad 8 ha	260 680	100	120 373	46,2	140 307	53,8

V povprečju znaša naturalna poraba mleka skoraj 53 % od proizvodnje, medtem ko 47 % proizvodnje prodajo kot tržišni presežek. Zaloge pri mleku ni, pač pa imajo na zalogi lahko mlečne izdelke.

824. S v i n j s k a m a s t

Naturalna poraba svinjske masti, ki jo bomo prikazali v naslednji tabeli, nam bo pokazala samo približno oceno, ker so v teh številkah zapopadene vse vrste svinjskih maščob, namreč mast, salo in slanina za topljenje. Kot čisto svinjsko mast smo vzeli vse količine, ki so bile v anketnem gradivu pod znakom "mast, salo in slanina za topljenje". Tudi smo morali porabi primerno oceniti proizvodnjo na podlagi zakola prašičev.

Tab. 8.16. Naturalna poraba svinjske masti
(za vseh 322 gospodarstev)

v kg

Velikostne skupine	Vsa poraba v gospodinjstvu			Nakup in prejeto v naravi			Naturalna poraba
	skupaj	poraba za hrano	izdano v naravi	skupaj	nakup	prejeto v naravi	
SKUPAJ	15 902	15 745	157	2 129	2 106	23	13 773
Do 3 ha	3 817	3 789	28	912	901	11	2 905
Nad 3 do 8 ha	5 575	5 527	48	889	878	11	4 686
Nad 8 ha	6 510	6 429	81	328	327	1	6 182

Naturalna poraba svinjske masti znaša v povprečju 43 kg na gospodarstvo (po velikostnih skupinah 32, 37, oziroma 60 kg).

Tab. 8.17. Deleži naturalne porabe, prodaje in zaloge svinjske masti od skupne proizvodnje

Velikostne skupine	Proizvodnja		Naturalna poraba		Prodaja		Zaloga	
	kg	%	kg	%	kg	%	kg	%
SKUPAJ	15 487	100	13 773	88,9	111	0,7	1 603	10,4
Do 3 ha	3 048	100	2 905	95,3	1	0,0	142	4,7
Nad 3 do 8 ha	5 603	100	4 686	83,7	41	0,7	876	15,6
Nad 8 ha	6 836	100	6 182	90,4	69	1,0	585	8,6

Prodaja svinjske masti je prav nepomembna postavka (v povprečju le 0,7 % od proizvodnje) zato lahko z gotovostjo računamo, da znese naturalna poraba okoli 99 %, ali drugače povedano, da vso proizvodnjo svinjske masti porabijo v gospodinjstvih samih.

825. J a j c a

Za osnovo izračuna naturalne porabe jajc smo vzeli količino vseh jajc, medtem ko smo v oddelku 432,2 obravnavali le kurja jajca, zato so tamkajšnje količine nekoliko manjše.

Tab. 8.18. Naturalna poraba jajc
(za vseh 322 gospodarstev)

v kosih

Velikostne skupine	Poraba za hrano	Nakup	Naturalna poraba
SKUPAJ	131 323	3 059	128 264
Do 3 ha	33 324	1 579	31 745
Nad 3 do 8 ha	44 945	1 117	43 828
Nad 8 ha	53 054	363	52 691

Povprečna naturalna poraba jajc na 1 anketirano gospodarstvo je znašala 398 kosov na leto (po kategorijah 345, 345 oziroma 512 kosov).

Tab. 8.19. Deleži naturalne porabe, prodaje in zaloge jajc od celotne proizvodnje

Velikostne skupine	Proizvodnja		Naturalna poraba		Prodaja		Zaloga	
	kosi	%	kosi	%	kosi	%	kosi	%
SKUPAJ	230 708	100	128 264	55,6	85 256	37,0	17 188	7,4
Do 3 ha	55 254	100	31 745	37,5	21 470	38,8	2 039	3,7
Nad 3 do 8 ha	79 171	100	43 828	55,4	27 818	35,1	7 525	9,5
Nad 8 ha	96 283	100	52 691	54,7	35 968	37,4	7 624	7,9

Naturalna poraba jajc znaša povprečno skoraj 56 % od proizvodnje, medtem ko 37 % jajc prodajo kot tržni presežek. Zaloga jajc znaša sredi leta dobrih 7 % proizvodnje.

Anketa ni direktno zapisovala jajc, porabljenih za valjenje. To število lahko ugotovimo po številu prirejenih piščancev. Spredaj, v oddelku 431,05 je zapisano, da so v anketnem letu priredili 4.257 piščet. Torej bi bilo treba zgoraj izračunane količine, t.j. naturalno porabo, za toliko zvišati, da bi znašala pri vseh 322 gospodarstvih skupaj 132.521 kosov ali 57,4 % proizvodnje. Za enako količino bi se potem morala zmanjšati tudi zaloga in bi znašala ob koncu ankete le 12.931 kosov ali 5,6 % od proizvodnje. Količine jajc, porabljenih za valjenje, znašajo torej 1,8 % od proizvodnje.

83. PORABA TEHNIČNEGA LESA IN DRV

Anketa nima podatkov o količinah tehničnega lesa in drv, ker ni spremljala poseka na anketiranih gospodarstvih. Iz gradiva zremo dvoje: 1) kolikšen je bil iztržek za prodani les in drva (količin prodanega lesa ali drv ni so navedli) in pa 2) kolikšna je bila poraba lesa in drv v anketiranih gospodinjstvih, pri čemer pa zopet ni razvidno, kolikšne količine enega ali drugega so kmetje pripravili doma oziroma kupili. Zato moramo na podlagi tega gradiva napraviti le približen sklep o tem, kolikšna je poraba lesenega materiala v gospodinjstvu oziroma v gospodarstvu.

Tab. 8.20. Poraba tehničnega lesa in drv na 1 gospodarstvo

v prm

Vrsta lesa	Skupno povprečje		Do 3 ha		Nad 3 do 8 ha		Nad 8 ha	
	količina	%	količina	%	količina	%	količina	%
SKUPAJ	15,6	100	12,6	100	15,9	100	18,9	100
Drva in les za kurjavo	14,4	92	11,9	94	14,5	91	17,5	93
Ostali les	1,2	8	0,7	6	1,4	9	1,4	7

K "ostalem lesu" je štela anketa tehnični les, ki so ga anketirana gospodarstva porabila za gradnjo ali popravilo svojih stanovanjskih ali gospodarskih prostorov. Porabljen količina na 1 gospodarstvo ni velika, kar priča, da velikih gradenj ni bilo. O tem smo se mogli prepričati že v oddelku 610., ko smo analizirali denarne izdatke.

Poraba drv in drugega lesa za kurjavo, ki v povprečju znaša 14,4 prm na gospodarstvo, ni pretirana in se tudi po velikostnih skupinah giblje v mejah, ki jih kažejo rezultati posebnih anket o porabi lesa.

9. POVZETEK

Anketa drugega obdobja spada še vedno le bolj v poizkuse takih statističnih akcij. Zasnovali smo jo po načelih metode slučajnega vzorca, in se je v 13-mesecih toliko spremenila, da praktično tak tip vzorca za podobne akcije ni uporabljen.

Število anketiranih gospodarstev je sorazmerno majhno (322) in tudi zemljepisna razprostranjenost vzorca ni povsem zadovoljiva. Za posamezna vprašanja je tudi reprezentativnost slaba, vendar pa rezultatom ne gre odrehati vrednosti.

Analiza je pokazala, da so ponekod, v primerjavi z rezultati drugih statističnih izvorov, rezultati ankete zadovoljivi. Zlasti velja to za pridelovanje pšenice, koruze, krompirja, pa za število prašičev, perutnine itd. Nasprotno pa rezultati niso zadovoljivi n.pr. za podatke o industrijskih rastlinah, o konjih, kozah in podobnem. Tudi je analiza odkrila metodološke nedoslednosti, ki niso dovolile obdelave gradiva na najpravilnejši način. Tako smo n.pr. pri obdelavi živinoreje in perutninarstva zelo občutili pomanjkanje podatkov o molznih kravah ali nesnih kurah, pa pozneje pri obdelavi blagovnih bilanc povsod tam, kjer so sredi anketnega gradiva prej ločeni proizvodi naenkrat spojeni v skupino (žita, vino, žganje in podobno).

V anketnem gradivu je zelo veliko podatkov, ki nam mnogokje koristijo. Obdelovali smo ga najprej ločeno v treh velikostnih skupinah. Navadno smo iz rezultatov vsake od njih dobili iste tendence, ki so nas prepričale, da je anketa dovolj zanesljive podatke. (Tako so n.pr. pri "prehrani družin" ločeno obdelovane velikostne skupine dale popolnoma enake tendence, zdaj proti večji, zdaj proti manjši porabi tega ali onega predmeta in to često za kmetije, ki ležijo v povsem različnih krajih).

Pri kritičnem prebiranju rezultatov ankete moramo vedeti, da nimamo pred sabo knjigovodskih rezultatov, temveč le rezultate, zbrane po izjavah kmetov, ki pa često niso dali zadovoljivega odgovora na vsako vprašanje. To pa je prav gotovo pomanjkljivost ankete. Seveda je mogoče njeno metodologijo izpopolnjevati in jo v poedinostih kot v celoti približati tisti ravni, ki je ta tukaj obdelana anketa še ni bila dosegla.

L I P O L A R J O U R N A L

J O U R N A L O F L I P O L A R J O U R N A L

P R I L O G E

TABLICE KALORIJ,

rabljene v poglavju 5.

Pšenična in ržena moka ter zdrob	kg	3 500	kal
Ječmenova moka	"	3 320	"
Koruzna moka in zdrob	"	3 560	"
Moka in zrno drugih žit	"	3 420	"
Testenine	"	3 670	"
Riž	"	3 600	"
Krompir	"	700	"
Fižol, grah in bob	"	3 450	"
Zelje in ohrovt	"	220	"
Čebula in česen	"	410	"
Sveži paradižnik	"	190	"
Sveža paprika	"	190	"
Druge sveže vrtnine	"	220	"
Vkisane vrtnine	"	250	"
Sveže sadje	"	460	"
Sveže grozdje	"	620	"
Sadni izdelki	"	2 650	"
Sadni sokovi	lit.	360	"
Sladkor	kg	3 870	"
Goveje in telečje meso	"	2 250	"
Svinjsko meso	"	3 760	"
Ovčje meso	"	2 410	"
Kozje meso	"	1 230	"
Meso perutnine	"	1 220	"
Ribe	"	620	"
Meso kuncev in divjačine	"	1 040	"
Prekajena slanina	"	5 900	"
Prekajeno meso in gnjat	"	3 260	"
Mesni izdelki	"	5 090	"
Mast, salo in slanina za topljenje	"	9 020	"
Loj in maslo	"	8 470	"
Olje	lit.	8 840	"
Mleko	"	600	"
Trdi sir	kg	3 870	"
Mehki sir	"	1 870	"
Surovo maslo	"	7 160	"
Sladka in kislá smetana	"	2 160	"
Jajca (kos po 50 gr)	kos	74	"
Med	kg	2 900	"

P R E G L E D

anketiranih gospodarstev po rajonih, okrajih, občinah, krajih in šifrah (Prispevek h kvalifikaciji osnovnega materiala, ki je v arhivi RZS).

(Po rajonih je bilo obdelano anketno gradivo le za Zvezni zavod za statistiko).

Ra- jon	Velikostna skupina	Okraj	Občina	Kraj	Šifra gospodarstva
II.	do 3 ha	Ljutomer	Apače	Apače	6,7
		"	"	Črnci	9
		Maribor okolica	Crkvenjak	Čagona	18
		"	"	Kadrenci	19
		Celje okolica	Podčetrtek	Imenska gorca	31
		"	"	Pecelj	33
		Murska Sobota	Rogaševci	Jurij	36, 38
		"	"	Nuskova	37
		Celje okolica	Šmarje pri Jelšah	Dvor	48
		Ljutomer	Cezanjevci	Vogričovci	56, 59
		Ljubljana okol.	Medvode	Rakovnik	67
		"	"	Sora	68, 69
		Ptuj	Desternik	Vintarovci	72
		Ljubljana okolica	Domžale	Domžale	76, 80
		Ljubljana mesto	mesto	Kozarje	96, 97
		Ljutomer	Ljutomer	Nunska graba	117, 118, 119
		"	"	Presika	120
		Ljubljana oko- lica	Šentvid pri Stični	Zaboršt pri Šentvidu	125
		Črnomelj	Semič	Semič	126, 130
		Maribor okolica	Zgornja Polska- va	Zgornja Polskava	138, 140
		Ptuj	Središče ob Dravi	Središče ob Dra- vi	142, 145
		Novo mesto	Straža	Straža	146, 147, 150
		Črnomelj	Metlika	Bušinja vas	151
		Novo mesto	Velika Loka	Martinjavas	156
		"	"	Krtina	157
		Maribor okolica	Šmarjeta o./P.	Dragučova	166
		"	"	Ruperče	167, 168
		Murska Sobota	Črenšovci	Srednja Bistrica	181, 182, 183, 184, 185
		"	"	Turnišče	186, 187, 188
		Maribor okolica	Jarenina	Jareninski dol	208, 212
		"	"	Jareninski vrh	210
		"	Zgornja Ščav- nica	Zgornja Ščavnica	218
		"	"	Sv. Ana	221
		Ljutomer	Sl. Radenci	Radgona	226, 229
		Murska Sobota	Prosenjakovci	Motvarjevci	234
		Trbovlje	Zagorje ob Savi	Sevnik	239
		"	"	Podlipovica	240, 246
		Novo mesto	Velika Loka	Dolenja vas	255, 257
		"	Velika Loka	Gorenja vas	256

Ra- jon	Velikostna skupina	Okraj	Občina	Kraj	Šifra gospodarstva
II.	do 3 ha	Ljubljana ok.	Šmarje Sap	Cikava	264
		Celje okolica	Pristava	Dol	299
		" "	"	Nezbiše	300
II.	nad 3 do 8 ha	Ljutomer	Apače	Črnci	8
		Maribor okolica	Cerkvenjak	Čagona	16, 17
		Murska Sobota	Mačkovci	Mačkovci	26, 27
		" "	"	Otovci	30
		Celje okolica	Podčetrtek	Verače	32
		" "	"	Virštanj	34
		Murska Sobota	Rogaševci	Sv. Jurij	39
		Celje okolica	Šmarje pri Jelšah	Šerovo	46
		" "	"	Senovica	49
		" "	"	Gornja vas	50
		Trbovlje	Trbovlje	Loke	52
		" "	"	Trbovlje	55
		Ljutomer	Cezanjevci	Vogričevci	57, 60
		" "	"	Branoslavci	58
		Novo mesto	Velika Loka	Gorenja vas	61
		" "	"	Čatež	64
		Ljubljana ok.	Medvode	Rakovnik	66
		" "	"	Sora	70
		Ptuj	Desternik	Strmec	71
		" "	"	Vintarovci	73
		" "	"	Dolič	75
		Ljubljana okolica	Domžale	Studa	78
		" "	"	Domžale	79
		Ljutomer	Ljutomer	Presika	116
		Maribor okolica	Zgornja Polskava	Frajštajn	136
		" "	"	Zgornja Polskava	137
		Ptuj	Središče ob Dravi	Godeninci	144
		Novo mesto	Straža	Straža	148
		Črnomelj	Metlika	Gornji Suhor	152
		" "	"	Bereča vas	153
		Novo mesto	Velika Loka	Šentlovrenc	158
		Maribor okolica	Šmarjeta o./P.	Koprivnik	170
		" "	Selnica ob Dravi	Duh na Ostrem vrhu	176
		Murska Sobota	Turnišče	Turnišče	189, 190
		Maribor okolica	Jarenina	Jareninski vrh	207, 209, 213
		" "	Zgornja Ščavnica	Zgornja Ščavnica	215, 216, 217, 220
		Ljutomer	Slatina Radenci	Radgona	224, 225, 227, 230
		Murska Sobota	Prosenjakovci	Motvarjevci	231, 232, 235, 238
		" "	Prosenjakovci	Čikečka vas	237
		Trbovlje	Zagorje ob Savi	Podlipovica	242
		" "	" "	Sevnik	243, 244
		Novo mesto	Velika Loka	Razbore	258
		" "	" "	Zagorica	261
		" "	" "	Goljek	262
		Ljubljana okolica	Šmarje Sap	Razdrto	263, 268
		" "	" "	Sap	265, 266, 267
		Celje okolica	Pristava	Pristava	295
		" "	"	Nezbiše	296, 297
		" "	"	Dob	298
II.	nad 8 ha	Ljutomer	Apače	Lešane	10

Ra- jon	Velikostna skupina	Okraj	Občina	Kraj	Šifra gospodarstva
II.	nad 8 ha	Maribor okolica	Cerkvenjak	Čagona	20
		Murska Sobota	Mačkovci	Kušanovci	28
		"	"	Otavci	29
		Celje okolica	Podčetrtek	Golobinjek	35
		Murska Sobota	Rogaševci	Rogaševci	40
		Celje okolica	Šmarje pri Jelšah	S.Barbara	47
		Trbovlje	Trbovlje	Loke	51, 53
		"	"	Planinska vas	54
		Novo mesto	Velika Loka	Razbore	62, 63
		"	"	Gorenja vas	65
		Ptuj	Desternik	Svetinci	74
		Ljubljana okolica	Domžale	Domžale	77
		Ljubljana mesto	Mesto	Podsmreka	98,99
		"	"	Kozarje	100
		" okolica	Šentvid pri		
		"	Stični	Radohova vas	121,122
		"	"	Zaboršt	123,124
		Črnomelj	Semič	Mladica	127
		"	"	Semič	128
		"	"	Cdelova	129
		Maribor okolica	Zgornja Polskava	Zgornja Polskava	139
		Ptuj	Središče ob Dravi	Središče ob Dravi	141,143
		Novo mesto	Straža	Straža	149
		Črnomelj	Metlika	Bušinja vas	154,155
		Novo mesto	Velika Loka	Vrhovo	159
		"	"	Gorenje Prapreče	160
		Maribor okolica	Šmarjeta o./P.	Grošovo	169
		"	Selnica ob Dravi	Duh na O.v.	177,178,179,180
		"	Jarenina	Jareninski vrh	211
		"	"	Vajgen	214
		"	Zgornja Ščavnica	Zgornja Ščavnica	219
		"	"	Sv.Anja	222
		Ljutomer	Slatina Radenci	Radgona	223,228
		Murska Sobota	Prosenjakovci	Pordašinci	233
		"	"	Motvarjevci	236
		Trbovlje	Zagorje ob Savi	Izlake	241
		"	"	Sevnik	245
		Novo mesto	Velika Loka	Dolenja vas	259,260
		Ljubljana okolica	Šmarje Sap	Sela	269,270
		Celje okolica	Pristava	Hojsko	301
		"	"	Roginče	302
III.	do 3 ha	Kočevje	Videm-Dobropolje	Zdenska vas	82
		"	"	Cesta	85
		Kranj	Kranj	Stražišče	94
		"	Naklo	Strahinj	107
		Tolmin	Tolmin	Prapetno	113
		"	"	Volče	163
		Slovenj Gradec	Podgorje	Šmiklavž	193,194
		Kranj	Jezerško	Zgornje Jezersko	303,309
		Radovljica	Kranjska gora	Kranjska gora	311
		Šoštanj	Ljubno	Ljubno	319
		Šoštanj	"	Planina	320,324
		Postojna	Knežak	Knežak	351,354
		"	"	Postojna	352

Ra- jon	Velikostna skupina	Okraj	Občina	Kraj	Šifra gospodarstva
III.	nad 3 do 8 ha	Radovljica	Begunje	Zgoša	11
		"	"	Begunje	13
		"	Srednja vas	Stara Fužina	42
		Kočevje	Videm-Dobropolje	Cesta	81
		Radovljica	Gorje	Zgornje Gorje	90
		Kranj	Kranj	Stražišče	93
		"	"	Čirčiče	95
		"	Naklo	Strahinj	108
		"	"	Okroglo	110
		Tolmin	Tolmin	Poljubinj	115
		"	"	Volče	162
		Slovenj Gradec	Podgorje	Vodriž	192
		"	"	Graška Gora	195,196
		"	"	Šmiklavž	198
		Kočevje	Loški potok	Travnik	279,281,282,283,284
		Kranj	Jezersko	Zgornje Jezersko	304,307,308,310
		Radovljica	Kranjska gora	Kranjska gora	312,313,314,315,316
		Šoštanj	Ljubno	Ljubno	321,322,323
		Postojna	Knežak	Knežak	353,355,356
		Tolmin	Kobarid	Staro selo	369,370,371
		"	"	Kred	372
III.	nad 8 ha	Radovljica	Begunje	Dvorska vas	12
		"	"	Begunje	14
		"	"	Poljče	15
		"	Srednja vas	Stara Fužina	41,44,45
		Kočevje	Videm-Dobropolje	Zdenska vas	83,84
		Radovljica	Gorje	Zgornje Gorje	86
		"	"	Spodnje Gorje	87,88,89
		Kranj	Kranj	Klanec	91
		"	"	Prmskovo	92
		"	Naklo	Strahinj	106
		"	"	Naklo	109
		Tolmin	Tolmin	Ljubinj	111
		"	"	Prapetno	112
		"	"	Poljubinj	114
		"	"	Volče	161,164,165
		Slovenj Gradec	Podgorje	Vodriž	191
		"	"	Graška gora	197
		Kočevje	Loški potok	Travnik	280,285
		"	"	Šegova vas	286
		Kranj	Jezersko	Zgornje Jezersko	305,306
		Radovljica	Kranjska gora	Kranjska gora	317,318
		Šoštanj	Ljubno	Ljubno	325
		"	"	Planina	326
		Postojna	Knežak	Knežak	358,357
		Tolmin	Kobarid	Robič	368
		"	"	Potoki	373
		"	"	Staro selo	374
IV.	do 3 ha	Gorica	Ajdovščina	Ajdovščina	1
		"	Dobrovo	Snežeče	21
		"	"	Drnovk	22
		"	"	Dobrovo	23
		"	"	Biljana	24
		Sežana	Podgrad	Obrov	335
		"	"	Javorje	336

Ra- jon	Velikostna skupina	Okraj	Občina	Kraj	Šifra gospodarstva
IV.	do 3 ha	Gorica	Branik	Polje	375, 376
IV.	nad 3 do 8 ha	Gorica	Ajdovščina	Slejkoti	2
		"	"	Južina	4
		"	Dobrovo	Drnovk	25
		Sežana	Dutovlje	Kopriva	131
		"	"	Skopo	134
		"	Podgrad	Obrov	337,338,339,340
		Gorica	Miren	Miren	359,360,361,362, 363,366
		Gorica	Branik	Polje,Britof	377,378,379,380
IV.	nad 8 ha	"	Ajdovščina	Slejkot	3
		"	"	Ajdovščina	5
		Sežana	Dutovlje	Skopo	132
		"	"	Kopriva	133,135
		"	Podgrad	Javorje	341,342
		Gorica	Miren	Miren	364,365
		"	Branik	Skrbče, Vas	381,382

L I T E R A T U R A

- Rezultati ankete o življenju kmetov od 1.VI.1952 do 31.V.1953 (interna publikacija RZS šte.21-1954);
- Branimir Marković, Ishrana seoskih domačinstava, Rezultati ankete o seljačkim gazdinstvima u 1952/53 godini (publikacija ZKS Beograd, Študije i analize br.5);
- Prikaz elemenata obrta stada u seljačkim gazdinstvima u 1952 i 1953 godini, Rezultati ankete o seljačkim gazdinstvima (publikacija ZKS Beograd, Študije i analize br.6);
- Kmetijstvo u luči statistike (izdaja RZS 1953);
- Dr.Jože Lavrič, Očrt kmetijske statistike (izdal RZS 1955);
- Krnska bilanca v LR Sloveniji (izdal RZS 1953);
- Rezultati popisa kmetijskih strojev in priprav iz leta 1948 (izdal RZS 1949, kmetijska statistika zv.4);
- Sistem statističnih ocen v rastlinski proizvodnji - PO službe (izdal ZKS Beograd 1953, Metodološki materiali šte.22, slovenska izdaja);
- Indeks, mesečni pregled privredne statistike FNRJ, 1955, br.5;
- Statistični godišnjak FNRJ, 1954, Beograd (izdaja ZKS);
- Statistični godišnjak FNRJ, 1955, Beograd (izdaja ZKS);
- Statistični letopis LR Slovenije 1955, Ljubljana, (izdal RZS);
- Anketa o življenju kmetov v letu 1953/54, Navodilo za dopisnike, Beograd - Ljubljana 1953 (slovenska izdaja RZS);
- Površine zemljiških kategorij, rastlinskih skupin in posevkov v letu 1953 (interna publikacija RZS šte.81-1953);
- Površine zemljiških kategorij, rastlin skupin in posevkov v letu 1954 (interna publikacija RZS šte.26-1954);
- Pridelek grozdja in vina v letu 1953 (interna publikacija RZS šte.9-1954);
- Pridelek in predelava sadja v letu 1953 (interna publikacija RZS šte.12-1954);
- Pridelek poznih posevkov v letu 1953 (interna publikacija RZS šte.8-1954);
- Pridelek ranih posevkov v letu 1953 (interna publikacija RZS šte.77);
- Popis živine, perutnine in čebelnih panjev od 15.januarja 1953, Splošni del (interna publikacija RZS šte.1-1954) in Razširjeni del (interna publikacija šte.6-1954).

